

PORTRETY BOTANIKÓW POLSKICH • PORTRAITS OF POLISH BOTANISTS

Maria SKALIŃSKA (1890–1977) – cytolog, genetyk, embriolog roślin, cytotaksonom, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Katedry (Zakładu) Cytologii i Embriologii Roślin Instytutu Botanicznego, pionier cytogenetyki w Polsce, autorka prac dotyczących m.in. cytologii i cytogenetyki gatunków rodzaju *Aquilegia* i ich mieszańców oraz eksperymentalnie uzyskanych poliploidów; organizatorka tzw. krakowskiej szkoły cytologii i embriologii roślin; członek honorowy Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Fotografia (ok. 1906 r.) o wymiarach $10,7 \times 6,4$ cm. Na odwrocie napis firmowy: „Fotografia artystyczna ‘Świtez’ w Warszawie, Krakowskie Przedmieście No 58, dom Fajansa”. Właściciel: Muzeum Ogrodu Botanicznego i Pracownia Historii Botaniki im. J. Dyakowskiej, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Botaniki.

Opracowała: Alicja ZEMANEK

Lidia DĄBROWSKA (1935–1986) – botanik, ekolog roślin, pracownik naukowy Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja (do 1972 – Wyższej Szkoły Rolniczej) w Krakowie

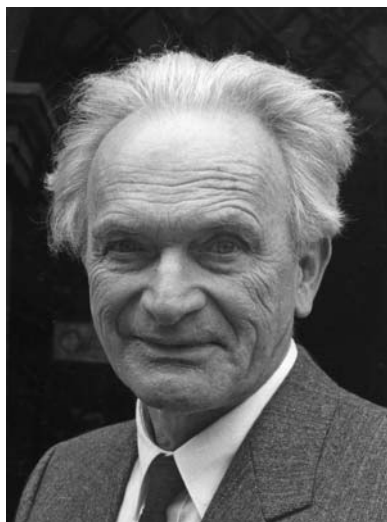
Zdjęcie o wymiarach 6,5 × 9,5 cm, wykonane w 1968 r. na Zwierzyńcu w Krakowie w okolicach Kopca Kościuszki, autor: Józef Dąbrowski. Właściciel: Zbigniew Zaboklicki, Kraków.

Opracował: Piotr KÖHLER

ROZSTANIA • OBITUARIES

WSPOMNIENIE O ZYGMUNCIE HOLCERZE
(1925–2004)

A remembrance of Zygmunt Holcer (1925–2004)

W rozwoju różnych dziedzin wiedzy niekiedy znaczne zasługi mają osoby, nie będące z daną dziedziną wiedzy związane poprzez pracę zawodową, czy uzyskane specjalistyczne wykształcenie. Przykładem takiej wyjątkowej postaci był dla nas, pracowników Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, znany krakowski kolekcjoner i badacz skamieniałości Zygmunt Holcer.

Urodził się w Krakowie 10 listopada 1925 roku. Tutaj przed początkiem drugiej wojny światowej, w latach 1931–1937 uczęszczał do Szkoły Ćwiczeń przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim im. Ks. Grzegorza Piramowicza, a następnie rozpoczął naukę w Gimnazjum Nowodworskiego, znanej szkole istniejącej od XVI w. Od 1939 roku do początku 1943 roku z powodu likwidacji przez władze okupacyjne szkół stopnia średniego uczęszczał

na Kursy Przygotowawcze dla Szkół Zawodowych Stopnia Wyższego, a następnie kontynuował naukę w Szkole Przemysłu Artystycznego (Staatliche Kunstgewerbeschule in Krakau), powstałej w miejsce zlikwidowanej Akademii Sztuk Pięknych. Nauka ta wiązała się z jednej strony z plastycznymi zdolnościami Z. Holcera, z drugiej w pewnym stopniu dawała „gwarancję” uniknięcia przez męską część młodzieży poboru na roboty przez okupanta. Lata młodości przypadające na czas wojny wiązały się dla Niego z bardzo ciężkimi doświadczeniami. W związku z działalnością w podziemiu został aresztowany przez Niemców w lutym 1943 roku i w tym samym miesiącu przewieziony z wyrokiem śmierci do obozu koncentracyjnego Auschwitz, gdzie poddawany był tak zwanym eksperymentom medycznym. Następnie od października 1944 roku przebywał w obozach koncentracyjnych w Buchenwaldzie, w Ohrdrufie i Flossenbergu. Do obozu w Auschwitz trafił także jego ojciec – Mieczysław.

Po oswojeniu w maju 1945 roku powrócił do Krakowa. Tu zdał egzamin gimnazjalny, a następnie w lipcu 1946 roku uzyskał w Liceum Ogólnokształcącym im. Henryka Sienkiewicza świadectwo dojrzałości. Studiował na utworzonym w 1945 roku Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Całość pracy zawodowej Z. Holcera była związana z uzyskaniem wykształceniem wyższym z zakresu biologii i wiązała się z mikrobiologią. W latach 1948–1951 pracował w Instytucie Gruźlicy w Krakowie, następnie w sanatorium przeciwgruźliczym dla dzieci w Rabce i później od 1954 roku w Krakowskiej Wytwórni Surowic i Szczepionek.

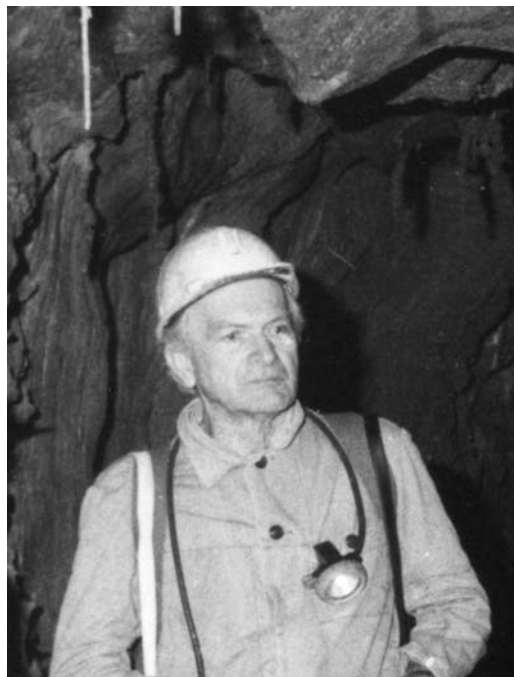
W roku 1981 przeszedł na emeryturę i, jak sam wspominał, szukał sobie nowych zainteresowań i zajęć. Wśród tych, które kontynuował lub zaczął intensywniej rozwijać po przejściu na emeryturę znajdowały się geologia, historia wraz z archeologią i fotografia artystyczna. Wśród rozlicznych zainteresowań szczególną uwagę Z. Holcera budziły minerały i skały związane z wulkanizmem, a przede wszystkim różne postaci krzemionki, w tym agaty i zmineralizowane

drewna. Były one najliczniej reprezentowane w jego liczącej wiele tysięcy okazów kolekcji geologicznej.

Zasadniczą częścią zbiorów paleobotanicznych Z. Holcera jest unikatowa w skali Polski kolekcja zmineralizowanych szczątków roślinnych, głównie drewna, na którą składają się okazy z wszystkich kontynentów, w tym liczne skamieniałości z różnych stanowisk w Polsce. Ponadto zbierał skamieniałości roślin karbońskich zachowane w postaci uwęgliń, odcisków oraz odlewów i ośródek. Wybrane części tej kolekcji były wielokrotnie prezentowane i nagradzane na wystawach minerałów i skamieniałości, między innymi w czasie kolejnych edycji odbywającej się cyklicznie na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie Międzynarodowej Wystawie i Giełdzie Minerałów, Skamieniałości i Wyrobów Jubilerskich oraz na imprezach z cyklu „Wawelstone” w Krakowie. Swoje zbiory geologiczne prezentował na ponad 30 wystawach w różnych miastach. Otrzymał 25 nagród za pierwsze lub drugie miejsce w konkursach na najlepsze ekspozycje w ramach tych imprez. Jego zbiory były także prezentowane na wystawach zagranicznych oraz czasowych ekspozycjach w krakowskich muzeach oraz Galerii Osobliwości „Este” przy ul. Sławkowskiej 16, założonej przez zaprzyjaźnionego z nim innego krakowskiego kolekcjonera skamieniałości i minerałów – Zbyluta Grzywacza (1939–2004). Zawsze starał się o odpowiedni komentarz i stosowną szatę graficzną dla swoich ekspozycji. Wszystko to przygotowywał samodzielnie z wielką starannością.

Wybrane okazy ze swojej kolekcji prezentował także na ćwiczeniach z kursu Paleobotanika prowadzonego w Uniwersytecie Jagiellońskim przez Instytut Botaniki. Zawsze z dużą życzliwością odpowiadał na nasze zaproszenie do udziału w tych zajęciach. Widać było, że prezentowanie własnych zbiorów, o których umiał świetnie opowiadać, sprawia mu przyjemność.

Od połowy lat 90. wielokrotnie wspólnie wyjeżdżaliśmy w teren, zwykle w grupie kilku osób, aby zbierać okazy flory karbońskiej z różnych stanowisk w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym. Był też zaangażowany w sprawy badań i ochrony

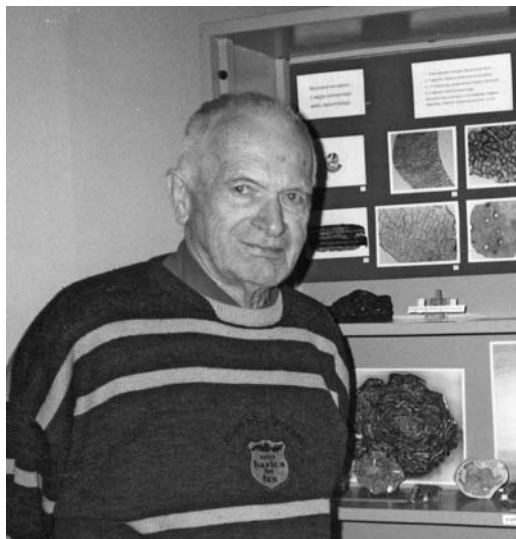

Ryc. 1. Zygmunt Holcer w kopalni soli w Wieliczce, 2003 rok (ze zbiorów Rodziny).

Fig. 1. Zygmunt Holcer in salt mine in Wieliczka, 2003 (from Family collection).

stanowisk zmineralizowanych drewnien z Roztocza, współpracując z dr hab. Danutą Zdebską z UJ i dr. Bolesławem Brzyskim z AGH. Jego zbiory posłużyły opracowaniu taksonomicznemu tych drewnien, dokonane w ramach rozprawy doktorskiej Marzeny Kłusek z AGH.

Zygmunt Holcer zdecydował się przekazać w całości swoją kolekcję paleobotaniczną do Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tutaj też, po przewiezieniu zbiorów, przychodził niemal codziennie do pracowni przy ul. Kopernika 31 i przez szereg miesięcy porządkował i opracowywał dokumentację swojej kolekcji. Brał czynny udział w pracach koncepcyjnych i technicznych związanych z powstaniem zawierającej liczne okazy z jego kolekcji ekspozycji otwartego w styczniu 2003 r. Muzeum Paleobotanicznego IB UJ. Tu właśnie energia, zapal do pracy i jednocześnie doświadczenie z przygotowywania licznych ekspozycji oraz zmysł artystyczny Z. Holcera

Ryc. 2. Zygmunt Holcer w Muzeum Paleobotanicznym Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego obok przekazanych przez siebie okazów skrzemionkowanych pędów karbońskich paproci z rodzaju *Psaronius* (ze zbiorów Rodziny).

Fig. 2. Zygmunt Holcer in Palaeobotanical Museum of Institute of Botany, Jagiellonian University (Cracow) by silicified specimens of Carboniferous fern *Psaronius* from his collection (from Family collection).

okazały się być nieocenione. Pozostałe części swojej kolekcji geologicznej przekazał do Muzeum Geologicznego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz Muzeum Przyrodniczego Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie.

Był aktywnym członkiem Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk o Ziemi. Działał też aktywnie w stowarzyszeniach kombatanckich. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Fotograficznego i Krakowskiego Towarzystwa Fotograficznego. Swoje prace prezentował na kilkunastu wystawach fotograficznych w Polsce i za granicą. Brał udział w pracach Sekcji Architectura Militaris przy Komisji Urbanistyki i Architektury PAN Oddziału w Krakowie. Był autorem publikacji z zakresu historii. W ostatnich latach życia w sposób szczególnie interesował się między innymi historią Grodziska w Ojcowskim Parku Narodowym.

Zygmunt Holcer został kilkunastokrotnie

uhonorowany odznaczeniami i medalami, między innymi w 1984 roku Krzyżem Kawalerskim i w 1990 roku Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznaką „Za zasługi dla Ziemi Krakowskiej” w 1985 roku, a także Krzyżem Oświęcimskim w 1987 roku i w 1995 roku medalem Stowarzyszenia Maksymilian-Kolbe-Werk. Zmarł 17 lipca 2004 roku w Krakowie. Pogrzeb odbył się 23 lipca 2004 roku na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Zygmunta Holcera pamiętam jako osobę o wielkiej pogodzie ducha, pełną życzliwości i energii do pracy. Zawsze w interesujący sposób potrafił prowadzić rozmowę dzieląc się własnymi obserwacjami i szeroką wiedzą na różne tematy. Był jednocześnie osobą o wielkiej kulturze osobistej.

We wspomnieniu wykorzystano informacje uzyskane dzięki uprzejmości Pani Teresy Małkowskiej-Holcerowej oraz informacje zawarte w biografii:

MAŁKOWSKA-HOLCEROWA T., SKOWROŃSKI A. 2006. Zygmunt Holcer 10.11.1925–17.07.2004. *Mineralogia Polonica* 37(1): 75–77 (tekst w języku angielskim).

Spśród szeregu publikacji z zakresu medycyny, historii i geologii, których autorem lub współautorem był Z. Holcer, jedna dotyczyła botaniki – tafonomii roślin:

HOLCER Z., PAWLIKOWSKI M. 1994. Badania mineralogiczne skrzemionkowanych pni i arkozy kwaczałskiej. *Archiwum Mineralogiczne* 50(1): 69–88.

Sławomir FLORJAN

DR STANISŁAW PELC (1931–2011)

Dr Stanisław Pelc (1931–2011)

Stanisław Maciej Pelc urodził się 6 września 1931 roku w Tarnobrzegu, w rodzinie inteligentnej. Jego ojciec był prawnikiem, a mama nauczycielką geografii. Ród Pelców wywodzi się z Nowosielec koło Rudnika nad Sanem, a jego historia sięga czasów Potopu szwedzkiego. Rodzina Pelców była dość liczna. Najbliższą była żona Alicja, z zawodu chemik (pracowała w Instytucie Ekspertyzy Sądowych, a później na

Ryc. 1. Dr Stanisław Pelc (fot. A. Pelc).

Fig. 1. Dr Stanisław Pelc (phot. A. Pelc).

Politechnice Krakowskiej – zmarła we wrześniu 2010 roku), syn Tomasz (elektronik-informatyk) z dwójką wnucząt – Izabelą i Michałem oraz córka Agnieszka (architekt).

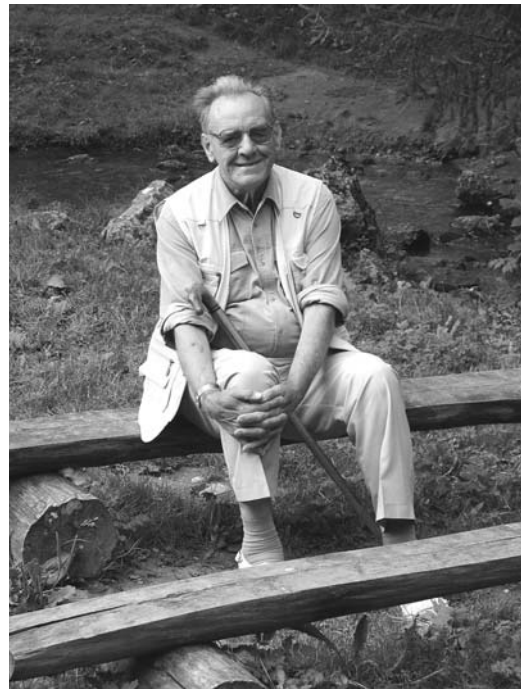
Po wojennej tułaczce Pelcowie krótko mieszkali w Rozwadowie i Jaworznie, ostatecznie osiedli w Krakowie. Stanisław Pelc do szkoły podstawowej uczęszczał w Wadowicach i Rozwadowie, a do gimnazjum w Rozwadowie i Jaworznie. W Jaworznie w 1950 roku zdał maturę i rozpoczął studia biologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Pracę magisterską pt. „Roślinność wschodniej części Beskidu Małego” przygotował na seminarium prof. Bogumiła Pawłowskiego.

Studia ukończył w roku 1955 i we wrześniu tegoż roku mgr Stanisław Pelc podjął pracę w ówczesnej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. W Katedrze (później Zakładzie) Botaniki Instytutu Biologii Wyższej Szkoły Pedagogicznej (obecnego Uniwersytetu Pedagogicznego) w Krakowie przepracował 41 lat, do emerytury, na którą przeszedł w 1996 roku.

Na początku pracy naukowej zajmował się zagadnieniami florystycznymi i geobotanicznymi w Beskidzie Małym, na Pogórzu Cieszyńskim, później także w Pieninach. Ten kierunek badań tłumaczy jego zamiłowanie do wędrowek, a także zaciechę do prowadzonych prac terenowych,

które umożliwiła dobra kondycja fizyczna. Wyniki badań geobotanicznych przedstawił jako rozprawę doktorską pt. „Charakterystyka geobotaniczna Pogórza Cieszyńskiego” (promotorem był doc. dr K. Kostrakiewicz). Stopień doktora uzyskał w 1965 roku.

Prace terenowe w Pieninach zwróciły Jego uwagę na dwa zagadnienia. Kontynuując przedwojenne prace prof. Jana Walasa o wędrowkach roślin wzdłuż rzek tatrzańskich, badał florę żwirowisk Dunajca. Ustalił, że tatrzańskie i pienińskie gatunki roślin naczyniowych pojawiają się aż do Starego Sącza (Pelc 1973). Zainteresował się wtedy karpologią i opracował charakterystyki diaspor takich taksonów, jak: *Crataegus* L., *Malus sylvestris* Mill., *Pyrus communis* L. i *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl. (Pelc, Ptak 1981, Pelc 1984). Jednocześnie zwrócił uwagę na rolę diaspor w rozprzestrzenianiu gatunków aluwiami Dunajca. Wyniki badań w tym zakresie

Ryc. 2. Stanisław Pelc – ostatnie spotkania z przyrodą (fot. T. Pelc).

Fig. 2. Stanisław Pelc – last meetings with nature (phot. T. Pelc).

przedstawił w 1983 roku w pracy habilitacyjnej pt. „Owoce i nasiona we współczesnych osadach Dunajca w rejonie Pienin i przełomu beskidzkiego” (Pelc 1983). Niestety podjęte starania uzyskania stopnia doktora habilitowanego nie skończyły się pomyślnie.

W 1982 roku wspólnie z Waławem Cabajem, geografem, który zainteresował się sedymentacją składników organicznych w środowisku rzeczonym, rozpoczął prace nad tym zagadnieniem. Podjęte wspólnie badania z zakresu tafonomii zaowocowały 21 publikacjami (np. Cabaj, Pelc 1986, 1991a, b, 1999, Bryndał et al. 2003, Marglewski et al. 2003). Po latach pracom tym towarzyszyła wspólna refleksja: „gdybyśmy się tak spotkali kilka lat wcześniej, może inaczej potoczyłyby się nasze zawodowe losy”.

Pracę naukową dr. Pelca przerwała choroba oczu, uniemożliwiająca korzystanie z mikroskopu, potem przyszła emerytura. Kilka tygodni przed śmiercią zaniemógł Mu ocalony niegdyś przez Niego przed kasacją (wówczas bezmyślne niszczenie młotkiem) stary, liczący pewnie ze 100 lat mikroskop. Pierwszy, na którym pracował w Instytucie Biologii. Jakaż to była okazja do wspomnień, niestety już ostatnich.

Stanisław Pelc bardzo skrupulatnie wypełniał swoje obowiązki dydaktyczne, zawsze dla studentów miał czas, myślę, że nawet niejednokrotnie ze szkodą dla własnej pracy naukowej. Jeden z Jego uczniów, dr Marek Guzik, wspomina dr. Pelca jako wnikliwego obserwatora przyrody i przewodnika, a zajęcia terenowe przez Niego prowadzone jako fascynujące spotkanie z naturą. W pamięci pozostały także zajęcia laboratoryjne, podczas których studenci podziwiali, jak rysuje i lewą i prawą ręką – obiema równie precyzyjnie. Dowodem zaangażowania w dydaktykę są skrypty, np.: *Morfologia okrytozalążkowych – Angiospermae* (Pelc, Stuchlikowa 1989) czy rozdział w *Kluczach dydaktycznych do rozpoznawania wybranych elementów środowiska przyrodniczo-kulturowego Polski* (Piskorz 2004). Ogromnym wkładem w dydaktykę było również zorganizowanie zielnika opartego w dużej części na zgromadzonych przez siebie okazach roślin (ponad 8000 arkuszy) oraz imponującej

kolekcji nasion i owoców. Zielnik i zbiór diaspor są obecnie przechowywane w Zielniku Instytutu Botaniki i Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (KRA).

Staszek był zapalonym fotografem. Jego piękne zdjęcia storczyków opublikowane zostały np. w znanej monografii *Przyroda Pienin w obliczu zmian* (1982). Miał talent rysunkowy, prace karpologiczne zilustrował swoimi precyzyjnie wykonanymi rysunkami.

Zmarł 15 czerwca 2011 roku, pochowany został na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Pożegnała Go rodzina oraz liczne grono przyjaciół, kolegów i uczniów.

Urszula BIELCZYK, Waław CABAJ

WYBRANE PRACE DR. STANISŁAWA PELCA

- PELC S. 1973. Wędrowki roślin aluwiami Dunajca na odcinku Czorsztyń – Stary Sącz. *Fragm. Florist. Geobot.* **19**(2): 175–196.
- PELC S., PTAK K. 1981. Development and structure of hawthorn seeds (*Crataegus* L.) from species occurring in Poland. *Acta Soc. Bot. Poloniae* **50**(3): 409–417.
- PELC S. 1983. Owoce i nasiona we współczesnych osadach Dunajca w rejonie Pienin i przełomu beskidzkiego. *Prace Monograficzne WSP, Kraków* **59**: 1–110.
- PELC S. 1984. Morphology and structure of wild apple (*Malus silvestris* Mill.), common pear (*Pyrus communis* L.) and *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl. seeds. *Acta Soc. Bot. Poloniae* **53**(2): 159–170.
- CABAJ W., PELC S. 1986. Odzwierciedlenie współczesnej roślinności w diasporach z osadów sztucznego zbiornika w Olsztynie koło Częstochowy. *Folia Geographica. Series Geographica-Physica* **18**: 121–136.
- PELC S., STUHLIKOWA B. 1989. Morfologia okrytozalążkowych – Angiospermae. Wstęp do oznaczania. Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- CABAJ W., PELC S. 1991a. Seeds and fruits from sediments of a recent landslide lake in the Wetlinka river valley (the planned Sine Wiry reserve). 1991. *Ochr. Przyr.* **49**: 31–52.
- CABAJ W., PELC S. 1991b. Zmiany zalesienia Ścigockiego Potoku (Krościenko nad Dunajcem) w świetle profilu karpologicznego i przekazów historycznych. *Geologia, AGH* **17**(1–2): 127–153.
- CABAJ W., PELC 1999. Odtwarzanie szaty leśnej w górach – aktualizm, interpretacje. *Problemy Zagospodarowania Ziemi Górskich* **45**: 171–177.

- BRYNDAL T., CABAJ W., MARGIELEWSKI W., PELC S. 2003. Record of the Holocene palaeoenvironmental changes in a Carpathian landslide: A case study of the Siekierzyna landslide (Beskid Wyspowy Mts., Outer Carpathians, South Poland). *Folia Quaternaria* 74: 75–96.
- MARGIELEWSKI W., OBIDOWICZ A., PELC S. 2003. Late Glacial - Holocene peat bog on Kotoń Mt. and its significance for reconstruction of palaeoenvironment in the Western Outer Carpathians (Beskid Makowski Range, South Poland). *Folia Quaternaria* 74: 35–56.
- PISKORZ S. (red.) 2004. Klucze dydaktyczne do rozpoznawania wybranych elementów środowiska przyrodniczo-kulturowego Polski [oprac. zespół aut. T. BRYNDAL, W. CABAJ, S. PELC, D. PIRÓG, S. PISKORZ]. Wydaw. Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków.

ROCZNICE, JUBILEUSZE ANNIVERSARIES, JUBILEES

70. ROCZNICA URODZIN DR. HAB. ANDRZEJA OBIDOWICZA

Dr. Andrzej Obidowicz
70th anniversary of birthday

Andrzej Obidowicz urodził się 31 października 1941 roku w Krakowie, jako drugie dziecko Ludwika i Janiny z domu Wręzlewicz. Szkołę Podstawową nr 24 im. Tadeusza Kościuszki

w Krakowie ukończył w roku 1955. W tym samym roku rozpoczął naukę w V Liceum Ogólnokształcącym im. A Witkowskiego w Krakowie, w którym zdał egzamin dojrzałości w 1959 roku, po czym podjął studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego. W czasie studiów był członkiem Koła Przyrodników Studentów UJ, w którym przez dwa lata pełnił obowiązki kronikarza.

Pracę magisterską pt. „Okrzemki Źródła Lodowego w Dolinie Kościeliskiej w Tatrach” wykonał pod kierunkiem prof. Karola Starmacha. Dnia 21 czerwca 1966 roku zdał egzamin maturalny z wynikiem bardzo dobrym. Po zakończeniu studiów, w okresie 1 X 1966 – 30 IX 1967 odbył staż naukowy w Katedrze Torfoznawstwa Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie, gdzie pod kierunkiem doc. Mariana Horawskiego zapoznał się z metodami analizy osadów biogenicznych. W tym samym czasie nastąpiło ważne wydarzenie w Jego życiu osobistym – 19 sierpnia 1967 roku wziął ślub z Marią Sokołowską, koleżanką ze studiów. Z czasem przyszły na świat dwie córki, starsza Ewa (ur. 1968), również absolwentka Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ oraz młodsza Barbara (ur. 1983), absolwentka Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ (Ryc. 1).

1 października 1967 roku A. Obidowicz został zatrudniony na etacie asystenta w Katedrze Torfoznawstwa Wydziału Melioracji Wodnych Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie, a po dwóch latach (1 X 1969) przeszedł na etat starszego asystenta. W tym czasie (listopad 1968) otrzymał przewód doktorski w Instytucie Biologii Stosowanej Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie. Pracę doktorską pt. „Powstawanie torfowisk w warunkach wysokogórskich na przykładzie wybranych obiektów w polskich Tatrach” wykonał pod kierunkiem doc. Mariana Horawskiego i obronił w czerwcu 1972 roku. W listopadzie 1972 roku został awansowany na etat adiunkta.

Pracując jako asystent w Katedrze Torfoznawstwa (w latach 1968/1969), jednocześnie odbył praktyczny kurs oznaczania mchów pod kierunkiem prof. Bronisława Szafrana w Instytucie

Ryc. 1. Z córkami i najstarszym wnukiem na szczycie Jałowca (Beskid Żywiecki) (zbiory rodzinne).

Fig. 1. With his daughters and oldest grandson at the summit of Jałowiec (in the Beskid Żywiecki) (family collection).

Botaniki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Następnie, w Zakładzie Paleobotaniki tegoż Instytutu zapoznał się z metodą analizy pyłkowej. W dziedzinę badań palinologicznych holocenu wprowadziła Go dr Wanda Koperowa, będąca wówczas autorytetem w zakresie analizy pyłkowej w obszarach górskich.

Z dniem 1 stycznia 1974 roku dr A. Obidowicz został zatrudniony na etacie adiunkta w Zakładzie Paleobotaniki Instytutu Botaniki PAN (Ryc. 2, 3). Od początku pracy naukowej w Instytucie Jego zainteresowania obejmowały przede wszystkim polodowcową historię

przemian środowiska naturalnego w górach Europy, głównie w Karpatach Zachodnich. W swoich badaniach wykorzystywał metody i zdobytą wiedzę zarówno z zakresu palinologii i paleoekologii, jak i telmatologii. Tej ostatniej dziedzinie, skupiającej całość zagadnień związanych z torfowiskami i obszarami bagiennymi, poświęcił szereg publikacji. Opisał w nich m.in. genezę i rozwój torfowisk na Podhalu i w Tatrach, identyfikując kilkanaście jednostek torfu różnej rangi i ich macierzyste zbiorowiska torfotwórcze, które w wielu przypadkach występują dzisiaj daleko poza granicami Polski. W oparciu

o analizę wielu tysięcy prób torfu opracował oryginalną skalę stopnia humifikacji torfu i skalę ilościowego udziału szczątków roślinnych w torfie (Obidowicz 1990). Jego autorstwa jest także charakterystyka głównych typów torfów w oparciu o zawartość popiołu (Obidowicz 1990). Zainicjował powstanie kolekcji porównawczej preparatów tkanek roślinnych i jednostek torfowych, znajdującej się w zbiorach Działu Palaeobotanicznego Muzeum Botaniki Instytutu Botaniki PAN, którą systematycznie powiększa do chwili obecnej.

W 1975 roku, w czasie dwutygodniowego pobytu w Brnie (Botanický Ústav ČSAV), poznał metody analizy torfu stosowane w tamtejszym ośrodku.

W 1976 roku brał udział w V Międzynarodowym Kongresie Torfowym w Poznaniu, na

którym nawiązał kontakt z najważniejszymi ośrodkami alpejskimi badającymi torfowiska.

W 1977 roku otrzymał zaproszenie od jednego z instytutów Uniwersytetu Monachijskiego (Lehrstuhl für Landschaftsökologie und Landschaftsplanung der TUM). W czasie sześciotygodniowego pobytu w tym ośrodku był m.in. jednym z konsultantów programu badań torfowisk Alp Bawarskich. W 1979 roku, w tym samym instytucie, otrzymał od Fundacji DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst) stypendium, na którym przebywał trzy miesiące, opracowując monograficznie, wspólnie z Michaëlem Schoberem, torfowisko „Sennalpe” w Alpach Bawarskich (Obidowicz, Schober 1985). W kolejnych latach wyjeżdżał na kilkutygodniowe pobyty do różnych alpejskich ośrodków naukowych Szwajcarii, Austrii i Niemiec, co

Ryc. 2. „Social meeting” podczas III Symposium of the International Work Group for Palaeoethnobotany, Kraków, 1974 rok. Od lewej: G. Jørgensen, P. Pals, Z. Tomczyńska, A. Obidowicz (fot. A. Pachoński).

Fig. 2. A ‘social meeting’ during the IIIrd Symposium of the International Working Group for Palaeoethnobotany (1974). From the left: G. Jørgensen, P. Pals, Z. Tomczyńska and A. Obidowicz (phot. A. Pachoński).

Ryc. 3. Podczas pierwszych wyjazdów do Bełchatowa (1974 rok) – A. Obidowicz gasi pragnienie (mlekiem) (fot. L. Stuchlik).

Fig. 3. A visit to Bełchatów in 1974. A thirsty palaeobotanist (A. Obidowicz) drinking milk (phot. L. Stuchlik).

pozwoili na badania porównawcze torfowisk różnych pięter klimatyczno-roślinnych Alp i zawocowało szeregiem artykułów naukowych oraz popularnonaukowych. Ostatnim etapem badań górskich torfowisk w Europie był Kaukaz, w 1990 roku.

Równolegle z badaniami paleofitosocjologicznymi i torfoznawczymi A. Obidowicz prowadził badania palinologiczne dotyczące w głównej mierze późnoglacialno-holocenijskiej historii Karpat Zachodnich. Szczególnie istotne wyniki tych badań to zrekonstruowanie historii formowania się pięter roślinnych w Tatrach oraz odtworzenie holocenijskiej historii lasów Beskidu Wysokiego. Badania palinologiczne A. Obidowicza nad polodowcową historią szaty roślinnej dotyczą także zapisu zmian wywołanych działalnością człowieka, głównie na obszarze Karpat. We współpracy z archeologami (m.in. z prof. Sławomirem Kadrowem z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Krakowie) badał historię osadnictwa w rejonie Krakowa.

Palinologiczne i paleoekologiczne badania historii szaty roślinnej i klimatu A. Obidowicz łączy z badaniami współczesnego opadu sporomorf w obszarach górskich. Ich celem jest ustalenie relacji między współczesnymi zbiorowiskami roślinnymi a sposobem, w jaki zapisują

się one w spektrach pyłkowych. Badania te stanowią podstawę interpretacji wyników analiz palinologicznych. Część rezultatów tych badań została już opublikowana.

Od roku 1977 A. Obidowicz uczestniczył jako główny wykonawca w wielu projektach badawczych finansowanych przez Komitet Badań Naukowych oraz w projekcie Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej „TRAKT”. W ramach tego ostatniego, realizowano w latach 1999–2000 badania poświęcone odtwarzaniu warunków naturalnych osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego na Garbie Tenczyńskim i Pogórzu Wielickim.

W latach 1977–1988 brał udział w międzynarodowym programie badawczym IGCP-158: „Zmiany paleohydrologiczne w strefie umiarkowanej w ciągu ostatnich 15 tysięcy lat (podprogram B)”. W oparciu o kompleksowe badania

Ryc. 4. Dr Andrzej Obidowicz mówi o historii roślinności Podhala podczas konferencji Vistula Basin (1988 rok). Obok prelegenta, od lewej: M. Kotarbowa, S. Żurek, siedzą: B. Ammann, M. Ralska-Jasiewiczowa, T. Goslar, A. Walanus, pierwszy z prawej K.-E. Behre.

Fig. 4. Dr Andrzej Obidowicz explains the history of plant succession at Podhale during the Vistula Basin Conference (1988). Standing near him (from the left): M. Kotarbowa and S. Żurek. Sitting (from the left): B. Ammann, M. Ralska-Jasiewiczowa, T. Goslar, A. Walanus, K.-E. Behre.

Ryc. 5. Podczas 5. Europejskiej Konferencji Paleobotaniczno-Palinologicznej w Krakowie, 1998 rok (fot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Fig. 5. The 5th European Palaeobotanic-Palynological Conference in Cracow, 1988 (phot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

paleoekologiczne i paleoklimatologiczne osadów torfowych opracował rekonstrukcję zmian środowiska przyrodniczego wzorcowego stanowiska Puścizna Rękowańska w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej (Ryc. 4).

W 1997 roku Rada Naukowa Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk

nadała Andrzejowi Obidowiczowi tytuł doktora habilitowanego nauk biologicznych w zakresie biologii-paleobotaniki. Rozprawa habilitacyjna pt. „A Late-glacial-Holocene history of the formation of vegetation belts in the Tatra Mts.” stanowi cenny wkład Autora w poznanie historii szaty roślinnej Tatr.

W 1998 roku, w ramach 5. Paleobotaniczno-Palinologicznej Europejskiej Konferencji organizowanej przez Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN (26–30 czerwca 1998), A. Obidowicz prowadził trzecią wycieczkę konferencyjną na Podhale i w Tatry poświęconą trzeciorzędowej i czwartorzędowej (holoceńskiej) historii flory tego regionu oraz współczesnej roślinności (Ryc. 5; Obidowicz et al. 1998).

Od roku 1998 do przejścia na emeryturę w 2006 roku A. Obidowicz pracował na stanowisku docenta w Instytucie Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie, realizując swój główny cel badawczy, jakim było odtworzenie zmian środowiska przyrodniczego polskich Karpat Zachodnich po ostatnim zlodowaczeniu. Uzyskane przez Niego dane wykorzystane zostały m.in. w monografii pt. *Late Glacial and Holocene history of vegetation in Poland based on isopollen maps* (Ralska-Jasiewiczowa et al. 2004). Dla tej publikacji opracował we współautorstwie późnoglacialną i holoceniową historię rozprzestrzeniania się na obszarze Polski kilku najważniejszych drzew (*Abies*, *Picea*, *Pinus cembra*). Współpracując z prof. Włodzimierzem Margielewskim, z Instytutu Ochrony Przyrody PAN, był w latach 2000–2001 wykonawcą w projekcie badawczym Komitetu Badań Naukowych, dotyczącym polodowcowych przemian klimatu i rozwoju faz osuwiskowych w Karpatach Zachodnich.

W ramach swojej działalności dydaktycznej przez szereg lat prowadził wykłady z wybranych zagadnień historycznej geografii roślin oraz zajęcia terenowe podczas praktyk studenckich organizowanych przez Instytut Botaniki PAN, a z chwilą utworzenia Międzynarodowego Studium Doktoranckiego Nauk Przyrodniczych Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, także dla jego uczestników. W latach 2003–2010 pracował w Samodzielnej Katedrze Biosystematyki

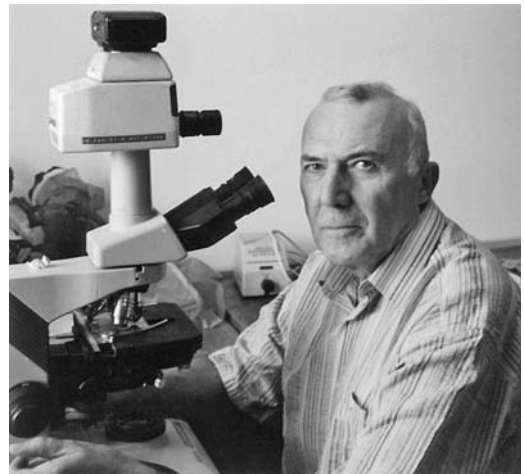
Ryc. 6. Uroczystość w Zakładzie Paleobotaniki (1999 rok). Od lewej: D. Nalepka, A. Obidowicz, L. Stuchlik, J. Wieser, W. Granoszewski (fot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Fig. 6. A celebration meeting at the Department of Palaeobotany, Institute of Botany, Polish Academy of Sciences (1999). From the left: D. Nalepka, A. Obidowicz, L. Stuchlik, J. Wieser, and W. Granoszewski (phot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Uniwersytetu Opolskiego, gdzie prowadził wykłady i ćwiczenia z zakresu podstaw biologii, historycznej geografii roślin i biologii torfowisk. Przez szereg lat, aż do chwili obecnej, prowadził kursy specjalistyczne z zakresu oznaczania tkanek roślin torfotwórczych dla młodszych pracowników naukowych wyższych uczelni oraz Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN, a także sprawował opiekę naukową nad krajowymi i zagranicznymi gośćmi i stażystami Zakładu Paleobotaniki IB PAN.

W 2003 roku A. Obidowicz był recenzentem pracy doktorskiej mgr Anny Baranowskiej-Kąckiej pt. „Holocenska historia roślinności Gór Izerskich”, obronionej na Uniwersytecie Wrocławskim. W 2005 roku została obroniona rozprawa doktorska mgr Danuty Drzymulskiej pt. „Późnoglacialna i holocenska historia roślinności wybranych torfowisk Puszczy Knyszyńskiej”, wykonana w Instytucie Biologii Uniwersytetu w Białymstoku pod kierunkiem doc. A. Obidowicza. Uzyskała ona wysokie oceny recenzentów. Popularyzując wiedzę z zakresu biologii i geografii torfowisk, A. Obidowicz wygłaszał wielokrotnie referaty, m.in. na forum Towarzystwa

Przyrodników im. Kopernika w Krakowie. W latach 1997–2010 był członkiem Rady Naukowej Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN, a w latach 2003–2010 także członkiem Rady Wydziału Przyrodniczo-Technicznego Uniwersytetu

Ryc. 7. Przy mikroskopie, jako emeryt, wiosną 2008 roku (fot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Fig. 7. A. Obidowicz, then a professor-emeritus, at his microscope, Spring 2008 (phot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Opolskiego; był także członkiem Komisji Obszarów Torfowiskowych przy Państwowej Radzie Ochrony Przyrody (1978–1983), przez dwie kadencje pełnił funkcję sekretarza naukowego Komisji Paleogeografii Czwartorzędu Polskiej Akademii Nauk (1979–1982). Nadal jest członkiem Komisji Prehistorii Karpat oraz Komisji Paleogeografii Czwartorzędu Polskiej Akademii Umiejętności. Od roku 2006 jest członkiem redakcji *Nature Journal*.

Od początku swojej pracy w Zakładzie Paleobotaniki IB PAN bierze udział w życiu Zakładu (Ryc. 6), w kontaktach koleżeńskich jest sympatyczny i bezpośredni, z dużym poczuciem humoru, do chwili obecnej aktywny w pracy naukowej (Ryc. 7).

Z okazji 70. urodzin składamy Drogiemu Koledze życzenia dobrego zdrowia i dalszej aktywności naukowej w gronie koleżanek i kolegów z Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie.

Ewa ZASTAWNIAK-BIRKENMAJER,
Ewa MADEYSKA

SPIS PUBLIKACJI

- OBIDOWICZ A. 1969. Nowe stanowiska *Rubus chamaemorus* L. na terenie woj. Olsztyńskiego. – [New localities of *Rubus chamaemorus* L. on the territory of Olsztyn voivode]. *Fragm. Florist. Geobot.* **15**(1): 59–61.
- OBIDOWICZ A. 1969. Okrzemki Źródła Lodowego w Dolinie Kościeliskiej w Tatrach. – [Diatoms of the Ice Spring at Kościeliska Valley in Tatra Mts]. *Fragm. Florist. Geobot.* **15**(2): 229–244.
- OBIDOWICZ A. 1975. Entstehung und Alter einiger Moore im nördlichen Teil der Hohen Tatra. – [Geneza i wiek kilku torfowisk po północnej stronie Tatr Wysokich]. *Fragm. Florist. Geobot.* **21**(3): 289–323.
- OBIDOWICZ A. 1976. Geneza i rozwój torfowiska w Wolbromiu. – [Genesis and development of the peat-bog at Wolbrom (S Poland)]. *Acta Palaeobot.* **17**(1): 45–54.
- OBIDOWICZ A. 1976. Torfowiska różnych stref klimatycznych Ziemi. *Wszechświat* **6**: 148–152.
- OBIDOWICZ A. 1977. Ochrona torfowisk Tatr i Podhala. – [Protection of peatbogs in the Tatra range and Podhale foreland]. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* **33**(3): 50–55.
- OBIDOWICZ A. [tłum.] 1977. G. KAULE: Ochrona torfowisk w Republice Federalnej Niemiec. – [G. KAULE: The protection of peatbogs in the Federal Republic in Germany.]. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* **33**(3): 64–75.
- OBIDOWICZ A. [tłum.] 1977. K. RYBNIČEK: Torfowiska Czechosłowacji i zagadnienia ich ochrony. – [K. RYBNIČEK: The peatbogs of Czechoslovakia and the problems of their conservation.]. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* **33**(3): 56–63.
- OBIDOWICZ A. [recenzja] 1977. F. OVERBECK: Botanisch-geologische Moorkunde. Karl Wachholz Verlag, Neumünster, 1975, 719 str. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* **33**(3): 76–77.
- OBIDOWICZ A. 1978. Torfowiska Alp. *Wszechświat* **7–8**: 186–189.
- OBIDOWICZ A. 1978. Genese und Stratigraphie des Moores „Bór na Czerwonem” in Orawa - Nowy Targ - Mulde. – [Geneza i startygrafia torfowiska „Bór na Czerwonem” w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej]. *Fragm. Florist. Geobot.* **24**(3): 447–466.
- MANECKI A., MICHALIK M., OBIDOWICZ A., WILCZYŃSKA-MICHALIK W. 1978. Charakterystyka mineralogiczna i palinologiczna pyłów eolicznych z opadów w Tatrach w latach 1973 i 1974. – [Mineralogическая i palinologiczeskaja charakteristika eolowych pylej iz vypadanii v Tatrach za 1973 i 1974 gody]. *Prace Mineralogiczne PAN, Oddział Kraków, Komisja Nauk Mineralogicznych* **57**: 19–43.
- OBIDOWICZ A. 1982. Połodowcowa historia lasów w Alpach. *Wszechświat* **83**(12): 205–208.
- OBIDOWICZ A. 1985. Torfowiska górskie w Europie. – [Upland moors in Europe]. *Kosmos* **34**(2): 299–310.
- OBIDOWICZ A. 1985. Puścizna Rękowiańska near Czarny Dunajec. Late Glacial and Holocene history of forests and peat-bogs in the Orawa - Nowy Targ Basin [doniesienie]. W: D. POPRAWA (red.), Problems of Quaternary geology, mineral waters and engineering geology in the Polish Carpathians. 13 Congress Carpatho-Balkan Geological Association, Guide to excursion 5. Geological Institute, Kraków, s. 23–24.
- OBIDOWICZ A., SCHÖBER H. M. 1985. Moorkundliche und vegetationsgeschichtliche Untersuchungen des Senalpenmoores im Trauchgauer Flysch (Ammergebirge). *Ber. Bayer Bot. Ges.* **56**: 147–165.
- OBIDOWICZ A. 1986. Połodowcowa historia szaty roślinnej i osadnictwa na Podhalu. – [Postglacial development of the vegetation in the Tatra Mts]. *Wierchy* **55**: 141–152.
- OBIDOWICZ A. 1987. Puścizna Rękowiańska near Czarny Dunajec. Late Glacial and Holocene history of forests vegetation in the Orawa-Nowy Targ Basin. W: L. STUČLIK (red.), From the Jurassic to the Holocene: the palaeoflora and palaeo-ecology of W and S Poland. XIV International Botanical Congress, Guide for Field Trips, Guide to Excursion No. 24, Berlin, August 1987, s. 38–41.

- RALSKA-JASIEWICZOWA M., OBIDOWICZ A., HARMATA K., SZCZEPANEK K. 1987. Palaeoenvironmental changes in the Polish Carpathians during the last 12 000 years. W: IGCP 158 Palaeohydrological changes in the temperate zone in the last 15000 years. Symposium at Höör, Sweden, 18–26 May 1987. *Lundqua Report* 27: 93–96.
- OBIDOWICZ A. 1988. The Bór na Czerwonem raised bog. W: Lateglacial and Holocene Environmental Changes Vistula Basin 1988. Excursion Guide Book – Symposium, Cracow, 15–21 June 1988. Publishing House Wydawnictwa Akademii Górniczo-Hutniczej, Cracow, s. 90–93.
- OBIDOWICZ A. 1988. The Puścizna Rękowiańska raised bog. W: Lateglacial and Holocene Environmental Changes Vistula Basin 1988. Excursion Guide Book – Symposium, Cracow, 15–21 June 1988. Publishing House Wydawnictwa Akademii Górniczo-Hutniczej, Cracow, s. 87–90.
- OBIDOWICZ A. 1989. Major aspects of the history of vegetation in the Podhale area (inner West Carpathians). W: M. RALSKA-JASIEWICZOWA (red.), Flora and Vegetation of Poland. Changes, Management and Conservation: 1928–1988. 19th International Phytogeographic Excursion, Kraków, 7–26 July 1989. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 7.
- OBIDOWICZ A. 1989. Type region P-a: Inner West Carpathians - Nowy Targ Basin. W: M. RALSKA-JASIEWICZOWA (red.), Environmental changes recorded in lakes and mires of Poland during the last 13 000 years. Part three. *Acta Palaeobot.* 29(2): 11–15.
- RALSKA-JASIEWICZOWA M., OBIDOWICZ A., HARMATA K., SZCZEPANEK K. 1989. Palaeoenvironmental changes in the Polish Carpathians during the last 12000 years. W: Flora and Vegetation of Poland. Changes, Management and Conservation: 1928–1988. 19th International Phytogeographic Excursion, Kraków, 7–26 July 1989. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 8.
- OBIDOWICZ A. 1990. Palaeoecological investigations in the Western Carpathian Mountains [krótka notatka]. *Pol. Bot. Stud. Guideb. Ser. I*: 118.
- OBIDOWICZ A. 1990. Eine pollenanalytische und moorkundliche Studie zur Vegetationsgeschichte des Podhale-Gebietes (West-Karpaten). – [Palinologiczne i torfoznawcze badania nad historią roślinności Podhala (Karpaty Zachodnie)]. *Acta Palaeobot.* 30(1,2): 147–219.
- RALSKA-JASIEWICZOWA M., OBIDOWICZ A., HARMATA K., SZCZEPANEK K. 1992. Palaeoenvironmental changes in the Polish Carpathians (S. Poland) during the last 12 000 years. *Veröffentlichungen des Geobotanischen Institutes. ETH, Stiftung Rübel in Zürich* 107: 109–115.
- OBIDOWICZ A. 1992. Major aspects of the history of vegetation in the Podhale area (Inner West Carpathians, S. Poland). *Veröffentlichungen des Geobotanischen Institutes. ETH, Stiftung Rübel in Zürich* 107: 172–176.
- OBIDOWICZ A. 1993. Wahania górnej granicy lasu w późnym plejstocenie i holocenie w Tatrach. – [Fluctuation of the forest limit in the Tatra Mts during the last 12 000 years]. *Dokumentacja Geograficzna* 4–5: 31–43.
- OBIDOWICZ A. 1993. Biogeograficzne i paleoekologiczne badania porównawcze na torfowiskach górskich w Europie, w latach 1980–1990. – [Biogeographical and palaeoecological comparative studies of the mountain mires in Europe (1980–1990)]. *Wiadom. Bot.* 37(3/4): 65–66.
- BAUMGART-KOTARBA M., KOTARBA A., OBIDOWICZ A. 1994. Kontrowersje datowań radiowęglowych i wyników badań palinologicznych na przykładzie osadów z Tatr Polskich. – [Controversy between radiocarbon dating, palinological and sedimentological data from Late Quaternary sediments of the Polish Tatra Mountains]. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria Matematika-Fizyka* 71, *Geochronometria* 10: 190–205.
- LIEBELT P., OBIDOWICZ A. 1994. Die Holozäne Evolution der natürlichen Umwelt in der Stufe der oberen Waldgrenze in der West-Tatra. – [Holocene habitat changes near the timber line in the Western Carpathians]. *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft* 136: 243–262.
- OBIDOWICZ A. 1995. Fluctuation of the upper timberline in the Tatra Mts. during the last 12 000 years. W: W. SCHIRMER (red.), INQUA 1995. Quaternary field trips in Central Europe, vol. 1. Verlag Dr. Friedrich Pfeil, München, s. 329–331.
- OBIDOWICZ A. 1995. History of vegetation in the Podhale area. W: W. SCHIRMER (red.), INQUA 1995. Quaternary field trips in Central Europe, vol. 6. Carpathian Traverse. Verlag Dr. Friedrich Pfeil, München, s. 334.
- OBIDOWICZ A. 1995. Historia formowania się pięter roślinnych w Tatrach. – [History of the formation of vegetation zones in the Tatras]. W: A. KOWNACKI (red.), Przyroda Tatrzańskiego Parku Narodowego a Człowiek. Materiały I Ogólnopolskiej Konferencji Przyroda Tatrzańskiego Parku Narodowego a Człowiek: stan i perspektywy badań tatrzańskich, Zakopane – Kraków, 6–9 października 1995. Tatrzański Park Narodowy, Zakopane, s. 41.
- OBIDOWICZ A. 1995. Historia szaty roślinnej. W: Z. MIREK, J. J. WÓJCIŃSKI (red.), Szata roślinna Parków Narodowych i Rezerwatów Polski Południowej. Przewodnik Sesji Terenowych 50 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 106–107.
- OBIDOWICZ A. 1996. Połodowcowa historia szaty roślinnej. – [Post-glacial history of vegetation]. W: Z. MIREK (red.), Przyroda Tatrzańskiego Parku Narodowego, Tatry i Pod-

- tatrze, T. 3. Tatrzański Park Narodowy, Kraków – Zakopane, s. 229–236.
- OBIDOWICZ A. 1996. A Late Glacial-Holocene history of the formation of vegetation belts in the Tatra Mts. *Acta Palaeobot.* **36**(2): 159–206.
- OBIDOWICZ A. 1996. 13 000 lat historii lasów tatrzańskich. *Wierchy* **61**: 103–114.
- OBIDOWICZ A. 1996. Połodowcowa historia Karpat Zachodnich. [krótka notatka]. *Wierchy* **62**: 140.
- HOLYŃSKA B., OSTACHOWICZ B., OSTACHOWICZ J., SAMEK L., WACHNIEW P., OBIDOWICZ A., WOBRAUSCHEK P., STRELI C., HALMETSCHLAGER G. 1998. Characterisation of ^{210}Pb dated peat core by various X-ray fluorescence techniques. *Science of the Total Environment* **218**: 239–248.
- OBIDOWICZ A. 1997. Połodowcowa historia świerka w Tatrach. W: Struktura i dynamika górskich borów świerkowych. Symposium ku czci prof. S. Myczkowskiego w XX rocznicę śmierci, 25–27 września, 1997. Streszczenia referatów.
- OBIDOWICZ A. 1998. Puścizna Rękowańska 659 m a.s.l. W: A. OBIDOWICZ, M. LESIAK, K. TOWPASZ (red.), Tertiary-Quaternary (Holocene) floras and recent vegetation of the sub-Tatra and Tatra Mts regions. Guide to Excursion 3. The 5th European Palaeobotanical and Palynological Conference, 26–30 June 1998, Cracow, Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 11–18.
- OBIDOWICZ A. 1998. Zielony Staw Gąsienicowy Lake 1671 m a.s.l. W: A. OBIDOWICZ, M. LESIAK, K. TOWPASZ (red.), Tertiary-Quaternary (Holocene) floras and recent vegetation of the sub-Tatra and Tatra Mts regions. Guide to Excursion 3. The 5th European Palaeobotanical and Palynological Conference, 26–30 June 1998, Cracow, Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 23–24.
- OBIDOWICZ A. 1998. Żabie Oko peat-bog 1390 m a.s.l. W: A. OBIDOWICZ, M. LESIAK, K. TOWPASZ (red.), Tertiary-Quaternary (Holocene) floras and recent vegetation of the sub-Tatra and Tatra Mts regions. Guide to Excursion 3. The 5th European Palaeobotanical and Palynological Conference, 26–30 June 1998, Cracow, Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 25–29.
- OBIDOWICZ A., TOWPASZ K. 1998. Tatra Mountains. W: A. OBIDOWICZ, M. LESIAK, K. TOWPASZ (red.), Tertiary-Quaternary (Holocene) floras and recent vegetation of the sub-Tatra and Tatra Mts regions. Guide to Excursion 3. The 5th European Palaeobotanical and Palynological Conference, 26–30 June 1998, Cracow, Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 18–22.
- OBIDOWICZ A., LESIAK M., TOWPASZ K. (red.) 1998. Tertiary-Quaternary (Holocene) floras and recent vegetation of the sub-Tatra and Tatra Mts regions. Guide to excursion 3. The 5th European Palaeobotanical and Palynological Conference, 26–30 June 1998, Cracow, Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- LESIAK M., OBIDOWICZ A. 1998. Podhale. W: A. OBIDOWICZ, M. LESIAK, K. TOWPASZ (red.), Tertiary-Quaternary (Holocene) floras and recent vegetation of the sub-Tatra and Tatra Mts regions. Guide to Excursion 3. The 5th European Palaeobotanical and Palynological Conference, 26–30 June 1998, Cracow, Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 5–18.
- LESIAK M., OBIDOWICZ A. 1998. The Tatras and Krościenko. W: A. OBIDOWICZ, M. LESIAK, K. TOWPASZ (red.), Tertiary-Quaternary (Holocene) floras and recent vegetation of the sub-Tatra and Tatra Mts regions. The 5th European Palaeobotanical and Palynological Conference, 26–30 June 1998, Cracow, Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 25–43.
- OBIDOWICZ A. 1998. Połodowcowa historia świerka w polskich Karpatach. *Wierchy* **64**: 248–252.
- OBIDOWICZ A. 1999. Jodła pospolita w historii lasów w polskich Karpatach. *Wierchy* **65**: 195–196.
- OBIDOWICZ A. 2000. Torfowiska i złoża torfu w górach Europy. – [Mires and peat deposits in the European mountains]. W: I. LIPIARSKI (red.), XXIII Symposium Geologia Formacji Węglonośnych Polski, Kraków, 12–13 kwietnia 2000. Materiały, Zakład Geologii Złóż Węgla Akademii Górniczo-Hutniczej im. S. Staszica, Kraków, s. 97–98.
- OBIDOWICZ A. 2001. „Torfowiska Polesia” St. Kulczyńskiego 60 lat później. – [St. Kulczyński’s ‘Peat Bogs of Polesie’ 60 years later]. W: I. LIPIARSKI (red.), XXIV Symposium „Geologia formacji węglonośnych Polski”, Kraków, 25–26 kwietnia 2001. Materiały, AGH, Państwowy Instytut Geologiczny, Polskie Towarzystwo Geologiczne, Kraków, s. 69–73.
- OBIDOWICZ A. [recenzja] 2001. K. TOBOLSKI, Przewodnik do oznaczania torfów i osadów jeziornych. *Vademecum Geobotanicum*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2000, 508 str. *Wiadom. Bot.* **45**(1/2): 117–118.
- MADEYSKA E., OBIDOWICZ A. 2001. Wyniki analiz paleobotanicznych stanowiska Cholerzyn. – [Palaeobotanical analyses of Cholerzyn site]. W: S. KADROW (red.), Źródła z badań wykopaliskowych na trasie autostrady A4 w Małopolsce, Krakowski Zespół do Badań Autostrad, Via Archaeologica, Przyroda i Człowiek, materiały do studiów, Kraków, s. 65–74.
- WOŁOWSKI K., OBIDOWICZ A., WAWRZYCKA I. 2002. *Pediastrum* species (*Chlorophyceae*) in Quaternary sediments of „Żabie Oko” peat bog in the Tatra Mts. *Acta Palaeobot.* **42**(1): 51–61.
- OBIDOWICZ A. [recenzja] 2002. I. GORISSEN, Die grossen Hochmoore und Heidelandschaften in Mitteleuropa:

- Natur – Landschaft – Naturschutz. Selbstverlag Ingmar Gorissen, Siegburg, 1998, 190 str. *Wiadom. Bot.* **46**(1/2): 102–103.
- OBIDOWICZ A. 2003. The holocene development of forests in the Pilsko Mt. area (Beskid Żywiecki Range, South Poland). *Folia Quaternaria* **74**: 7–15.
- MARGIELEWSKI W., OBIDOWICZ A., PELC S. 2003. Late-Glacial-Holocene peat bog on Kotoń Mt. and its significance for reconstruction of palaeoenvironment in the Western Outer Carpathians (Beskid Makowski Range, South Poland). *Folia Quaternaria* **74**: 31–56.
- OBIDOWICZ A. 2004. Limba europejska (*Pinus cembra* L.) w historii lasów karpackich. *Wierchy* **68**: 246–249.
- OBIDOWICZ A., RALSKA-JASIEWICZOWA M., KUPRYJANOWICZ M., SZCZEPANEK K., LATAŁOWA M., NALEPKA D. 2004. *Picea abies* (L.) Karst. – Spruce. W: M. RALSKA-JASIEWICZOWA et al. (red.), Late Glacial and Holocene history of vegetation in Poland based on isopollen maps. W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 147–157.
- OBIDOWICZ A., SZCZEPANEK K., MADEYSKA E., NALEPKA D. 2004. *Abies alba* Mill. – Fir. W: M. RALSKA-JASIEWICZOWA et al. (red.), Late Glacial and Holocene history of vegetation in Poland based on isopollen maps. W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 31–38.
- OBIDOWICZ A., SZCZEPANEK K., NALEPKA D. 2004. *Pinus cembra* L. – European stone pine. W: M. RALSKA-JASIEWICZOWA et al. (red.), Late Glacial and Holocene history of vegetation in Poland based on isopollen maps. W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, s. 159–164.
- OBIDOWICZ A. 2004. Holocenska historia roślinności Babiej Góry. – [The Holocene history of vegetation in the Mt Babia Góra area.]. W: B. WOŁOSZYN, A. JAWORSKI, J. SZWAGRZYK (red.), Babiogórski Park Narodowy. Monografia Przyrodnicza. Babiogórski Park Narodowy. Komitet Ochrony Przyrody PAN przy współpr. Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN. Wydawnictwo i Drukarnia Towarzystwa Słowaków w Polsce, Kraków, s. 423–428.
- MARGIELEWSKI W., OBIDOWICZ A., PELC S. 2004. Rejestr zmian klimatycznych późnego glacjału i holocenu w osadach torfowiska niskiego pod Kotoniem (Beskid Makowski, Karpaty Zewnętrzne). *Prace Komisji Paleogeografii Czwartorzędu PAU* **1**: 79–87.
- OBIDOWICZ A. 2004. Holocenska historia szaty roślinnej Beskidu Żywieckiego zapisana w osadach organicznych rejonu Babiej Góry i Pilska. W: Warsztaty geomorfologiczne: „Pokrywy stokowe gór średnich strefy umiarkowanej i ich znaczenie paleogeograficzne”. Materiały, Babia Góra, 18–22 września 2004. Materiały konferencyjne, Wydział Nauk o Ziemi, Uniwersytet Śląski, Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich, Babiogórski Park Narodowy, Sosnowiec, s. 54–59.
- OBIDOWICZ A. [recenzja] 2004. H. J. BEUG, Leitfaden der Pollenbestimmung für Mitteleuropa und angrenzende Gebiete. Dr. Friedrich Pfeil, 2004, 542 str. *Acta Palaeobot.* **44**(2): 345–346.
- OBIDOWICZ A. 2005. Geneza torfowisk podhalańskich. W: A. MIECHÓWKA, T. ZALEWSKI (red.), Gleby górskie – geneza, właściwości, zagrożenia. II Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Kraków – Niedzica – Zawoja, 14–16 września 2005. Przewodnik Terenowy, s. 4–7.
- LESIAK M., OBIDOWICZ A. 2006. Dęby w historii szaty roślinnej Polski. W: W. BUGAŁA (red.), Dęby *Quercus robur* L., *Quercus petraea* (Matt.) Liebl. Nasze drzewa leśne monografie popularnonaukowe, 11. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań – Kórnik, s. 7–20.
- OBIDOWICZ A., MARGIELEWSKI W. 2008. Problematyka klasyfikacji torfowisk górskich. W: S. ŻUREK (red.), Torfowiska gór i wyżyn. Uniwersytet im. J. Kochanowskiego, Kielce, s. 103–109.
- KARPIŃSKA-KOŁACZEK M., STACHOWICZ-RYBKA R., OBIDOWICZ A. 2008. The history of vegetation changes based on pollen analysis of small lakes situated near Węgorzewo (NE Poland). 12th International Palynological Congress, 8th International Organisation of Palaeobotany Conference, Bonn, 30.08–05.09.2008, s. 137.
- POCHOCKA-SZWARC K., STACHOWICZ-RYBKA R., OBIDOWICZ A., KOŁACZEK P., KARPIŃSKA M. 2008. Wstępne wyniki badań sedimentologicznych i paleobotanicznych osadów kopalnego zbiornika jeziornego z okolic Węgorzewa. W: A. WACNIK, E. MADEYSKA (red.), Północno-wschodnia Polska w holocenie. Człowiek i jego środowisko. Botanical Guidebooks, 30. Polish Academy of Sciences, W. Szafer Institute of Botany, Kraków, s. 133–146.
- MARGIELEWSKI W., MICHCZYŃSKI A., OBIDOWICZ A. 2009. Records of the Middle- and Late Holocene palaeoenvironmental changes in the Pcim-Sucha landslide peat bogs (Beskid Makowski Mts., Polish Outer Carpathians). *Geochronometria* **35**: 11–23.
- STACHOWICZ-RYBKA R., GAŚSIOROWSKI M., KARPIŃSKA-KOŁACZEK M., KOŁACZEK P., KRAWCZYK M., KUPRYJANOWICZ M., MIROSLAW-GRABOWSKA J., OBIDOWICZ A., POCHOCKA-SZWARC K., SIENKIEWICZ E., WINTER H. 2009. Późnoglacialne i holocenske zmiany środowiska przyrodniczego w rejonie kopalnego jeziora skaliskiego (Kraina Wielkich Jezior Mazurskich). W: IV Polska Konferencja Paleobotaniki Czwartorzędu, Jeziorowskie, 16–19 czerwca 2009. Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa, s. 35–36.
- MARGIELEWSKI W., KOŁACZEK P., MICHCZYŃSKI A., OBIDOWICZ A., PAZDUR A. 2011. Record of the Meso- and Neoholocene Palaeoenvironmental Changes in the Jesionowa Landslide Peat Bog (Beskid Sądecki Mts., Polish Outer Carpathians). *Geochronometria* **38**(2): 138–154.

**85. ROCZNICA URODZIN
DR ANNY HUMMEL**

**85th anniversary of birthday of
Dr. Anna Hummel**

Anna Hummel przyszła na świat w Poznaniu, 1 czerwca 1925 roku, w rodzinie pastora ewangelickiego, od 1951 roku biskupa – ks. Karola Kotuli i jego małżonki Anny z domu Kubisz. Miała trzech starszych braci: Jana, Adama i Tadeusza. Jan ukończył studia prawnicze i po wojnie pracował jako radca prawny w Olsztynie. Adam, z wykształcenia romanista, zatrudniony w Bibliotece Jagiellońskiej, był jednak przede wszystkim historykiem sztuki. Tadeusz Kotula ukończył filologię klasyczną i historię, po wojnie był profesorem historii starożytnej na Uniwersytecie Wrocławskim.

Anna, wraz z rodzicami i rodzeństwem, mieszkała w latach 1927–1939 w Łodzi. W 1937 roku ukończyła tam szkołę powszechną, a następnie dwie klasy prywatnego gimnazjum Cecylii Wadszczyńskiej. Naukę szkolną przerwał wybuch II wojny światowej. W 1940 roku rodzina Kotulów została wysiedlona z Łodzi do wsi Władysławów (gmina Lipsko koło Radomia), ale tam zamieszkała tylko część rodziny – pani Kotulowa z dwoma młodszymi synami i córką. W tym czasie ks. Kotula musiał się ukrywać, a najstarszy syn, Jan, dostał się do niewoli. Anna, aby kontynuować naukę, zamieszkała u zaprzyjaźnionej rodziny w Warszawie. Wstąpiła do Szarych Szeregów, ukończyła kurs sanitarny. Jako zastępowa drużyny

harcerskiej wykonywała wszelkie zadania, jakie podczas okupacji niemieckiej realizowali harcerze (szkolenia, kolportaż nielegalnej prasy), ale także – bezinteresownie – uczyła swoje podopieczne przyrody, matematyki i fizyki. W 1944 roku ukończyła na tajnym nauczaniu Liceum Przyrodnicze im. Klementyny Hoffmanowej w Warszawie i wróciła do rodziny, do Władysławowa. Po wstąpieniu tam do Batalionów Chłopskich przeszła przeszkolenie wojskowe, prowadziła kolportaż prasy podziemnej (pisanej nierzadko przez jej braci w domu), organizowała kursy sanitarne i uczyła dzieci z okolicznych wsi. Zatrzymana w łapance młodzieży do pracy w strefie przyfrontowej więziona początkowo w niemieckim bunkrze, potem pracowała w kuchni frontowej. Szczęśliwym zbiegiem okoliczności po niedługim czasie odzyskała wolność.

W 1945 roku rodzina powróciła do Łodzi, a Anna podjęła studia wyższe na Wydziale

Ryc. 1. Dr Anna Hummel w pierwszych latach pracy w Muzeum Ziemi PAN, na tarasie Muzeum (fot. A. Kohlman-Adamska).

Fig. 1. Dr. Anna Hummel at the beginning of her work at the Museum of the Earth, Polish Academy of Sciences, Warsaw (phot. A. Kohlman-Adamska).

Ryc. 2. Dział Paleobotaniki Muzeum Ziemi PAN w Warszawie, 1976 rok. Od prawej: Anna Hummel, Kierownik Działu, Aleksandra Kohlman-Adamska, Zofia Baranowska-Zarzycka, Urszula Pótorak, Krystyna Juchniewicz (fot. L. Dwornik).

Fig. 2. Department of Palaeobotany, Museum of the Earth, Warsaw, 1976. From the right: Anna Hummel (Department's head), Aleksandra Kohlman-Adamska, Zofia Baranowska-Zarzycka, Urszula Pótorak, Krystyna Juchniewicz (phot. L. Dwornik).

Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Łódzkiego. Po wyjściu za mąż w 1948 roku za Zbigniewa Hummla, inżyniera konstruktora budowlanego, przeniósła się do Warszawy i kontynuowała studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończyła z dyplomem magistra filozofii w zakresie botaniki w 1952 roku. Pracę magisterską pt. „Rodzaj *Sorbus* w Polsce” wykonała pod kierunkiem prof. dr. Bolesława Hryniewieckiego w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin UW.

Po studiach pracowała w roku akademickim 1952/1953 na etacie starszego asystenta w Katedrze Systematyki Roślin Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej. W latach 1954–1963, poza krótkim, niespełna rocznym zatrudnieniem w Dziale Paleobotaniki Muzeum Ziemi Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, nie była czynna zawodowo ze względu na stan zdrowia i konieczność opieki nad synami (Adamem urodzonym

w 1953 roku i Michałem – w 1956 roku). Do pracy w Muzeum w wymiarze $\frac{1}{2}$ etatu wróciła z dniem 1 września 1963 roku (Ryc. 1).

Swoją pracę w Muzeum Anna Hummel wykonywała pod kierunkiem prof. Hanny Czezcottowej. Były to, trwające szereg lat, prace dokumentacyjne nad Katalogiem Roślin Kopalnych Polski. Głównym tematem badawczym stały się dla niej szczątki makroskopowe roślin, a zwłaszcza liście. W 1965 roku Anna przeszła na pełny etat: od 1.01.1970 – jako inżynier laboratoryjny, od 1.01.1974 – starszy inżynier laboratoryjny, od 1.09.1974 – starszy asystent muzealny, od 1.09.1976 – adiunkt muzealny, od 1.10.1983 – kustosz, od 1.01.1985 – starszy kustosz. Z dniem 2.01.1987 przeszła na pełny etat starszego kustosza w niepełnym wymiarze godzin, a następnie od 2.01.1988 aż do przejścia na emeryturę z dniem 31.12.1988 pracowała na pełnym etacie.

Od 1.09.1974 do 31.12.1988 dr A. Hummel

Ryc. 3. W kopalni węgla brunatnego w Turowie, od lewej prof. Hanna Czczotowa, Władysław Micek oraz Anna Hummel, 1967 rok (własność Archiwum Działu Paleobotaniki MZ PAN).

Fig. 3. At brown-coal open-pit mine Turów, 1967. From the left: Prof. Hanna Czczot, Władysław Micek and Anna Hummel (owner: Archives, Department of Palaeobotany, Museum of the Earth).

pełniła funkcję Kierownika Działu Paleobotaniki Muzeum Ziemi PAN (Ryc. 2).

W tym miejscu chciałabym zacytować słowa Jej koleżanki i wieloletniej współpracownicy, dr Aleksandry Kohlman-Adamskiej¹: „Anna Hummel tworzyła w latach 1959–1988 – razem z młodszymi o kilka lat od niej koleżankami – zespół Pracowni Paleobotanicznej w Muzeum Ziemi PAN w Warszawie. Prof. Hanna Czczotowa, założycielka Pracowni, postanowiła kierownictwo zespołem powierzyć w 1974 roku najstarszej z nas – Annie Hummel i to był wybór doskonały. Anna, jako kierownik, wniosła do naszego zespołu atmosferę przyjaźni, potrafiła zrozumieć nas i w miarę swoich możliwości pomóc nam w naszych problemach zawodowych i osobistych, a przede wszystkim swoim ogromnym zapałem do pracy naukowej

doprowadziła do tego, że wszystkie podjęliśmy prace doktorskie.

Takiej atmosfery pracy nie pamiętam w naszej Pracowni ani przedtem, ani potem – po odejściu Anny na emeryturę. Nieczęsto zdarza się kierownik, który nie jest zazdrosny o każdy twój sukces, wręcz odwrotnie, stara się każdemu pomóc, żeby to, co robisz wypadło jak najlepiej. Pamiętam, z jakim zaangażowaniem Anna tłumaczyła dla mnie niemieckie prace palinologiczne, potrzebne do mojego doktoratu, a przecież była to dla niej strata czasu.”

Jako Kierownik Działu Paleobotaniki Muzeum Ziemi PAN dbała nie tylko o podległych sobie pracowników. W latach 70. XX wieku, razem ze swoimi koleżankami, otoczyła troskliwą opieką mieszkającą już wtedy samotnie, prof. Hannę Czczotową. Ten etap Jej nieformalnej służby i pomocy zakończył się dopiero w 1982 roku, z dniem śmierci dziewięćdziesięcioczworoletniej Pani Profesor.

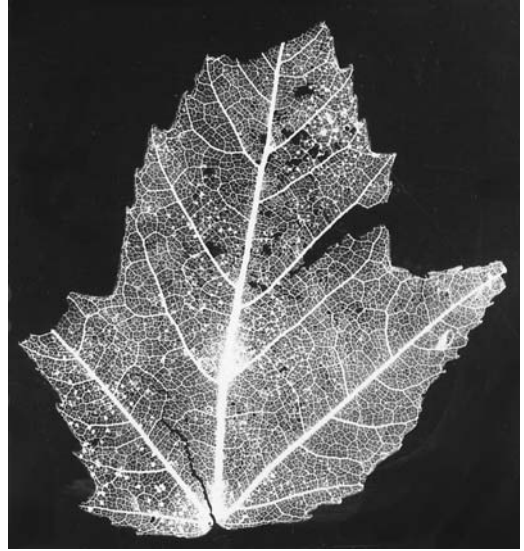
¹ Pani Dr Aleksandrze Kohlman-Adamskiej dziękuję za pomoc w zebraniu informacji.

Podczas pracy w Muzeum dr Anna Hummel wielokrotnie wyjeżdżała do ośrodków badań paleobotanicznych w Berlinie, Pradze, Leningradzie, Suchumi, we Lwowie, Budapeszcie oraz w Wiedniu. Przywiezione przez nią różnego rodzaju materiały porównawcze służyły potem wszystkim współpracownikom i wzbogaciły zbiory Pracowni. Kilkakrotnie uczestniczyła w wyjazdach terenowych do Kopalni Węgla Brunatnego w Turowie, gdzie pod kierunkiem prof. Hanny Czczottowej były zbierane materiały do badań paleobotanicznych (Ryc. 3). Przez wszystkie lata swojej pracy uczestniczyła w pracach Działu Paleobotaniki MZ związanych z kolekcjonowaniem materiałów kopalnych różnego wieku oraz porządkowała kopalne i współczesne kolekcje porównawcze w zbiorach Muzeum. Jednak przede wszystkim kontynuowała badania

Ryc. 4. Anna Hummel przy pobieraniu materiału do badań w Ruszowie, rok 1974 (fot. Z. Hummel).

Fig. 4. Anna Hummel collecting palaeobotanic material at Ruszów, 1974 (phot. Z. Hummel).

Ryc. 5. Szczątek kopalnego liścia klonu (*Acer tricuspidatum* Bronn) z pliocenkiej flory Ruszowa ($\times 2$), wydobyty i zakonserwowany przez A. Hummel (fot. M. Kleiberowa).

Fig. 5. Fossil leaf of *Acer tricuspidatum* Bronn ($\times 2$) from Pliocene at Ruszów, found and prepared by A. Hummel (phot. M. Kleiberowa).

naukowe kopalnych szczątków liści, koncentrując się na florze kopalnej z Ruszowa koło Żar (Ryc. 4). Stanowisko to, odkryte przez doc. dr. Stanisława Dyjora z Oddziału Dolnośląskiego Państwowego Instytutu Geologicznego, okazało się unikatowym w skali nie tylko polskiej. Sposób zachowania materiału kopalnego umożliwił zastosowanie specjalnych metod preparacyjnych, zmodyfikowanych przez A. Hummel, dzięki którym uzyskała ona idealne obiekty badawcze. Przede wszystkim były to preparaty liściowe, tzn. pojedyncze liście kopalne zakonserwowane między płytkami szklanymi (Ryc. 5). Wykonanie ponad 200 sztuk takich okazów wymagało ogromnej precyzji, cierpliwości i czasu. Oprócz tego A. Hummel wydobyla z osadu liczne, zachowane w ile, szczątki roślin, które sama pieczołowicie, z wielką starannością zakonserwowała według wypracowanej przez siebie metody.

Kolekcja pliocenkiej flory Ruszowa jest do dzisiaj bardzo cennym materiałem naukowym i posiada duże walory ekspozycyjne. Jest stale

Fig. 6. Ekspozycja wypreparowanych i zakonserwowanych okazów z Ruszowa na wystawie w Muzeum Ziemi PAN, 2011 rok (fot. M. Wierzbicki).

Fig. 6. Plant remains from the Pliocene at Ruszów. Exhibition in the Museum of the Earth, 2011 (phot. M. Wierzbicki).

wykorzystywana w zajęciach dydaktycznych z młodzieżą i eksponowana na paleobotanicznych wystawach.

Odpowiednio wypreparowane i zakonserwowane przez Annę szczątki roślin były następnie obiektem jej dogłębnych studiów, prowadzonych z ogromną pasją badawczą i zaangażowaniem. Wykonanie kompleksowych badań morfologiczno-porównawczych, anatomicznych i paleotaksonomicznych umożliwiło ich Autorce wyczerpującą analizę materiału kopalnego i na tej podstawie wyciągnięcie właściwych wniosków, dotyczących zarówno charakterystyki znalezionych taksonów, pozycji stratygraficznej flory, jej składu, jak i warunków ekologicznych jej występowania.

Wyniki swoich badań Autorka przedstawiła w rozprawie doktorskiej pt. „Pliocenańska flora liściowa z Ruszowa koło Żar”, wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Łańcuckiej-Śrondoniowej w Instytucie Botaniki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie i obronionej w dniu 30.01.1981. Praca ta, opublikowana w 1983 roku,

jest modelowym opracowaniem flory liściowej tego wieku nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Dzięki zastosowanym metodom badawczym, w tym przede wszystkim analizie kutykularnej, A. Hummel rozstrzygnęła wiele problemów taksonomicznych paleoflor neogenu, w zakresie przede wszystkim taksonów dwóch ważnych dla tego okresu czasu rodzin, *Fagaceae* i *Betulaceae*. Odkrycie i zbadanie licznych szczątków liści dębów i ich owoców, unikatowe w skali europejskiej, pozwoliło definitywnie określić związane z tym typem szczątków problemy taksonomiczne (rozróżnienie szczątków liści *Quercus-Castanea*). Podobnie badania rodziny *Betulaceae* z Ruszowa, której liście z neogenu należą do grupy najtrudniejszych do prawidłowego oznaczenia, wniosły istotny wkład w europejską paleobotanikę. Autorka rozstrzygnęła tu ostatecznie przynależność taksonomiczną m.in. gatunku kopalnego „*Betula prisca*” Ettingshausen. Jej praca doktorska została w 1981 roku wyróżniona nagrodą naukową Sekretarza Naukowego II Wydziału Polskiej Akademii Nauk.

Przez wszystkie lata swojej pracy w Muzeum Ziemi PAN dr A. Hummel brała czynny udział w popularyzacji wiedzy. Uczestniczyła w opracowaniu scenariuszy wystaw o tematyce paleobotanicznej i ich organizowaniu oraz pełniąc dyżury na wystawach, a także oprowadzając wycieczki. Okazy kopalnych liści, wydobyte i własnoręcznie w mistrzowski sposób zakonserwowane, są do dzisiaj oglądane i podziwiane, jak np. na wystawie pt. „Liście wczoraj i dziś”, stanowiąc doskonałe tło dla współczesnej biżuterii artystycznej (Ryc. 6).

Dr Anna Hummel wyróżniała się w swojej pracy badawczej ogromną precyzją, cierpliwością, dociekliwością i rzetelnością. Z łatwością odnajdywała się w pedantycznie uporządkowanym materiale i tematyce badań. Pełna radości życia, wesoła i rozśpiewana, była wspaniałym kompanem dla swoich koleżanek.

Anna Hummel to osoba ogromnie uczynna i pełna życzliwości dla innych. Skromna, tolerancyjna, potrafiła być stanowcza i nieugięta w obronie własnych przekonań. Otoczona liczną i bardzo kochającą się Rodziną, nie zapomina o swoich koleżankach, z którymi – jak także z niżej podpisaną – łączyły Ją więzy długoletniej współpracy i serdecznej przyjaźni. Korzystając ze swobody, jaką stwarza emerytura, z myślą o wnukach i prawnukach, zajęła się pisaniem wspomnień rodzinnych, kompletowaniem i opisywaniem rodzinnych fotografii. W ten sposób powstały opracowania o rodzinie Kotulów, Kubiszów (ze strony matki), Hummlów (rodzina męża) oraz własne wspomnienia (4 części).

Jej koleżanka, Anna Kohlman-Adamska pisze: „Po przejściu na emeryturę w 1988 roku Anna pozostaje z nami w stałym kontakcie, interesując się na bieżąco sprawami Pracowni i zawsze podkreśla, że okres pracy w Muzeum Ziemi był dla niej jednym z piękniejszych okresów jej życia. My uważamy, że otrzymaliśmy dar od losu, gdy po latach ‘twardej dyktatury’ wprowadzonej w Pracowni przez prof. H. Czeczottową miałyśmy Kierownika, który chciał i potrafił poprowadzić Pracownię właściwą drogą.”

Z okazji Jej 85. urodzin, w imieniu całego grona paleobotanicznego i swoim własnym,

składam Kochanej Annie najlepsze życzenia długich lat w zdrowiu i pełnej sprawności.

Ewa ZASTAWNIAK-BIRKENMAJER

WYKAZ PUBLIKACJI DR ANNY HUMMEL

- HUMMEL A. 1970. Rodzaj *Cercidiphyllum* z Turowa. *Kwartalnik Geologiczny* **14**(4): 803–809.
- HUMMEL A. 1971. Rodzaj *Cercidiphyllum* we florach trzeciorzędowych Polski i terenów sąsiednich. *Rocznik Dendrologiczny* **25**: 63–75.
- HUMMEL A. 1975. Ulmaceae, Cercidiphyllaceae. W: H. CZECZOTT (red.), Flora kopalna Turowa koło Bogatyni. *Prace Muzeum Ziemi* **24**: 11–23.
- HUMMEL A. 1982. Hanna Czeczottowa (1888–1982). *Przegląd Geologiczny* **30**(12): 689.
- HUMMEL A., JAKUBOWSKI K., MACZYŃSKA S., ZARZYCKA Z. 1982. Zbiory paleontologiczne w Muzeum Ziemi i ich znaczenie w pracach badawczych i popularyzatorskich. *Przegląd Geologiczny* **30**(12): 644–649.
- HUMMEL A. 1983. The Pliocene leaf flora from Ruszów near Żary in Lower Silesia, SW Poland. *Prace Muzeum Ziemi* **36**: 9–104.
- HUMMEL A. 1983. Pliocenska flora liściowa z Ruszowa k. Żar. Materiały z Sesji Naukowej poświęconej pamięci prof. H. Czeczottowej (5–6 października 1982). Muzeum Ziemi PAN, Warszawa, s. 26–28.
- HUMMEL A., ZARZYCKA Z. 1985. Pliocenska flora liściowa i owocowo-nasienna z Ruszowa. W: A. JAHN, S. DYJOR (red.), Pliocenska i eoplejstocenska sieć rzeczna i związane z nią kompleksy osadów gruboklastycznych w Polsce. Materiały z krajowej konferencji naukowej, Wrocław, 18–20 czerwca 1985, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław [etc.], s. 13–15.
- HUMMEL A. 1987. Czeczottowa Hanna (1888–1982). W: S. FELIKSIK (red.), Słownik biologów polskich. Państwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa, s. 111–112.
- HUMMEL A. 1991. Revision of the oldest original specimens of *Betula prisca* Ettingshausen. *Acta Palaeobot.* **31**(1–2): 63–71.
- HUMMEL A. 1991. The Pliocene leaf flora from Ruszów near Żary in Lower Silesia, South-West Poland. Part II (Betulaceae). *Acta Palaeobot.* **31**(1–2): 73–151.
- ZASTAWNIAK E., LAŃCUCKA-ŚRODONIOWA M., BARANOWSKA-ZARZYCKA Z., HUMMEL A., LESIAK M. 1996. Flora megasporowa liściowa i owocowo-nasienna. W: L. MALINOWSKA, M. PIWOCKI (red.), Budowa geologiczna Polski. III. Atlas skamieniałości przewodnich i charakterystycznych, 3a. Kenozoik. Trzeciorzęd. Neogen. Polska Agencja Ekologiczna, Warszawa, s. 855–932.

DYJOR S., SADOWSKA A., HUMMEL A., BARANOWSKA-ZARZYCKA Z., ZASTAWNIAK E. 1998. Geological position and flora of Younger Neogene deposits in Lower Silesia. W: A. SADOWSKA, A. SZYNKIEWICZ (red.), Tertiary-Quaternary (Pleistocene) floras of Belchatów (Middle Poland) and several localities in south-western Poland. Guide to excursion 2, The 5th European Palaeobotanical and Palynological Conference, June 26–30, 1998, Cracow, Poland. W: Szafer Institute of Botany Polish Academy of Science, Kraków, s. 37–54.

**SESJA NAUKOWA „BIORÓŻNORODNOŚĆ
FLOR W NEOGENIE EUROPY
ŚRODKOWEJ” I JUBILEUSZ 80. URODZIN
PROFESORA LEONA STUHLIKA
(KRAKÓW, 2 CZERWCA 2011)**

**Scientific Session ‘Biodiversity of floras in the
Neogene of Central Europe’ and 80th anniversary
of Professor Leon Stuchlik birthday
(Kraków, 2 June 2011)**

Sesja Naukowa „Bioróżnorodność flor w neogenie Europy Środkowej”, zorganizowana przez Sekcję Paleobotaniczną Polskiego Towarzystwa Botanicznego, odbyła się w Krakowie w dniu 2 czerwca 2011 roku (Ryc. 1). Głównym powodem jej przygotowania był jubileusz 80. urodzin prof. dr. hab. Leona Stuchlika, wybitnego polskiego paleobotanika-palinologa, długoletniego kierownika Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (1982–2001), a w latach 1990–1999 także dyrektora Instytutu Botaniki PAN. Wprawdzie 80. rocznica urodzin Profesora minęła 25 kwietnia bieżącego roku, ale mogła zostać należycie uczczona w nieco późniejszym terminie.

Współorganizatorami Sesji był Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, zapewniając uczestnikom miejsce obrad, oraz Fundacja Botaniki Polskiej im. W. Szafera w Krakowie. Jubilatą oraz przybyłych gości powitał prof. dr. hab. Konrad Wołowski, Dyrektor Instytutu Botaniki PAN. W swoim wystąpieniu podkreślił długoletnią pracę Jubilata dla Instytutu, który mimo przejścia na emeryturę w 2001 roku, jest nadal czynny zawodowo; m.in. wytrwale redaguje międzynarodowe czasopismo

Ryc. 1. Okładka programu Sesji Naukowej poświęconej jubileuszowi prof. L. Stuchlika.

Fig. 1. Cover of the scientific session program devoted to Prof. L. Stuchlik's Jubilee.

Acta Palaeobotanica, wydawane przez IB PAN. Jego 55 lat pracy naukowej można uznać za swojego rodzaju rekord, nie tylko w historii naszego Instytutu.

Pierwszym punktem programu Sesji był referat zatytułowany „Czcigodny Jubilat – Profesor Leszek Stuchlik w obiektywie”, wygłoszony przez niżej podpisaną, zilustrowany wybranymi zdjęciami Jubilata w różnych fazach jego działalności naukowej. Kompletny zbiór fotografii (160) otrzymał Jubilat, wraz z okolicznościowym wierszem autorstwa naszej koleżanki, dr Marii Barbackiej.

Następnie został odczytany list doc. dr. Krzysztofa Jakubowskiego, emerytowanego dyrektora Muzeum Ziemi PAN w Warszawie, z wyrazami uznania dla osiągnięć Jubilata oraz podziękowaniami za wieloletnią współpracę.

W uroczystym spotkaniu w Krakowie wzięły

udział 43 osoby, w tym małżonka Barbara i córka Małgorzata, wszyscy polscy palinolodzy zajmujący się badaniami trzeciorzędu oraz krakowscy paleobotanicy i goście zagraniczni: dr Magda Konzalová i prof. Zlatko Kvaček z Pragi oraz prof. Lilla Hably i dr Boglárka Erdei z Budapesztu (ryc. 2). Ze względu na udział gości z zagranicy sesja była dwujęzyczna – angielsko-polska.

Sesję referatową rozpoczęła dr Ewa Durska, z Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, referatem pt. „10 lat od wydania pierwszego tomu *Atlas of Pollen and Spores of the Polish Neogene: obecny stan prac*”. Podsumowała w nim wieloletnie prace całego zespołu polskich palinologów trzeciorzędu, w tym także Jubilatą, których pokłosiem jest opublikowanie trzech tomów „Atlasu” oraz przygotowanie do

druku czwartego, ostatniego tomu. Redaktorem wszystkich tomów jest prof. Stuchlik, doskonały moderator współpracy całego zespołu. Atlas ten zyskał uznanie światowe, czego dowodem są recenzje wydrukowane w renomowanych międzynarodowych czasopismach (m.in. *Review of Palaeobotany & Palynology*, *Japanese Journal of Historical Botany* i *Feddes Repertorium*).

Wszystkie zgłoszone referaty dotyczyły paleogenu i neogenu, część z nich była poświęcona palinotaksonomii oraz palinostratygrafii, tematem pozostałych były opracowania makroskopowych szczątków roślin.

W grupie referatów poświęconych palinotaksonomii dr Aleksandra Kohlman-Adamska i dr Maria Ziemińska-Tworzydło przedstawiły wyniki swoich badań nad przynależnością taksonomiczną mioceńskich ziaren pyłku wybranych

Ryc. 2. Uczestnicy Sesji. Od lewej: K. Wołowski, A. Kohlman-Adamska, A. Wacnik, B. Erdei, K. Cywa, B. Słodkowska, R. Kowalski, E. Worobiec, L. Hably, G. Worobiec, A. Sojka, L. Stuchlik, A. Jarzynka, E. Zastawniak-Birkenmajer, A. Jurochnik, K. Birkenmajer, K. Stachowicz, Z. Kvaček, H. Ważyńska, M. Konzalová, J. J. Wójcicki, M. Barbacka, E. Durska, I. Grabowska, M. Ziemińska-Tworzydło, J. Ziaja (fot. K. Romeyko-Hurko).

Fig. 2. Participants of the Session. From the left: K. Wołowski, A. Kohlman-Adamska, A. Wacnik, B. Erdei, K. Cywa, B. Słodkowska, R. Kowalski, E. Worobiec, L. Hably, G. Worobiec, A. Sojka, L. Stuchlik, A. Jarzynka, E. Zastawniak-Birkenmajer, A. Jurochnik, K. Birkenmajer, K. Stachowicz, Z. Kvaček, H. Ważyńska, M. Konzalová, J. J. Wójcicki, M. Barbacka, E. Durska, I. Grabowska, M. Ziemińska-Tworzydło, J. Ziaja (phot. K. Romeyko-Hurko).

kopalnych taksonów rodziny *Fagaceae*. W drugim referacie z tego zakresu, przedstawionym przez dr Magdę Konzalovą, dr Barbarę Ślōdkowską i dr Marię Ziemińską-Tworzydło, rozważano podobieństwo botaniczne kopalnych ziaren pyłku nowego morfologicznego rodzaju *Edmundipollis* do rodzin *Araliaceae* i *Cornaceae–Mastixiaceae*.

W kolejnych wystąpieniach przedstawiono wybrane zagadnienia dotyczące palinostratygrafii osadów trzeciorzędowych. Dr Magda Konzalová scharakteryzowała zespoły palinomorfy stwierdzone w stropowych osadach miąższych kompleksów pokładów węgla i warstw nadległych w trzech czeskich basenach: Cheb, Sokolov i Most. Było to zwięzłe podsumowanie jej wieloletnich badań prowadzonych na tym obszarze. Z kolei referat dr Barbary Ślōdkowskiej był poświęcony analizie wybranej czwartorzędowej struktury glacitektonicznej na Niżu Polskim przy zastosowaniu analizy palinologicznej. Autorka, w oparciu o pełne zespoły materii palinologicznej (obejmujące zarówno palinomorfy, jak i palynoklasty) oznaczone w osadach głębokiego wiercenia Wysoka Wieś K-2 w rejonie Wzgórz Dylewskich (NE Polska), określiła wiek poszczególnych pakietów skalnych, co pozwoliło na wyjaśnienie skomplikowanej budowy tej struktury geologicznej.

Dr Elżbieta Worobiec przedstawiła wstępne wyniki badań palinologicznych osadów z wiercenia na stanowisku Mizerna Nowa na Podhalu. Wiercenie to zostało wykonane w 1979 roku w pobliżu miejscowości Mizerna. Pochodzi stąd słynna flora owocowo-nasienna opracowana przez prof. Władysława Szafera (1954), który na jej podstawie, w osadach floronośnych Mizernej wyróżnił trzy piętra stratygraficzne: pliocen środkowy-górny, plio-plejstocen i starszy plejstocen.

Tematem pozostałych referatów były makroskopowe szczątki roślin. Były to: „Floral

diversity in the Pannonian Basin during the Pannonian age” (prof. Lilla Hably), „The buried Miocene forest at Bükkkábrány” (dr Boglarka Erdei), „Rodzaj *Reevesia* (*Malvaceae* s.l.) w neogenie Kopalni Węgla Brunatnego «Bełchatów»” (prof. Grzegorz Worobiec, dr Adam Szynekiewicz i dr Elżbieta Worobiec), „Kopalne owoce i nasiona z kłifu Rozewia” (mgr Rafał Kowalski) i „Wstępne doniesienie o oligoceńskiej florze liściowej z Rębiszowa (Dolny Śląsk)” (dr Katarzyna Krajewska).

Aspekty stratygraficzne i paleobotaniczne stanowiska Mizerna przedstawili prof. Ewa Zastawniak-Birkenmajer i prof. Krzysztof Birkenmajer. W swoim wystąpieniu prelegenci rozważali możliwość ustalenia granicy pliocen/plejstocen w Mizernej w oparciu o kryteria paleoflorystyczne i magnetostratygraficzne, nawiązując do aktualnie obowiązującego międzynarodowego standardu stratygraficznego, w którym granica neogen/czwartorzęd została przesunięta z 1.5 na 2.58 Ma BP.

Ostatnim punktem programu było zwiedzanie ekspozycji paleobotanicznej Muzeum Botanicznego Instytutu Botaniki PAN pt. „Krajobrazy roślinne Polski”.

Wszyscy uczestnicy Sesji otrzymali wydrukowane dzięki wsparciu Fundacji Botaniki Polskiej im. W. Szafera streszczenia referatów, poprzedzone kalendarium z życia Jubilata, pt. „Ważniejsze daty i wydarzenia z życia Jubilata, Profesora dr. hab. Leona Stuchlika”, opracowanym przez Ewę Zastawniak-Birkenmajer.

Tak minął ten pamiętny dzień, w którym grono najbliższych współpracowników i przyjaciół Jubilata uczciło Jego osiągnięcia naukowe i wyraziło wdzięczność za Jego długoletnią twórczą i organizacyjną działalność w polskiej paleobotanice.

Ad multos annos!

WAŻNIEJSZE DATY I WYDARZENIA Z ŻYCIA JUBILATA,
PROFESORA LEONA STUHLIKA

25 IV 1931	Narodziny: Chorzów; Rodzice: Augustyn i Antonina Maciejewska
1938–1945	Szkoła Powszechna w Chorzowie (1938–1942), następnie w Golasowicach (1943–1945)
1945–1950	Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące w Chorzowie
1950	Egzamin maturalny
1950–1953	Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego, Studia I stopnia
1953–1955	Studia magisterskie: Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego, praca magisterska: Roślinność leśna pasma Policy, promotor: prof. Bogumił Pawłowski
1955	Małżeństwo z Barbarą Wieczorek, koleżanką ze studiów
1955	Zatrudnienie w Zakładzie (Instytucie) Botaniki PAN w Krakowie
1957	Narodziny córki Małgorzaty
1958	Badania palinologiczne plejstocenu (nowy interstadiał)
1961–1978	„Prawa ręka” prof. Andrzeja Środonia, Kierownika Zakładu Paleobotaniki IB PAN
1962	<i>Geobotaniczna charakterystyka pasma Policy w Karpatach Zachodnich</i> , wspólnie z B. Stuchlikową
1963	Doktorat w Instytucie Botaniki PAN w Krakowie, praca doktorska: Analiza pyłkowa mioceńskich osadów z Rypina, promotor: prof. Władysław Szafer
1963	Półroczne stypendium w Laboratorium Palinologicznym w Solnej pod Sztokholmem, u prof. Gunnara Ertmana
1964	Wyprawa naukowa do Laponii
1967	Monografia: <i>Pollen morphology in the Polemoniaceae</i> – początek badań palinotaksonomicznych w Polsce
1968	Zbiorowiska leśne i zaroślowe pasma Policy w Karpatach Zachodnich
1968	Zbiorowiska ziołoroślowe i źródłiskowe pasma Policy w Karpatach Zachodnich
1968	Habilitacja na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego
1968	Udział w <i>Kolokwium Paleobotanicznym</i> w Berlinie, NRD
1968–1996	Referent prac paleobotanicznych polskich, czechosłowackich i rosyjskich dla <i>Excerpta Botanica</i>
1970	Tytuł doktora habilitowanego
1971	<i>Miocen słodkowodny Kotliny Sąddeckiej</i> , wspólnie z Nestorem Oszczypko
1971	Pierwszy pobyt na Kubie (7 miesięcy), Instytut Botaniki Kubańskiej Akademii Nauk – organizacja Pracowni Palinologicznej
1973	Członek Rady Redakcyjnej <i>World Pollen and Spore Flora</i>
1974	Drugi pobyt na Kubie (Ryc. 3) – pyłek alergenny, pyłek kubańskich <i>Gymnospermae</i>
1975	Preglacjał Ponurzyce
1975	Środkowy plejstocen w Szaflarach, wspólnie z prof. Krzysztofem Birkenmajerem
1975	Kongres Botaniczny w Leningradzie (Ryc. 4)
1976	Wyprawa naukowa do Indii, wspólnie z dr Haraldem Waltherem ze Staatliches Museum für Mineralogie und Geologie zu Dresden, NRD
1977	Podsumowanie badań palinologicznych neogenu Podhala, wspólnie z Janiną Oszust
1978	Dwumiesięczny pobyt w ośrodkach paleobotanicznych Republiki Federalnej Niemiec
1978	Nagroda Naukowa Sekretarza Wydziału II Polskiej Akademii Nauk

1980	Pierwszy pobyt w Gruzji w L. Davitashvili Institute of Palaeobiology, Tbilisi, korelacja flor neogenu Paratetydy Centralnej i Wschodniej, zbiór materiałów porównawczych na Kaukazie
1980	Chronostratygrafia neogenu Polski Południowej
Lata 1980.	Początek naukowej współpracy z paleobotanikami i palinologami Czech i Słowacji, badania palinologiczne miocenu Chebskiej Panvi
1980	Członek korespondent Sociedad Cubana de Alergologia
1980–1983	Wiceprzewodniczący Sekcji Paleontologicznej Polskiego Towarzystwa Geologicznego
1980	Współpraca z dr Sviętaną Sybray z Instytutu Nauk Geologicznych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, korelacja neogenu Paratetydy Centralnej i zachodniej części Paratetydy Wschodniej
Lata 1980.	Badania węgla brunatnych Bełchatowa
1981	Trzeci pobyt na Kubie – palinotaksonomia <i>Chloranthaceae</i> , <i>Canellaceae</i> i <i>Phytolaccaceae</i> , wspólnie z Milagros Moncada
1981	Pionierska publikacja z wynikami badań palinologicznych paleogenu Ezcurra Inlet Group, King George Island, Antarktyda Zachodnia
1981–1984	Członek Zarządu Sekcji Paleobotanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego
1982–2001	Kierownik Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie
1982	Pierwsza wyprawa do Północnej Korei, zebranie materiałów porównawczych
1983	Tytuł profesora nadzwyczajnego
1983	Nagroda Polskiej Akademii Nauk i Czechosłowackiej Akademii Nauk za wieloletnią współpracę naukową
1984	Druga wyprawa do Północnej Korei, zebranie materiałów porównawczych
1985	Medal jubileuszowy 100-lecia urodzin W. Szafera i 30-lecia Instytutu Botaniki PAN w Krakowie
1985–1998	Przewodniczący Rady Redakcyjnej <i>Wiadomości Botanicznych</i>
1986	Drugi pobyt w Gruzji w L. Davitashvili Institute of Palaeobiology, Tbilisi, pionierskie w skali europejskiej badania porównawcze powierzchniowych spektrów pyłkowych ze współczesną roślinnością refugium, wspólnie z Eliso Kvavadze
1986	Redaktor naczelny <i>Acta Palaeobotanica</i>
1986	Złoty Krzyż Zasługi
1987	Powierzchniowe próby palinologiczne a współczesna roślinność Kolchidy, wspólnie z Eliso Kvavadze
1987	Organizator wycieczki paleobotanicznej w ramach XIV Międzynarodowego Kongresu Botanicznego w Berlinie Zachodnim
1987–1990	Przewodniczący Komitetu Botaniki Polskiej Akademii Nauk
1987–1996	Członek Rady Redakcyjnej <i>Grana</i>
1987	Preglądał Mirowa i Opaczy, wspólnie z Wojciechem Morawskim
1989	Trzeci pobyt w Gruzji w L. Davitashvili Institute of Palaeobiology, Tbilisi
1989	Symposium <i>Palaeofloristic and palaeoclimatic changes during Cretaceous and Tertiary</i> w Bratysławie (Czechosłowacja) – początek współpracy palinologów polskich, słowackich, czeskich, ukraińskich, białoruskich, węgierskich i jugosłowiańskich, wspólne publikacje w latach 1993, 1994, 1997
1989	Podjęcie prac nad <i>Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene</i> , we współpracy z Ireną Grabowską, Aleksandrą Kohlman-Adamską, Anną Sadowską, Barbarą Słodkowską, Hanną Ważyńską i Marią Ziemińską-Tworzydło
1989	Nagroda Polskiej Akademii Nauk i Akademii Nauk ZSRR z tytułu współpracy naukowej z paleobotanikami Gruzji

1990	Czwarty pobyt w Gruzji w L. Davitashvili Institute of Palaeobiology, Tbilisi, powierzchniowe próby palinologiczne a współczesna roślinność Abchazji, wspólnie z Eliso Kvavadze
Lata 1990.	Współpraca z prof. Conception Alvarez-Ramis, Madryt, Hiszpania
1990–1999	Dyrektor Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
1991	Powierzchniowe próby palinologiczne a współczesna roślinność Trialeti, wspólnie z Eliso Kvavadze
1991	Tytuł profesora zwyczajnego
1991	Miocen Kotliny Sądeckiej, wspólnie z Nestorem Oszczytko i Adamem Wójcikiem
1991	Członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności
1991–1998	Zastępca Przewodniczącego Komitetu Botaniki Polskiej Akademii Nauk
1993	Powierzchniowe próby palinologiczne a współczesna roślinność lasów z <i>Zelkova</i> w rezerwacie Babaneuri we wschodniej Gruzji, wspólnie z Eliso Kvavadze
1993	Powierzchniowe próby palinologiczne w rejonie stepowym wschodniej Gruzji, wspólnie z Eliso Kvavadze
1993	Powierzchniowe próby palinologiczne w lasach górskich rezerwatu Lagodehki, wspólnie z Eliso Kvavadze
1995	Drugi pobyt w Indiach – lasy reliktowe w ostojach trzeciorzędowych
1995	50. Jubileuszowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Krakowie (Ryc. 5 i 6)
1996	Konferencja International Organization of Palaeobotany, Santa Barbara, Kalifornia, USA (Ryc. 7)
1997	Organizacja konferencji: <i>The Second International Conference of the Preservation of Botanical Collections</i> , Kraków
1998	Organizacja konferencji: <i>The Fifth European Palaeobotanical-Palynological Conference</i> , Kraków (Ryc. 8)
1998	Trzeci pobyt w Indiach
1998	Powierzchniowe próby palinologiczne w dolinie Alazanii we wschodniej Gruzji, wspólnie z Eliso Kvavadze
1999	Współpraca polsko-chińska (Ryc. 9 i 10)
2000	<i>Acta Palaeobotanica</i> otrzymują rangę <i>An International Journal of Palaeobotany and Palynology</i>
2000	Medal Towarzystwa Paleobotanicznego w Lucknow, India (<i>International Medal of the Palaeobotanical Society</i>)
2001	Zakończenie pracy etatowej w Instytucie Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
2001	Współautorstwo i redakcja <i>Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene</i> , vol. 1 – <i>Spores</i>
2002	Współautorstwo i redakcja <i>Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene</i> , vol. 2 – <i>Gymnosperms</i>
2004	Przewodniczący Rady Fundacji Botaniki Polskiej im. W. Szafera
2009	Współautorstwo i redakcja <i>Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene</i> , vol. 3 – <i>Angiosperms (1)</i>
2010	Jubileuszowy 50 tom <i>Acta Palaeobotanica</i> pod redakcją Prof. L. Stuchlika
2011	Współautorstwo i redakcja <i>Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene</i> , vol. 4 – <i>Angiosperms (2)</i>
2011	Bibliografia prac prof. Leona Stuchlika, <i>Acta Palaeobotanica</i> 51 (1)

Ryc. 3. Prof. L. Stuchlik wśród młodych palm u stóp wzniesienia Pelo Malo na Kubie (1974 rok) (fot. M. Moncada).

Fig. 3. Prof. L. Stuchlik under palms near Pelo Malo, Cuba, in 1974 (phot. M. Moncada).

Ryc. 4. Prof. L. Stuchlik i paleobotanik rosyjski dr Pavel I. Dorofeev (z lewej) podczas Kongresu Botanicznego w Leningradzie (1975 rok) (fot. D. H. Mai).

Fig. 4. Prof. L. Stuchlik and a Russian palaeobotanist Dr Pavel I. Dorofeev (left) at the Botanical Congress in Leningrad (1975) (phot. D. H. Mai).

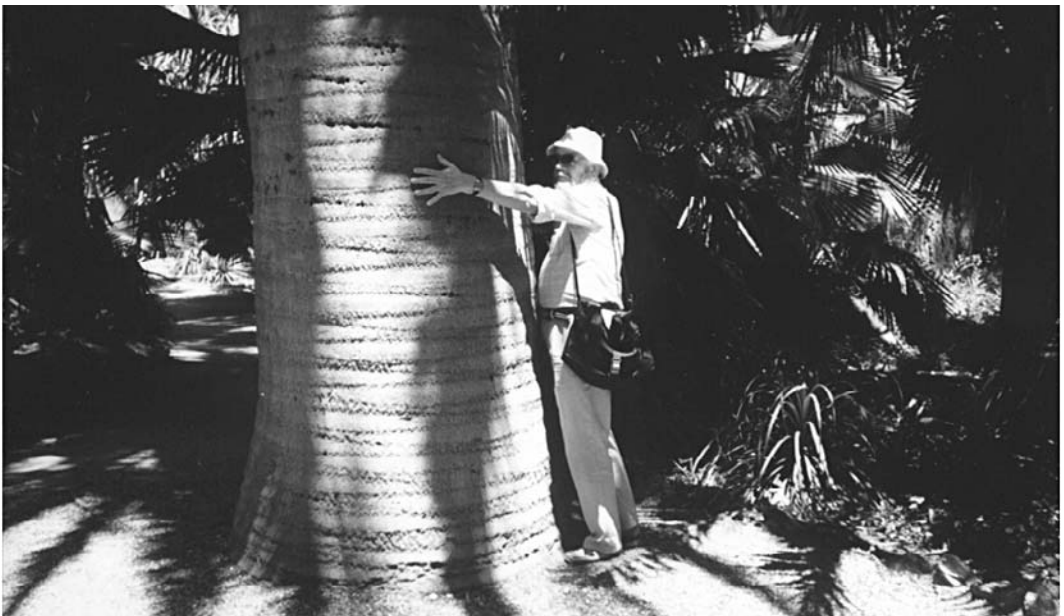
Ryc. 5. Barbara i Leon Stuchlikowie podczas 50. Jubileuszowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Krakowie w 1995 roku (fot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Fig. 5. Barbara and Leon Stuchlik at the 50. Jubilee of the Polish Botanical Society (phot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Ryc. 6. Prof. L. Stuchlik i paleobotanik niemiecki prof. Hans-Joachim Schweitzer (Uniwersytet w Bonn) jako gość 50. Jubileuszowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Krakowie w 1995 roku (fot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Fig. 6. Prof. L. Stuchlik and a German palaeobotanist Prof. Hans-Joachim Schweitzer (Bonn University) at the 50. Jubilee Meeting of the Polish Botanical Society, Cracow, 1995 (phot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Ryc. 7. Prof. L. Stuchlik mierzy pień palmy w Ogrodzie Botanicznym Hanny Wolskiej w Santa Barbara, USA, 1996 rok (fot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Fig. 7. Prof. L. Stuchlik measuring a palm stem in the Hanna Wolska Botanical Garden at Santa Barbara, USA, 1996 (phot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Ryc. 8. Komitet Organizacyjny 5. Europejskiej Konferencji Paleobotaniczno-Palinologicznej w Krakowie, w 1998 roku. Od lewej: L. Stuchlik – przewodniczący, D. Nalepka, K. Wasylińska, E. Zastawniak – sekretarz generalny i G. Worobiec (fot. A. Pachoński).

Fig. 8. Organizing Committee of the 5th European Palaeobotanical-Palynological Conference in Cracow, 1998. From the left: L. Stuchlik – chairman, D. Nalepka, K. Wasylińska, E. Zastawniak – general secretary and G. Worobiec (phot. A. Pachoński).

Ryc. 9. Prof. L. Stuchlik przed hotelem Chińskiej Akademii Nauk w Pekinie, w 1999 roku (fot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Fig. 9. Prof. L. Stuchlik in front of the hotel of the Chinese Academy of Sciences, Beijing, 1999 (phot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Ryc. 10. Dr Xu-Jing Xian konsultuje z prof. L. Stuchlikiem oznaczenia ziarn pyłku w Instytucie Botaniki Chińskiej Akademii Nauk w Pekinie, 1999 rok (fot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Fig. 10. Dr Xu-Jing Xian consulting with Prof. L. Stuchlik determination of pollen grains at the Botanical Institute of the Chinese Academy of Sciences in Beijing, 1999 (phot. E. Zastawniak-Birkenmajer).

Ewa ZASTAWNIAK-BIRKENMAJER

PRO MEMORIA

250-lecie urodzin ks. Stanisława Bonifacego Jundziła (6 V 1761 – 15 IV 1847), botanika,

ur. w Jasiańcach w pow. lidzkim, zm. w Wilnie, księdza, zakonnika Zgromadzenia Pijarów, profesora botaniki i historii naturalnej, dyrektora Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu w Wilnie, autora m.in. pierwszej w języku polskim terenowej flory, na której wzorowali się późniejsi botanicy *Opisanie roślin*

w prowincji W.X.L. [Litewskiego] naturalnie rosnących (1791, wyd. 2 – 1811, zmienione) (zob. *Wiadom. Bot.* 41(2): 58, 1997).

225-lecie urodzin Alojzego Rafała Estreichera (21 VI 1786 – 1 VIII 1852), przyrodnika,

ur., zm. w Krakowie, członka sławnego profesorskiego rodu zasłużonego dla Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesora, rektora UJ, dyrektora Ogrodu Botanicznego, podróżnika po Europie, autora zbiorów botanicznych, entomologicznych

i mineralogicznych (zob. *Wiadom. Bot.* 40(2): 56, 1996).

100-lecie urodzin Stefana Marii Guta (2 II 1911 – 13 VI 1962), biologa, działacza ochrony przyrody, ur., zm. w Krakowie, długoletniego pracownika Zakładu Ochrony Przyrody PAN, autora m.in. *Poradnika metodycznego ochrony przyrody* (1959).

100-lecie urodzin Ireny Rejment-Grochowskiej (22 II 1911 – 6 V 1979), briologa, badaczki

wątrobowców, ur., zm. w Warszawie, profesora, dyrektora Instytutu Botaniki, dziekana Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, autorki prac naukowych i popularnonaukowych poświęconych wątrobowcom

i innym mszakom Polski, m.in. tomu dotyczącego tej grupy roślin we *Florze słodkowodnej Polski* (1971), a także podręczników (zob. *Wiadom. Bot.* 43(1/2): 72, 1999).

100-lecie urodzin Ireny Ludmiły Kucowej (12 VI 1911 – 1 VII 1995), systematyka, ur.

w Trzebini, zm. w Krakowie, kustosa Działu Botanicznego Muzeum Przyrodniczego PAU, adiunkta Instytutu Botaniki PAN, autorki wielu opracowań, np. rodzin *Droseraceae* i *Rubiaceae* do dzieła *Flora polska*.

Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych, specjalistki w badaniach m.in. rodzajów *Galium* i *Senecio*.

95-lecie urodzin, 10-lecie śmierci Wojciecha Roeske (9 II 1916 – 25 IV 2001), farmaceuty, historyka farmacji, ur. w Trzemesznie, zm. w Krakowie, asystenta Ogrodu Botanicznego UJ, gdzie założył dział roślin leczniczych, profesora

Akademii Medycznej w Krakowie, kierownika Zakładu Historii Farmacji, dyrektora Muzeum Farmacji, które przeniósł do obecnej siedziby przy ul. Floriańskiej 25, autora ok. 400 artykułów i książek dotyczących historii i kulturowych aspektów farmacji.

55-lecie śmierci Aleksandra Kozikowskiego (2 VI 1879 – 11 VI 1956), leśnika, entomologa, ur. w Fitowie (dawny pow. lubawski), zm. w Poznaniu, profesora Wyższej Szkoły Lasowej we Lwowie oraz Uniwersytetu Poznańskiego, autora ponad 100 publikacji na temat m.in. ochrony roślin i ochrony lasu, botaniki leśnej i ochrony przyrody.

50-lecie śmierci Józefa Panka (15 X 1880 – 19 III 1961), botanika, spolonizowanego Czecha, ur. w Otyczce k. Równego na Wołyniu, zm. we Wrocławiu, adiunkta Katedry Morfologii i Systematyki Roślin Uniwersytetu Wrocławskiego, pracownika Zielnika tej uczelni, autora prac dotyczących roślinności Wołynia, m.in. *Roślinność stepowa i naskalna stepowego Wołynia*.

Alicja ZEMANEK

LEKSYKON BOTANIKÓW POLSKICH DICTIONARY OF POLISH BOTANISTS

79. LIDIA DĄBROWSKA

1. DATA I MIEJSCE URODZENIA I ŚMIERCI. Ur. 30 V 1935, Sandomierz, zm. 24 XI 1986, Kraków.

2. RODZINA. Ojciec – Feliks Zaboklicki (1902–1940), ppor. rez., podkomisarz Straży Więziennej w Sandomierzu, jeniec obozu wojennego w Ostaszku (ZSRR), w IV 1940 zamordowany przez NKWD w Twerze (Kalinin), pogrzebany w Miednoje (figuruje na liście ofiar zbrodni katyńskiej jako Feliks Żaboklicki), pośmiertnie odznaczony 15 VIII 1985 przez Ministra Spraw Wojskowych w Londynie Krzyżem Kampanii

Wrześniowej 1939, awansowany 5 X 2007 na stopień komisarza przez Prezydenta RP; matka – Helena z domu Śpiewak (1913–1943), ekonomistka; brat – Zbigniew Zaboklicki, mgr inż. górnik; mąż – Józef Dąbrowski, mgr inż. zootechnik (ślub 16 XII 1967 w kościele p.w. Najśw. Salwatora, Kraków).

3. WYKSZTAŁCENIE. 1942/1943–1946/1947 – kl. I–VI Szkoła Podstawowa w Miechowie, VII klasa (1947/1948) – Szkoła Podstawowa w Wielkiej Wsi koło Krakowa, 1948/1949–1951/1952 – Prywatna Szkoła Ogólnokształcąca Stopnia Licealnego PP. Prezentek w Krakowie, 2 VI 1952 – matura tamże. 1952/1953–1956/1957 – studia wyższe magisterskie na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego. Semestr letni 1964/1965 – kurs II stopnia pedagogiki szkoły wyższej w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie.

4. STOPNIE NAUKOWE I DANE BIBLIOGRAFICZNE ROZPRAW. 1 VI 1957 – mgr biologii na podstawie rozprawy „Niektóre gatunki rodzaju *Stachys* L. jako rośliny lecznicze” [praca niepublikowana, wykonana pod kierunkiem prof. Ireny Turowskiej w Zakładzie Botaniki Farmaceutycznej Akademii Medycznej w Krakowie]. 10 IX 1981 – publiczna obrona pracy doktorskiej i nadanie stopnia naukowego doktora nauk rolniczych w zakresie łekarstwa przez Wydział Rolniczy Akademii Rolniczej w Krakowie na podstawie rozprawy „Zmiany florystyczne zbiorowisk łąkowo-pastwiskowych spowodowane

oddziaływaniem czynników siedliskowych i zabiegów gospodarczych na przykładzie wieloletnich badań w zlewni Czarnego Potoku k. Krynicy” [praca publikowana w częściach: 1. 1985. Wpływ nawożenia na zmiany florystyczne zbiorowisk łąkowo-pastwiskowych na podstawie wieloletnich badań w Czarnym Potoku k. Krynicy. Cz. I. Nawożenie mineralne w warunkach doświadczalnych. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie* **192**, *Rolnictwo* **25**: 41–58; 2. 1986. Sukcesje roślinne górskich zbiorowisk łąkowo-pastwiskowych na przykładzie zlewni Czarnego Potoku k. Krynicy. *Acta Agraria et Silvestria*, ser. *Agraria* **25**: 9–27; 3. 1986. Zmiany florystyczne zachodzące w zbiorowiskach górskich użytków zielonych po odwodnieniu terenu. *Acta Agraria et Silvestria*, ser. *Agraria* **25**: 29–40, promotor: prof. dr hab. Jan Filipek].

5. PRZEBIEG PRACY ZAWODOWEJ. Od 1957 do śmierci – Katedra Upraw Łąk i Pastwisk na Wydziale Rolniczym Wyższej Szkoły Rolniczej (od 1972 – Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja) w Krakowie: 1 XII 1957 – 30 IX 1965 – asystent techniczny, 1 X 1965 – 31 I 1975 – starszy asystent, 1 II 1975 – 30 IX 1981 – wykładowca, od 1 X 1981 do śmierci – starszy wykładowca. Dodatkowo: 25 VII 1957 – 31 V 1964 – Pracownia (Sekcja) Gospodarki Górskiej Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Krakowie (początkowo prace zleczone, od 1960 pół etatu); 1962–1984 – współpraca z Zakładem Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych PAN.

6. PODRÓŻE NAUKOWE. 25–30 IX 1978 – Nitra i Praga, Czechosłowacja.

7a. ZAKRES BADAŃ BOTANICZNYCH. Florystyka, ekologia, ochrona przyrody.

7b. LICZBA WSZYSTKICH PUBLIKACJI BOTANICZNYCH, MIEJSCE OPUBLIKOWANIA PEŁNEJ BIBLIOGRAFII PRAC, WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PRAC. Opublikowała co najmniej 28 prac. Brak opublikowanego pełnego ich wykazu, niepublikowany – w posiadaniu autora niniejszego biogramu. Najważniejsze prace [1 – opublikowana pod nazwiskiem Zaboklicka, pozostałe – Dąbrowska]: 1. 1964. Nowe stanowisko pierwiosnki omączonej (*Primula farinosa* L.) w Polsce. *Fragmenta*

Floristica et Geobotanica **10**(4): 473–483; 2. 1973. Występowanie niektórych gatunków roślin naczyniowych w Małych Pieninach. The occurrence of some vascular plant species in the Małe Pieniny Range. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **19**(3): 309–321; 3. 1975. Wpływ zanieczyszczeń powietrza emitowanych przez fabrykę supertomasyny na zawartość niektórych składników mineralnych w roślinach łąkowych. *Acta Agraria et Silvestria, ser. Agraria* **15**(1): 105–122 (współautorka: M. Świeboda); 4. 1977. Zmiany charakteru zbiorowisk łąkowych spowodowane przepływem i stagnacją zasolonych wód. Changes in the character of meadow plant communities induced by the overflow and stagnation of salt waters. *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **23**(1): 69–76 (współautorka: M. Świeboda); 5. 1978. Sukcesyjne zmiany charakteru zbiorowisk łąkowych na śródleśnych polanach Babiogórskiego Parku Narodowego. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie* **149**, *Rolnictwo* **18**: 87–98 (współautor: J. Filipek); 6. 1979. Zmiany charakteru zbiorowisk łąkowych spowodowane długotrwałym oddziaływaniem przemysłowych zanieczyszczeń powietrza. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych* **221**: 87–98 (współautorka: M. Świeboda); 7. 1983. Wpływ działalności kreta (*Talpa europaea* L.) na zmiany składu florystycznego użytków zielonych Polski południowej. *Acta Agraria et Silvestria, ser. Agraria* **22**: 101–120 (współautorzy: S. Skoczeń, T. Szot); 8. 1985. Wpływ warunków siedliskowych na zmiany trawiasto-zielnej roślinności Plant Krakowskich. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie* **192**, *Rolnictwo* **25**: 13–27; 9. 1987. Dynamika zmian składu florystycznego łąki górskiej w 11-letnim okresie doświadczenia nawozowego. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych* **308**: 115–123 (współautor: K. Mazur); 10. 1987. Sukcesje roślinne zachodzące na odwadnianych i różnie użytkowanych siedliskach łąk górskich. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych* **337**: 157–171.

7c. GŁÓWNE OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE. 1. Florystyka – opisała nowe dla Polski stanowisko *Primula farinosa* w Beskidzie Sądeckim [patrz

p. 7b, poz. 1], opublikowała wykaz 94 gatunków roślin naczyniowych z Małych Pienin, wśród nich *Achillea setacea* podana została po raz pierwszy z Karpat, a 9 innych gatunków – nowych dla Pienin [patrz p. 7b, poz. 2]. 2. Ekologia – uczestniczyła w statycznym, długotrwałym doświadczeniu nawozowym w Czarnym Potoku (Beskid Sądecki) przeprowadzanym przez macierzystą Katedrę Upraw Łąk i Pastwisk. W ramach tego doświadczenia prowadziła wieloletnie badania sukcesji górskich zbiorowisk łąkowo-pastwiskowych pod wpływem zmian czynników siedliskowych i zabiegów agrotechnicznych. Zbadała zmiany florystyczne oraz sukcesje zachodzące w zbiorowiskach górskich użytków zielonych po odwodnieniu terenu i stwierdziła, że: a) największym przeobrażeniom podlegają zbiorowiska siedlisk najwilgotniejszych, a na osuszonych młakach przebieg sukcesji roślinnej i kształtowanie się nowego typu runi zależy również od sposobu użytkowania [patrz p. 4, praca doktorska cz. 3; p. 7b, poz. 3], b) na dynamikę zmian składu florystycznego łąki górskiej największy wpływ miało nawożenie saletrą amonową [patrz p. 7b, poz. 4], c) istnieje współzależność między szatą roślinną a jednostkami systematycznymi wyróżnianymi w obrębie typu gleb brunatnych, oraz między składem florystycznym zbiorowisk trawiastych a zawartością w glebie ruchomych form wapnia i magnezu oraz glinu, d) pod wpływem nawożenia największym przeobrażeniom florystycznym podlegały bliźniczyska (zespół *Hieracio-Nardetum strictae* i jego fragmenty), a ich reakcja zależała nie tylko od dawki nawozów, lecz także od początkowej żyzności siedliska i składu florystycznego zbiorowisk wyjściowych oraz że do największych zróżnicowań florystycznych dochodziło w przypadku nawożenia zbiorowisk najuboższych [patrz p. 4, praca dr cz. 1]. Określiła kierunki sukcesji roślinnej zachodzącej w runi górskich użytków zielonych pod wpływem nawożenia, różnych sposobów użytkowania lub zaniechania działalności gospodarczej [patrz p. 4, praca dr cz. 2]. W ramach współpracy z Zakładem Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych PAN była współautorką kilku opracowań dotyczących wpływu emisji

Krakowskich Zakładów Przemysłu Nieorganicznego „Bonarka” na roślinność łąkową. Stwierdziła m.in. wpływ zwiększonej zawartości sodu w powierzchniowych warstwach gleby na zmianę składu florystycznego badanych zbiorowisk, zaobserwowała wycofywanie się gatunków charakterystycznych dla łąk świeżych z rzędu *Arrhenatheretalia*, a wkraczanie *Agropyron repens* oraz niektórych gatunków znoszących zasolenie gleby (np. *Puccinellia distans*, *Artemisia vulgaris*) [patrz p. 7b, poz. 3]. Wykazała także, że występowanie niektórych gatunków uzależnione jest w dużym stopniu od odczynu gleby oraz jej chemizmu. Stwierdziła ponadto, że wzrost alkaliczności gleby prowadzi do eliminacji gatunków nie tolerujących zasolenia [patrz p. 7b, poz. 6]. Zbadała skutki przepływu i stagnacji zasolonych wód z kopalni soli w Wieliczce na skład florystyczny i zmiany zbiorowisk roślinnych łąk we wsi Rząka pod Krakowem [patrz p. 7b, poz. 4]. Badała (wraz z zespołem) wpływ działalności kreta (*Talpa europaea* L.) na zmiany składu florystycznego użytków zielonych południowej Polski i stwierdziła, że w wyjątkowych przypadkach masowego występowania kret staje się czynnikiem dominującym i może doprowadzić do bardzo daleko idących zmian florystycznych. Przypuszczała, że obserwowany zespół *Filipendulo-Geranium palustris* mógł być prawdopodobnie wynikiem jego działalności [patrz p. 7b, poz. 7]. W związku z rewaloryzacją Krakowa przeprowadziła w l. 1980–1981 badania nad roślinnością Plant Krakowskich, zbadała zmiany składu florystycznego ich trawników w zależności od warunków siedliskowych i terminu wysiewu traw – czynnikiem decydującym o składzie florystycznym i stanie zadarnienia trawników okazały się warunki świetlne, a pojawianie się (czasem masowe) gatunków ruderalnych powodowane było przywożeniem ziemi zawierającej ich nasiona [patrz p. 7b, poz. 8]. 3. Ochrona przyrody – opisała roślinność projektowanego rezerwatu przyrody „Obłazki” w Puszczy Dulowskiej, na terenie którego występuje reliktowy gatunek *Carex globularis*, oraz zmiany charakteru zbiorowisk łąkowych i zaproponowała program zagospodarowania

śródleśnych powierzchni Babiogórskiego Parku Narodowego [patrz p. 7b, poz. 5].

8. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA, ORGANIZATORSKA I KOLEKCYJERSKA. Wieloletnia działalność pedagogiczna ze studentami AR stacjonarnymi (1957–1986) i zaocznymi (ćwiczenia z uprawy łąk i pastwisk w latach 1966–1969). Zajęcia dydaktyczne na Studium Podypłomowym AR w zakresie łąkarstwa. Była dobrym dydaktykiem. Podczas akcji studenckiej „Lato 1973” kierowała obozem naukowym Sekcji Łąkarstwa i Chemii Rolnej Koła Naukowego Rolników w Jodłowniku. Zebrała zielnik (ok. 3000 okazów) roślin łąkowych z rejonu górskiego do Herbarium Katedry Upraw Łąk i Pastwisk WSR (AR) w Krakowie.

9. DZIAŁALNOŚĆ W INNYCH DZIEDZINACH [nie działała].

10. WAŻNIEJSZE GODNOŚCI I STANOWISKA W INSTYTUCJACH, TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH I REDAKCJACH [nie piastowała żadnych stanowisk].

11. NAJWAŻNIEJSZE WYRÓŻNIENIA I ODZNACZENIA. Nagrody Rektora Akademii Rolniczej w Krakowie: 1974, 1976, 1977, 1980 – nagroda indywidualna, 1978, 1986 – nagroda indywidualna II stopnia, 1979, 1980 – nagroda zespołowa II stopnia, 1983 – nagroda jubileuszowa, 1986 – Złoty Krzyż Zasługi PRL.

12. INNE INFORMACJE. W pierwszych dniach września 1939 ojciec udał się zgodnie z rozkazem o mobilizacji na wschodnie tereny Polski, gdzie po ich zajęciu przez ZSRR został aresztowany przez NKWD. Matka z dziećmi pozbawiona środków do życia i mieszkania zajętego przez Niemców opuściła Sandomierz i przeniosła się do swych rodziców do Miechowa, gdzie zmarła w 1943. Lidia (wraz z bratem) została pod opieką dziadków i chodziła tam do Szkoły Podstawowej. Po śmierci dziadka w 1947 dziećmi zaopiekowała się siostra matki, nauczycielka Szkoły Podstawowej w Wielkiej Wsi koło Krakowa, gdzie Lidia ukończyła VII klasę. Tragiczne wydarzenia rodzinne, tułaczka oraz trudne warunki życia w dzieciństwie i w pierwszych latach młodości sprawiły, że do czasu podjęcia pracy zawodowej cierpiała ogromny niedostatek.

W 1965 i 1966 uległa dwóm wypadkom samochodowym. Drugi z nich wydarzył się 12 III 1966 koło Gosprzydowej, pow. Brzesko, pozostało po nim trwale kalectwo, a długie leczenie szpitalne (do 23 II 1967) spowodowało poważne opóźnienie rozpoczęcia pracy doktorskiej. Była członkiem ZNP, PTB, NSZZ „Solidarność”, Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Rolnictwa. W ramach programu międzyresortowego MR.II.18.2: „Optymalizacja gospodarki rolniczej na obszarze Karpat” realizowała temat szczegółowy „Wpływ nawożenia i użytkowania oraz czynników siedliskowych na zmiany florystyczne zbiorowisk trawiastych i występowanie gatunków łąkowych w warunkach górskich”. Była bardzo dobrym specjalistą w zakresie fitosocjologii i botaniki łąkarskiej. Była osobą serdeczną i życzliwą, skromną, spokojną i zawsze pogodną. Była osobą głęboko wierzącą i zapewne stąd czerpała siły do pokonywania licznych przeciwności losu, a także moc do zmagania się z ciężką chorobą. Od 23 IX 1986 – przyznano jej roczny urlop na potratowanie zdrowia. Pochowana 1 XII 1986 na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

13. WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH ŹRÓDEŁ. Archiwalne – Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego: WBiNoZ 149 (Lidia Zaboklicka); Archiwum Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie: akta pracownicze, sygn. II-480 (Lidia Dąbrowska z d. Zaboklicka). Publikowane – J. Filipek, 1987. Dr Lidia Dąbrowska (1935–1986). *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie* **217**, *Historia Rolnictwa* **8**: 247–248; M. Świeboda, 1987. Lidia Zaboklicka-Dąbrowska (1935–1986). *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **43**(3): 54–56; K. Turała-Szybowska, 1989. Dr Lidia Zaboklicka-Dąbrowska (1935–1986). *Wiadomości Botaniczne* **33**(1): 7–8.

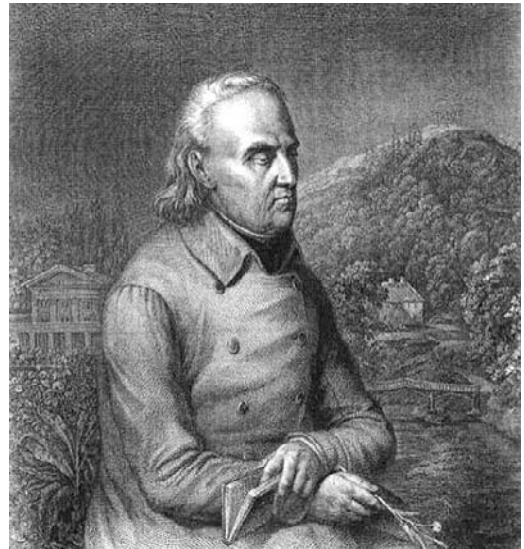
Informacje otrzymane od brata i od męża Lidii Dąbrowskiej oraz od prof. dr. hab. Mirosława Kasperczyka z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie.

14. MATERIAŁY IKONOGRAFICZNE. Archiwalne – Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego: WBiNoZ 149 (Lidia Zaboklicka); Archiwum Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie: akta

pracownicze, sygn. II-480 (Lidia Dąbrowska z d. Zaboklicka). Publikowane – J. Filipek, 1987. Dr Lidia Dąbrowska (1935–1986). *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie* **217**, *Historia Rolnictwa* **8**: 247–248; M. Świeboda, 1987. Lidia Zaboklicka-Dąbrowska (1935–1986). *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **43**(3): 54–56; K. Turała-Szybowska, 1989. Dr Lidia Zaboklicka-Dąbrowska (1935–1986). *Wiadomości Botaniczne* **33**(1): 7–8. W posiadaniu rodziny.

Piotr KÖHLER

80. STANISŁAW BONIFACY JUNDZILL

1. DATA I MIEJSCE URODZENIA I ŚMIERCI. Ur. 6 V 1761, folwark Jasiańce (Jasieńce), pow. lidzki, woj. wileńskie, Wielkie Księstwo Litewskie, Rzeczpospolita Polska; zm. 15 IV 1847, Wilno, Imperium Rosyjskie.

2. RODZINA. Ojciec – Benedykt; matka – Róża z domu Dowgiałło (zm. 1766); brat – Józef (zmarł w dzieciństwie); przyrodnie starsze rodzeństwo – bracia: Szymon i Michał, siostra: Marcjanna (po mężu Nosewicz). Być może naturalny syn: Adam Wolański, lektor na

Uniwersytecie Wileńskim, któremu pod koniec życia S. B. Jundziłł dyktował swe pamiętniki [matka A. Wolańskiego przez długie lata prowadziła domowe gospodarstwo S. B. Jundziłła].

3. WYKSZTAŁCENIE. 1768–1773 – początkowo pobierał nauki w domu, następnie nauka języka łacińskiego i rosyjskiego u księży i prywatnych nauczycieli, 1774–1777 – szkoła pijarów w Lidzie, 1777–1779 – szkoła pijarów w Szczuczynie, następnie w Lubieszowie na Polesiu. 1781–1785 – studia w Szkole Głównej Litewskiej (filozofia, teologia, fizyka, od 1784 chemia), dodatkowo: 1786–1787 – zoologia wykładana przez J. G. Forstera i chemia, a także prywatne kursy botaniki u J. G. Forstera i anatomii człowieka u J. Czempieńskiego. 1792–1794 – podczas pobytu w Wiedniu – botanika, mineralogia, chemia, we Freibergu – mineralogia, zapoznanie się z górnictwem i przemysłem metalurgicznym. 1794 – w prowincjach węgierskich [teren obecnej Słowacji] zapoznanie się z górnictwem i hutnictwem miedzi i srebra. 1795–1797 – Szkoła Weterynaryjna w Wiedniu: zoologia, fizjologia zwierząt, farmacja, patologia, terapia, itp.

4. STOPNIE NAUKOWE I DANE BIBLIOGRAFICZNE ROZPRAW. 28 VIII 1798 – doktorat z filozofii w Szkole Głównej Wileńskiej na podstawie rozprawy pt. „Dissertacya mineralogiczno-geograficzna o Krajach gdzie się Kruszcze znajdują i o wielkości rocznego ich wydobywania” (Wilno 1798). 1800 – doktorat z teologii [brak informacji o tytule rozprawy].

5. PRZEBIEG PRACY ZAWODOWEJ. 1773 – kilkumiesięczna praktyka u Kazimierza Dowgiałły mająca przygotować do zawodu prawnika, potem pomoc Jerzemu Chmielewskiemu przy pobieraniu czopowego (rodzaj podatku od wyrobu, importu oraz sprzedaży alkoholu). 1779/1780 – szkoła pijarska w Rossieniach, 1780–1785 i 1786–1792 [?] – konwikt pijarski w Wilnie, 1785/1786 – Szkoła podwydziałowa w Szczuczynie. Imperatorski Uniwersytet Wileński (do 1793 – Szkoła Główna Litewska, 1797–1803 – Szkoła Główna Wileńska): 16 V 1792–1802 – wiceprofesor historii naturalnej, 1802–1803 – profesor historii naturalnej, 1803–1824 – profesor

botaniki. 25 IX 1824 – emerytowany z tytułem profesora wysłużonego (ogrodem botanicznym kierował jeszcze do początku 1825). Podczas pobytu w Wiedniu 1794–1797 – utrzymywał się m.in. z prywatnych lekcji mineralogii i botaniki udzielanych tamtejszej polskiej szlachcie. 1797 – dodatkowe źródło utrzymania: prywatne lekcje mineralogii i historii naturalnej udzielane litewskiej szlachcie.

6. PODRÓŻE NAUKOWE. V 1792 – III 1794 – Austria i Saksonia, IV 1794 – IX 1797 – Austria, do ok. 1805 – liczne podróże badawcze po Litwie.

7a. ZAKRES BADAŃ BOTANICZNYCH. Florystyka, botanika użytkowa.

7b. LICZBA WSZYSTKICH PUBLIKACJI BOTANICZNYCH, MIEJSCE OPUBLIKOWANIA PEŁNEJ BIBLIOGRAFII PRAC, WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PRAC. Opublikował co najmniej 26 prac botanicznych, ich spis w: W. Sławiński, 1947. X. Stanisław Bonifacy Jundziłł profesor Historii Naturalnej Wszechnicy Wileńskiej. The Rev. Stanisław Bonifacy Jundziłł Professor of Natural History in the University of Wilno. *Annales UMCS 1*, Suppl. I: 1–208, cyt. s. 177–180. Najważniejsze prace: 1. 1791. *Opisanie roślin w prowincyi W. X. L. Naturalnie rosnących według układu Linneusza przez [...]*. W drukarni J. K. y Rzeplitey u XX. Piarów, Wilno, ss. 570; 2. 1799. *Botanika stosowana czyli wiadomość o własnościach y użyciu roślin w Handlu, Ekonomice, Rękodzielach, o ich Oyczyźnie, mnożeniu, utrzymywaniu, według Układu Linneusza*. W Drukarni Dyecezałney, Wilno, ss. 496; 3. 1804. *Początki botaniki*, cz. 1. *Fizyologija Roślin*. W Drukarni Xięży Piarów, Warszawa, ss. 113; 1805. *Początki botaniki*, cz. 2. *Nauka Wyraszow*. W Drukarni Xięży Piarów, Warszawa, ss. 112 + tabl. XVII; 1818. *Początki botaniki*, wyd. II. Nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego, Wilno; 1829. *Początki botaniki*, wyd. III. Nakładem własnym Józef Zawadzki, Wilno; 4. 1811. *Opisanie roślin Litewskich według układu Linneusza*. U Józefa Zawadzkiego, Wilno, ss. 331 + 16 nlb.; 5. 1815. O znakomitszych roślinach Ogrodu Botanicznego [...]. *Dziennik Wileński* I: 273–281; 6. 1818. Zakłady naukowe Cesarskiego Uniwersytetu

Wileńskiego. Wzrost Ogrodu Botanicznego. *Dziennik Wileński* I: 310–316; 7. 1850. Gabinet historii naturalnej i ogród botaniczny wileńskiego Uniwersytetu. *Biblioteka Warszawska* I: 39–59. W latach 1802–1825 opublikował także 15 katalogów roślin Wileńskiego Ogrodu Botanicznego pt. *Index Plantarum Horti Botanici Imperatoriae Universitatis Vilnensis*.

7c. GŁÓWNE OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE. Flora z 1791 uważana jest za najlepszą jego pracę; oparta na wcześniejszych publikacjach J. E. Gilberta i K. Kluka. Dla 294 gatunków podał stanowiska zbioru [patrz: p. 7b, poz. 1]. Flora z 1811 podaje stanowiska tylko dla 229 gatunków. Zwłaszcza to dzieło stało się podstawą polskiej nomenklatury botaniki systematycznej [patrz: p. 7b, poz. 4]. *Botanika stosowana* zawiera informacje o znaczeniu poszczególnych gatunków roślin w gospodarstwie, handlu, przemyśle, medycynie, podaje wiadomości o sposobach przeróbki w celu otrzymania surowców. Praca kompilacyjna [patrz: p. 7b, poz. 2]. Podręcznik *Początki botaniki* ustalał polską terminologię i wzbogacał słownictwo, wypełniał lukę w literaturze podręcznikowej. Składa się z dwóch części: 1 – „Fizjologia Roślin” obejmuje anatomię, morfologię i fizjologię, 2 – „Nauka Wyrazów” zawiera wykładnię polskiej terminologii botanicznej oraz, według Linneusza, układ gatunków, który zastępuje klucz do ich oznaczania. Wiele z terminów sam stworzył [patrz: p. 7b, poz. 3]. Jego dzieła botaniczne wywarły wielki wpływ na współczesnych, zachęciły do badania flory ojczystej, choć nie stały na ówczesnym europejskim poziomie.

8. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA, ORGANIZATORSKA I KOLEKCYJONERSKA. 1780–1785 i 1786–1790[?] – uczył języka francuskiego i niemieckiego w pijarskim konwiku w Wilnie. 1785/1786 – zreorganizował szkołę pijarską w Szczuczynie wg zasad Komisji Edukacji Narodowej tworząc 3-klasową szkołę podwydziałową, uczył tam fizyki, historii naturalnej i botaniki, założył ogródek botaniczny. 1786–1790 – wykładał logikę i metafizykę w klasztorze pijarów na Snipiskach w Wilnie, był równocześnie guwernerem i wychowawcą młodych Scypionów (Scipio del

Campo) w Szczuczynie. 1790–1792 – wykładał po polsku historię naturalną w szkole pijarskiej w Wilnie; wykłady te cieszyły się ogromnym zainteresowaniem, przychodzili na nie nawet studenci Szkoły Głównej Litewskiej. Wykłady na Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim (Szkoła Głównej Litewskiej): botanika – 1798/1799 (na Wydziale Lekarskim), 1799/1800 (na Wydziale Nauk Fizycznych), 1805/1806–1822/1823 (na Wydziale Nauk Fizycznych i Matematycznych), historia naturalna – 1803/1804–1804/1805 (na Wydziale Nauk Fizycznych i Matematycznych), zoologia – 1805/1806–1822/1823 (na Wydziale Nauk Fizycznych i Matematycznych). Wykładał wg systemu Linneusza. Wykłady te miały różną opinię: jednym bardzo się podobały, innym mniej. 1799 – założył uniwersytecki Ogród Botaniczny na Sorokiszkach w Wilnie, wybudował w nim szklarnie, pod koniec jego urzędowania w ogrodzie rosło 6565 gatunków roślin. W latach 1780-tych gromadził zbiory przyrodnicze, głównie ptaków i owadów (zbiory zaginione). Od 1799 porządkował zbiory uniwersyteckiego Gabinetu Historii Naturalnej, w następnych latach znacznie je powiększył, głównie poprzez przyjmowanie darów.

9. DZIAŁALNOŚĆ W INNYCH DZIEDZINACH. Wydał podręcznik *Zoologia krótko zebrana* (cz. I–IV, Wilno 1807), który używany był w szkołach Wileńskiego Okręgu Naukowego i Księstwa Warszawskiego. Części I i II miały jeszcze 3 wydania (1824/1825, 1827 i 1829). Był to jeden z pierwszych podręczników zoologii w języku polskim. Zamieszczał w *Dzienniku wileńskim* artykuły popularne, streszczenia i tłumaczenia prac innych autorów, lub prace kompilacyjne z zakresu mineralogii, zoologii, geologii, weterynarii, ogrodnictwa, gospodarstwa domowego itd. Pod pseudonimem Wawrzyniec Kostrzyca wydawał pismo humorystyczno-satyryczne *Bibliophobia*, gdzie w opowiadaniach o dziejach Rzeczypospolitej Babińskiej krytykował różne współczesne mu osobistości. Jest autorem pamiętników (prowadzonych od ok. 1800) i wspomnień (spisywanych po przejściu na emeryturę); obszerne fragmenty pamiętników opublikował A. M. Kurpiel w 1914 w wydawanym przez

Akademii Umiejętności w Krakowie *Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* (t. 13: 33–179), część wspomnień poświęconych uniwersytetowi w latach 1781–1832 pt. *Zbiór ulamkowych wiadomości o osobach i zakładach naukowych w dawniejszym i obecnym (1829) stanie Uniwersytetu Wileńskiego* została wydana przez A. Kirkora w *Piśmie zbiorowym wileńskim* (Wilno 1859) oraz w *Tygodniku Wielkopolskim* (1873), z tego ostatniego przedruk w *Obrazach litewskich ze wspomnień tułacza Sobbarri* (Poznań 1874). Jeden z fragmentów o cudzoziemcach na uniwersytecie ukazał się w książce L. Janowskiego *W promieniach Wilna i Krzemieńca* (Wilno 1923). Są to dużej wartości źródła do historii Uniwersytetu Wileńskiego.

10. WAŻNIEJSZE GODNOŚCI I STANOWISKA W INSTYTUCJACH, TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH I REDAKCJACH. 1785 – kierownik szkoły pijarskiej w Szczuczynie. 1799–1825 – kierownik Ogrodu Botanicznego i Gabinetu Historii Naturalnej Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego, 1800–1802 – cenzor ksiąg religijnych w Wilnie. Od 1801 – członek Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk, od 1806 – członek honorowy Towarzystwa Nauki Umiejętności w Wilnie, od IX 1807 – członek Société des Naturalistes de Moscou, 1817–1822 – członek Komitetu Szkolnego Wileńskiego Okręgu Naukowego, 1808–1820 – prefekt kandydatów stanu nauczycielskiego, od 1809 – członek Towarzystwa Botanicznego w Gorenkach pod Moskwą, od 1811 – członek Towarzystwa Rolniczo-Gospodarczego w Warszawie, od 1822 – członek Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego, i in. 1805–1806 – członek komitetu redakcyjnego *Dziennika wileńskiego*. Działal w wileńskim Towarzystwie Szubrawców.

11. NAJWAŻNIEJSZE WYRÓŻNIENIA I ODZNACZENIA. 1791 i 1792 – złote medale Merentibus od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego za florę z 1791 i za pracę o otrzymywaniu soli sposobem zamrażania. 1806 – złoty pierścień od cara Aleksandra I za napisanie podręcznika *Początki botaniki*. Eponimy: *Rosa jundzilli* Besser, *Silene jundzilli* Zapalowicz.

12. INNE INFORMACJE. Pochodził z bocznej

linii zubożałej litewskiej rodziny Jundziłłów. W 1777 wstąpił do zakonu pijarów, potem odbył dwuletni nowicjat w klasztorze w Lubieszowie na Polesiu, 6 VIII 1779 – śluby zakonne. Podczas nauki w szkole w Lubieszowie ciężko zachorował na oczy i w rezultacie stracił wzrok w prawym oku. 1784 – przyjął święcenia kapłańskie w Wilnie. Podczas studiów w Wilnie pomagał prof. M. Regnierowi w tłumaczeniu francuskich dzieł lekarskich, przetłumaczył również dzieło włoskiego fizyka G. Beccardiego (*O elektryczności sztucznej i naturalnej*, 1786). Korespondował z J. G. Forsterem i J. E. Gilbertem, którego dzieła wywarły na S. B. Jundzille znaczny wpływ. Nie przyjmował żadnych godności kościelnych, z beneficjów miał dłużej probostwo bystrzyckie, potem mereckie. 1824 – ustanowił fundusz w wysokości 15000 rubli w klasztorze pijarów, od 1834 przeniesiony do Instytutu Szlacheckiego; z funduszu korzystali różni Jundziłłowie w czasie swej edukacji. W ocenie ludzi surowy, czasem stronnicy i niesprawiedliwy, ze szczególną niechęcią odnosił się do wileńskich profesorów-cudzoziemców i młodszej generacji profesorów krajowych głównie z powodu ich chęci reform na uniwersytecie. Nie rozumiał romantyzmu ani patriotyzmu młodzieży. Głośne były jego wystąpienia przeciw Filomatom i Filaretom, nie krył się ze swą niechęcią do stowarzyszeń studenckich. Krytyczny w stosunku do księży i zakonników, zwłaszcza jezuitów, i szkół zakonnych. Równie niechętnie odnosił się do filozofii niemieckiej kształtującej się pod wpływem Hegla. Pod koniec życia stracił wzrok całkowicie. Charakterologicznie był typowym szlachcicem przełomu XVIII i XIX w., z typowymi wadami i zaletami. Pochowany jest na Cmentarzu Bernardyńskim w Wilnie.

13. WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH ŹRÓDEŁ. Podstawowe opracowanie to monografia wydana w stulecie śmierci: W. Sławiński, 1947. X. Stanisław Bonifacy Jundziłł profesor Historii Naturalnej Wszechnicy Wileńskiej. The Rev. Stanisław Bonifacy Jundziłł Professor of Natural History in the University of Wilno. *Annales UMCS* 1, Suppl. I: 1–208; 13 tabl. nlb.; oraz biogram: W. Sławiński, 1964–1965. Jundziłł

Stanisław Bonifacy h. Łabędź (1761–1847). [W:] *Polski Słownik Biograficzny* t. **11**, s. 320–323. Poniżej nowsze opracowania: G. Brzęk, 1950. Ks. Stanisław Bonifacy Jundziłł jako pionier nauk przyrodniczych w Polsce. *Wszechświat* **4** (1796): 97–102; G. Brzęk, 1961. Stanisław Jundziłł. W dwusetną rocznicę urodzin. *Wszechświat* **10** (1925): 233–236; P. Daszkiewicz, 2001. Listy Stanisława Bonifacego Jundziłła do André Thouina w zbiorach rękopisów Narodowego Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* **46**(2): 113–120; W. Grębecka, 1979. L'enseignement de la botanique à l'Université de Vilna (1781–1839). *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* **1979**(3): 595–610; W. Grębecka, 1983. Z dziejów nauczania botaniki na Wszechnicy Wileńskiej (1781–1831). *Wiadomości Botaniczne* **27**(1): 45–56; W. Grębecka, 1988. Badania szaty roślinnej prowadzone w ośrodku wileńskim i krzemienieckim (1781–1840). [W:] J. Babicz, W. Grębecka (red.), *Wkład wileńskiego ośrodka naukowego w przyrodnicze poznanie kraju (1781–1842)*. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki t. 141 s. 115–225; W. Grębecka, 1993. Stanisław Bonifacy Jundziłł – wybitny uczony polskiego oświecenia (1761–1847). [W:] I. Stasiewicz-Jasiukowa (red.), *Wkład Pijarów do nauki i kultury w Polsce XVII–XIX w.* Warszawa–Kraków; W. Grębecka, 1998. *Wilno–Krzemieniec. Botaniczna szkoła naukowa (1781–1841)*. Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki t. 7 ss. 288; W. Grębecka, 2003. *Stanisław Bonifacy Jundziłł (1761–1847)*. Warszawa–Lida, ss. 74; P. Köhler, 1991. Botanika w Krakowie i Wilnie w latach 1780–1840. *Wszechświat* **92**(1): 10–13; P. Köhler, 1994. Old herbaria of Polish botanists in Vilna and Kiev. *Taxon* **43**(3): 487–488; P. Köhler, 1994. Zielniki botaników ośrodka wileńskiego z lat 1780–1840 w Kijowie, Krakowie i Wilnie. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* **39**(1): 109–116; P. Köhler, 1994. Zielniki botaników polskich w Wilnie i Kijowie zebrane przed rokiem 1840. Herbaria of Polish botanists collected before 1840 in Vilna and Kiev. *Wiadomości Botaniczne* **38**(3/4): 174–177; P. Köhler, 1995. Dawne ogrody botaniczne Wilna. Old botanic gardens in Vilna (Vilnius,

Lithuania). *Wiadomości Botaniczne* **39**(1/2): 144–147; T. Majewski, 1994. Wkład ks. Stanisława Bonifacego Jundziłła do rozwoju nauk przyrodniczych w Polsce. *Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego* **55**(1992): 75–83; J. Mowszowicz, 1967. Ks. Stanisław Bonifacy Jundziłł 6.V.1761 – 15.IV.1847 (w 120-lecie śmierci). *Wszechświat* **10** (1991): 252–254; Mowsz. [J. Mowszowicz], 1987. Jundziłł Stanisław Bonifacy (1761–1847). [W:] S. Feliksiak (red.), *Słownik biologów polskich*. PWN, Warszawa, s. 240; J. Oleszakowa, 1971. Stanisław Bonifacy Jundziłł i Wilibald Besser w świetle wzajemnej korespondencji. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej, ser. B* **21**: 83–114; A. Spólnik, 1991. „Opisanie roślin w prowincji W. X. L. naturalnie rosnących według układu Linneusza przez X. B. S. Jundziłła” (w dwusetlecie wydania). *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* **36**(4): 83–88.

14. MATERIAŁY IKONOGRAFICZNE. W. Sławiński, 1947. X. Stanisław Bonifacy Jundziłł profesor Historii Naturalnej Wszechnicy Wileńskiej. The Rev. Stanisław Bonifacy Jundziłł Professor of Natural History in the University of Wilno. *Annales UMCS* **1**, Suppl. I.

Piotr KÖHLER

SPRAWOZDANIA ZE SPOTKAŃ NAUKOWYCH SCIENTIFIC MEETING REPORTS

IX MIĘDZYNARODOWY KONGRES AEROBIOLOGICZNY (BUENOS AIRES, ARGENTYNA, 23–27 SIERPNI 2010)

The 9th International Congress on Aerobiology
'Expanding Aerobiology' (Buenos Aires,
Argentina, 23–27 August 2010)

IX Międzynarodowy Kongres Aerobiologiczny zorganizowały wspólnie dwa argentyńskie uniwersytety: Nacional del Sur i Nacional de

La Pampa oraz Argentyńskie Muzeum Przyrodnicze „Bernardino Rivadavia”. Był to pierwszy w historii Międzynarodowego Towarzystwa Aerobiologicznego Kongres, który odbył się w Ameryce Południowej. Celem spotkania było zainteresowanie aerobiologią kolejnych krajów, szczególnie krajów Ameryki Łacińskiej oraz dyskusja o różnych aspektach aerobiologii.

W Kongresie uczestniczyło około 200 osób, głównie z Ameryki Północnej i Południowej oraz Europy i Azji. Wyniki badań prezentowane były w 8 grupach tematycznych: 1. Rozprzestrzenianie cząstek biologicznych, modele, statystyka, 2. Fenologia, emisja cząstek, 3. Wpływ cząstek na zdrowie, 4. Ogólna aerobiologia, 5. Powietrze w pomieszczeniach zamkniętych i badania dziedzictwa kulturowego, 6. Ekspozycja, objawy i wartości progowe, 7. Aeromikologia, 8. System monitoringu aerobiologicznego.

Oprócz sesji referatowych i posterowych odbyło się I Argentyńskie Sympozjum Aerobiologiczne na temat „Sieć aerobiologiczna w krajach Ameryki Południowej”. Wykłady wygłoszone przez zaproszonych gości dotyczyły: prognozowania alergennego składu atmosfery i jej chemicznego zanieczyszczenia (M. Sofiev, Finlandia); wartości progowej dla alergii na pyłek oliwek (C. Galan, Hiszpania); wartości progowej koncentracji pyłku i rozwoju objawów chorobowych (L. A. de Weger, Holandia); pobierania, mierzenia i identyfikacji alergenów w powietrzu zewnętrznym i w pomieszczeniach zamkniętych (E. Tovey, Australia); ilościowego określenia materiału aerobiologicznego w oparciu o system przeciwciał (A. J. Wakeham, Wielka Brytania); pochodzenia pyłku *Ambrosia*, ekspozycji pacjentów na pyłek i wpływu pyłku na zdrowie (M. Thibaudon, Francja).

W Kongresie uczestniczyło 7 osób z Polski. Zaprezentowały one wyniki badań w formie 9 referatów i posterów, dotyczące: wpływu czynników meteorologicznych na dynamikę sezonu pyłkowego traw, koncentracji pyłku i zarodników grzybów pod wpływem czynników meteorologicznych i zanieczyszczeń powietrza, zmian toksyczności grzybów poddanych ekspozycji na promieniowanie mikrofalowe, metod pobierania prób powietrza, wpływu metod wyznaczania sezonu zarodników na charakterystyki sezonu (początek, koniec i długość sezonu, maksymalna koncentracja, dzień maksymalnej koncentracji, roczna suma zarodników) oraz czasowej i przestrzennej autokorelacji koncentracji pyłku.

W pierwszej grupie tematycznej – „Rozprzestrzenianie cząstek biologicznych, modele, statystyka” – wyróżniał się referat na temat wykorzystania danych satelitarnych do prognozowania lokalnego terminu uwalniania pyłku brzozy, chociaż model nie jest jeszcze dopracowany i nie informuje o ilości pyłku i dalekim transporcie (S. R. Karlsen, Norwegia). Kolejny interesujący temat dotyczył nowej generacji modeli prognostycznych – a mianowicie rozprzestrzeniania się pyłku brzozy w oparciu o mapy dystrybucji roślinności (R. Gehrig, Szwajcaria).

W ramach sesji 2. „Fenologia, emisja cząstek” porównano sezony pyłkowe *Alnus*, *Betula* i *Castanea* oraz ich tendencje w ostatnich 15 latach w Hiszpanii i Włoszech, aby wyjaśnić różnice między warunkami chłodu i ciepła koniecznymi do kwitnienia różnych drzew na różnych stanowiskach. Porównanie wykazało, że testowane różne temperatury określające chłód i ciepło mogą wyjaśnić zmienność obserwowaną między sezonami pyłkowymi badanych drzew w obydwóch rejonach geograficznych (V. Jato, Hiszpania).

W temacie sesji 3 – „Wpływ cząstek na zdrowie” – poruszony został problem socjo-ekonomicznego wpływu kataru siennego na jakość życia w Anglii. Stwierdzono negatywny wpływ choroby na jakość życia pacjentów, wiążący się ze zmniejszoną wydajnością pracy, nieuznawaniem przez pracodawców zwolnień lekarskich pracowników i związane z tym ogromne straty

Ryc. 1. Widok na Cataratas del Iguazú od strony Brazylii (fot. M. Puc).

Fig. 1. View of Cataratas del Iguazú from Brazil side (phot. M. Puc).

ekonomiczne dla kraju (J. Emberlin, Wielka Brytania). E. Levetin (USA) oszacowała koncentracje zarodników grzybów i wrażliwość na ich alergeny u mieszkańców Nowego Orleanu trzy lata po huraganie Katrina. Stwierdziła, że nie ma nadmiernego ryzyka występowania chorób układu oddechowego. Europejski projekt HIALINE (Health Impacts of Airborne Allergen Information Network) omówił R. Albertini (Włochy). Celem tego projektu jest określenie zdolności pyłku do uwalniania alergenów, co zaowocuje prognozowaniem ekspozycji na alergeny przy wzięciu pod uwagę koncentracji pyłku i uwalniania alergenów w różnych lokalizacjach. Badania te umożliwią rozwój zintegrowanego systemu modelowego dla koncentracji pyłku i alergenów w Europie.

W czwartej grupie tematycznej – „Aerobiologia ogólna” – wykazano wpływ elementów

pogodowych na parametry sezonów pyłkowych traw w Krakowie (D. Myszkowska, Polska). Badania trendu w terminach początku sezonu pyłkowego traw i maksymalnych stężeń na kilku stanowiskach w Andaluzji omówiła H. Garcia-Mozo (Hiszpania) zwracając uwagę, że przyszłe zmiany w fenologii traw można wiązać ze zmianami w użytkowaniu gruntu, zmianami w objawach polinozy wynikającymi z wyższych koncentracji pyłku i zmianami terminów sezonów pyłkowych. Modele obliczone z uwzględnieniem elementów pogodowych dla zarodników *Alternaria* i *Cladosporium*, które mogą być wykorzystane do szybkiej i prostej prognozy koncentracji zarodników na dzień następny, przedstawione zostały przez M. Puc (Polska).

W trakcie sesji 5. „Powietrze w pomieszczeniach zamkniętych i badania dziedzictwa kulturowego” omówiono dwuletni monitoring pyłku

i zarodników grzybów, który pozwolił na wykrycie rocznych i sezonowych zmian w Sydney (P. K. Burton, Australia) oraz monitoring w salach operacyjnych szpitala uniwersyteckiego w Parmie na podstawie którego stwierdzono, że ryzyko zakażeń może być spowodowane niewłaściwym użytkowaniem systemu wentylacyjnego (R. Albertini, Włochy).

Tematami sesji 6. – „Ekspozycja, objawy i wartości progowe” – była ocena siły związku między koncentracją pyłku i koncentracją alergenów (V. Jato, Hiszpania). Kolejny temat dotyczył przeprowadzonych wstępnych badań powiązań między ekspozycją na pyłek a objawami chorobowymi u pacjentów za pomocą aparatów opracowanych na podstawie aparatów dla górników, mierzących koncentracje pyłów w kopalniach węgla i poziom narażenia górników (M. Thibaudon, Francja). Również w tej sesji omówiono wpływ metod służących do określania sezonu występowania zarodników *Alternaria* na charakterystyki (parametry) sezonowe. Niższy procent zmienności koncentracji

zarodników notowano dla oryginalnych danych i wyższy procent dla mediany i średniej arytmetycznej (D. Stępańska, Polska).

W ramach sesji 7. – „Aeromikologia” – przedstawiono m.in. zmiany koncentracji zarodników *Alternaria* w zależności od elementów pogodowych w Lublinie i Poznaniu. Statystycznie istotną korelację stwierdzono między temperaturą powietrza a liczbą zarodników (A. Sulborska, Polska). Wykorzystanie zminiaturyzowanych komór ekspozycyjnych, odpowiednich metod pobierania próbek powietrza z mikroorganizmami i metod analitycznych omówione zostały przez G. Marchanda (Kanada). Dzięki zastosowaniu komór można ocenić ekspozycję pracowników na mikroorganizmy w ich środowisku pracy.

Tematyka sesji 8. – „System monitoringu aerobiologicznego” – wiązała się z zastosowaniem aparatu Coriolis (firmy Bertin) tam, gdzie tradycyjne aparaty (firmy Burkard i Lanzoni) nie były wystarczające. Stosując aparat Coriolis można wykryć obecność biologicznych zanieczyszczeń powietrza, takich jak bakterie, pyłek,

Ryc. 2. Widok na Diabelską Gardziel (Garganta del Diablo) od strony Argentyny (fot. M. Puc).

Fig. 2. View of Garganta del Diablo from Argentina side (phot. M. Puc).

wirusy i zarodniki grzybów, w tym *Stachybotris chartarum*, który wytwarza mikotoksyny i jest jedną z przyczyn syndromu chorych budynków (M. Thibaudon, Francja).

W obradach końcowych ustalono, że następny Międzynarodowy Kongres Aerobiologiczny odbędzie się w Australii w 2014 roku. Wcześniej, we wrześniu 2012 roku, odbędzie się V Europejskie Sympozjum Aerobiologiczne organizowane w Krakowie.

Rezultatem spotkania kongresowego ma być publikacja najciekawszych prezentacji w specjalnym wydaniu czasopisma *Aerobiologia*.

Niewątpliwą atrakcją pobytu w Argentynie były sławne na całym świecie wodospady (Cataratas del Iguazu) na terenie Narodowego Parku Iguazu utworzonego dla ochrony subtropikalnych lasów deszczowych. Mogliśmy je zobaczyć, a w Parku jest wiele tras z licznymi pomostami widokowymi pozwalającymi podziwiać wspaniałe, panoramiczne widoki na wielkość kaskad. Największe wrażenie robi widok na Diabelską Gardziel (Garganta del Diablo), gdzie masy wody spadają z bazaltowej półki do kotła położonego 70 m niżej.

Danuta STĘPALSKA, Dorota MYSZKOWSKA

**MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA
„NATURAL SCIENCES AT THE BEGINNING
OF THE 19TH CENTURY, DEVELOPMENT
AND LINKS TO PRESENT-DAY”
POŚWIĘCONA 250. ROCZNICY URODZIN
WIELKIEGO BOTANIKI XIX W.
STANISŁAWA BONIFACEGO JUNDZIŁŁA
(5–6 V 2011, WILNO, LITWA)**

**The international conference ‘Natural sciences
at the beginning of the 19th century, development
and links to present-day’ dedicated to the 250th
anniversary of Stanisław Bonifacy Jundziłł birth,
famous botanist of the 19th century
(5–6 May 2011, Vilnius, Lithuania)**

W dniu 5 maja 2011 roku przypadała 250 rocznica urodzin Stanisława Bonifacego Jundziłła (1761–1847), jednej z największych postaci

polskiej botaniki przełomu XVIII i XIX w.¹ Rocznica ta stała się okazją do zorganizowania międzynarodowej konferencji przez Uniwersytet Wileński, Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wileńskiego oraz Państwowy Rezerwat Kulturowy Zamków Wileńskich. Obrady odbywały się w pięknej Auli Kolumnowej Uniwersytetu Wileńskiego (Ryc. 1). Konferencję poprzedziło przemówienie rektora Uniwersytetu Wileńskiego – w imieniu organizatorów, oraz wystąpienia ambasador Królestwa Szwecji na Litwie i dyrektor Instytutu Kultury Polskiej na Litwie – w imieniu sponsorów.

Podczas konferencji wygłoszono 2 referaty wprowadzające. W pierwszym – „The way of life and creative work by Stanisław Bonifacy Jundziłł” – Regina Juodkaitė (Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wileńskiego) przedstawiła koleje życia tego przyrodnika, a w drugim – „Botany in Wilna and Cracow in the times of Stanisław Bonifacy Jundziłł: a comparative outline” – Piotr Köhler (Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego) nakreślił w aspekcie porównawczym rozwój botaniki w Wilnie i Krakowie pod koniec XVIII w. i w pierwszych dekadach XIX w. Pozostałych 9 referatów było związanych bezpośrednio z życiem i działalnością Stanisława Bonifacego Jundziłła lub z botaniką jego czasów. Do pierwszej grupy należały następujące wystąpienia: „Prof. S. B. Jundziłł working at the dawn of geology science” – Juozas Paškevičius (Katedra Geologii i Mineralogii Uniwersytetu Wileńskiego), „Development of sciences of the zoology and Vilnius University Zoological Museum under the influence of S. B. Jundziłł” – Grita Skujienė i Andrius Petrašiūnas (Katedra Zoologii Uniwersytetu Wileńskiego), „S. B. Jundziłł and Vilnius University Botanical Garden” – Audrius Skridaila (Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wileńskiego), „Contribution of Stanisław Bonifacy Jundziłł to research of Lithuanian flora” – Mindaugas Rasimavičius (Katedra Botaniki i Genetyki Uniwersytetu Wileńskiego). W drugiej grupie tematycznej

¹ Najnowszy biogram S. B. Jundziłła – patrz *Wiadomości Botaniczne* 2011 55(1/2): 94–98.

Ryc. 1. Aula Kolumnowa Uniwersytetu Wileńskiego (fot. S. Žilinskaitė).

Fig. 1. The Pillared Assembly Hall of the Vilnius University (phot. S. Žilinskaitė).

znalazły się następujące prezentacje: „Vilnius University Botanical Garden ensemble at Serekiskes” – Audronė Kasperavičienė (Państwowy Rezerwat Kulturowy Zamków Wileńskich), „Vienna as a botanical «Centre of Calculation?»” – Marianne Klemun (Uniwersytet Wiedeński), „Gardens and the Botanic Garden at Jazdów in Warsaw” – Marek Barański (Warszawa), „Historical aspects of formation of Kyiv st. Volodymyr University Botanical Garden (first half of XIX century)” – R. M. Palagecha, V. V. Kapustyan, A. M. Golovchenko, A. S. Bysov (Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki, Kijów), „Linnaeus’ garden in Uppsala” – Jesper Kårehed (Ogród Botaniczny Uniwersytetu w Uppsali).

Konferencji towarzyszyła obszerna wystawa publikacji S. B. Jundziłła w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego.

Popołudniem 5 maja uczestnicy konferencji

spotkali się na pikniku zorganizowanym w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wileńskiego. Mieliliśmy okazję popróbować tradycyjne

Ryc. 2. Litwinka i autor sprawozdania (fot. A. Skridaila).

Fig. 2. Lithuanian and author of the report (phot. A. Skridaila).

Ryc. 3. W trakcie spaceru po Starym Mieście w Wilnie (fot. S. Žilinskaitė).

Fig. 3. While walking through the Old Town, Vilnius (phot. S. Žilinskaitė).

litewskie potrawy i trunki, posłuchać tradycyjnych pieśni litewskich w wykonaniu ludowego zespołu, poobserwować, a nawet spróbować zatańczyć ludowe tańce litewskie (Ryc. 2).

W piątkowe przedpołudnie (6 maja) odbył się spacer po wileńskim Starym Mieście (Ryc. 3), ze szczególnym uwzględnieniem miejsc związanych z działalnością Stanisława Bonifacego Jundziłła. Spacer, symbolicznie, zakończył się na Cmentarzu Bernardyńskim przed grobem Stanisława Bonifacego Jundziłła.

Konferencja stała się okazją do, z jednej strony, przypomnienia tego botanika, a z drugiej strony, do spojrzenia na jego działalność i dokonania z perspektywy XXI w. Obecność ambasador Szwecji (szkoda, że nie było ambasadora Polski) nadała obradom wysoką rangę, konferencją interesowała się także wileńska prasa i radio.

Piotr KÖHLER

**XXX MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA
PÓLSKIEGO TOWARZYSTWA
FYKOLOGICZNEGO „PRZESZŁOŚĆ,
TERAŹNIEJSZOŚĆ, PRZYSZŁOŚĆ BADAŃ
FYKOLOGICZNYCH. ICH ZNACZENIE DLA
CZŁOWIEKA I OCHRONY ŚRODOWISKA”
(WROCLAW, 19–21 MAJA 2011)**

**30th International Conference of the Polish
Phycological Society ‘The past, present, future of
phycological research. Its signification for man
and environment protection’
(Wrocław, Poland, 19–21 May 2011)**

XXX Międzynarodowa Konferencja PTF miała miejsce we Wrocławiu, gdzie spotkano się by dyskutować nad historią fykologii oraz kierunkami jej rozwoju zarówno z punktu widzenia badań ekologicznych, florystycznych, jak i genetycznych, przy wykorzystaniu metod molekularnych. Starano się odpowiadać na pytania, jak

przebiegał i jakie ma perspektywy na przyszłość rozwój badań fykologicznych. Konferencja odbyła się pod patronatem Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, profesora dr. hab. Romana Kołacza, a zorganizowana została przez Polskie Towarzystwo Fykologiczne przy współudziale Uniwersytetu Przyrodniczego, Katedry Botaniki i Ekologii Roślin oraz Karkonoskiego Parku Narodowego.

Tegoroczna konferencja miała szczególne znaczenie z tego względu, że była to już 30. rocznica spotkań polskich fykologów i 60. rocznica Uniwersytetu Przyrodniczego, co stanowiło doskonałą okazję do przypomnienia najważniejszych osiągnięć i zarazem podsumowania działalności Towarzystwa.

W konferencji uczestniczyło 107 osób, w tym 24 gości z zagranicy, którzy do Wrocławia przybyli z Czech, Finlandii, Kazachstanu, Litwy, Rosji, Słowacji, Turcji, Ukrainy, Węgier i Wielkiej Brytanii. Ceremonia otwarcia odbyła się w Sali im. Jana Pawła II w budynku Uniwersytetu Przyrodniczego, gdzie powitał wszystkich profesor dr. hab. Jan Maćka dziękując za przybycie członkom honorowym PTF: prof. Pertii Elorancie, prof. Franciszkowi Hindákowi, prof. Jiří Komárkowi, prof. Horstowi Lange-Bertalotowi oraz przewodniczącemu Europejskiego Towarzystwa Fykologicznego prof. Elliotowi Shubertowi. W swoim wystąpieniu prof. Maćka podkreślił potrzebę wymiany informacji na temat prowadzonych badań w obliczu ciągle zwiększającej się ilości danych oraz wyraził nadzieję, że konferencja pomoże w przedstawieniu ostatnich osiągnięć polskich i zagranicznych naukowców, w celu ustalenia kierunku badań nad sinicami i glonami w najbliższej przyszłości. Pierwszego dnia sesja plenarna była w całości poświęcona historii oraz stanowi badań fykologicznych w Polsce. Rozpoczęła się od wykładu prezes PTF, prof. dr. hab. Lubomiry Burchardt na temat działalności Towarzystwa, a następnie przypomniano najważniejsze osoby biorące udział w tworzeniu ośrodków fykologicznych w Polsce. Po wysłuchaniu pierwszej sesji plenarnej, uczestnicy konferencji udali się na prowadzoną przez przewodników wycieczkę po

Wrocławiu, podczas której można było zobaczyć między innymi Rynek, dawne Więzienie Miejskie, Ossolineum i zabytkowy Ostrów Tumski. W trakcie wycieczki nie zabrakło ciekawych anegdot o zwiedzanych miejscach, jak i towarzysztwa wrocławskich krasnali.

Obrady w ciągu następnego dnia odbywały się w należącym do Uniwersytetu Przyrodniczego Pałacu Kornów w Pawłowicach, pięknej rezydencji pochodzącej z końca XIX wieku. W ciągu 3 dni trwania konferencji odbyło się 7 sesji referatowych oraz dwie sesje posterowe. Dotyczyły one: postępow w taksonomii i poznaniu zmienności prokariotycznych i eukariotycznych glonów (w oparciu o metody molekularne i badanie ich morfologii), bioróżnorodności, struktury i strategii życiowych w odniesieniu do warunków ekologicznych i rozmieszczenia geograficznego, a także reakcji zbiorowisk sinic i glonów na czynniki stresowe (m.in. mówiono o odporności na toksyczne substancje). W wielu referatach i posterach poruszano także zagadnienia dotyczące roli glonów i sinic w środowisku ich występowania oraz ich znaczenia dla człowieka i gospodarki. Przedstawiono 41 prezentacji i 72 postery. Podczas pierwszej sesji w Pawłowicach szczególnie ciekawa była prezentacja profesora J. Komárka, światowej sławy badacza sinic, który jest głównym inicjatorem zmian taksonomicznych w systemie cyjanobakterii. Pozostałe wykłady skupiały się także na konfliktach w taksonomii i zmianach w oparciu o badania molekularne i cechy fenotypowe. Na koniec tej sesji odbyła się krótka prezentacja sponsora – firmy Precoptics. Na kolejnych sesjach przedstawiono prezentacje dotyczące między innymi wymagań ekologicznych fitoplanktonu i jego wykorzystania w monitoringu polskich jezior, zagadnień hydrobiologicznych, ekologicznych i taksonomicznych, w których główną rolę odgrywały okrzemki oraz omawiano glony występujące w nietypowych siedliskach (na przykład niezwykle interesująca prezentacja profesora B. Pawlik-Skowrońskiej o glonach z miejsc zanieczyszczonych metalami ciężkimi). Tego dnia odbyła się także sesja posterowa, której przewodniczyli prof. Ryszard Gołdyn, prof. Jiří Komárek

Ryc. 1. Uczestnicy XXX Międzynarodowej Konferencji Fykologicznej PTF (fot. D. Richter).

Fig. 1. The participants of the 30th International Phycological Conference (phot. D. Richter).

i prof. Barbara Pawlik-Skowrońska. Wieczorem spotkano się przy ognisku, na którym profesor J. Małucha serdecznie podziękował uczestnikom za przybycie oraz w imieniu organizatorów konferencji, zgodnie z tradycją, przekazał zapalki organizatorom następnej konferencji, która odbędzie się w Olsztynie. Dobrego nastroju nie popsęły nawet intensywne opady deszczu – zabawa trwała dalej pod specjalnie przygotowanymi namiotami aż do późnych godzin wieczornych. Ostatniego dnia odbyły się dwie sesje z prezentacjami ustnymi (wśród których szczególnie wyróżniała się prezentacja przedstawiana przez mgr Annę Toruńską) oraz sesja posterowa, której przewodniczyli prof. Lubomira Burchardt, prof. Pertti Eloranta i prof. Konrad Wołowski. Wystąpienia i postery dotyczyły między innymi oddziaływań allelopacyjnych na glony i cyjanobakterie, glonów i cyjanobakterii jako pożywienia, technik unieruchamiania komórek, a także okrzemek jako wskaźników środowiskowych.

Później odbyło się uroczyste zamknięcie obrad, na którym prof. Konrad Wołowski podsumował tegoroczne spotkanie podkreślając między innymi, że w różnorodności prezentowanych referatów i plakatów tkwi siła tych spotkań, a prof. Lubomira Burchardt oficjalnie zamknęła konferencję. Następnie miało miejsce zebranie Polskiego Towarzystwa Fykologicznego, na którym podsumowano zeszłoroczną działalność, omówiono sprawy bieżące oraz przyjęto 5 nowych członków.

XXX Międzynarodowa Konferencja PTF zakończyła się uroczystym bankietem, podczas którego poproszono przewodniczącego Europejskiego Towarzystwa Fykologicznego o opinię na temat konferencji oraz prezentowanych na niej wystąpień i posterów. Prof. E. Shubert pogratulował wysokiego poziomu prowadzonych badań i podkreślił, że różnorodność poruszanych tematów nie pozwoliła mu na opuszczenie ani jednej prezentacji. Następnie Komitet Naukowy przyznał pierwsze miejsce mgr Annie Toruńskiej

z zespołem za prezentację pod tytułem „Allelopathic interactions – an important factor controlling the growth of Baltic Cyanobacteria?“, z nagrodą w postaci całkowitego sfinansowania uczestnictwa w XXXI Konferencji PTF w Olsztynie. Wyróżniono także dwie prezentacje o gatunkach rodzaju *Chara* przedstawione przez mgr Alicję Bąk oraz mgr Emilię Rekowską z zespołami. Pierwsze miejsce za poster pod tytułem „Xanthophyll cycle and photosynthetic adaptation to environment in the marine phytoplankton” przyznano dr Marii Łotockiej, a wyróżnieniem uhonorowano: dr Macieja Gąbkę z zespołem za poster dotyczący jezior zdominowanych przez *Chara* sp., Irmę Vitonytę i Juratę Kasperovičienė za poster przedstawiający wykorzystanie fitobentosu jako wskaźnika jakości wód oraz Magdalene Łukaszek z zespołem za poster przedstawiający glony występującymi w pułapkach roślin mięsożernych.

Ogrom pracy i wysiłek włożony w przygotowanie spotkania przez Komitet Organizacyjny tworzony przez prof. dr. hab. Jana Matułę, dr inż. Dorotę Richter, dr. Jacka Urbaniaka oraz mgr Barbarę Matułę zaowocował ciepłą i niepowtarzalną atmosferą, za co należą się szczególne wyrazy uznania.

Magdalena ŁUKASZEK

**IX OGÓLNOPOLSKIE SPOTKANIE
NAUKOWE „BIOLOGIA TRAW”
(KRAKÓW, 18–19 LISTOPADA 2010)**

**IX all-Polish scientific meeting
‘Biology of grasses’
(Kraków, Poland, 18–19 November 2010)**

IX Ogólnopolskie Spotkanie Naukowe „Biologia traw”, które odbyło się w Krakowie, w dniach 18–19 listopada 2010 roku, było poświęcone szeroko ujętym problemom dotyczącym traw, jednej z najważniejszych dla człowieka grup roślin. Stanowiło ono kontynuację cyklicznych, organizowanych co dwa lata (począwszy od 1994 roku) sesji wykładowych i posterowych,

podczas których prezentuje się wyniki badań, wymienia doświadczenia i przemyślenia dotyczące *Poaceae* na forum botaników, którzy w szerszy lub węższy sposób zajmują się trawami.

Współorganizatorami spotkania byli: Zakład Systematyki Roślin Naczyniowych Instytutu Botaniki Polskiej Akademii Nauk oraz Komitet Botaniki Polskiej Akademii Nauk. Komitet naukowy reprezentowali: prof. dr hab. Ludwik Frey, prof. dr hab. Zbigniew Mirek oraz prof. dr hab. Marta Mizianty (Instytut Botaniki PAN, Kraków). W skład komitetu organizacyjnego wchodziły: dr Beata Paszko oraz dr Magdalena Szczepaniak.

W IX Ogólnopolskim Spotkaniu Naukowym „Biologia traw” wzięło udział 50 osób, reprezentujących większość ośrodków akademickich Polski, oraz jedna osoba ze Szwecji. Podstawę merytoryczną konferencji stanowiły 22 referaty (w tym dwa referaty plenarne), po których odbyła się dyskusja nad poruszonymi w nich problemami. Jednocześnie podczas sesji plakatowej zaprezentowano 15 posterów. Kolejne sesje

referatowe prowadzili: prof. Ludwik Frey, prof. Maria Krzakowa, dr hab. Paweł Kwiatkowski, prof. Tadeusz Korniak (pierwszego dnia) oraz prof. Marta Mizianty, dr hab. Adam Kula i dr Ewa Szczęśniak (drugiego dnia). Przewodnia tematyka tegorocznej konferencji dotyczyła, z jednej strony, zagadnień klasycznych badań nad trawami oraz, z drugiej strony, możliwości wykorzystania nowoczesnych metod genetycznych i cytogenetycznych we wnioskowaniu dotyczącym różnych aspektów biologii traw.

Po oficjalnym otwarciu i przywitaniu gości przez dr Beatę Paszko, głos zabrał Dyrektor Instytutu Botaniki PAN, prof. Zbigniew Mirek, który odniósł się do tradycji organizowania Spotkań Naukowych, których podmiotem są trawy. Następnie prof. Ludwik Frey, nawiązując do fragmentu wiersza *Inwokacja* Stanisława Koźłowskiego, zamieszczonego w streszczeniach referatów i plakatów, życzył uczestnikom wielu „serdecznych i bezinteresownych” rozmów w czasie trwania konferencji.

Pierwsza sesja referatowa poświęcona była zagadnieniom chorologii traw, zarówno w Polsce, jak i w górach Środkowej Azji. Rozmieszczenie gatunków traw należących do elementu górskiego w Sudetach oraz ich udział w zbiorowiskach roślinnych zostały wyczerpująco przedstawione w referacie plenarnym przez dr. hab. Pawła Kwiatkowskiego. Jednocześnie autor podjął próbę określenia aktualnego stopnia zagrożenia poszczególnych taksonów oraz przedyskutował problem pochodzenia wysokogórskich gatunków traw w kontekście historycznych związków Sudetów z alpejskimi, karpaccymi i subarktycznymi masywami górkami Europy. Kolejne dwa wystąpienia, zilustrowane pięknymi zdjęciami, dotyczyły występowania traw w zbiorowiskach wschodniej części Wyżyny Tybetańskiej (dr Beata Paszko) oraz na obszarze Pamiro-Ałaju (dr Marcin Nobis i dr Arkadiusz Nowak).

Kolejne referaty wpisywały się w tematykę systematyki, filogenezy i filogeografii gatunków traw, oraz znaczenia, jakie w ich rozwoju odgrywają metody molekularne, kariologiczne, anatomiczne oraz cytogenetyczne. W czasie drugiego referatu plenarnego, dr hab. Robert Hasterok (we

współautorstwie z dr. Dominiką Idziak, mgr. Alexandrem Betekhtinem, dr. Elżbietą Wolny i dr. Karoliną Leśniewską) omówił metodę malowania chromosomów, która umożliwia jednoznacznie identyfikację całych chromosomów, a także poszczególnych ich obszarów w kariotypie. Autor przedstawił osiągnięcia badań nad ewolucją genomów gatunków traw, z podkreśleniem znaczenia badań nad *Brachypodium distachyon*, który jest gatunkiem modelowym dla traw i zbóż użytkowych strefy klimatu umiarkowanego. Kolejny prelegent, dr Andrzej Pasierbiński (wraz z dr. hab. Józefem Mitką i dr Agnieszką Sutkowską) podjął próbę odtworzenia zasięgów *Bromus erectus* i *B. benekenii* na terenie Europy w okresie maksimum ostatniego zlodowacenia oraz interglacjału eemskiego. Do modelowania rozmieszczenia wykorzystano współczesne dane klimatyczne, paleoklimatyczne, dane z literatury, zielników oraz własne notowania z badań terenowych. Wyniki badań filogeograficznych *Hordeum murinum* subsp. *murinum* w Europie Środkowej, opartych na analizach chloroplastowego i genomowego DNA, przedstawił dr Wojciech Bieniek. Poziom odrębności taksonomicznej *Melica magnolia*, w odniesieniu do pozostałych taksonów kompleksu *M. ciliata*, oparty na badaniach różnicowania morfologicznego i genetycznego prób populacji, został scharakteryzowany przez dr. Magdalenę Szczepaniak, co zakończyło tę sesję tematyczną.

W następnej sesji referatowej aspekty chorologiczne gatunków traw zostały poruszone przez prof. Ludwika Freya (we współautorstwie z prof. Martą Mizianty), który omówił stopień zagrożenia *Leersia oryzoides* we florze Polski. Jest to gatunek o niestabilnym rozmieszczeniu, związany z roślinnością siedlisk podmokłych i bagiennych, które często są narażone na niekorzystne zmiany. Podczas dyskusji dr Ewa Szczęśniak zwróciła uwagę, że *L. oryzoides* bardzo późno wykłusza się, albo czasami nawet nie zdąży wykłuszyć się w sezonie wegetacyjnym i dlatego trzeba przygotować się na szukanie gatunku w stanie wegetatywnym w terenie. Występowanie *Bromus secalinus*, ustępującego chwastu, w północno-wschodniej Polsce, zostało

przedstawione przez prof. Tadeusza Korniaaka i dr. Piotra Dynowskiego. Z kolei problematykę związaną z rozprzestrzenianiem się gatunków *Eragrostis* i *Pennisetum flaccidum* zaprezentowali odpowiednio mgr Janusz Guzik i dr Ewa Szczęśniak. Wyniki kilkudziesięciu lat obserwacji pojawiania się i zanikania poszczególnych gatunków traw w toku sukcesji wtórnej na niekoszonej łące łąkowej w Puszczy Białowiejskiej omówili dr Wojciech Adamowski i dr Anna Bomanowska.

Późnym popołudniem pierwszego dnia obrad w sali wystawowej Muzeum Paleobotanicznego Instytutu Botaniki PAN odbyła się sesja plakatowa, której zakres tematyczny obejmował: występowanie *Elymus hispidus* na Działach Grabowieckich (dr Anna Cwener), *Sesleria uliginosa* na terenie Niecki Nidziańskiej (dr hab. Krystyna Towpasz i dr Alina Stachurska-Swakoń) oraz *Festuca pseudodalmatica* w Polsce (dr Marcin Nobis i dr Agnieszka Nobis); udział traw w zbiorowiskach Wzgórz Opoczyńskich (dr Anna Trojecka-Brzezińska), grodzisk i zamczysk w Karpatach Zachodnich (mgr Donata Suder) oraz terenów kolejowych środkowo-wschodniej Polski (dr Małgorzata Wrzesień); analizy zmienności morfologicznej *Anthoxanthum odoratum* (dr Maria Drapikowska, dr Piotr Szkudlarz, dr Zbigniew Celka, mgr inż. Barbara Andrzejewska, prof. Bogdan Jackowiak) i zmienności kariologicznej *Phleum graecum* (mgr inż. Katarzyna Podmokła, mgr Justyna Krankowska, dr Aleksandra Grabowska-Joachimiak, dr hab. Adam Kula); badania cech biologicznych *Deschampsia caespitosa* (mgr inż. Agnieszka Strychalska, dr hab. Anna Kryszak, dr hab. Jan Kryszak, mgr inż. Agnieszka Klarzyńska, prof. Barbara Politycka) i *Echinochloa crus-galli* (dr Beata Węgrzynek) oraz zagrożeń *Avena planiculmis* w Górach Świętokrzyskich (mgr Marek Podsiedlik).

Drugi dzień Spotkania rozpoczął się od zaprezentowania wyników badań nad uprawianymi odmianami traw. Dr Agnieszka Sutkowska wykazała przy użyciu metody ISSR-PCR, że wprowadzona do uprawy w Polsce odmiana „Broma” to *Bromus carinatus*, a nie *B. willdenowii*, jak do tej pory powszechnie uważano. Zróżnicowany

poziom zmienności genetycznej 8 odmian hodowlanych *Lolium multiflorum* został stwierdzony przy zastosowaniu techniki ISSR-PCR i elektroforezy enzymów (prof. Maria Krzakowa i dr Agnieszka Sutkowska).

Niespodziewanym gościem konferencji był Lennart Stenberg (Swedish National Museum, Stockholm). Opowiedział on o swojej pracy związanej z opracowaniem pięknie zilustrowanej flory prowincji Norrbotten (*Norrbottnens flora*, wydana w 2010 roku), położonej w północno-wschodniej Szwecji. Dane florystyczne do opracowania flory były zbierane od 1989 do 2008 roku, między innymi przez 344 amatorów botaników.

W kolejnym wystąpieniu skoncentrowano się na przedstawieniu wyników analiz biometrycznych cech morfologicznych łuszczyk w rodzaju *Triticum* (prof. Romuald Kosina). W badaniach cytogenetycznych bielma w stadium jądrowym gatunków rodzaju *Avena* wykazano jego zróżnicowanie gatunkowe oraz dużą aktywność metaboliczną, związaną z rozwojem ziarniaków (mgr Paulina Tomaszewska i prof. Romuald Kosina). Gatunki rodzaju *Avena* okazały się również dogodnym obiektem badań morfogenezy i przyczyn zaburzonego rozwoju pyłku (mgr Maria Florek i prof. Romuald Kosina). Wyniki modelowania prognostycznego dla sezonów pyłkowych traw w Krakowie, co ma duże znaczenie ze względów zdrowotnych dla wielu osób uczulonych na pyłki traw, zaprezentowała dr Dorota Myszkowska. Do tego wystąpienia tematycznie nawiązywał plakat dotyczący sezonów pyłkowych traw w Sosnowcu (mgr Kazimiera Chłopek i dr Katarzyna Dąbrowska-Zapart).

Na zakończenie konferencji wysłuchaliśmy dwóch ciekawych wystąpień, które wywołały szczególnie ożywioną dyskusję. Okazało się, że określone gatunki traw wyróżniają odpowiednie zbiorowiska w murawach kserotermicznych, występujących na serpentynitach, skał obecných w Polsce jedynie na Dolnym Śląsku (dr hab. Ludwik Żołnierz). Główny kierunek zmienności tych zbiorowisk w toku sukcesji wyznaczony jest przez gradient miąższości gleb i ich zasobności w fosfor. Zabierając głos, prof. Romuald Kosina

i dr Ewa Szczęśniak zwrócili uwagę, że unikatowe skały serpentynitowe regularnie zanikają na obszarze Sudetów w wyniku działalności kamieniołomów (np. w okolicach Ślęży czy Szklar). W ostatnim wystąpieniu mgr Łukasz Pierzchała (współautorzy: dr Edyta Sierka i Barbara Stalmachova z Ostrawy, Czechy) odpowiadał na pytanie zawarte w temacie: „Czy rekultywacja sprzyja trawom?”. Badania prowadzone na obszarach zbiorników utworzonych w nieckach osiadania, powstałych w wyniku eksploatacji węgla kamiennego wykazały, że typ rekultywacji jest związany ze składem gatunkowym traw. Prof. Ludwik Frey, nawiązując do wyników tych badań, zauważył, że to może jednak trawy sprzyjają rekultywacji, a nie odwrotnie. W związku z tym, że *Calamagrostis epigejos* był gatunkiem występującym na wszystkich typach rekultywowanych powierzchni, dr Marcin Nobis zapytał o sukcesję tego inwazyjnego gatunku, w kontekście ochrony muraw kserotermicznych zgodnie z wymogami Natura 2000. Pytanie to, wraz z uwagami dotyczącymi wątpliwości – wypalać czy nie wypalać murawy – spowodowało ożywioną wymianę opinii wśród uczestników. Kończąc Spotkanie, dr Magdalena Szczepaniak podziękowała wszystkim uczestnikom za przyjęcie zaproszenia i udział w konferencji oraz korzystając z okazji, złożyła serdeczne życzenia bożonarodzeniowe.

Uczestnicy konferencji otrzymali opublikowane streszczenia referatów i plakatów (Szczepaniak, Paszko 2010). Jednocześnie materiały konferencyjne (plakat, logo, galeria fotografii oraz abstrakty w formacie pliku .pdf) zostały zamieszczone i są dostępne na stronie internetowej Instytutu Botaniki PAN w zakładce: Konferencje / Archiwalia pokonferencyjne; <http://www.ib-pan.krakow.pl/trawy10/trawy2010.html>.

Wymiernym efektem konferencji ma być wydanie recenzowanych, pełnych tekstów wystąpień referatowych i plakatowych w formie wydawnictwa monograficznego w języku angielskim, zawierającego przede wszystkim prace o znaczeniu ogólnym i przeglądowe, oraz jako artykuły w języku polskim w czasopiśmie *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica*,

dotyczące zagadnień szczegółowych z terenu Polski. Publikacje przyczynią się do dalszego poszerzenia literatury naukowej dotyczącej *Poaceae*, która systematycznie od pierwszego Spotkania w 1994 roku jest wzbogacana o kolejne pozycje (np. *Studies on grasses in Poland* 2001, *Problems of grass biology* 2003, *Biology of grasses* 2005, *Biological issues in grasses* 2007, *Biologia traw* 2007, *Grass research* 2009).

Osiągnięcia tej konferencji są wynikiem wspólnej pracy wielu osób, a zwłaszcza uczestników, którzy przyjęli nasze zaproszenie i zechcieli przedstawić wyniki swoich badań. Po raz pierwszy występowałyśmy w roli organizatorek konferencji, którą niejako w hojnym spadku otrzymałyśmy od Pani Prof. Marty Mizianty i Pana Prof. Ludwika Freya, którzy „spotkania trawiarskie” wprowadzili w życie i z sukcesami, o czym świadczą m.in. wyżej wymienione pozycje literaturowe, konsekwentnie je organizowali i prowadzili od 1994 roku. W tym miejscu chcieliśmy wyrazić serdeczne podziękowanie za zaufanie jakim nas obdarzyli, powierzając kontynuowanie Spotkań Naukowych, poruszających problematykę dotyczącą traw. Dziękujemy za pomoc, rady i wsparcie, na które zawsze mogłyśmy liczyć. Mamy nadzieję, że każdy z uczestników tegorocznego spotkania miał okazję do wielu rozmów „serdecznych i bezinteresownych”, powracając jeszcze raz do wiersza prof. Stanisława Kozłowskiego. A jednocześnie, idąc tym tropem słownym, jeżeli udało się komuś „załatwić interes naukowy”, to pewne cele tegorocznego Spotkania zostały osiągnięte.

Dziękujemy również Pani mgr Annie Drodowicz za przygotowanie wspaniałych bukietów z traw i udowodnienie, że nawet „suche” może być piękne i frapujące, co zostało docenione przez naszych gości. Bardzo jesteśmy wdzięczne mgr inż. Jolancie Urbanik za ciekawe projekty graficzne oraz wspólnie spędzony czas na poszukiwaniu inspiracji w pięknie traw. Podziękowanie kierujemy również do wszystkich pracowników Instytutu Botaniki PAN, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do zorganizowania i przeprowadzenia konferencji.

Następne, jubileuszowe X Spotkanie Naukowe odbędzie się za dwa lata w 2012 roku, tradycyjnie w Krakowie. Mamy nadzieję, że tort z traw, który był logo tegorocznego Spotkania, uda się wtedy podzielić na równe dziesięć części, czego sobie i przyszłym Uczestnikom życzymy.

SZCZEPANIAK M., PASZKO B. (red.) 2010. Ogólnopolskie Spotkanie Naukowe Biologia traw. Materiały konferencji. Kraków, 18–19.11.2010. Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN, Kraków.

Magdalena SZCZEPANIAK, Beata PASZKO

WARSZTATY „NECLIME WORKING GROUP ON TAXONOMY OF NEOGENE PALYNOMORPHS” W KRAKOWIE, 14–15 CZERWCA 2011 ROKU

Workshop of ‘NECLIME working group on taxonomy of Neogene palynomorphs’ in Cracow, June 14–15, 2011

Program NECLIME – *Neogene Climate Evolution in Eurasia* – powstał w 2001 roku. Jego celem są badania zmian klimatu Eurazji w neogenie w oparciu o wyniki analiz specjalistów z różnych dziedzin, w tym paleobotaników. W tym celu badane są kopalne szczątki roślin, następnie określa się ich najbliższych żyjących krewnych (‘nearest living relatives’ = NLR), aby na podstawie wymagań klimatycznych i środowiskowych obecnie żyjących roślin określić wymagania spokrewnionych z nimi roślin kopalnych, a co za tym idzie w przybliżony

sposób odtworzyć dawne warunki klimatyczne i ich zmiany.

Obecnie w ramach programu NECLIME działa ok. 100 osób z ponad 30 krajów z całej Europy (w tym 5 osób z Polski), Azji i Stanów Zjednoczonych. Badania poszczególnych zagadnień prowadzone są w pięciu grupach roboczych. Warsztaty jednej z tych grup, zajmujących się taksonomią palinomorfa (ziaren pyłku i zarodników) występujących w osadach neogenu, odbyły się w Krakowie w dniach 14–15 czerwca 2011 roku. Gospodarzem warsztatów był Instytut Botaniki im. Władysława Szafera Polskiej Akademii Nauk. Były to drugie warsztaty grupy roboczej zajmującej się palinomorfami.

W ramach warsztatów wygłoszonych zostało 10 referatów, których autorami było 15 osób z Bułgarii, Czech, Niemiec, Polski i Słowacji. Pierwsze dwa referaty dotyczyły aktualnego stanu prac związanych z programem NECLIME (T. Utescher i D. Ivanov). Następnie przedstawiona została kolekcja palinologicznych preparatów porównawczych Instytutu Botaniki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (L. Stuchlik) i tworzona aktualnie komputerowa baza danych dotyczących palinomorfa i stanowisk kopalnych palinoflor z neogenu Polski (B. Słodkowska). Kolejne referaty dotyczyły wyników badań przy użyciu mikroskopu świetlnego i elektronowego ziaren pyłku z neogeńskich osadów z obszaru Paratetydy (M. Kováčová, N. Doláková, P. Basistová i V. Alexová), Bułgarii (D. Ivanov i V. Hristova) i Polski (E. Durska) oraz pokrewieństwa botanicznego i taksonomii nowego morfologicznego rodzaju *Edmundipollis* (B. Słodkowska, M. Ziemińska-Tworzydło i M. Konzalová). Tematem przedostatniego wystąpienia były makro- i mikroszczątki związane ze współczesnym rodzajem *Reevesia* znalezione w osadach górnego miocenu Bełchatowa (G. Worobiec, A. Szykiewicz i E. Worobiec). Ostatni referat dotyczył palinomorfa, które uznawane są za wskaźniki osuszenia klimatu (T. Utescher).

Drugi dzień warsztatów przeznaczono na dyskusje dotyczące taksonomii ziaren pyłku i ich pokrewieństwa botanicznego oraz na oglądanie preparatów porównawczych z kolekcji Instytutu

Ryc. [Fig.] 1. Uczestnicy warsztatów NECLIME w Krakowie (participants of the NECLIME workshop in Cracow): Elżbieta Worobiec (IB PAN, Kraków), Barbara Słodkowska (PIG, Warszawa), Marianna Kováčová (Comenius University, Bratysława, Słowacja), Ewa Durska (UW, Warszawa), Grzegorz Worobiec (IB PAN, Kraków), Leon Stuchlik (IB PAN, Kraków), Dimiter Ivanov (Working group on taxonomy of Neogene palynomorphs coordinator; Institute of Biodiversity and Ecosystem Research, BAS, Sofia, Bułgaria), Torsten Utescher (general NECLIME coordinator; Senckenberg Research Institute, Frankfurt nad Menem, Steinmann Institute, University of Bonn, Niemcy) (fot. [phot.] K. Cywa).

Botaniki PAN w Krakowie i z kolekcji Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego. Instytut Botaniki PAN w Krakowie posiada kolekcję ponad 16,5 tysiąca preparatów porównawczych współczesnych ziaren pyłku i zarodników z 2652 gatunków roślin z Europy, Afryki, obu Ameryk, Chin i Indii oraz odrębne kolekcje sporomorf z flory Polski i flory Kuby.

Duży wkład w rozwój prac programu NECLIME wniosło opracowanie pod redakcją prof. L. Stuchlika czterech tomów atlasu ziaren pyłku i zarodników z osadów neogenu Polski (*Atlas of pollen and spores of the Polish Neogene*). W czasie warsztatów dyskutowane były m.in. zagadnienia związane z taksonami zawartymi w pierwszych trzech tomach serii (wydanych w latach: 2001,

2002 i 2009). Czwarty, ostatni, tom atlasu zostanie opublikowany w 2012 roku.

Kolejne spotkanie warsztatowe jest planowane jesienią 2012 roku w Sofii, w Bułgarii. Od przyszłego roku ma ulec zmianie formuła warsztatów. Zgodnie z sugestią większości uczestników organizowane będą wspólne warsztaty grup roboczych zajmujących się badaniem zarówno mikro- jak i makroszczątków roślin. Dzięki takiej współpracy będzie możliwa wymiana informacji z różnych grup tematycznych. Wspólne badania mają ułatwić łączenie taksonów organowych mikro- i makroszczątków roślinnych w tzw. kompleksy o wspólnym pokrewieństwie botanicznym. Takie postępowanie wiąże się z podejściem mającym na celu całościowe

odtworzenie roślin kopalnych („whole plant concept”).

Informacje dotyczące działania programu NECLIME znajdują się na stronie internetowej: www.neclime.de (strona w języku angielskim). Wyniki dotychczasowych badań wykonanych w ramach tego programu zostały zebrane w dwóch tomach w czasopiśmie *Palaeogeography, Palaeoecology, Palaeoclimatology*, w woluminach 253 (wydanym w 2007 roku) i 304 (wydanym w 2011 roku).

Elżbieta WOROBIEC

**OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA
NAUKOWA „ZRÓŻNICOWANIE MURAW
KSEROTERMICZNYCH W POLSCE”
(LUBLIN, 2–4 CZERWCA 2011)**

**National Scientific Conference ‘Differentiation of
xerothermic grasslands in Poland’
(Lublin, Poland, 1–4 June 2011)**

Podczas konferencji na temat stanu zachowania i perspektyw ochrony muraw kserotermicznych w regionie kujawsko-pomorskim, która odbyła się w maju 2009 roku w Bydgoszczy, powstał pomysł organizowania regularnych spotkań naukowych botaników zainteresowanych problematyką zróżnicowania i dynamiki roślinności oraz utrzymania bogactwa gatunkowego muraw. Organizacji drugiej konferencji podjęli się botanicy z Zakładu Geobotaniki Instytutu Biologii Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej

w Lublinie, przy udziale Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz Klubu Przyrodników w Świebodzinie. Główne cele konferencji to ukazanie zróżnicowania muraw w skali regionalnej i w skali Polski, rewizja rozmieszczenia rzadkich gatunków i zbiorowisk muraw kserotermicznych w Polsce oraz zainicjowanie dyskusji nad klasyfikacją tych zbiorowisk w Polsce.

Konferencję otworzył dr hab. Bogdan Lorens, przewodniczący Komitetu Naukowego konferencji i równocześnie kierownik Zakładu Geobotaniki, po nim powitał gości prof. Kazimierz Trębacz, prodziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pierwszy dzień konferencji, w której wzięło udział 50 uczestników, miał bogaty program – wygłoszono 17 referatów i zaprezentowano 30 posterów.

Na sesję plenarną składały się cztery referaty. Dr hab. Marek Kucharczyk (Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie) w wystąpieniu zatytułowanym „Skuteczna ochrona muraw kserotermicznych – potrzeba szerokiego spojrzenia” zwrócił uwagę na to, iż skuteczność zabiegów czynnej ochrony zależy m.in. od wyraźnego określania pożądanego stanu murawy na podstawie lokalnych zasobów i historii obszaru oraz od trwałego funkcjonowania kluczowych procesów (np. umiarkowanego zaburzenia). Prof. Krystyna Towpasz (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie) przedstawiła referat „Historia badań nad roślinnością kserotermiczną na obszarze Niecki Nidziańskiej i problemy związane z jej ochroną”. Murawy kserotermiczne omawianego obszaru, jednego z mezoregionów Wyżyny Małopolskiej, od ponad 80 lat są obiektem badań botanicznych, a lista publikacji dotyczących jego flory, zbiorowisk roślinnych, biologii i ekologii poszczególnych gatunków, a także ochrony gatunkowej i rezerwatowej jest bardzo obszerna i liczy około 150 pozycji.

Kolejne referaty sesji plenarnej dotyczyły stanu zachowania muraw kserotermicznych w dwóch ważnych ośrodkach ich występowania w Polsce – w regionie kujawsko-pomorskim (dr hab. Halina Ratyńska, dr Barbara Waldon,

Ryc. 1. Uczestnicy sesji terenowej na zboczu „Albrechtówka”.

Fig. 1. The participants of field session on the slope ‘Albrechtówka’.

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) i na Wyżynie Lubelskiej (dr Anna Cwener, UMCS w Lublinie). Wydaje się, że murawy w obu regionach są dobrze poznane, jednak ze względu na niekorzystne zmiany, jakim ulega ich roślinność na skutek zaniechania użytkowania oraz na nie zawsze prawidłowe działania ochronne, konieczne są ciągle obserwacje.

Pozostałe referaty zaprezentowane w tym dniu dotyczyły, na ogół, rezultatów badań szczegółowych: muraw kserotermicznych na serpentynitach (dr hab. L. Żołnierz), dynamiki roślinności muraw kserotermicznych w Ojcowskim Parku Narodowym (dr W. Bąba, dr A. Kompała-Bąba), siedliskowych i historycznych uwarunkowań występowania gatunków muraw nawapiennych na wybranych wyżynach południowej Polski (mgr S. Gawroński), wkraczania gatunków termofilnych na siedliska przeobrażone (P. Czortek – student), roli liniowych elementów krajobrazu, takich jak pobocza dróg i miedze, dla zachowania roślin kserotermicznych na obszarach rolniczych (dr J. Czarnecka), udziału macromycetes w murawach kserotermicznych

na Wyżynie Małopolskiej (dr hab. J. Łuszczynski, dr B. Łuszczynska, mgr J. Jaworska, mgr A. Sikora), występowania w Polsce i zagrożień zespołu murawy *Viscario-Avenuletum pratensis* (dr E. Szcześniak), a także stanu zachowania i programu ochrony muraw w Haćkach, jednych z najdalej wysuniętych na północny wschód w Polsce stanowisk ciepłolubnej roślinności (dr W. Adamowski, dr D. Wołkowycki). Odmienne charakter miał referat prof. S. Loster i prof. Z. Dzwonko, ponieważ omówiono w nim założenia i zawartość komputerowej bazy zdjęć fitosocjologicznych muraw kserotermicznych z klasy *Festuco-Brometea*, występujących w południowej części Polski. Bazę utworzono w Instytucie Botaniki UJ.

Interesującym uzupełnieniem sesji były referaty przybliżające florę i roślinność stepów na Ukrainie. Przedstawiono wyniki badań kilku populacji *Carlina onopordifolia* – gatunku, który na Ukrainie jest silnie zagrożony, podobnie jak w Polsce (dr G. Bzdon, dr J. Krechowski); omówiono stan obecny stepów Ukrainy i perspektywy ich ochrony (dr I. Parnikoza, dr O. Wasiluk)

oraz znaczenie kurhanów, charakterystycznych elementów ukraińskiego krajobrazu, w restytucji stepów na terenach uwolnionych spod presji antropogenicznej (prof. B. Sudnik-Wójcikowska, dr I. Moysienko). Sesję referatową zamknęło wystąpienie mgr K. Barańskiej pt. „Projekt Ochrona muraw kserotermicznych w Polsce – teoria i praktyka”. Głównym celem tego projektu jest kompleksowa ochrona najcenniejszych płatów muraw kserotermicznych, wraz z ich florą i fauną, w północno-zachodniej oraz w południowo-wschodniej Polsce. Po referatach odbyła się godzinna sesja posterowa. Dzień zakończył się wspólną, uroczystą kolacją.

Następne dwa dni były przeznaczone na sesje terenowe. Pierwsza sesja, prowadzona przez dr Annę Cwener, obejmowała kilka stanowisk położonych w środkowej i wschodniej części Wyżyny Lubelskiej. Mieliśmy możliwość obejrzenia m.in. bardzo bogatych muraw kserotermicznych w Kątach (mezoregion Padół

Zamojski). Na zboczach śródpolnego wzniesienia rosną tam np. len złocisty *Linum flavum*, wisienska stepowa *Cerasus fruticosa* i dziurawiec wytworny *Hypericum elegans*. Ogółem na tym stanowisku występuje ponad 20 gatunków objętych ochroną prawną, z czego 6 jest wpisanych do *Polskiej Czerwonej Księgi Roślin*. Byliśmy też w Tarnogórze leżącej w obrębie Działów Grabowieckich, gdzie na zboczach doliny Wieprza wykształciły się murawy zaliczane do zespołu *Thalictro-Salvietum pratensis*. Rosną w nich m.in. kosaciec bezlistny *Iris aphylla* i dziewanna fioletowa *Verbascum phoeniceum*, utrzymuje się też niewielka populacja ostnicy Jana *Stipa Joannis*. Tego dnia byliśmy także w rezerwacie przyrody „Popówka” chroniącym populację susła perełkowanego *Spermophilus suslicus*. Jest to gatunek wschodnioeuropejski, a jego populacja na Lubelszczyźnie traktowana jest, wraz z częścią populacji ukraińskiej i populacją na Białorusi, jako stanowiska oderwane od

Ryc. 2. Dolina Wisły pod Męcierzem (fot. S. Loster).

Fig. 2. Vistula Valley near Męcierzem (phot. S. Loster).

zwartego zasięgu, leżące na północno-zachodniej granicy występowania gatunku. W bogatym programie tego dnia był czas na obiad w Zamościu i na obejrzenie zabytkowego centrum miasta z pięknie odrestaurowanymi kamienicami w rynku i ratuszem.

Podczas drugiej sesji terenowej, którą prowadził dr hab. Bogdan Lorens, odwiedziliśmy stanowiska znajdujące się w północno-zachodniej części Wyżyny Lubelskiej (Ryc. 1). Pierwsze z nich to rezerwat krajobrazowo-florystyczny „Skarpa Dobrska”, położony na stromym, erodującym zboczu doliny Wisły. Rezerwat ma bogatą florę roślin naczyniowych (ponad 350 gatunków) i zróżnicowaną roślinność. Występujące tam murawy kserotermiczne wykształciły się na dwójakiego rodzaju podłożu – na wapieniu lub na lessie. Bardzo interesujące było też następne stanowisko – wapienne zbocze nad wsią Męcimierz, porośnięte przez murawę *Inuletum ensifoliae*. Ze zbocza zwanego Albrechtówką roztaczał się piękny widok na dolinę Wisły (Ryc. 2), a także na Janowiec i malownicze ruiny renesansowego zamku Firlejów. Po wspólnym obiedzie uczestnicy tej sesji mieli możliwość krótkiego zwiedzenia Kazimierza Dolnego.

Zarówno sesje kameralne, jak i terenowe, były bardzo udane. Uczestnicy otrzymali starannie przygotowany tom z abstraktami referatów i posterów oraz opisem odwiedzanych stanowisk, a także różne materiały informacyjne o regionie. Referaty wygłoszone podczas konferencji mają być opublikowane. Organizatorzy dołożyli wiele starań, by program konferencji był bogaty i zróżnicowany, a przy tym dobrze przygotowany (zadbano nawet o piękną, wręcz upalną pogodę) i w pełni zrealizowany. Niewątpliwie duża w tym zasługa niewielkiego, ale kompetentnego i energicznego Komitetu Organizacyjnego, czyli dr Anny Cwener i dr Małgorzaty Wrzesień z Zakładu Geobotaniki UMCS.

Myślę, że inni uczestnicy konferencji „Zróżnicowanie muraw kserotermicznych w Polsce” w Lublinie zgodzą się ze mną – warto było wziąć w niej udział.

Stefania LOSTER

**KONFERENCJA „ASSOCIATION FOR ENVIRONMENTAL ARCHAEOLOGY” (AEA) 2010 – KIOTO, JAPONIA
30 LISTOPADA – 6 GRUDNIA 2010
ROKU PT. „THE ENVIRONMENT AND CIVILIZATION: PAST, PRESENT AND FUTURE” (ŚRODOWISKO I CYWILIZACJA: PRZESZŁOŚĆ, TERAŹNIEJSZOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ)**

**Conference of the Association for Environmental Archaeology (AEA) 2010 – Kyoto, Japan 30 November – 6 December 2010:
‘The environment and civilization: past, present and future’**

Na przełomie listopada i grudnia odbyła się po raz pierwszy na obszarze Azji doroczna konferencja Association for Environmental Archaeology (AEA) – stowarzyszenia powstałego w roku 1979 w Wielkiej Brytanii w celu rozwoju współpracy między specjalistami zajmującymi się różnymi aspektami archeologii środowiskowej: przyrodnikami i archeologami. Stowarzyszenie skupia obecnie 350 członków z całego świata. W latach 1983–1996, AEA wydawało czasopismo *Circaea*, które w roku 1997 zastąpiło czasopismem *Environmental Archaeology*, *The Journal of Human Palaeoecology*. Stowarzyszenie AEA organizuje coroczne konferencje w krajach Europy Zachodniej. W roku 2007, polskie Stowarzyszenie Archeologii Środowiskowej (SAS), które zarejestrowane zostało w marcu 2006 roku, zorganizowało po raz pierwszy doroczną konferencję AEA w Europie Wschodniej pt. „Eurasian Perspectives on Environmental Archaeology” (Poznań 12–15 września 2007, zob. recenzja A. Wacnik 2008 – *Wiadomości Botaniczne* 52 (1/2) oraz na stronie SAS <http://www.geoinfo.amu.edu.pl/sas/>). Wówczas to pojawiła się propozycja organizacji jednej z kolejnych konferencji AEA na obszarze Azji. Organizację jej przyjął Profesor Yoshinori Yasuda z International Research Center for Japanese Studies (IRCJS) w Kioto, w Japonii. Profesor Yasuda (ur. w 1946 r.) prowadzi badania nad rozwojem cywilizacji w Chinach, Japonii, Mezoameryce, na Bliskim Wschodzie oraz w rejonie Pacyfiku.

Ryc. 1. Profesor Yoshinori Yasuda (ur. w 1946 r.) – gospodarz i główny organizator konferencji.

Fig. 1. Professor Yoshinori Yasuda (born 1946) – the host and main organiser of the conference.

Realizował międzynarodowe granty badawcze, m.in. „Yangtze River Civilization Project” i „Asian Lake Drilling Project”. Autor wielu książek, w tym japońskiego podręcznika metod archeologii środowiskowej *Kankyokokogaku Handobukku*. Skupia wokół siebie licznych badaczy japońskich jak i szerokie grono specjalistów z całego świata. Jest jednym z twórców japońskiej archeologii środowiskowej.

Konferencja odbyła się w dniach 1–6 grudnia 2010 roku. Towarzyszyło jej 39 Międzynarodowe Sympozjum IRCJS (w dniu 30 listopada), popularnonaukowa sesja otwarta dla mieszkańców Kioto (3 grudnia) oraz wycieczka konferencyjna w rejonie Kansai na wyspie Honshiu (4–6 grudnia 2010 roku).

Obrady konferencyjne otworzyli gospodarz spotkania prof. Yoshinori Yasuda (Ryc. 1) oraz przewodniczący AEA dr Andy Howard. Podczas inauguracyjnego wykładu Timo Saarinen’a (Uniwersytet w Turku, Finlandia) Japonia ukazała swoje przyrodnicze uwarunkowania, pozwalając uczestnikom konferencji odczuć trzęsienie ziemi o sile 6,1 stopnia w skali Richtera, odczuwalnym

w drzeniu stołów i obrazu na ekranie konferencyjnym.

W konferencji uczestniczyło 67 badaczy z 16 krajów Azji (Chiny, Filipiny, Indie, Japonia), Europy (Austria, Finlandia, Holandia, Irlandia, Niemcy, Polska, Wielka Brytania), obu Ameryk (Gwatemala, USA), Afryki (Egipt), Australii i Oceanii (Nowa Zelandia, Guam – USA) (Ryc. 2). Nie dojechali uczestnicy z Iranu i Kambodży. Łącznie przedstawiono w Kioto 43 referaty. Wydzielone sesje obejmowały (1) Environment and civilizations in Europe and Middle East, (2) Environment and civilizations in Central and East Asia, (3) Environment and civilizations in Insular Southeast Asia and Oceania, (4) Pan Pacific environmental archaeology oraz (5) Environmental archaeology – recent progress and future prospects.

Na konferencji dominowały zagadnienia rozwoju cywilizacji Starego i Nowego Świata, dyskutowane w kontekście warunków środowiskowych – dostępności zasobów naturalnych, zjawisk klimatycznych, czy wpływu aktywności wulkanicznej. Dyskutowano kwestie interakcji między człowiekiem a środowiskiem – transformacji i adaptacji systemów kulturowych w złożoności uwarunkowań środowiskowych i społeczno-gospodarczych. Zwracano uwagę na trudności i ograniczenia badań relacji człowiek–środowisko.

Europejskie studia w zakresie archeologii środowiskowej reprezentowali Michael O’Connell, Gill Campbell, Stephen Davis, Maikee Groot i Charlene Murphy. Z problematyką rozwoju cywilizacji Egiptu i przemian środowiskowych północnej Afryki związane były wykłady Mohameda Hamdana, Fekri Hassana, Kaoru Kashimy, Ursuli Thanheiser. Rozkwit i dyskusje na temat cywilizacji Doliny Indusu przedstawił Vasant Shinde, a jej kontakty dalekomorskie omawiał Sunil Gupta. Z rozwojem cywilizacji chińskiej, problemem genezy upraw ryżu, zmianami środowiskowymi i migracjami związane były wystąpienia Yoshinori Yasuda, Leping Jiang, Junwu Shu, Lee G. Broderick, Leo Aoi Hosoya. Autor niniejszego raportu miał możliwość przedstawić zagadnienia ewolucji stepów euroazjatyckich,

Ryc. 2. Uczestnicy konferencji AEA w Kioto w dniach między 30 listopada a 6 grudnia 2010 roku. W pierwszym rzędzie od lewej: Emi Okuno, Barbara Arroyo, Robert Drennan, Roger Flower, Geoffrey Hoppe, Payson Sheets, Yoshinori Yasuda, Fekri Hassan, Jeremy Sabloff, Ingelise Stuijts, Michael O'Connell, Nasu Hirō, Junwu Shu.

Fig. 2. The participants of the Conference at Kyoto 30 November – 6 December 2010. In the first row from the left: Emi Okuno, Barbara Arroyo, Robert Drennan, Roger Flower, Geoffrey Hoppe, Payson Sheets, Yoshinori Yasuda, Fekri Hassan, Jeremy Sabloff, Ingelise Stuijts, Michael O'Connell, Nasu Hirō, Junwu Shu.

powiązań przyrodniczych i kontaktów kulturowych między wschodem i zachodem północnej Eurazji. Geoffrey Hope przedstawił przyrodnicze przesłanki rekonstrukcji wczesnego zasiedlenia Nowej Gwinei w okresie plejstocenu. Zmiany środowiskowe na wyspie Bali w kontekście aktywności El Niño, zmian klimatu i przekształceń ekosystemów przez człowieka omawiali Xun Li i Yu Fukumoto, badania przyrodnicze na Okinawie – Mark Hudson, a w sesji posterowej Fujiki Toshiyuki, Wysp Mariańskich – Mike Carson, Australii – Tegan Kelly. Szeroki przegląd danych paleośrodowiskowych i archeologicznych dotyczących najstarszego zasiedlenia Nowej Zelandii zaprezentowała Pamela Chester.

Badania cywilizacji Majów i Azteków z Mezoameryki dyskutowali Kazuo Aoyama, Takeshi Inomata, Mutsumi Izeki, Barbara Arroyo, Robert D. Drennan, Jeremy A. Sabloff oraz Payson Sheets.

Metodyczne wystąpienia dotyczyły paleontologii (Yuichi Mori, Emi Okuno), identyfikacji naczyń użytkowanych w procesie pozyskiwania soli (Akiko Horiuchi), zastosowań izotopów strontu w badaniach archeozoologicznych (Richard Madgwick), metod badań geoarcheologicznych systemów dolinnych (Andy Howard), baz danych paleośrodowiskowych (baza kopalnego drewna WODAN) (Ingelise Stuijts). Przewodnim tematem metodycznym

były studia nad osadami laminowanymi w zastosowaniu do rekonstrukcji paleoklimatycznych i archeologii środowiskowej. Zagadnienie omawiali: Timo Saarinen, Yoshinori Yasuda, Mohamed Hamdan, a w sesji posterowej Kazuyoshi Yamada, Hitoshi Yonenobu oraz Yoshitsugu Shinozuka.

Ważny głos w debacie przedstawił Taishi Sugiyama, przedstawiciel Japonii w Międzynarodowym Zespole ds. Zmian Klimatu (The Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC), współautor dwóch raportów IPCC – „4th Assessment Synthesis Report” (2007, Core Writing Team) oraz obecnie przygotowywanego „5th Assessment Report” (2014, Coordinating Lead Author). Sugiyama przedstawił obecną sytuację w IPCC, zwracając uwagę na potrzebę poszukiwań nowych impulsów badawczych, nadmierną koncentrację wysiłków na zagadnieniu modelowania zmian klimatycznych, zbyt małą na kwestiach kulturowych i społeczno-gospodarczych przemian środowiskowych, w tym wzorów zachowań społeczności ludzkich w różnych okresach rozwoju kulturowego i różnych kontekstach geograficznych. Sugerował, bardzo potrzebne jego zdaniem, przedstawienie przez przyrodników i archeologów raportu „Environmental Archaeology of Climate Change” dla wzbogacenia i rozwoju prac prowadzonych przez IPCC i ich reakcji na zmiany społeczności ludzkich. Działania w tym kierunku wspierał również mocno Fekri Hassan, emerytowany profesor University College London, doskonały mówca i badacz łączący zjawiska rozwoju cywilizacji i uwarunkowań środowiskowych. Profesor Hassan sugerował potrzebę powołania programu prac w ramach nowej Agendy Archeologii Środowiskowej.

Wielkie zainteresowanie wzbudziła sesja otwarta (piątek 3 grudnia), która skupiła blisko 600-osobową publiczność mieszkańców Kioto (Ryc. 3). Wykłady tłumaczono symultanicznie z języka angielskiego na japoński i odwrotnie. Sesja poświęcona była cywilizacjom antycznym i kultowi słońca („Ancient Civilizations and Reverence for the Sun”). Z 40-minutowymi wykładami wystąpili: Ingelise Stuijts (Dublin, Irlandia)

– „The eternal voyage of the sun: cosmology in prehistoric Scandinavia and Germany”, Michael O’Connell (Galway, Irlandia) – „The Sun in Ancient Ireland: Its Role in Life and Death”, Yoshinori Yasuda (Kioto, Japonia) – „Sun Worship in the Yangtze River Civilization”, Fekri Hassan (Kair, Egipt) – „Origins of the Gods in Egypt: Nature, Politics and Religion” oraz Kazuo Aoyama (Ibaraki, Japonia) – „The Sun and Calendars among the Ancient Maya and Aztecs”.

Rola słońca w kulturze człowieka nieprzypadkowo podjęta została w trakcie konferencji.

Ryc. 3. Wykłady w sali audytorialnej International Research Center for Japanese Studies (IRCJS, jap.: *Nihon Kokusai Bunka Kenkyu Senta*, w skrócie *Nichibunken*) na temat kultu słońca w cywilizacjach antycznych Eurazji i Ameryki (na zdjęciu u góry – widok na salę audytorijną IRCJS, na dole po lewej referencji, od lewej: Fekri Hassan, Michael O’Connell, Ingelise Stuijts i Andy Howard, po prawej wykład Prof. Yoshinori Yasuda).

Fig. 3. Public lectures in the conference hall of the International Research Center for Japanese Studies (IRCJS, in Japanese: *Nihon Kokusai Bunka Kenkyu Senta* – in brief: *Nichibunken*) on the solar cult in ancient civilizations. Upper photo – view on the IRCJS conference hall, bottom left – lecturers, from the left: Fekri Hassan, Michael O’Connell, Ingelise Stuijts and Andy Howard, bottom right – Prof. Yoshinori Yasuda’s lecture).

W mitologii japońskiej Amaterasu – Ōmikami (Wielka Dostojna Bogini Świecąca na Niebie), stoi na szczycie panteonu bóstw religii shintō, utrzymywanej tradycyjnie w Kraju Wschodzącego Słońca równolegle z buddyzmem. Amaterasu według legend obdarzyła naród japoński takimi zdobyczami jak rolnictwo, znajomość tkactwa i budowy domów. Według mitologii, z jej potomstwa wywodzić się ma japoński ród cesarski, będący najdłużej obecnie panującą na świecie linią cesarską. Pierwszym jej przedstawicielem był legendarny cesarz Jimmu. Obecny cesarz Akihito, panujący od roku 1989, jest 125 cesarzem po Jimmu. Wykłady otwarte w IRCJS są stałym elementem działalności tego aktywnego naukowego centrum. Organizowane są kilka razy w roku, skupiając od 300 do ponad 600 słuchaczy. Uczestnicy otrzymują pakiet materiałów drukowanych oraz możliwość zakupu książek referentów. Zainteresowanie nauką w społeczeństwie japońskim jest wielkie i budzić może nasze uznanie i szacunek.

Konferencja w Kioto była dobrą okazją do spotkania badaczy archeologii środowiskowej z różnych obszarów i przeglądu badań paleośrodowiskowych w zróżnicowanym kontekście kulturowym i do spojrzenia na relacje człowiek-środowisko w szerokiej perspektywie kulturowej i środowiskowej, a także propozycją nowej roli dla archeologii środowiskowej badającej przeszłość – aby sięgała ona również do problemów współczesności i przyszłości.

Korzystając z niniejszej sposobności, w imieniu uczestników składam wielkie podziękowania gospodarzom i organizatorom konferencji: Profesorowi Yoshinori Yasuda oraz współpracownikom – Junko Kitagawa, Yoko Nojima, Fujiki Toshiyuki, a także na ręce Pana Yoshifumi Kita dla całego wspierającego zespołu IRCJS – Research Cooperation Division. Podziękowania wyrażamy sponsorom konferencji, dzięki którym uczestnicy mogli pełniej poznać piękno kultury i przyrody Japonii, a także dla The Obayashi Foundation oraz The Sonpo Japan Environment Foundation.

Następne spotkanie AEA w roku 2011 zaplanowano w Amsterdamie. Jako jedną z kolejnych

propozycji rozważano powtórnie obszar Azji – wyspę Bali w Indonezji, co spotkało się z dużym aplauzem międzynarodowego grona.

Mirosław MAKOHONIENKO

Z ŻYCIA PTB POLISH BOTANICAL SOCIETY NEWS

SPRAWOZDANIE Z X KONKURSU DENDROLOGICZNEGO PT. „ZNAM DRZEWA I KRZEWY” W CZĘSTOCHOWIE

X Dendrological Competition in Częstochowa 'I know trees and shrubs'

Podstawowa wiedza na temat drzew i krzewów to umiejętność jaką powinien legitymować się każdy wykształcony człowiek, aby poznać i docenić różnorodność gatunkową otaczającego nas świata, jak również zdawać sobie sprawę z rangi tej grupy roślin w życiu człowieka, stanowiącej podstawę jego egzystencji. Krzewienie wiedzy w tym kierunku winno być rozwijane już od najmłodszych lat szkolnych, kiedy to dziecko po raz pierwszy spotyka się z tematyką dendrologiczną w szkole podstawowej na lekcjach przyrody, a następnie rozwija ją w klasach starszych w czasie lekcji biologii. Należy mieć świadomość, jak ważne jest obcowanie młodego człowieka z naturą, dlatego wszelkie formy aktywizujące, jak wycieczki, spacerzy czy zajęcia terenowe są bardzo cenne. Niestety zdawać należy sobie sprawę, iż ku pełnemu poznaniu najważniejszych gatunków drzew i krzewów potrzebne są odpowiednie warunki czasowe i ekonomiczne, z którymi często borykają się nauczyciele biologii.

Dendrolodzy z Katedry Geobotaniki i Ekologii Roślin Uniwersytetu Łódzkiego, zachęcając do nauki dendrologii, już od 26 lat umożliwiają szkolnictwu podstawowemu i ponadpodstawowemu w regionie łódzkim, a od roku 2000

także szkołom częstochowskim – uczestnictwo w konkursie dendrologicznym pt. „Znam drzewa i krzewy”. Konkurs, ku ucieście organizatorów, z roku na rok spotyka się z coraz większym zainteresowaniem ze strony młodzieży, nauczycieli, jak i lokalnych władz.

W dniach 28 września i 23 października 2009 roku odbył się w Częstochowie już X Konkurs Dendrologiczny dla młodzieży ze szkół ponadpodstawowych pt. „Znam drzewa i krzewy”. Konkurs adresowany jest do młodzieży, która rozbudziła w sobie zainteresowanie i pasję poznania drzew i krzewów. Ma on na celu pogłębienie oraz sprawdzenie wiedzy teoretycznej i praktycznej uczniów szkół ponadgimnazjalnych z zakresu tej dziedziny.

Organizatorami konkursu byli: Sekcja Dendrologiczna Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego przy Uniwersytecie Łódzkim, Okręg Ligi Ochrony Przyrody w Częstochowie oraz Zespół Szkół im. C. K. Norwida w Częstochowie.

Konkurs przebiegał w dwóch etapach. Pierwszym był etap pisemny, który obejmował test złożony z 43 pytań z zakresu morfologii, geografii, ekologii oraz ochrony drzew i krzewów; za prawidłową odpowiedź na wszystkie pytania można było uzyskać maksymalnie 132 punkty. Drugi etap to sprawdzian umiejętności praktycznych, polegający na rozpoznawaniu w terenie, tj. w Parku Tysiąclecia w Częstochowie, 46 okazów drzew i krzewów różnych gatunków, za co można było uzyskać maksymalnie 138 punktów. Za prawidłowe odpowiedzi na pytania postawione w części pisemnej i podczas sprawdzianu praktycznego konkursu można było otrzymać łącznie 270 punktów.

Do konkursu przystąpiło 27 uczniów z następujących szkół ponadgimnazjalnych: Zespołu Szkół im. C. K. Norwida – 9 uczniów, Zespołu Szkół im. W. S. Reymonta – 5 uczniów, Zespołu Szkół im. T. Kościuszki w Żarkach – 4 uczniów, Zespołu Szkół im. K. Kosińskiego w Kłobucku – 3 uczniów, II LO im. R. Traugutta w Częstochowie – 3 uczniów, Zespołu Szkół LO w Krzepicach – 1 uczeń, I LO im. J. Słowackiego w Częstochowie – 1 uczeń oraz z Zespołu

Szkół Technicznych im. S. Żeromskiego w Częstochowie – 1 uczeń.

Grupę szkół gimnazjalnych reprezentowało trzech uczniów: jeden z Gimnazjum w Pankach i dwóch uczniów z Gimnazjum w Opatowie.

Jury konkursu w składzie: prof. dr hab. Janusz Hereźniak (przewodniczący), dr Jarosław Sieradzki, dr Jeremi Kołodziejek, mgr Agnieszka Stefaniak i mgr Andrzej Grzyl, po podsumowaniu wyników z obydwu części konkursu przyznało nagrody w dwóch grupach wiekowych: szkół ponadpodstawowych i gimnazjalnych.

W grupie szkół ponadpodstawowych nagrody indywidualne uzyskali:

- Iwona Chwastek – 172 pkt. (Zespół Szkół im. T. Kościuszki w Żarkach) – I nagroda;
- Kaja Dylewska – 170 pkt. (Zespół Szkół im. T. Kościuszki w Żarkach) – II nagroda;
- Kinga Jaskóła – 150 pkt. (Zespół Szkół im. T. Kościuszki w Żarkach) – III nagroda

ex aequo z

- Pawłem Piątkowskim – 149 pkt. (Zespół Szkół im. T. Kościuszki w Żarkach) – III nagroda.

Wyróżnienia otrzymali:

- Gabriela Gruszka – 120 pkt. (Zespół Szkół im. K. Kosińskiego w Kłobucku) – 1. wyróżnienie;
- Karolina Minkina – 114 pkt. (Zespół Szkół im. K. Kosińskiego w Kłobucku) – 2. wyróżnienie;
- Wiktoria Staśkiewicz – 113 pkt. (II LO im R. Traugutta w Częstochowie) – 3. wyróżnienie;
- Monika Sobel – 111 pkt. (II LO im R. Traugutta w Częstochowie) – 4. wyróżnienie.

Pozostałe miejsca zajęli: Małgorzata Krej – 107 pkt. (Zespół Szkół im. K. Kosińskiego w Kłobucku), Sylwiusz Majchrzak – 106 pkt. (Zespół Szkół im. C.K. Norwida w Częstochowie), Michał Bator – 88 pkt. (Zespół Szkół im. C.K. Norwida w Częstochowie), Katarzyna Pindych – 72 pkt. (Zespół Szkół Technicznych im. S. Żeromskiego w Częstochowie) *ex aequo* z Moniką Maliną – 72 pkt. (Zespół Szkół LO w Krzepicach) oraz Karolina Sawicka – 60 pkt. (II LO im R. Traugutta w Częstochowie).

Główną, Przechodnią Nagrodę Zespołową

Konkursu, ufundowaną przez Prezydenta Miasta Częstochowy, zdobyła 4-osobowa ekipa uczniów z Zespołu Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Żarkach pod opieką pana mgr. Stanisława Kasparka, w składzie: Iwona Chwastek, Kaja Dylewska, Kinga Jaskóła i Paweł Piątkowski, uzyskując łącznie 642 pkt.

W grupie gimnazjalnej, ze względu na niewielką liczbę uczestników wyróżniono nagrodami indywidualnymi tylko 2 osoby, nie przyznając I nagrody indywidualnej.

Laureatami zostali:

- Mateusz Machnik – 96 pkt. (Gimnazjum w Pankach) – II nagroda,
- Izabela Izydorczyk – 75 pkt. (Gimnazjum w Opatowie) – III nagroda.

Wszystkie nagrody i wyróżnienia – w postaci wartościowych książek – ufundowali: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach i Zarząd Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Częstochowie. Zostały one wręczone 14 grudnia w czasie uroczystego rozstrzygnięcia konkursu w Zespole Szkół im. C. K. Norwida w Częstochowie.

Rozstrzygnięciu konkursu towarzyszyła ciekawa oprawa artystyczna o tematyce dendrologicznej, przygotowana przez uczniów Z. S. im. C. K. Norwida. Inscenizacji mogli wysłuchać uczestnicy konkursu, jak również zaproszeni goście. Całe wydarzenie zarejestrowane zostało przez kamery TVP Katowice i pokazane w programie pt. „Bliżej natury”; obecność prasy zaowocowała ukazaniem się artykułu na temat konkursu w *Gazecie Częstochowskiej*.

Jury składa gorące podziękowania za współudział i pomoc w organizacji konkursu Dyrektorowi Z. S. im. C. K. Norwida w Częstochowie, mgr. Krzysztofowi Wachowiakowi, oraz nauczycielkom – paniom mgr Barbarze Wcześniak i mgr Renacie Malinowskiej.

Konkurs dendrologiczny od lat przyciąga coraz to większe grupy młodzieży (co cieszy ogromnie organizatorów), dając nadzieję, iż niektóre z tych osób będą kontynuować swoją dendrologiczną pasję w przyszłości.

Agneszka STEFANIAK

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO TOWARZYSTWA BOTANICZNEGO W 2010 ROKU

Annual Report 2010, Polish Botanical Society

Niniejsze opracowanie stanowi skróconą wersję „Sprawozdania z działalności Polskiego Towarzystwa Botanicznego w 2010 roku”, przyjętego na Posiedzeniu Zarządu Głównego PTB w dniu 11 czerwca 2011 r. Pełną treść Sprawozdania opublikowano na stronie internetowej Towarzystwa (nowy adres: <http://pbsociety.org.pl>) w dziale „Wiadomości” w zakładce „Sprawozdania PTB”. W odpowiednich punktach tej publikacji internetowej można odnaleźć szczegółowe dane na temat działalności Biblioteki PTB oraz przykłady krajowej i zagranicznej współpracy PTB z innymi stowarzyszeniami i jednostkami naukowymi, przykłady działalności członków Towarzystwa w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i prowadzonej pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Botanicznego działalności w dziedzinie popularyzacji wiedzy botanicznej, mikologicznej i lichenologicznej.

I. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA

Towarzystwo na koniec 2010 roku liczyło 1104 członków, w tym 35 krajowych członków honorowych i 18 zagranicznych. Skład osobowy Zarządów Oddziałów i Sekcji PTB przedstawiono w Tabelach 1 i 2, a liczebność Oddziałów i Sekcji podano w Tabelach 3 i 4. W okresie sprawozdawczym przyjęto 25 nowych członków, natomiast 73 osoby zmarły, zrzekły się członkostwa w PTB lub zostały skreślone z listy (por. Tabela 3). Wykazy nowoprzyjętych członków przedstawiono w sprawozdaniach z posiedzeń Zarządu Głównego.

Na podstawie decyzji Zarządu Głównego z dnia 20 listopada 2010 roku, Sekretariat PTB zainicjował spis powszechny członków Towarzystwa. Oprócz weryfikacji faktycznej liczby członków PTB, ma on na celu konsolidację środowiska polskich botaników przez zwiększenie skuteczności w przekazywaniu informacji o konferencjach i posiedzeniach naukowych.

Tabela 1. Skład osobowy władz Oddziałów PTB.

Oddział	Data wyboru	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz	Skarbnik
Białostocki	5.11.2010	dr hab. Grażyna Łaska	dr Alicja Piotrowska	dr Andrzej Bajguz	dr Izabela Tałałaj
Bydgoski	14.06.2010	dr Barbara Waldon	dr Maciej Korczyński	dr inż. Tomasz Stosik	dr inż. Anna K. Sawilska
Gdański	20.05.2010	prof. Jacek Herbich	mgr Michał Machnikowski	dr Monika Badura	dr Krystyna Burkiewicz
Kielecki	17.06.2010	dr Anna Łubek	dr hab. Janusz Łuszczzyński	dr Renata Piwowarczyk	dr Joanna Ślusarczyk
Krakowski	15.04.2010	prof. dr hab. Konrad Wołowski	prof. dr hab. Ludwik Frey	dr Paweł Kapusta	prof. dr hab. Krystyna Towpasz
Lubelski	27.04.2010	dr hab. Ewa Szczuka	dr hab. Marek Kucharczyk	dr Grażyna Szymczak	dr Aneta Sulborska
Łódzki	17.06.2010	dr hab. Małgorzata Posmyk, prof. nadzw. UŁ	dr hab. Emilia Andrzejewska-Golec, prof. nadzw. UŁ	dr Izabela Kałucka	dr hab. Jacek Patykowski, prof. nadzw. UŁ
Olsztyński	2.03.2010	prof. dr hab. Czesław Hołdyński	nie wybrano	dr Elżbieta Ejdys	dr Dariusz Kubiak
Poznański	2.06.2010	prof. dr hab. Maria Wojterska	dr Justyna Wiland-Szymańska	dr Piotr Szkudlarz	mgr Monika Zgrabczyńska
Skiermiewicki	15.04.2010	dr hab. Eleonora Gabryszewska	dr Hanna Bryk	dr Adam Marosz	dr Ludwika Kawa-Miszczak
Szczeciński	10.06.2010	dr inż. Magdalena Ziarnek	dr Krzysztof Ziarnek	dr inż. Urszula Banaś-Stankiewicz	dr Marcin Wilhelm
Śląski	29.04.2010	dr hab. Adam Rostański	dr hab. Zbigniew Wilczek	dr Katarzyna Bzdęga	dr Monika Jędrzejczyk-Korycińska
Toruński	17.03.2010	prof. dr hab. Andrzej Nienartowicz	dr hab. Anna Filbrandt-Czaja	dr Dariusz Kamiński	dr Lucjan Rutkowski
Warszawski	12.06. 2010	prof. dr hab. Jacek Zakrzewski	dr inż. Piotr Sikorski	dr inż. Ewa Zaraś-Januskiewicz	dr Anna Jagielska
Wrocławski	24.06.2010	dr Zygmunt Kącki	dr Katarzyna Kabała	dr Magdalena Mularczyk	mgr Adrian Popiel

Zakończenie spisu i opublikowanie jego wyników zaplanowano na rok 2011.

ZEBRANIA ZARZĄDU GŁÓWNEGO PTB

W 2010 roku odbyły się 3 zebrania Zarządu Głównego PTB. Dotyczyły głównie 55 Zjazdu i stanu finansowego Polskiego Towarzystwa Botanicznego, a także spraw związanych z wyborami nowych władz stowarzyszenia.

Stan przygotowań do Zjazdu został omówiony podczas obrad w dniu 15 maja 2010 roku przez Przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego Zjazdu prof. dr. hab. J. Zakrzewskiego. Oceniono także wnioski o nadanie honorowego członkostwa PTB oraz przyjęto informację

o kandydaturach do odznaczenia Medalem im. Prof. B. Hryniewieckiego. Omówiono Sprawozdanie i wytyczne Komisji Rewizyjnej PTB oraz podjęto dyskusję na temat stanu finansowego Towarzystwa.

Posiedzenie Zarządu Głównego PTB bezpośrednio poprzedzające Zjazd odbyło się 6 września 2010 roku. Zebrani ustalili przebieg Walnego Zgromadzenia Delegatów PTB i plenarnej sesji naukowej oraz na wniosek Komisji Medalu im. Prof. W. Szafera podjęli decyzję w drodze głosowania o przyznaniu tych Medalii. Członkowie Zarządu Głównego zapoznali się także z nowymi informacjami na temat sytuacji finansowej Towarzystwa. W ramach spraw

Tabela 2. Skład osobowy władz Sekcji PTB.

Sekcja	Data wyboru	Przewodniczący	Wiceprzewodniczący	Sekretarz
Aerobiologiczna	brak danych	prof. Elżbieta Weryszko-Chmielewska	dr Idalia Kasprzyk	dr Krystyna Piotrowska
Briologiczna	3.09.2010	dr Robert Zubeł	nie wybrano	nie wybrano
Dendrologiczna			nie wybrano	
Fizjologii i Biochemii Roślin	8.09.2010	dr hab. Iwona Ciereszko prof. UwB	prof. dr hab. Grzegorz Jackowski	dr Grzegorz Rut
Fykologiczna			nie wybrano	
Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej	8.09.2010	prof. dr hab. Jan Holeska	dr Zbigniew Kącki	dr Magdalena Żywiec
Historii Botaniki	26.10.2010	prof. dr hab. Ludwik Frey	prof. dr hab. Tomasz Majewski	dr Izabela Krzeptowska-Moszkowicz
Kultur Tkankowych Roślin	10.09.2009	prof. dr hab. Ewa Kępczyńska	dr hab. Barbara Thiem	dr hab. Eleonora Gabryszewska
Lichenologiczna	8.09.2010	dr hab. Urszula Bielczyk	dr Maria Kossowska	dr Laura Betleja
Mikologiczna	8.09.2010	prof. dr hab. Maria Rudawska	dr Elżbieta Ejdyś	dr Tomasz Leski
- przy Oddz. Łódzkim	20.01.2008	prof. dr hab. Maria Ławrynowicz	dr Kazimierz Kopczyński	dr Dominika Ślusarczyk
- przy Oddz. Poznańskim	12.01.2011	prof. dr hab. Anna Bujakiewicz	nie wybrano	dr Anna Kujawa
- przy Oddz. Warszawskim	brak danych	prof. dr hab. Joanna Marcinkowska	nie wybrano	dr Krystyna Grzelak
Ogrodów Botanicznych i Arboretów	08.09.2010	dr Maria Lankosz-Mróz	dr Waldemar Buchwald	mgr Elżbieta Melon
Paleobotaniczna	8.09.2010	dr hab. Dorota Nalepka	dr Irena Agnieszka Pidek	dr Jadwiga Ziaja
Pteridologiczna	9.10.2010	prof. dr hab. Elżbieta Zenktelek	dr Ewa Szczeniak	dr Wojciech Szypuła
Struktury i Rozwoju Roślin	8.09.2010	dr hab. Krystyna Winiarczyk	dr hab. Janusz Kozdój, prof. nadzw.	dr Joanna Leśniewska

wniesionych dyskutowano nad przyszłością Sekcji Dendrologicznej i Fykologicznej PTB, a także czasopism PTB, których wydawanie zostało zawieszono: *Rocznika Dendrologicznego* oraz *Biuletynu Ogrodów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów*. W głosowaniu jawnym przyjęto wniosek o dofinansowanie przez Zarząd Główny PTB konferencji pt. Współczesność i perspektywy taksonomii roślin w Polsce „Z wiesiołkiem w tle”.

Podczas zebrania Zarządu Głównego PTB w nowym składzie (dnia 20 listopada 2010 roku) powołano Redakcję i Rady Redakcyjne Wydawnictw PTB. Ustalono także nowy skład Komisji Medalu im. prof. W. Szafera oraz Kapituły Medalu im. prof. B. Hryniewieckiego. Przyjęto Regulamin Nagrody PTB dla młodych

pracowników nauki i powołano Komisję ds. tej Nagrody. Realizując postulat Komisji Wnioskowej z Walnego Zgromadzenia Delegatów PTB, powołano Komisję Statutową. Jako przedstawicieli PTB wchodzących w skład Rady Narodowego Centrum Nauki wybrano prof. dr hab. Elżbietę Romanowską i prof. dr hab. Jana Rybczyńskiego.

62 WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW PTB

W czasie Walnego Zgromadzenia Delegatów PTB w dniu 6 września 2010 roku przeprowadzono głosowanie nad nadaniem godności Członka Honorowego PTB. Obrady miały także charakter zebrania sprawozdawczo-wyborczego. Przyjęto Sprawozdania z działalności finansowej i merytorycznej PTB w latach 2007–2009,

Tabela 3. Liczebność Oddziałów PTB.

Oddział	Liczba członków						Zmiany w liczbie członków	
	ogólna	w tym:					przyjęto	wystąpiło, zmarło, wykreślono z listy
		zwyczajnych krajowych	zwyczajnych zagranicznych	honorowych krajowych	honorowych zagranicznych	nadzwyczajnych		
Białostocki	20	19	–	–	–	1	1	–
Bydgoski	22	21	1	–	–	–	–	3
Gdański	55	44	–	1	–	10	2	–
Kielecki	30	25	–	1	–	4	–	–
Krakowski	120	10	–	5	–	15	–	1
Lubelski	73	65	3	–	–	3	1	1
Łódzki	51	48	–	3	–	–	1	54
Olsztyński	41	21	–	–	–	20	–	–
Poznański	135	127	–	2	–	6	2	4
Skieniewicki	41	40	–	1	–	–	4	–
Szczeciński	58	58	–	–	–	–	7	–
Śląski	63	60	–	2	1	–	1	–
Toruński	45	40	–	1	–	4	–	–
Warszawski	249	169	–	6	–	60	6	–
Wrocławski	101	87	1	1	–	12	–	10

informację o obecnym stanie finansowym Towarzystwa oraz Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej PTB za lata 2007–2009. Na ich podstawie udzielono absolutorium ustępującemu Zarządowi Głównemu PTB. Na Prezesa Polskiego Towarzystwa Botanicznego wybrano prof. E. Romanowską. W głosowaniu tajnym wybrano 14 członków Zarządu Głównego PTB i skład Komisji Rewizyjnej na kadencję 2011–2013 (członkowie Komisji: dr Monika Badura, dr Anna Bomanowska, prof. Ryszard Ciepał, dr Dariusz Sochacki, prof. Tomasz Załuski, dr Krzysztof Ziarnek). Zgłoszono także kandydatury na członków Komisji i Kapituł Medali PTB. Omówiono aktualne problemy Towarzystwa i środowiska botanicznego w Polsce, postulowano zmiany w Statucie PTB oraz przyjęto wnioski

przedstawione przez Komisję Wnioskową 62 Walnego Zgromadzenia Delegatów:

- Walne Zgromadzenie Delegatów zobowiązuje Zarząd Główny PTB do powołania komisji w sprawie dokonania ewentualnych zmian w statucie i regulaminie. W pierwszym rzędzie powinien zostać rozpatrzony wniosek formalny dotyczący zniesienia rozróżnienia członkostwa zwyczajnego i nadzwyczajnego.

- Walne Zgromadzenie Delegatów wnioskuje, aby w sprawozdaniu Zarządu Głównego na koniec kadencji znalazła się ocena działalności poszczególnych oddziałów.

- Walne Zgromadzenie Delegatów wnioskuje do Zarządu Głównego o zachęcenie do podjęcia działalności przez dotąd nie reprezentowane w strukturach PTB ośrodki akademickie.

- Konieczne jest zmodyfikowanie i uproszczenie regulaminu nadawania Medalu im. B. Hryniewieckiego.

WYBORY PREZYDIUM ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Dnia 6 września 2010 roku odbyło się zebranie mające na celu ukonstytuowanie się

Tabela 4. Liczebność Sekcji PTB.

Sekcja	Liczba członków
Agrobiologiczna	22
Briologiczna	21
Dendrologiczna	brak danych
Fizjologii i Biochemii Roślin	267
Fykologiczna	brak danych
Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej	brak danych
Historii Botaniki	27
Kultur Tkankowych Roślin	46
Lichenologiczna	35
Mikologiczna (ogólna liczba członków)	69
w tym: - przy Oddziale Łódzkim	15
– przy Oddziale Poznańskim	27
– przy Oddziale Warszawskim	27
Ogrodów Botanicznych i Arboretów	77
Paleobotaniczna	39
Pteridologiczna	25
Struktury i Rozwoju Roślin	83

władz Zarządu Głównego PTB. Jednomyślnie wybrano Prezydium w składzie: Wiceprezes – prof. dr hab. Czesław Hołdyński, Skarbnik – dr Anna Mikuła, Sekretarz Generalny – dr Halina Galera, Zastępca Sekretarza – dr Ewa Krasicka-Korczyńska, Zastępca Skarbnika – dr Anna Sawilska, Redaktor Wydawnictw PTB – prof. dr hab. Beata Zagórska-Marek, Członek Prezydium Zarządu Głównego odpowiedzialny za Bibliotekę i Archiwum PTB – prof. dr hab. Jan Rybczyński, Członek Prezydium Zarządu Głównego odpowiedzialny za upowszechnianie wiedzy botanicznej – prof. dr hab. Zbigniew Mirek, Członek Prezydium Zarządu Głównego odpowiedzialny za kontakty zagraniczne – prof. dr hab. Elżbieta Hauzińska-Zenkter. Pozostałe osoby zostały Członkami Zarządu Głównego z wyboru Walnego Zgromadzenia Delegatów: prof. dr hab. Grzegorz Jackowski, prof. dr hab. Janina Jakubowska-Gabara, dr Józef Klocek, dr Małgorzata Sułkowska, prof. dr hab. Elżbieta Weryszko-Chmielewska.

DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI PTB

Biblioteka PTB udostępnia zbiory czytelnikom we wtorki i czwartki (tel. 22 5530532; e-mail: ptb-bibl@biol.uw.edu.pl). Stan księgozbioru w roku 2010 wynosił 47159 woluminów, w tym:

- 22357 woluminów wydawnictw ciągłych (należących do 815 tytułów),
- 6779 woluminów druków zwartych (w tym 19 woluminów starodruków),
- 18023 woluminów odbitek i broszur.

W okresie sprawozdawczym nie dokonano zakupów wydawnictw, gromadzenie zbiorów oparte było wyłącznie na wpływach z darów i przede wszystkim z wymiany (głównie zagranicznej, w niewielkim stopniu krajowej). Wydawnictwa PTB wprowadzone do księgozbioru i wysłane w ramach wymiany przekazał nieodpłatnie Zarząd Główny Towarzystwa.

Opracowano 138 woluminów wydawnictw ciągłych i 16 woluminów druków zwartych. Do kontrahentów zagranicznych wysłano 691 egzemplarzy czasopism, natomiast do polskich bibliotek wysłano 42 egzemplarze. W ramach

egzemplarzy obowiązkowych przekazano 98 egzemplarzy czasopism. Uaktualniono wykaz tytułów czasopism zagranicznych otrzymywanych przez Bibliotekę i notowanych przez Katalog Centralny Biblioteki Narodowej. Oddano do oprawy 2 czasopisma i 1 druk zwarty. W bieżącym roku oprawie poddano czasopismo *Preslia* i rozpoczęto oprawianie obszernego zbioru czasopisma *Canadian Journal of Botany* oraz tom 1 z 1919 roku druku zwartego *Flora polska*. Opracowano 15 nowych rekordów do katalogu elektronicznego w systemie bibliotecznym MAK oraz uaktualniono elektroniczny i kartkowy katalog czasopism.

II. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

Polskie Towarzystwo Botaniczne uczestniczy w rozwoju nauk biologicznych na skalę ogólnopolską i międzynarodową. Organizowane pod auspicjami Towarzystwa sympozja, konferencje, stacjonarne i terenowe sesje naukowe oraz regularnie wydawane czasopisma naukowe służą wymianie myśli naukowej i podnoszeniu kwalifikacji zawodowych członków Towarzystwa.

1. ORGANIZOWANIE KONFERENCJI NAUKOWYCH

W roku sprawozdawczym odbył się ogólnopolski 55 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego pod hasłem przewodnim *Planta – in vivo, in vitro et in silico*. Konferencja odbyła się w dniach 6–12.09.2010 w Warszawie (główny organizator Zjazdu – Oddział Warszawski PTB, współorganizatorzy: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytet Warszawski, Instytut Badawczy Leśnictwa, Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej PAN). Głównym celem naukowym był przegląd aktualnych zainteresowań i dorobku badawczego polskich botaników. W Zjeździe wzięło udział ok. 500 uczestników z Polski, Austrii, Belgii, Czech, Francji, Słowacji, Szwajcarii i USA. Wygłoszono 9 wykładów plenarnych i 122 referaty oraz przedstawiono 237 posterów.

Zjazd był współfinansowany przez: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowy

Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Lasy Państwowe (Centrum Informacyjne Lasów Państwowych oraz 28 Nadleśnictw i 8 Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych), Fundację Uniwersytetu Warszawskiego, Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego (wraz z Ogrodem Botanicznym UW) oraz Komitet Badań Czwartorzędu Polskiej Akademii Nauk. Organizację zjazdu wspomogły również firmy: Olympus Polska sp. z o.o., Delta Optical, KAWA.SKA Sp. z o.o., Mykoflor, Precoptic Co. Nikon, Sanlab, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, MULTICO Oficyna Wydawnicza sp. z o.o. oraz Wydawnictwo Naukowe PWN.

Podczas konferencji zorganizowano liczne sesje naukowe (sesja plenarna, sesje naukowe prowadzone przez 13 Sekcji PTB oraz 11 sesji terenowych) i zebrania organizacyjne (62. Walne Zgromadzenie Delegatów Towarzystwa, posiedzenie Zarządu Głównego PTB i zebrania sprawozdawczo-wyborcze Sekcji PTB). Zjazdowi towarzyszyły wydarzenia o charakterze naukowym (warsztaty mikroskopii prezentujące najnowsze techniki analizy obrazu, wykłady z dziedziny mikroskopii i wystawy mikroskopów), popularno-naukowym (ekspozycja „Z Marymontu na Ursynów” w Muzeum SGGW, prezentacja filmu „Olszynowe uroczyska”) i artystycznym (liturgia mszalno-organowa, koncert i spacer po Warszawie „Z Chopinem na Trakcie Królewskim”; program muzyczno-taneczny Ludowego Zespołu Artystycznego „Promni”, występ orkiestry Reprezentacyjnej Lasów Państwowych z Tucholi, koncert w Ogrodzie Botanicznym – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej PAN „Impresje muzyczne w Ogrodzie Botanicznym”).

W ramach materiałów zjazdowych ukazały się: program Zjazdu, streszczenia wystąpień w języku angielskim i języku polskim oraz monografie sesji terenowych i opracowanie *Botanika w Warszawie. Zarys historyczny* (por. punkt VII. 2 i 3 niniejszego Sprawozdania). Szczegółową relację z przebiegu Zjazdu (wraz z wykazem organizatorów sesji terenowych) opublikowano

na łamach *Wiadomości Botanicznych* (notkę bibliograficzną tej publikacji podano w punkcie VII. 2).

W minionym roku Oddziały i Sekcje Towarzystwa uczestniczyły w organizacji następujących konferencji, sympozjów i warsztatów naukowych:

1. Sesja naukowa z okazji 80-lecia urodzin Prof. dr. hab. Krzysztofa Rostańskiego „Współczesność i perspektywy taksonomii roślin w Polsce. Z wiesiołkiem w tle”; 15.10.2010, Katowice, Uniwersytet Śląski; organizatorzy: Oddział Śląski PTB, Zakład Botaniki Systematycznej Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Śląskiego; sesja dofinansowana ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego; wiodący cel naukowy – przedstawienie aktualnych trendów badawczych i perspektyw taksonomii roślin na tle badań nad rodzajem wiesiołek *Oenothera* L. w Europie; liczba uczestników – 50, liczba referatów – 5, liczba posterów – 10.

2. XXXIX Zjazd Polskich Ogródów Botanicznych „Polskie ogrody botaniczne w dobie globalnych zmian klimatu”, połączony z obchodami 45-lecia Ogrodu Botanicznego UMCS w Lublinie; 23–25.05.2010, Lublin; organizatorzy: Oddział Lubelski PTB, Sekcja Struktury i Rozwoju Roślin PTB, Ogród Botaniczny UMCS w Lublinie, Zakład Meteorologii i Klimatologii UMCS w Lublinie, Wydział V Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Rada Ogródów Botanicznych w Polsce; cel naukowy – omówienie aktualnych zagadnień dotyczących ogrodów botanicznych; liczba uczestników – 102, liczba referatów – 12, liczba posterów – 23.

3. XII Seminarium terenowe Sekcji Ogródów Botanicznych i Arboretów PTB „Przyroda śródziemnomorska i górską Grecji”, 24.04–9.05.2010. Organizator: Sekcja Ogródów Botanicznych i Arboretów PTB, liczba referatów prowadzonych w terenie – 6.

4. 39. Białowieskie Seminarium Geobotaniczne „Od florystyki do ekologii roślin, czyli jak z dobrym pożytkiem dla ekologii wykorzystać doskonałą znajomość roślin przez polskich

botaników”; 16–18.11.2010, Białowieża; organizatorzy: Oddział Białostocki PTB, Białowieńska Stacja Geobotaniczna, Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej PTB; cel naukowy – rozwój młodej kadry naukowej w zakresie badań geobotanicznych; liczba uczestników – 96, liczba referatów – 16.

5. Konferencja naukowo-szkoleniowa „XII Dni Alergii Pyłkowej”; 28–29.05.2010, Kraków; współorganizator – Sekcja Aerobiologiczna PTB; liczba uczestników – 60, liczba referatów – 21.

6. Konferencja naukowa „Dzień dla Puszczy”; 3.12.2010, Białystok; organizatorzy: Oddział Białostocki PTB, Fundacja Europejskie Centrum Ziemi w Łodzi, Politechnika Białostocka (koordynator – dr hab. Grażyna Łaska); cele: konferencja poświęcona Puszczy Białowieńskiej – jej celem było znalezienie odpowiedzi na pytanie „Do czego jest nam potrzebna Puszcza Białowieńska?”; liczba uczestników – 110, liczba referatów – 7.

7. Konferencja Ochrony Różnorodności Biologicznej na Obszarze Województwa Warmińsko-Mazurskiego „I Ty jesteś bioróżnorodnością”; 17.11.10, Olsztyn; organizatorzy: Oddział Olsztyński PTB, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie, Wydział Biologii UWM w Olsztynie; cel naukowy – ocena bioróżnorodności ekosystemów leśnych; liczba uczestników – 80, liczba referatów – 15, liczba posterów – 12.

8. Naukowe warsztaty terenowe w Babiogórskim Parku Narodowym „Ekologia roślin – od pomysłu do końcowych wniosków”; 24–30.05. 2010, Zawoja; współorganizator – Sekcja Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej (prof. dr hab. Jan Holeksa, prof. dr hab. Jerzy Szwagrzyk, dr Magdalena Żywiec); cel naukowy – rozwój młodej kadry naukowej; liczba uczestników – 14, liczba referatów – 12.

9. Naukowe warsztaty terenowe „Źródła i potoki Wysoczyzny Polanowskiej”; 2.–5.09.2010, Rzeczyca Mała; organizatorzy: Sekcja Briologiczna PTB (dr Piotr Górski z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, dr Anna Rusińska i dr Dorota Szukalska z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu) i Nadleśnictwo

Polanów; cele naukowe – poznanie brioflory wybranych ekosystemów źródliskowych i jezior lobeliowych Wysoczyzny Polanowskiej (źródła w dorzeczu rzeki Grabowej, mszaki brzegów jezior lobeliowych Bobięcińskiego Wielkiego i Bobięcińskiego Małego), inwentaryzacja flory mszaków rezerwatu „Na rzece Grabowej”, wspólne oznaczanie zebranych okazów; warsztaty miały także aspekt dydaktyczny (nauka rozpoznawania mchów i wątrobowców w terenie oraz oznaczania w pracowni); liczba uczestników – 20, liczba referatów – 3, liczba posterów – 2.

10. Warsztaty naukowe „Pomiary fluorescencji modulowanej *in vivo* i *in vitro* przy pomocy fluorymetru DUAL PAM 100”; 29–30.11.2010, Warszawa; organizatorzy: Sekcja Fizjologii i Biochemii Roślin PTB, Uniwersytet Warszawski, firma Waltz; w warsztatach wzięło udział kilkunastu uczestników z Białegostoku, Poznania, Gdańska, Lublina, Krakowa i Warszawy.

11. Sympozjum naukowe z udziałem zaproszonego gościa – prof. Krystyny Falińskiej; 14.10.2010, Chorzów, organizatorzy: Oddział Śląski PTB, Zakład Botaniki Systematycznej Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Śląskiego – cel naukowy – weryfikacja hipotez badawczych i założeń metodycznych indywidualnych projektów badawczych; liczba uczestników – 14, liczba referatów – 3.

2. ORGANIZOWANIE POSIEDZEŃ NAUKOWYCH ODDZIAŁÓW I SEKCJI

W roku 2010 podczas 100 posiedzeń zorganizowanych przez Oddziały i Sekcje PTB ogłoszono 110 referatów. Poniżej podano tematy omawiane na poszczególnych posiedzeniach (w przypadku prelegentów zagranicznych podano nazwy macierzystych jednostek naukowych).

Oddział Białostocki:

- dr hab. Grażyna Łaska „Europejska Sieć Ekologiczna w Europie, w Polsce i w województwie podlaskim”, 3.12.2010, liczba uczestników – 110,

- dr E. Pirożnikow „Tradycyjne użytkowanie dziko rosnących roślin na Podlasiu w celach pokarmowych i gospodarczych”, 21.01.2010, liczba uczestników – 34.

Oddział Bydgoski

- dr T. Stosik, dr E. Krasicka-Korczyńska „Udział Programów Rolnośrodowiskowych w zarządzaniu krajobrazem”, 22.04.2010, liczba uczestników – 13.

Oddział Gdański

- dr Łukasz Łuczaj „Międzykulturowe różnice w użytkowaniu dziko rosnących roślin jadalnych”, 15.03.2010, liczba uczestników – 18.

Oddział Krakowski:

- mgr inż. Małgorzata Borek, dr inż. Renata Bączek-Kwinta „Aktywność antyoksydacyjna produktów z liści herbaty chińskiej *Camelia sinensis* L.”, 7.01.2010, liczba uczestników – 20,
- dr Małgorzata Poniewozik „Eugleniny wybranych siedlisk Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego”, 14.01.2010, liczba uczestników – 17,
- prof. dr hab. Andrzej Gaździcki „Ekosystemy kenozoiku Antarktyki Zachodniej”, 21.01.2010, liczba uczestników – 30,
- prof. dr hab. Zbigniew Dzwonko „Dynamika roślinności we współczesnym krajobrazie – wybrane cele i metody badań”, 4.03.2010, liczba uczestników – 38,
- dr hab. Grzegorz Worobiec „Zagadka pochodzenia bursztynu bałtyckiego”, 11.03.2010, liczba uczestników – 19,
- dr hab. Małgorzata Jankowska-Błaszczuk „Ekologiczne znaczenie wielkości i trwałości nasion”, 18.03.2010, liczba uczestników – 30,
- dr hab. Ludwik Lipnicki „Yellowstone – przyroda i człowiek”, 25.03.2010, liczba uczestników – 23,
- dr hab. Romuald Kosina „Małe Pieniny – z teki przyrodnika”, 15.04.2010, liczba uczestników – 30,

- dr inż. Zofia Włodarczyk „Ogrody biblijne w Polsce – nowy typ ogrodu”, 22.04.2010, liczba uczestników – 16,
- mgr Dominika Kustoszyk „Przyroda Tajlandii”, 29.04.2010, liczba uczestników – 19,
- dr Arkadiusz Nowak, dr Marcin Nobis „Endemiczne rośliny naczyniowe Tadżykistanu”, 13.05.2010, liczba uczestników – 35,
- dr inż. Hanna Kruczkowska, dr inż. Helena Pawłowska, prof. dr hab. inż. Barbara Skucińska „Mikrorozmnażanie zbóż”, 27.05.2010, liczba uczestników – 8,
- prof. dr hab. Bogdan Zemanek „Wizyta w Ogrodzie Botanicznym UJ”, 10.5.2010,
- dr hab. Grzegorz Worobiec „Ważniejsze wydarzenia w historii klimatu trzeciorzędu północnej półkuli”, 7.10.2010, liczba uczestników – 15,
- mgr Paweł Jedynak „Zielone bestie – kilka słów o roślinach pasożytniczych”, 14.10.2010, liczba uczestników – 25,
- mgr Kritsana Duangjan (Chiang Mai University, Thailand), prof. dr hab. Konrad Wołowski „Euglenoids from the north of Thailand”, 14.10.2010, liczba uczestników – 25,
- dr Dorota Myszkowska „Rozwój badań aerobiologicznych w Polsce i ich interdyscyplinarny charakter”, 21.10.2010, liczba uczestników – 15,
- złożenie kwiatów na grobach botaników na Cmentarzu Rakowickim (prowadzący – prof. dr hab. Zbigniew Mirek), 28.10.2010,
- mgr Anna Otręba „Inwazyjność czeremchy amerykańskiej *Prunus serotina* Ehrh. w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem przypadku Puszczy Kampinoskiej”, 25.11.2010, liczba uczestników – 16,
- dr Wojciech Paul „Alwary – interesujące a mało znane biotopy basenu Morza Bałtyckiego”, 2.12.2010, liczba uczestników – 21,
- prof. dr hab. Jan Holeksa „Przed »Wielką Kalamitą« – historia zaburzeń w lasach modrzewiowo-świerkowych Tatr Słowackich”, 9.12.2010, liczba uczestników – 34,
- prof. Henrik Balslev (Aarhus University,

Dania) „Neotropical palm diversity”, 16.12.2010, liczba uczestników – 19.

Oddział Krakowski i Sekcja Lichenologiczna PTB

- prof. H. Thorsten Lumbsch (The Field Museum, Chicago, USA) „Progress and challenges with circumscribing species in lichen-forming fungi”, 19.10.2010, liczba uczestników – 23.

Oddział Lubelski:

- dr hab. Krzysztof Grzywnowicz, prof. nadzw. UMCS „Alergik na grzybobranie”, 12.01.2010, liczba uczestników – 22,
- prof. dr hab. Józef Bednara „Poszukiwania roślin apomiktycznych”, 23.03.2010, liczba uczestników – 12,
- dr Anna Wilczek „Kambium – twórca drewna. Tworzenie się struktury podwójnie piętrowej oraz jej związek z budową drewna na przykładzie wybranych gatunków drzew tropikalnych”, 13.04.2010, liczba uczestników – 21,
- dr hab. Marek Kucharczyk „Lesbos – egejski ogród”, 27.04.2010, liczba uczestników – 21,
- dr Grzegorz Nowak „Darwinizm w XXI wieku”, 13.05.2010, liczba uczestników – 62,
- mgr Rafał Krawczyk „Struktura przestrzenna flory naczyniowej w dolinie Sanu”, 13.05.2010, liczba uczestników – 13,
- dr hab. Marek Kucharczyk, mgr Rafał Krawczyk „Walory przyrodnicze i kulturowe północnej części Kotliny Sandomierskiej” (sesja terenowa, współorganizowana przez Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Geograficznego), 18–20.06.2010, liczba uczestników – 45,
- prof. Thomas Savidis (Aristotle University of Thessaloniki, Greece) „Heavy metals in plant cells”, 19.07.2010, liczba uczestników – 21,
- dr hab. Irena Giełwanowska, prof. UWM „Przyroda Antarktyki”, 14.10.2010, liczba uczestników – 29,

- dr Ewa Janik „Metale ciężkie a mechanizmy fotoprotekcyjne u *Secale cereale*”, 25.11.2010, liczba uczestników – 20,
- dr Aneta Sulborska „Argentyna z feerią barw i szumem wodospadów”, 16.12.2010, liczba uczestników – 36.

Oddział Łódzki:

- dr hab. inż. Aleksander Chmiel, prof. nadzw. „Moje rośliny w naturze i w bioreaktorze”, 19.01.2010,
- dr Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska „Świat grzybów – bliski a tajemniczy”, 25.03.2010,
- dr Halina Galera „Pieprzo i szafranno, moja mocia panno. Roślinne afrodyzjaki wczoraj i dziś”, 17.12.2010, liczba uczestników – 23.

Oddział Olsztyński

- dr Paweł Chmielarz „Kriogeniczne przechowywanie zasobów genowych drzew leśnych”, 17.06.2010, liczba uczestników – 16.

Oddział Poznański:

- dr hab. Maria Wojterska, prof. UAM „Ca-pensis – centrum różnorodności świata roślin”, 13.01.2010, liczba uczestników – 25,
- dr Piotr Mleczek „Zbiory Mikologiczne Zielnika Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego: KRA-F”, 13.01.2010,
- dr Izabela Kałużka „Rzadkie i ginące gatunki *Macromycetes* na zwałowisku zewnętrznym Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów (Góra Kamieński)”, 24.02.2010,
- Dariusz Pańka „Grzyby endofityczne traw – znaczenie i możliwości wykorzystania w ochronie roślin”, 17.03.2010,
- dr inż. Artur Silicki „Bioróżnorodność i znaczenie grzybów wodnych w wybranych jeziorach Drawieńskiego Parku Narodowego”, 19.05.2010,
- dr hab. Eleonora Gabryszewska „Sygnalna rola cukru we wroście i rozwoju roślin”, 19.05.2010, liczba uczestników – 21,
- dr Edyta Goła „Dynamika wierzchołka pędu u *Lycophyta*”, 26.05.2010, liczba uczestników – 10,

- mgr Dariusz Karasiński „Grzyby aphyloforoidalne Polski – nowe dane”, 20.10.2010,
- prof. dr hab. Elżbieta Zenkter „Australijskie paprocie drzewiaste”, 1.12.2010, liczba uczestników – 8,
- Tomasz Leski „Ektomikoryzy – ukryty potencjał badań mikologicznych”, 8.12.2010.

Oddział Poznański i Sekcja Mikologiczna przy Oddziale Poznańskim:

- Piotr Perz „Cechy żywych komórek i ich wpływ na taksonomię grzybów workowych (*Ascomycota*)”, 17.11.2010, liczba uczestników – 10.

Oddział Skierniewicki:

- prof. dr hab. Stefan Malepszy „Flora. Tajemnice genomów – sekwencja genomowa ogórka”, 30.03.2010, liczba uczestników – 100,
- dr hab. Małgorzata Podwyszyńska „Poliploidy w ewolucji i hodowli roślin”, 15.04.2010, liczba uczestników – 23,
- prof. Dr Elena Tomova Jakimova (Instytut Roślin Ozdobnych, Sofia) „Programmed cell death – a demise or a way to live”, 11.05.2010, liczba uczestników – 34,
- dr hab. Eleonora Gabryszewska „Kultury tkankowe w ochronie gatunków ginących i zagrożonych”, 29.06.2010, liczba uczestników – 9,
- dr hab. Eleonora Gabryszewska – wyjazd terenowy do rezerwatu „Kwaśna Buczyna” – ochrona lasu mieszanego bukowo-dębowego o cechach kwaśnej buczyny; występowanie buka na granicy zasięgu; zwiedzanie muzeum regionalnego „Galeria pamiątek i staroci regionalnych”, 26.09.2010, liczba uczestników – 16,
- dr Ludwika Kawa-Miszczak „Doc. dr hab. Marek Kubik – naukowiec, miłośnik przyrody, pisarz”, dr Dariusz Sochacki „Tulipany holenderskie i polskie”, 26.10.2010, liczba uczestników – 22,
- dr hab. Eleonora Gabryszewska, prof. nadzw. ISK, dr Dorota Krzyżanowska, mgr Urszula Kowalska – Sprawozdanie z 55 Zjazdu

Polskiego Towarzystwa Botanicznego, cz. 1, 23.11.2010, liczba uczestników – 19,

- dr Elżbieta Węgrzynowicz-Lesiak – Sprawozdanie z 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, cz. 2, 14.12.2010, liczba uczestników – 16.

Oddział Szczeciński:

- dr hab. Krystyna Milecka, prof. UAM „Analiza paleobotaniczna torfów jako źródło danych archeologicznych na przykładzie rozwoju obszarów mokradłowych wokół grodziska w Gieczu”, 18.11.2010, liczba uczestników – 80,
- dr hab. Lesław Wołejko, prof. nadzw. „Szlakiem torfowisk alkalicznych Słowacji i Polski”, dr Krzysztof Ziarnek i dr inż. Magdalena Ziarnek „Kokorycz drobna *Corydalis pumila* i złoć pochwołistna *Gagea spathacea* jako gatunki lokalnie rozpowszechnione na Pomorzu Zachodnim”, mgr inż. Piotr Waloch i mgr inż. Julia Piotrowska „Uwagi o rozmieszczeniu ostnicy piaskowej *Stipa borysthena* w okolicy Szczecina”, mgr inż. Paweł Pluciński „Ponowne odkrycie koślaczka stożkowatego *Anacamptis pyramidalis* – gatunku uznanego za wymarły w Polsce”, 26.11.2010, liczba uczestników – 25.

Oddział Śląski:

- dr hab. Sławomir Sokół „Ekologiczna rola mikoryz: perspektywa opolszczyzny”, 21.01.2010, liczba uczestników – 10,
- prof. dr hab. Henryk Klama „Pochodzenie, ewolucja i systematyka wątrobowców”, 18.02.2010, liczba uczestników – 8,
- dr Beata Węgrzynek „Olśniewający kraj albo łąka z policzka Indii – przyroda Sri Lanki”, 25.03.2010, liczba uczestników – 17,
- Mirosław Syniawa „Theodor Schube – miłośnik starych drzew”, 22.04.2010, liczba uczestników – 7,
- dr Edyta Sierka „Biologiczne i ekologiczne uwarunkowania ekspansji *Carex brizoides* L.”, 20.05.2010, liczba uczestników – 8,
- dr Monika Jędrzejczyk-Korycińska „Podsumowanie 53 Zjazdu PTB i omówienie spraw

- organizacyjnych”, 21.10.2010, liczba uczestników – 9,
- dr Anna Orczewska „Zasiedlanie lasów olszynowych pochodzenia porolnego przez rośliny leśne” oraz projekcja filmu »Olshynowe Uroczyska«, 18.11.2010, liczba uczestników – 12,
 - „Przyroda Ukrainy Zakarpackiej – wspomnienia z IX International Conference *Anthropization and Environment of Rural Settlements. Flora and Vegetation*”, 16.12.2010, liczba uczestników – 8.
- Oddział Toruński:
- dr Dariusz Kamiński „*Elodea nuttallii* – nowy gatunek w polskich wodach”, 17.03.2010, liczba uczestników – 10,
 - dr hab. Ludwik Lipnicki, prof. AWF „Yellowstone – przyroda i człowiek”, 22.04.2010, liczba uczestników – 18,
 - dr Lucjan Rutkowski „Jeżyna – najbogatszy w gatunki a najmniej znany rodzaj krzewów”, 28.04.2010, liczba uczestników – 14,
 - dr Amalava Bhattacharyya „Dendrochronological and pollen study in India”, 22.10.2010, liczba uczestników – 9.
- Oddział Warszawski:
- dr Joanna Szymanowska-Pułka „Tensory w biologii komórki. Tensorowy opis uwypuklenia wierzchołka korzenia – modelowanie komputerowe”, 28.01.2010, liczba uczestników – 20,
 - prof. dr hab. Wiesław Włoch „Cylindryczny model wzrostu kambium”, 4.03.2010, liczba uczestników – 20,
 - Olga Repina (Departament Obszarów Chronionych Rosji) i Tatiana Baranowska (Park Narodowy Samarska Luka) „Obszary chronione Federacji Rosyjskiej”, 24.03.2010, liczba uczestników – 37,
 - dr Paweł Kojs „Osmomechaniczna hipoteza wzrostu promieniowego drzew”, 8.04.2010, liczba uczestników – 18,
 - dr inż. Roman Zielony „Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski – nowe spojrzenie”, 15.04.2010, liczba uczestników – 24,
 - prof. Jan Marek Matuszkiewicz „Dokąd zmierza ewolucja naszych zespołów leśnych? Gatunki »starych lasów« jako wskaźnik kierunku zmian”, 12.06.2010, liczba uczestników – 30,
 - dr hab. Jacek Borowski „Fotograficzna metoda oceny przyrostów drzew – podstawy teoretyczne i zastosowanie”, 16.12.2010, liczba uczestników – 47.
- Oddział Wrocławski:
- mgr Grzegorz Wójcik „Krym – kraina niezwykłej przyrody i burzliwej historii”, 17.03.2010, liczba uczestników – 9,
 - dr Władysław Pyszyński „Drewna kopalne z minionych epok i wieków na Dolnym Śląsku”, 5.05.2010, liczba uczestników – 14,
 - I Minisymposium Botaniczne „Góry Izerskie”: dr hab. Klara Tomaszewska „Jak powstały torfowiska izerskie”, mgr Joanna Potocka „W cieniu Karkonoszy: czy Góry Izerskie to tylko kraina torfowisk?”, dr hab. prof. Romuald Kosina „Nasze ślady w Górach Izerskich – wczoraj i dziś”, 19.05.2010, liczba uczestników – 18,
 - dr Agnieszka Kreitschitz „Śluz, czyli jak wykiełkować na piasku”, 26.05.2010, liczba uczestników – 4,
 - dr Marek Halama „Bogactwo gatunkowe i zróżnicowanie form troficzno-siedliskowych grzybów makroskopijnych Wigierskiego Parku Narodowego”, 2.06.2010, liczba uczestników – 5,
 - dr hab. prof. Romuald Kosina „PTB-owskie Muszkowice”, 9.06.2010, liczba uczestników – 12,
 - Seminarium poświęcone przystosowaniom roślin ruderalnych do zajmowanych siedlisk: mgr Agata Bogusz „Jak rośliny adaptują się do wahań poziomu azotanów w środowisku?”, dr Magdalena Szymura „Nawłocie (*Solidago* spp.) – zagadnienia taksonomiczne i zdolności konkurencyjne”, mgr Adrian Popiel „Wpływ miejskiej wyspy cieplnej na wzorce rozmieszczenia roślin”, 27.10.2010, liczba uczestników – 31,

- dr Dorota Michalska-Hejduk „Ocena efektywności ochrony czynnej nieleśnych zbiorowisk roślinnych w Puszczy Kampinoskiej”, 2.12.2010, liczba uczestników – 24.

Sekcja Historii Botaniki:

- dr Izabela Krzeptowska-Moszkowicz „Instrumenty badawcze i ich twórcy w rozwoju nowoczesnej fizjologii roślin w XIX w.”, dr Magdalena Mularczyk „Ogród Botaniczny Neesa w Bonn”, dr Elżbieta Cieślak i dr Wojciech Paul „Z kąsą przez wieki”, 20.04.2010, liczba uczestników – 16,
- dr Mrzena Marczevska „Stoi dąb pośród świata... refleksje nad językowo-kulturowym obrazem drzewa”, Mirosław Syniawa „Richard Keilholtz – zapomniany przyrodnik z Kietrza”, mgr Maciej Helbig „Hylasowy zdroj. Gatunki roślin w 13. sielance Teokryta”, 26.10.2010, liczba uczestników – 18.

Sekcja Lichenologiczna:

- dr Maria Kossowska „200 lat badań lichenologicznych w Karkonoszach” (Jubileusz Karkonoskiego Parku Narodowego – 50 lat ochrony przyrody i badań naukowych), 17.03.2010.

Sekcja Mikologiczna przy Oddziale Łódzkim:

- prof. dr hab. M. Ławrynowicz, mgr B. Grzesiak „Użytkowanie grzybów halucynogennych jako współczesny problem społeczny”, listopad 2010.

Sekcja Mikologiczna przy Oddziale Poznańskim:

- dr Izabela Kałucka „Rzadkie i ginące gatunki macromycetes na zwałowisku zewnętrznym Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów (Góra Kamieński)”, 24.02.2010, liczba uczestników – ok. 10,
- dr Dariusz Pańka „Grzyby endofityczne traw – znaczenie i możliwości wykorzystania w ochronie roślin”, 17.03.2010, liczba uczestników – ok. 10,
- dr inż. Artur Silicki „Bioróżnorodność i znaczenie grzybów wodnych w wybranych je-

ziorach Drawieńskiego Parku Narodowego”, 19.05.2010, liczba uczestników – ok. 10,

- mgr Dariusz Karasiński „Grzyby afylofoidalne Polski – nowe dane”, 20.10.2010, liczba uczestników – ok. 10,
- dr Tomasz Leski „Ektomikoryzy – ukryty potencjał badań mikologicznych”, 8.12.2010, liczba uczestników – ok. 10.

III. WSPÓŁPRACA NAUKOWA Z INNYMI ORGANIZACJAMI NA TERENIE KRAJU

Działalność PTB opiera się na współdziałaniu z polskimi jednostkami naukowymi prowadzącymi badania z zakresu botaniki, mikologii i lichenologii. Tego typu współpraca stanowi realizację celów statutowych zarówno Polskiego Towarzystwa Botanicznego, jak i współpracujących z nim jednostek badawczych. Towarzystwo prowadzi także współpracę z kilkudziesięcioma innymi stowarzyszeniami, organizacjami rządowymi i pozarządowymi oraz jednostkami naukowymi, które nie są bezpośrednio związane z szeroko rozumianą botaniką.

IV. WSPÓŁPRACA NAUKOWA Z ORGANIZACJAMI ZAGRANICZNYMI

Międzynarodowa działalność PTB jest realizowana przez stałą i okresową współpracę z kilkudziesięcioma jednostkami naukowymi i towarzystwami działającymi poza Polską, a także dzięki indywidualnej aktywności członków PTB należących do tych organizacji.

V. DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Szczególnie istotnym aspektem zadań statutowych Towarzystwa jest działalność mająca na celu szeroko rozumianą ochronę środowiska. Polega ona na patronowaniu, organizowaniu, sprawowaniu nadzoru i uczestnictwie w działaniach w zakresie ochrony przyrody. Realizacja tych celów opiera się na różnorodnych formach aktywności członków PTB, takich jak:

- uczestnictwo w pracach krajowych i międzynarodowych organów opiniotwórczych

i decydujących o ochronie środowiska przyrodniczego – np. członkostwo w Państwowej Radzie Ochrony Przyrody, w komitetach i radach naukowych instytucji działających w zakresie ochrony przyrody oraz naukowych i społeczno-naukowych radach sprawujących nadzór nad obszarami objętymi ochroną prawną,

– współpraca z instytucjami mającymi na celu ochronę środowiska przyrodniczego – np. współdziałanie z placówkami na wszystkich szczeblach administracji, parkami narodowymi i krajobrazowymi, przedsiębiorstwem Lasy Państwowe oraz sprawowanie opieki merytorycznej nad działalnością organizacji pozarządowych, pełnienie funkcji konsultanta naukowego i biegłego do spraw ochrony środowiska (opiniowanie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, udział w tworzeniu strategii rozwoju miast, gmin i powiatów, udział w opracowywaniu planów ochrony rezerwatów i parków krajobrazowych oraz udzielanie konsultacji naukowych, przygotowywanie ekspertyz i inwentaryzacji przyrodniczych),

– gromadzenie, przechowywanie i wymiana zasobów genowych roślin, grzybów i porostów (czynna ochrona w warunkach *in situ* i *ex situ*, w tym także z wykorzystaniem technik kultur *in vitro*).

VI. UPOWSZECHNIANIE WIEDZY PRZYRODNICZEJ

W ramach propagowania wiedzy z zakresu botaniki, mikologii i lichenologii, członkowie Polskiego Towarzystwa Botanicznego organizowali szkolenia, wykłady i prelekcje o charakterze popularnonaukowym, olimpiady i konkursy biologiczne oraz wystawy przyrodnicze i wycieczki terenowe. Były to działania skierowane do szerokiego kręgu odbiorców spoza grona naukowców, w szczególności do nauczycieli oraz młodzieży szkolnej i akademickiej. Członkowie Towarzystwa uczestniczyli w tworzeniu i realizacji programów edukacyjnych oraz prowadzili opiekę merytoryczną nad kołami naukowymi. Upowszechnianiu wiedzy przyrodniczej służyły także publikacje popularnonaukowe (publikowane w periodykach i w Internecie) oraz audycje

radiowe i programy telewizyjne, w których uczestniczyli członkowie PTB.

Informacje o bieżącej działalności PTB są publikowane na łamach czasopisma *Wiadomości Botaniczne* i na stronie internetowej Towarzystwa (nowy adres: <http://pbsociety.org.pl>). Obecnie trwają prace nad aktualizacją (zmiany w składzie osobowym władz PTB i Głównej Komisji Rewizyjnej w nowej kadencji) i przebudową strony (zwiększenie możliwości aktualizacji danych).

Własne strony internetowe prowadzą Oddziały:

- Bydgoski (<http://wr.utp.edu.pl/botanika/PTB/>),
- Poznański (<http://www.biologia.amu.edu.pl/PTB/>),
- Szczeciński (<http://www.us.szc.pl/main.php/ptb/>),
- Warszawski (<http://www.ptb.waw.pl/>),
oraz Sekcje:
- Historii Botaniki (<http://ptb.ib-pan.krakow.pl/PTB/sekcje/SHisBot/SHBindeks.htm>),
- Lichenologiczna (<http://www.porosty.varts.pl/>).

Dużym zainteresowaniem cieszy się internetowy serwis botaniczny *Lonicera* (www.lonicera.hg.pl) prowadzony przez członków Oddziału Szczecińskiego PTB. Na stronie pt. „Ochrona przyrody w Programach Rolnośrodowiskowych na przykładzie gminy Śliwice w Borach Tucholskich” (<http://sites.google.com/site/programyrolnosrodowiskowe/>) członek Oddziału Bydgoskiego PTB propaguje współpracę w ramach programów rolnośrodowiskowych.

1. SZKOLENIA, WYKŁADY I PORADNICTWO
METODYCZNE (M.IN. DLA NAUCZYCIELI)

2. PRELEKCJE, WARSZTATY I WYCIECZKI
POPULARNONAUKOWE

Oddział Białostocki:

- terenowa wycieczka lichenologiczna po Białymstoku pt. „Czy miasto jest pustynią dla porostów – prawda czy fałsz?” – dr Anna Matwiejuk, dr Katarzyna Kolanko, 19.05.2010 – uczestnicy VIII Podlaskiego Festiwalu Nauki i Sztuki,

- „Tajemniczy świat roślin Białegostoku” – wycieczka botaniczna – dr Anna Matwiejuk, dr Katarzyna Kolanko, 22.06.2010 – uczestnicy VIII Podlaskiego Festiwalu Nauki i Sztuki.

Oddział Białostocki oraz Sekcja Struktury i Rozwoju Roślin:

- „Komórki żywe czy martwe – sposoby identyfikacji” – dr Joanna Leśniewska, dr Adam Tylicki, 19.05.2010 – młodzież szkół średnich uczestnicząca w VIII Podlaskim Festiwalu Nauki i Sztuki.

Oddział Bydgoski:

- „Udział Pakietów przyrodniczych Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007–2013 w zarządzaniu krajobrazem” – dr Ewa Krasicka-Korczyńska, 27.03.2010 – uczestnicy konferencji organizowanej przez Stowarzyszenie Ochrony Środowiska Naturalnego,
- „Dziedzictwo przyrodnicze – piękno i odpowiedzialność” – dr Ewa Krasicka-Korczyńska, 28.06.2010 – parafia katolicka w Wylatowie,
- „Kwiaty łąk i muraw” – dr Ewa Krasicka-Korczyńska, 14.10.2010 – uczestnicy finału konkursu „Bydgoszcz w kwiatkach i zieleni”, organizowanego przez Ratusz Miejski w Bydgoszczy.

Oddział Lubelski:

- „Świat na talerzu” – dr Grażyna Szymczak, 19.09.2010 – otwarty pokaz na festynie naukowym w ramach VII Lubelskiego Festiwalu Nauki,
- „Zagrożony czy chroniony? Rozpoznawanie rzadkich gatunków roślin naczyniowych” – dr Małgorzata Wrzesień, 20.09.2010 – uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych w ramach VII Lubelskiego Festiwalu Nauki,
- „Na styku chemii i biologii. Poznaj reakcje barwne identyfikujące grzyby i porosty” – dr Hanna Wójciak (wspólnie z prof. dr hab. Krzysztofem Grzywnowiczem), 19.09.2010 – otwarty pokaz w ramach VII Lubelskiego Festiwalu Nauki,

- „Pyłek kwiatowy źródłem alergii” – prof. dr hab. Elżbieta Weryszko-Chmielewska, 20–21.09.2010 – wykład w ramach VII Lubelskiego Festiwalu Nauki,
- „Ciekawy świat komórek” – dr Barbara Chudzik, 21.09.2010 – warsztaty dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych podczas VII Lubelskiego Festiwalu Nauki,
- „Grzyby *versus* inne organizmy – dlaczego niezależne królestwo?” – prof. dr hab. Wiesław Mułenko, 6.11.2010 – XXXIII Wszechnica Biebrzańska, Dyrekcja Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- „Pasożytnictwo, mutualizm, saprobizm – nieodłączne zjawiska towarzyszące rozwojowi roślin i grzybów” – prof. dr hab. Wiesław Mułenko, 6.11.2010 – XXXIII Wszechnica Biebrzańska, Dyrekcja Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- „»Velka kalamita« w lasach Tatr słowackich – nowy typ badań mikologicznych na obszarach podlegających sukcesji wtórnej” – prof. dr hab. Wiesław Mułenko, 22.09.2010 – XVI Wystawa grzybów w Białowieskim Parku Narodowym,
- „Glony – niebezpieczne i pożyteczne” (prelekcja i warsztaty) – dr Hanna Wójciak, 22.09.2010 – uczniowie uczestniczący w VII Lubelskim Festiwalu Nauki,
- prezentacja i warsztaty pt. „Specyfika i znaczenie porostów” – dr Hanna Wójciak, 15.06.2010 – uczniowie klas biologiczno-chemicznych III LO w Lublinie,
- warsztaty pt. „Oznaczanie mszaków. Torfowce i płoniki” – dr Robert Zubel, 18.05.2010 – uczestnicy: członkowie i sympatycy Sekcji Botanicznej Studenckiego Koła Naukowego Biologów Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej,
- wycieczka do Ogrodu Botanicznego w Lublinie – dr Robert Zubel, 28.05.2010 – uczestnicy: uczniowie Szkoły Podstawowej nr 27 w Lublinie,
- „Wizyta na Antarktydzie” – dr hab. Ewa Szczuka, 19.03.2010 – uczestnicy imprezy pt. Drzwi Otwarte Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej,

- „*Wolffia arrhiza* – najmniejsza roślina kwiatowa” – dr hab. Krystyna Winiarczyk, 19.03.2010 – uczestnicy imprezy pt. Drzwi Otwarte Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej,
- „Budowa kwiatu i znaczenie procesu zapylania” – dr Beata Żuraw, 29.09.2010 – uczestnicy: uczniowie Szkoły Podstawowej w Leścach – członkowie koła biologicznego,
- zajęcia z mikroskopowania – dr Beata Żuraw, 19.10.2010 – uczestnicy: uczniowie Szkoły Podstawowej w Leścach – członkowie koła biologicznego,
- „Budowa i funkcja komórki roślinnej” – dr Beata Żuraw, 26.10.2010 – uczestnicy: uczniowie Szkoły Podstawowej w Leścach – członkowie koła biologicznego.

Oddział Łódzki:

- wycieczka po Parku Legionów w Łodzi – prof. Janusz Hereźniak, kwiecień 2010 – uczestnicy Festiwalu Nauki, Techniki i Sztuki w Łodzi,
- wycieczka po Parku Staromiejskim w Łodzi – prof. Jan Teofil Siciński, kwiecień 2010 – uczestnicy Festiwalu Nauki, Techniki i Sztuki w Łodzi,
- „Nowoczesne metody w badaniach fizjologii i biochemii roślin” – prof. dr hab. Jacek Patkowski, 24.11.2010 – uczestnicy: uczniowie z XXXI LO w Łodzi,
- „Podróż do wnętrza komórki” – prof. dr hab. Andrzej Kaźmierczak, 7.12.2010 – uczestnicy: licealiści z Wielunia,
- prelekcja na temat Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska – prof. dr hab. Małgorzata M. Posmyk, 18.11.2010 – uczestnicy: uczniowie z I LO w Łodzi biorący udział w Dniu Bioróżnorodności,
- „Najmniejsze królestwo florystyczne na świecie – impresje z Kapsztadu” – prof. dr hab. Łukasz Pułaski, 18.11.2010 – uczestnicy: uczniowie z I LO w Łodzi uczestniczący w Dniu Bioróżnorodności,
- „Podróż do wnętrza komórki” – prof. dr hab. Andrzej Kaźmierczak, 18.11.2010 – uczestnicy: uczniowie z I LO w Łodzi biorący udział w Dniu Bioróżnorodności.

Oddział Skierniewicki:

- „Tulipany tureckie, holenderskie i polskie” (otwarta prelekcja w ramach wystawy w Wilanowie) – dr Dariusz Sochacki, 18.03.2010 – uczestnicy: goście wystawy,
- „Bioróżnorodność rodzaju mieczyk (*Gla-diolus*) w przyrodzie i ogrodzie” – dr Dariusz Sochacki, 10.06.2010 – uczestnicy Forum Ekologicznego w Zespole Szkół Zawodowych nr 4 w Skierniewicach,
- „Z lasów i łąk do ogrodów – dzicy krewniacy roślin ozdobnych”, 10.06.2010 – dr Adam Marosz.

Oddział Szczeciński:

- zajęcia edukacyjne z okazji „Dnia drzewa” – dr inż. Magdalena Ziarnek, październik 2010 – uczestnicy: dzieci z Przedszkola Publicznego nr 23 w Szczecinie,
- „Budowa roślin kwiatowych” – dr Monika Myśliwy, 30.04.2010 – uczestnicy: dzieci z Przedszkola Publicznego nr 31 w Szczecinie,
- warsztaty pt. „Grzyby jadalne i ich trujące sobowtóry w Parku Narodowym Bory Tucholskie” – dr Małgorzata Stasińska, październik 2010 – uczestnicy: młodzież szkół podstawowych i gimnazjalnych,
- wycieczka „Ekstremalne siedliska w krajobrazie młodogłacjalnym” – dr Zofia Sotek i dr Małgorzata Stasińska, 25.09.2010 – uczestnicy X Zachodniopomorskiego Festiwalu Nauki,
- wycieczka „Ekstremalne siedliska w krajobrazie młodogłacjalnym” – prof. dr hab. Janina Jasnowska i dr inż. Urszula Banas-Stankiewicz, 25.09.2010 – uczestnicy X Zachodniopomorskiego Festiwalu Nauki,
- „Przyroda Drawieńskiego Parku Narodowego” (wycieczka terenowa organizowana we współpracy z Drawieńskim Parkiem Narodowym) – dr Mariola Wróbel, 26.09.2010 – uczestnicy IX Festiwalu Nauki w Szczecinie i Koszalinie.

Oddział Śląski oraz Sekcja Struktury i Rozwoju Roślin:

- „Obrazowanie w biologii – możliwości i granice mikroskopii elektronowej” – dr Jagna Karcz, 23.01.2010 – uczniowie szkół ponadgimnazjalnych woj. śląskiego uczestniczący w eliminacjach okręgowych XXXIX Olimpiady Biologicznej w Katowicach,
- wykład i zajęcia laboratoryjne (SEMLab) pt. „Tworzywa sztuczne i ich biodegradacja – badania w mikroskopie skaningowym” (w ramach projektu pt. „Zdaj maturę, idź na studia”, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet IX, Działania 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego w zakresie zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska) – dr Jagna Karcz, 29.01.2010 – uczniowie Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 7 Specjalnych w Rudzie Śląskiej,
- wykład i warsztaty (SEMLab) pt. „Obraz przyrody w obiektywie mikroskopu elektronowego” – dr Jagna Karcz, 3.02.2010 – II LO w Katowicach, 23.06.2010 – I LO w Pszczynie, 12.11.2010, LO w Czechowicach-Dziedzicach, 15.11.2010 – Pałac Młodzieży, Pracownia Biologii, Centrum Edukacji Biologicznej w Katowicach, 16–18.11.2010 – II LO w Chrzanowie,
- „Przyroda w teatrze różnorodności – od genu do ekosystemu”; „Co kryje skórka roślin – bioróżnorodność w skali mikro” – dr Jagna Karcz, 16–22.04.2010 – uczniowie i nauczyciele szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych woj. śląskiego uczestniczący w XVII Tygodniu Ziemi w Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze,
- wykład i warsztaty (SEMLab) pt. „Świat przyrody malowany elektronami – to, czego nie widać gołym okiem” – dr Jagna Karcz, 24.09.2010 – uczestniczący w Śląskiej Nocy Naukowców 2010: uczniowie V LO w Dąbrowie Górniczej, Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Siewierzu, Zespołu Szkół i Pracy Pozaszkolnej w Świętochłowicach oraz uczniowie uczęszczający do Pałacu Młodzieży w Katowicach, Centrum Edukacji

Ekologicznej, Akademii Młodych Biologów Lykeion.

Oddział Toruński:

- „Fakty i mity z życia nietoperzy” – mgr Jakub Gutowski, 14.01.2010 – cykliczne zajęcia dla młodzieży szkół średnich, organizowane we współpracy z Pracownią Dydaktyki Wydziału BiNoZ UMK,
- „Rośliny z próbki: jak je uzyskać i do czego wykorzystać?” – dr Alina Trejgell, 18.03.2010 – cykliczne zajęcia dla młodzieży szkół średnich organizowane we współpracy z Pracownią Dydaktyki Wydziału BiNoZ UMK,
- „Od DNA do białka, czyli rzecz o ekspresji genów” – Ryszard Czypicki i Anna Gese (studenci Biotechnologii), 15.04.2010 – cykliczne zajęcia dla młodzieży szkół średnich organizowane we współpracy z Pracownią Dydaktyki Wydziału BiNoZ UMK,
- „Jak stworzyć roślinę genetycznie modyfikowaną?” – dr Justyna Wiśniewska, 18.11.2010 – cykliczne zajęcia dla młodzieży szkół średnich organizowane we współpracy z Pracownią Dydaktyki Wydziału BiNoZ UMK,
- „Łowcy GMO – czyli jak wykryć modyfikacje genetyczne?” – Ilona Libront i Kamila Kalinowska (studenci Biotechnologii), 6.12.2010 – cykliczne zajęcia dla młodzieży szkół średnich organizowane we współpracy z Pracownią Dydaktyki Wydziału BiNoZ UMK.

Oddział Wrocławski:

- wycieczka do rezerwatu „Muszkowicki Las Bukowy” – dr hab. prof. Romuald Kosina, 27.03.2010 – uczestnicy: 12 osób.

Sekcja Kultur Tkankowych Roślin:

- „Rośliny Chopina – fiołki, wierzby...” – dr hab. inż. Anna Pindel, 17.06.2010 – wykład otwarty dla uczestników V Święta Ogrodów w Krakowie pod hasłem „Ogród – terapia dla ciała i ducha”.

Sekcja Lichenologiczna:

- Podlaski Festiwal Nauki i Sztuki – członek PTB uczestniczący w organizowaniu: dr A. Matwiejuk, 2010 rok,

- organizacja Dnia Przyrody dla dzieci z parafii św. Michała Archanioła w Wytomyślu – mgr D. Zarabska, lipiec 2010.

Sekcja Mikologiczna:

- „Pan mgr K. Mamos jako mikolog i dydaktyk” – prof. dr hab. Maria Ławrynowicz, 25.03.2010 – uczestnicy: młodzież wraz z wychowawcami i dyrekcją Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla dzieci niedosłyszących,
- „Grzyby – organizmy wszechobecne” – dr Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska, 25.03.2010 – uczestnicy: młodzież wraz z wychowawcami i dyrekcją Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla dzieci niedosłyszących,
- „Las jako środowisko życia” – dr Izabela Kałucka, VI 2010 – uczestnicy Konkursu Wiedzy Przyrodniczo-Leśnej i Ekologicznej,
- sobotnio-niedzielne wyjazdy grzyboznawcze – prof. dr hab. Maria Ławrynowicz, dr Izabela Kałucka, dr Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska, mgr Barbara Grzesiak – uczestnicy: studenci Sekcji Mikologicznej i członkowie Koła Mikologicznego.

Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów:

- „Pod liściem miłorzębu” – warsztaty edukacyjne w Ogrodzie Botanicznym UW – członkowie Sekcji z Ogrodu Botanicznego UW, cały 2010 rok – warsztaty edukacyjne dla przedшкоłaków i uczniów szkół podstawowych,
- prelekcje – dr Hanna Werblan-Jakubiec i dr Bożena Dubielecka, cały 2010 rok – uczestnicy: dzieci szczególnie uzdolnione pod opieką Krajowego Funduszu Na Rzecz Dzieci,
- „Rośliny i upały” – dr Maria Lankosz-Mróż, 5.12.2010 – cykl prelekcji niedzielnych w OB UJ,
- cykl prelekcji niedzielnych w OB UJ – dr Maria Lankosz-Mróż (współorganizacja), styczeń–kwiecień 2010 – uczestnicy: mieszkańcy Krakowa, sympatycy Ogrodu Botanicznego UJ,
- „Ogrody i parki Goeteborga” – dr Maria Lankosz-Mróż, marzec 2010 – cykl „Poznajemy

Ogrody”, Dom Kultury im C. K. Norwida, Kraków – Nowa Huta,

- „Andaluzja – impresje botaniczno-ogrodnicze” – dr Maria Lankosz-Mróż, luty 2010 – cykl „Poznajemy Ogrody”, Dom Kultury im C. K. Norwida, Kraków – Nowa Huta,
- „Ogrody arabskie” – dr Maria Lankosz-Mróż, styczeń 2010 – cykl „Poznajemy Ogrody”, Dom Kultury im C. K. Norwida, Kraków – Nowa Huta,
- „Rośliny i upały. Część 1. Sukulenty” – dr Maria Lankosz-Mróż, listopad 2010 – cykl „Poznajemy Ogrody”, Dom Kultury im C. K. Norwida, Kraków – Nowa Huta,
- „Rośliny i upały. Część 2. Sklerofity na obszarach śródziemnomorskich” – dr Maria Lankosz-Mróż, grudzień 2010 – cykl „Poznajemy Ogrody”, Dom Kultury im C. K. Norwida, Kraków – Nowa Huta,
- Norwegia – wycieczka przyrodniczo-krajoznawcza (organizator: Sekcja Ogrodów Botanicznych i Arboretów), 9.07–24.07.2010 – uczestnicy: pracownicy ogrodów botanicznych, botanicy, zoologowie i miłośnicy przyrody.

3. WYSTAWY PRZYRODNICZE

4. UDZIAŁ W ORGANIZOWANIU OLIMPIAD I KONKURSÓW

Członkowie 11 Oddziałów i Sekcji PTB uczestniczyli w organizacji zawodów okręgowych XXXIX Olimpiady Biologicznej. Organizowali również inne konkursy dla dzieci, młodzieży i dorosłych:

- członkowie Oddziału Śląskiego PTB – Ogólnopolski Konkurs Ekologiczny w Pałacu Młodzieży w Katowicach,
- członkowie Oddziału Bydgoskiego PTB – Centralną Olimpiadę Wiedzy Ekologicznej w Białowieży,
- członkowie Oddziału Lubelskiego PTB – I edycję Konkursu Biologicznego „Powtórka przed Maturą”,
- członkowie Oddziału Łódzkiego PTB – XXVIII Konkurs Dendrologiczny dla młodzieży szkół ponadpodstawowych pod hasłem „Znam drzewa i krzewy” w Łodzi,

- członkowie Oddziału Łódzkiego PTB – XI Konkurs Dendrologiczny dla młodzieży szkół ponadpodstawowych pod hasłem „Znam drzewa i krzewy” w Częstochowie,
- członkowie Oddziału Szczecińskiego PTB – konkurs przyrodniczy dla dzieci w Przed-szkolu Publicznym nr 64 w Szczecinie,
- członkowie Sekcji Ogrodów Botanicznych i Arboretów PTB – konkurs na ogródki osiedlowe „Ogrody sąsiedzkie” w Krakowie.

VII. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

1. CZASOPISMA WYDAWANE PRZEZ PTB

Polskie Towarzystwo Botaniczne wydało w 2010 roku następujące tomy czasopism:

Acta Societatis Botanicorum Poloniae vol. 79 (zeszyty 1–4)

Acta Agrobotanica vol. 63 (zeszyty 1 i 2)

Acta Mycologica vol. 45 (zeszyty 1 i 2)

Monographiae Botanicae vol. 100

Wiadomości Botaniczne vol. 54 (zeszyty 1/2 i 3/4).

Czasopisma *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, *Acta Agrobotanica*, *Acta Mycologica* i *Monographiae Botanicae* są wydawane dzięki dotacjom z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Natomiast *Wiadomości Botaniczne* wydawane są z funduszy PTB, przy wsparciu Instytutu Botaniki PAN w Krakowie (od 2008 roku Towarzystwo nie otrzymuje dotacji z Ministerstwa na druk tego czasopisma).

W roku sprawozdawczym prowadzono prace mające na celu usprawnienie pracy redakcji periodyków wydawanych przez Polskie Towarzystwo Botaniczne (m.in. system do elektronicznej redakcji czasopism).

2. PUBLIKACJE KSIĄŻKOWE

W ramach materiałów 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego ukazały się 2 opracowania monograficzne, przygotowane przez członków Oddziału Warszawskiego PTB:

- Obidziński A. (red.) 2010. Z Mazowsza na Polesie i Wileńszczyznę. Zróżnicowanie i ochrona szaty roślinnej pogranicza Europy

Środkowej i Północno-Wschodniej. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Zarząd Główny, Warszawa (wraz z płytą CD).

- Majewski T. 2010. Botanika w Warszawie. Zarys historyczny. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Zarząd Główny, Warszawa.

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Botanicznego uczestniczył w wydaniu tomiku wierszy, który ukazał się z okazji 90. urodzin członka honorowego PTB prof. Zbigniewa Podbielkowskiego:

- Podbielkowski Z. 2010. Wiersze. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, Polskie Towarzystwo Botaniczne, Zarząd Główny, Kraków.

Przygotowano także inne opracowania książkowe o charakterze monograficznym i jubileuszowym:

Oddział Kielecki

- Świercz A. (red.) 2010. Monografia Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego. Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego, Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Kielce. [współautorzy – członkowie PTB: B. Maciejczak, J. Łuszczynski, A. Przemyski, A. Lubek, A. Świercz].

Oddział Śląski

- Rostański K., Rostański A., Gerold-Śmiećtańska I., Wąsowicz P. 2010. Evening-Primrose (*Oenothera*) occurring in Europe. Faculty of Biology and Environmental Protection – University of Silesia, Katowice, W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków (dofinansowanie: PTB).

Sekcja Lichenologiczna

- Członkowie Sekcji Lichenologicznej byli zaangażowani w opracowanie tomu *Acta Mycologica* 44(2) poświęconego jubileuszowi prof. Krystyny Czyżewskiej.

3. INNE PUBLIKACJE OPISUJĄCE DZIAŁALNOŚĆ PTB

W 2010 roku ukazały się materiały konferencyjne 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa

Botanicznego, przygotowane przez członków Oddziału Warszawskiego PTB:

- Marciszewska K. (red.) 2010. Program 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Zarząd Główny, Warszawa.
- Szczepkowski A., Obidziński A. (red.) 2010. Streszczenia referatów i plakatów 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Zarząd Główny, Warszawa.
- Kurek W., Marciszewska K., Szczepkowski A. (red.) 2010. Proceedings of the 55th Meeting of the Polish Botanical Society *Planta in vivo, in vitro et in silico*, September 6–12, 2010, Warsaw, Poland. *Acta Soc. Bot. Poloniae* **79** (suppl. 1).

Opublikowano także następujące sprawozdania z konferencji naukowych, wspomnienia i komunikaty:

Oddział Warszawski

- Marciszewska K., Obidziński A. 2010. Relacja z 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Warszawa, 6–12 września 2010). Report from the 55th Congress of the Polish Botanical Society (Warsaw, 6–12 September 2010). *Wiadom. Bot.* **54**(3/4): 39–47.

Sekcja Pteridologiczna

- Zenkteler E., Szczęśniak E., Rostański A. 2010. I Ogólnopolskie Warsztaty Pteridologiczne „Rodzaj *Dryopteris* w Polsce” (Chorzów, 17–18 września 2009). *Wiadom. Bot.* **54**(1/2): 125–130.

Sekcja Briologiczna

- Fudali E. 2010. Terenowe warsztaty Sekcji Briologicznej PTB „Źródlika i potoki Wysoczyzny Polanowskiej 2010”, Rzeczyca Mała, 2–5 września 2010. *Wiadom. Bot.* **54**(3/4): 101–103.
- Fudali E. 2010. Historia Sekcji Briologicznej PTB. Strona internetowa Sekcji Briologicznej, www.ptb.botany.pl/bryology/html/02a_sekcja.html (dostępna też na stronie

internetowej w formacie PDF (http://www.ptb.botany.pl/bryology/pdf/sec_brio_hist.pdf).

Oddział Śląski

- Zenkteler E., Szczęśniak E., Rostański A. 2010. I Ogólnopolskie Warsztaty Pteridologiczne „Rodzaj *Dryopteris* w Polsce” (Chorzów, 17–18 września 2009). *Wiadom. Bot.* **54**(1/2): 125–130.
- Seget-Piotrowska Z., Rostański A. 2009. Wspomnienie o Profesorze Lesławie Baturze. *Wiadom. Bot.* **53**(3/4): 100–101.

Oddział Łódzki

- Hereźniak J. 2010. Doktor Lucyna Fagasicwicz (1920–2003). *Kronika. Pismo Uniwersytetu Łódzkiego* **5**(122): 48–51.

Sekcja Lichenologiczna

- Bielczyk U., Cieśliński S. 2009. 80. rocznica urodzin Dr Janiny Zielińskiej. *Wiadom. Bot.* **53**(3/4): 19–21.
- Bielczyk U. 2010. 75. rocznica urodzin Profesora Stanisława Cieślińskiego. *Wiadom. Bot.* **54**(1/2): 26–36.

VIII. WYRÓŻNIENIA

Na Posiedzeniu Zarządu Głównego PTB w dniu 20.11.2010 przyjęto Regulamin Nagrody PTB dla młodych pracowników nauki, która będzie przyznawana na kolejnych Zjazdach Towarzystwa za publikacje o wybitnych walorach naukowych. Wyróżnienie to będzie przyznawane na kolejnych zjazdach Towarzystwa.

W czasie 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego we wrześniu 2010 roku nadano godność członka honorowego Towarzystwa siedmiu naukowcom:

- prof. dr hab. Stanisławowi Cieślińskiemu,
- prof. dr hab. Marii Charzyńskiej,
- prof. dr hab. Andrzejowi Dzięczkowskiemu,
- prof. dr hab. Marii Kwiatkowskiej,
- prof. dr hab. Marii Ławrynowicz,

- prof. dr hab. Jolancie Małuszyńskiej,
- prof. dr hab. Leonowi Stuchlikowi.

Za osiągnięcia naukowe w dziedzinie botaniki nadano 4 Medale im. prof. W. Szafera:

- prof. dr hab. Elżbiecie Weryszko-Chmielewskiej,
- prof. SGGW Leokadii Witkowskiej-Żuk,
- prof. dr hab. Romualdowi Olaczkowi,
- prof. dr hab. Karolowi Latowskiemu.

Za zasługi w upowszechnianiu wiedzy botanicznej i ochrony przyrody przyznano 5 Medalii im. prof. B. Hryniewieckiego:

- prof. dr hab. Annie Bujakiewicz,
- prof. dr hab. Krystynie Czyżewskiej,
- prof. dr hab. Józefowi Kurowskiemu,
- prof. dr hab. Jerzemu Pióreckiemu,
- prof. dr hab. Jerzemu Puchalskiemu.

W 2010 roku Oddział Poznański PTB nadał 2 Medale im. prof. Z. Czubińskiego za prace naukowe mające charakter regionalnych monografii geobotanicznych:

- dr. inż. Władysławowi Danielewiczowi,
- dr. hab. Januszowi Łuszczyńskiemu.

Podczas 55 Zjazdu PTB Komisja ds. oceny merytorycznej i graficznej wartości prezentowanych posterów wyróżniła nagrodami książkowymi następujące osoby:

Z Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin:

- mgr Kamilę Dunajską, dr. Jarosława Tyburskiego i prof. dr. hab. Andrzeja Tretyna za prezentację plakatową pt. „Peroxymalna peroksydaza askorbinianowa (pAPX) jako marker tolerancji na stres solny u buraka (*Beta vulgaris*)”,
- mgr Wiolettę Wasilewską, licencjata Ilonę Baclawską oraz prof. dr hab. Elżbietę Romanowską za prezentację plakatową pt. „Wpływ jonów Pb na reakcje świetlne fotosyntezy w chloroplastach komórek mezofilnych i po-chew okołowiązkowych kukurydzy”.

Z Sekcji Geobotaniki i Ochrony Szaty Roślinnej:

- mgr Agnieszkę M. Bogdanowicz, prof. dr. hab. Waldemara Żukowskiego i dr. Marlenę

Lembicz za prezentację plakatową pt. „Zależna od wieku alokacja zasobów w pęć u rośliny wieloletniej: przypadek turzycy *Carex secalina* (Cyperaceae)”,

- mgr inż. Ewę Kołaczkowską za prezentację plakatową pt. „Doliny małych rzek nizinnych jako miejsca inwazji obcych gatunków roślin”,
- dr. Annę M. Stefanowicz, dr. hab. Marię Niklińską, prof. dr. hab. Krystynę Grodzińską, dr. Pawła Kapustę i dr. hab. Grażynę Szarek-Łukaszewską za prezentację plakatową pt. „Zespoły mikroorganizmów glebowych na terenach pokopalnianych – wpływ metali ciężkich i roślinności”.

Z Sekcji Kultur Tkankowych Roślin:

- dr. Ewelinę Piątczak oraz prof. dr. hab. Halinę Wysokińską za prezentację plakatową pt. „Indukcja korzeni włósnikowatych *Rehmannia glutinosa* Libosch. za pomocą *Agrobacterium rhizogenes* i zawartość glikozydów irydoidowych i fenyloetanoloidowych w otrzymanych kulturach”.

Z Sekcji Lichenologicznej:

- dr. Adama Flakusa, dr. Agnieszkę Jabłońską, dr. Martina Kukwę, dr. Magdaleny Oset, mgr inż. Pamelę Rodriguez i dr. hab. Lucynę Śliwę za prezentację plakatową pt. „Zróznicowanie biologiczne tropikalnej Ameryki Południowej na przykładzie porostów Boliwii”.

Z Sekcji Mikologicznej:

- mgr inż. Patrycję Cieluch, dr. hab. Kingę Mazurkiewicz-Zapałowicz i dr. Magdaleny Bihun za prezentację plakatową pt. „*Helminthosporium* sp. jako przyczyna plamistości liści *Phragmites australis*”,
- dr. Piotra Mleczo oraz dr. Pawła Kapustę za prezentację plakatową pt. „Wpływ podłoża na skład gatunkowy grzybów wielkoowocnikowych w lasach sosnowych w okolicach Olkusza (południowa Polska)”.

Z Sekcji Struktury i Rozwoju Roślin:

- mgr Katarzynę Rafińską oraz prof. dr. hab. Elżbietę Bednarską za prezentację plakatową

pt. „Interakcja gametofit męski – zalążek u roślin nagonasiennych”,

- mgr. Marcina Sulwińskiego za prezentację plakatową pt. „Włoski typu gruczołowego i chwytne rosziczki (*Drosera* sp.)”.

Ponadto z Sekcji Fizjologii i Biochemii Roślin następujące osoby otrzymały wyróżnienie w postaci dyplomu:

- mgr Karolina Dębska, dr Urszula Krasuska, dr Agnieszka Gniazdowska-Piekarska, dr hab. prof. SGGW Renata Bogatek-Leszczyńska za prezentację plakatową pt. „Wpływ tlenu azotu na kiełkowanie i rozwój młodych siewek jabłoni”,
- mgr Ewa Żebrowska, mgr Marta Ruminowicz i prof. dr hab. Iwona Ciereszko, prof. UwB za prezentację plakatową pt. „Aktywność kwasnych fosfatyz i wzrost trzech odmian jęczmienia (*Hordeum vulgare* L.) w warunkach zróżnicowanego żywienia fosforowego”,
- mgr Łukasz Wojtyła, dr Arkadiusz Kosmała, licencjat Michał Róg i dr hab. prof. UAM Małgorzata Garnczarska, za prezentację plakatową pt. „Metabolizm antyoksydacyjny i skład białkowy mitochondriów osi zarodkowych łubinu żółtego (*Lupinus luteus* L.) w warunkach stresu solnego”,
- dr Justyna Rudzka, dr Anna Barabas, prof. dr Ute Krämer, dr Marc Hanikenne i dr hab. Danuta M. Antosiewicz za prezentację plakatową pt. „Heterologiczna ekspresja AhHMA4p:AhHMA4 w tytoniu”.

Na posiedzeniu Oddziału Warszawskiego PTB w dniu 16 grudnia 2010 roku Pani Prezes PTB prof. Elżbieta Romanowska na ręce prof. Jacka Zakrzewskiego złożyła serdeczne podziękowanie Przewodniczącemu oraz wszystkim osobom biorącym aktywny udział w organizacji 55 Zjazdu PTB. Osobne podziękowania skierowała do dr Katarzyny Marciszewskiej i dr Artura W. Obidzińskiego. Organizatorzy Zjazdu otrzymali z rąk Pani Prezes wystosowany przez Zarząd Główny PTB list z podziękowaniami za czas i trud poświęcony organizacji 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

IX. UWAGI

Do najważniejszych osiągnięć członków Towarzystwa w roku 2010 zaliczyć można:

- organizację 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego we wrześniu 2010 roku przez Oddział Warszawski PTB, we współpracy z innymi Oddziałami i Sekcjami PTB,

- uczestnictwo Sekcji Aerobiologicznej PTB w organizacji 5th European Symposium on Aerobiology (5ESA), 3–7.09.2012, informacja na stronie www.5esa.cm-uj.krakow.pl,

- zaproszenie przez Sekcję Lichenologiczną PTB Prof. H. T. Lumbscha (The Field Museum, Chicago), który wygłosił w ramach posiedzeń Oddziału Krakowskiego PTB referat pt. „Progress and challenges with circumscribing species in lichen-forming fungi”,

- wybór dr hab. Lucyny Śliwy z Sekcji Lichenologicznej PTB do zespołu Komitetu Nominacyjnego Międzynarodowego Towarzystwa Lichenologicznego,

- recenzję dr Anny Matwiejuk z Oddziału Białostockiego, dotyczącą Operatu ochrony gatunków porostów i Operatu ochrony gatunków grzybów w ramach Operatów Planu Ochrony Białowieskiego Parku Narodowego,

- utworzenie rezerwatu biosfery Tuchola Forest przez prof. dr hab. Andrzeja Nienartowicza z Oddziału Toruńskiego.

Organizatorzy 55 Zjazdu PTB bezpłatnie przekazali krajowym i zagranicznym instytucjom naukowym następujące materiały konferencyjne (pełne notki bibliograficzne poszczególnych publikacji podano w punkcie VII, w podpunktach 2 i 3), w tym:

- 310 egzemplarzy streszczeń referatów i plakatów w języku angielskim (Kurek i in. 2010),

- 205 egzemplarzy streszczeń referatów i plakatów w języku polskim (Szczepkowski, Obidziński 2010),

- 205 egzemplarzy monografii pt. „Botanika w Warszawie. Zarys historyczny” (Majewski 2010),

- 200 egzemplarzy monografii pt. „Z Mazowsza na Polesie i Wileńszczyznę. Zróżnicowanie i ochrona szaty roślinnej pogranicza

Europy Środkowej i Północno-Wschodniej” (Obidziński 2010),

– 185 egzemplarzy Programu 55 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego (Marciszewska 2010).

Odbiorcami materiałów były zarówno instytucje krajowe (biblioteki: zbiorów obowiązkowych, branżowe, uniwersyteckie, wojewódzkie i biblioteki pokrewnych towarzystw naukowych oraz regionalne organizacje przyrodnicze i krajoznawcze, zarządy parków narodowych, nadleśnictwa i regionalne muzea przyrodnicze), jak i zagraniczne (biblioteki ważniejszych uczelni państw sąsiednich, botaniczne towarzystwa naukowe państw sąsiednich oraz inni kontrahenci zagraniczni, z którymi Biblioteka PTB prowadzi wymianę czasopism). Wysyłka była organizowana i współfinansowana przez Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego. Zarząd Główny PTB serdecznie dziękuje za pomoc w zorganizowaniu dystrybucji materiałów konferencyjnych 55 Zjazdu PTB. Ich udostępnienie szerokiemu gronu odbiorców spotkało się z dużym odzewem, stanowiąc promocję działalności naszego Towarzystwa.

Halina GALERA

VARIA

MYKOLOGIA CZY MIKOLOGIA? STANOWISKO RADY JĘZYKA POLSKIEGO PRZY PREZYDIUM POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Mycology or micology?

Polskie towarzystwo naukowe „mające na celu rozwijanie i propagowanie wiedzy o grzybach” [Polskie Towarzystwo Mykologiczne – przyp. red.] wystąpiło do Rady Języka Polskiego jako „instytucji opiniodawczo-doradczej w sprawach

używania języka polskiego” z wnioskiem o ustalenie fonetyczno-graficznej formy nazwy nauki o grzybach. Rozchwiana praktyka językowa przekonywająco ten wniosek uzasadnia. Oto najważniejsze współczesne publikacje normatywne, jak: *Słownik języka polskiego PWN* pod red. M. Szymczaka z roku 1979, *Wielki słownik ortograficzny PWN* pod red. E. Polańskiego z roku 2010, *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN* pod red. A. Markowskiego z roku 1999 oraz *Nowa encyklopedia powszechna PWN* z roku 1999 dość zgodnie i konsekwentnie jako jedynie poprawne podają formy *mikolog* i *mikologia*. Taki stan rzeczy w literaturze kulturalno-językowej opiera się na autorytetach naukowych Witolda Doroszewskiego i Jana Miodka. Spośród nowszych językowych wydawnictw pełniących funkcje normatywne wyłamuje się tylko *Wielki słownik wyrazów obcych PWN* pod red. M. Bańki z roku 2003, który podaje jako oboczne formy: *miko-* lub *mykomikolog* lub *mikolog*, *mikologia* lub *mykologia*.

Tymczasem w środowisku osób zajmujących się nauką o grzybach zdecydowanie preferowane są formy *mykolog* i *mykologia*. Przeciw formie *mikologia* przytaczane są argumenty oparte raczej na społecznym poczuciu językowym jej przeciwników niż na analizach etymologicznych. Przeciwnicy *mikologii* wyrażają opinię, że ta nazwa brzmi infantylnie (?), a do tego kojarzy się raczej z miką, Myszka Miki, a nawet z mikszą niż z grzybami.

Dlatego, biorąc pod uwagę rozbieżność między zaleceniami normatywnymi a uzusem i poczuciem językowym środowiska przedmiotowo najbardziej kompetentnych użytkowników tych nazw, należy wybrać rozwiązanie bliskie propozycji prof. Tomasza Majewskiego, znakomitego mykologa (tak go określa portal Nauka Polska), i praktyce *Wielkiego słownika wyrazów obcych PWN*, tzn. „pogodzić się z istnieniem dwóch dopuszczalnych i językowo poprawnych form obocznych *mikologia* i *mykologia*”. Obie te formy należy – przynajmniej w roku 2011 – uznać za równie poprawne wbrew tym, którzy by oczekiwali tu wprawdzie uznania oboczności obu form, ale ze wskazaniem preferencji bądź

RADA JĘZYKA POLSKIEGO

PRZY PREZYDIUM POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ul. Nowy Świat 72 (pok. nr 16), 00-330 Warszawa
tel., faks: (48-22) 657-28-89, e-mail: rjp@pan.pl
www.rjp.pan.pl

Członkowie Rady Języka Polskiego:

prof. dr hab. Jerzy Bartmiński
prof. dr hab. Andrzej Jacek Blikle
Jacek Bocheński
prof. dr hab. Jerzy Bralczyk
(wiceprzewodniczący)
dr Agnieszka Chodun
prof. dr hab. Stefan Chwin
prof. dr hab. Aleksandra Cieślakowa
prof. dr hab. Anna Dąbrowska
prof. dr hab. med. Jan Doroszewski
prof. dr hab. Stanisław Dubisz
prof. dr hab. Bogusław Dunaj
prof. dr hab. Jacek Fisiak
prof. dr hab. Stanisław Gajda
prof. dr hab. Michał Głowiński
prof. dr hab. Maciej Grochowski
dr Katarzyna Klońska
(sekretarz)
dr hab. Ewa Kołodziejek, prof. US
prof. dr hab. Zenon Leszczyński
prof. dr hab. Andrzej Markowski
(przewodniczący)
prof. dr hab. Jan Miodek
prof. dr hab. Władysław Miodunka
prof. dr hab. Kazimierz Ożóg
Marek Pasieczny
prof. dr hab. Jerzy Pelc
prof. dr hab. Walery Pisarek
(Honorowy Przewodniczący)
prof. dr hab. Jerzy Podracki
prof. dr hab. Edward Polański
ks. prof. dr hab. Wiesław Przyczyna
prof. dr hab. Jadwiga Puzyńska
Jerzy Radziwiłowicz
Jerzy Sosnowski
prof. dr hab. Róch Sulima
dr hab. Helena Synowiec, prof. US
prof. dr hab. Janusz Tazbir
red. Małgorzata Tułowiecka
Jarosław Zaczekiewicz
prof. dr hab. Tadeusz Zgółka
prof. dr hab. Maciej Zieliński
(wiceprzewodniczący)
prof. dr hab. Piotr Żmigrodzki

Warszawa, dnia 5 lipca 2011 roku

RJP-181/W/2011

Szanowne Panie

Prof. dr hab. Maria Ławrynowicz

Dr Marta Wrzosek

Szanowne Panie,

pragnę poinformować, że 27 czerwca 2011 roku odbyło się XXXV Posiedzenie Plenarne Rady Języka Polskiego, na którym zostały przedstawione i omówione kwestie dotyczące ustalenia fonetyczno-graficznej formy nazwy nauki o grzybach. W wyniku głosowania, większością głosów, Rada Języka Polskiego opowiedziała się za przyjęciem jako jedynej poprawnej formy zapisywanej przez „y”, czyli: *mykologia*, *mykologiczny*, *mykolog*.

Z wyrazami szacunku

dr Katarzyna Klońska

z up. Anny Staniewicz

Sekretarz Rady Języka Polskiego

RADA JĘZYKA POLSKIEGO
przy PREZYDIUM
POLSKIEJ AKADEMII NAUK
ul. Nowy Świat 72
00-330 Warszawa

formy *mikologia* (jak *Wielki słownik wyrazów obcych PWN*), bądź formy *mykologia* (jak prof. Majewski). Takie orzeczenie po zatwierdzeniu go przez Radę Języka Polskiego na najbliższym plenarnym posiedzeniu powinno być podane do publicznej wiadomości na witrynie RJP oraz

uwzględnione w słownikach ortograficznych i ortoepicznych rekomendowanych przez RJP.

Z poważaniem

prof. dr hab. Walery PISAREK

GŁOS W SPRAWIE „MYKOLOGII”

Vote on ‘mycology’

Nie śmiem dyskutować z argumentami filologicznymi naszych najwybitniejszych, wspomnianych wyżej polonistów, nie czuję się tu kompetentny. Ale żywy język rządzi się tu swoimi prawami: powstające nowe słowa i ich odmiana mogą nie być zgodnymi z prawami logiki i regułami, które formułują językoznawcy, a z kolei ich propozycje nie muszą być przyjmowane przez przyrodników, jak to było z *mykietologią*. Narzucanie form poprawnych i logicznych w miejsce wyrazów zadomowionych w polszczyźnie nie zawsze jest użyteczne, i może prowadzić, tak jak w tym przypadku, do dezorientacji użytkowników języka.

Tomasz MAJEWSKI

OGRODY BOTANICZNE I ARBORETA BOTANICAL GARDENS AND ARBORETA

SŁÓW KILKA O ŚLĄSKIM OGRODZIE BOTANICZNYM W MIKOŁOWIE

A few remarks on Silesian Botanical Garden in Mikołów

O ogrodzie botanicznym na Górnym Śląsku mówiono od dawna. Dzisiaj trudno dociekać przyczyn, które spowodowały, że ogród botaniczny nie powstał w latach siedemdziesiątych, kiedy budowany był Uniwersytet Śląski w Katowicach, a jego tworzenie było zapowiadane i oczekiwane. Potem nadszedł długi okres posuchy, spowodowany kryzysem lat osiemdziesiątych, transformacją ustrojową lat dziewięćdziesiątych i nadrabianiem zapaści infrastrukturalnej naszych miast w pierwszej dekadzie XXI wieku. Obiektywnie rzecz biorąc nie był to

najlepszy czas na budowę ogrodu botanicznego. Kryzys to jednak czas wielu możliwości. Kiedy w połowie lat dziewięćdziesiątych, ze względu na powszechny brak pieniędzy, napomknienie o ogrodzie botanicznym było dużym nietaktem, coś drgnęło i po krótkim zamieszaniu powstał Śląski Ogród Botaniczny. Choć zacyzn pochodził z Polskiego Klubu Ekologicznego i Uniwersytetu Śląskiego (w osobach autorów inwentaryzacji przyrodniczej Mikołowa i okolic – prof. Wiesława Włocha i prof. Stanisława Wiki), to bez włączenia się w ten projekt Polskiej Akademii Nauk (w osobach prof. Tadeusza Chojnackiego oraz prof. Jerzego Puchalskiego), a także samorządu Województwa Śląskiego (marszałka dr Jana Olbrychta) i Miasta Mikołowa (w osobach ówczesnego burmistrza Eugeniusza Wycisły oraz Przewodniczącego Rady Miasta, dr inż. Marka Balcera – obecnie burmistrza Miasta Mikołowa) inicjatywa ta, tak jak poprzednie, skończyłaby się zapewne na kilku spotkaniach w gronie zainteresowanych osób.

Choć wolelibyśmy z przekonaniem powiedzieć, że powstanie Śląskiego Ogrodu Botanicznego to właściwi ludzie we właściwym czasie i na właściwym miejscu, to jednak z perspektywy czasu musimy przyznać, że dodatkowo związane było z pojawieniem się odpowiedniej okazji, odrobiną szczęścia, determinacją... i ogromną wytrwałością.

Okazja...

Jakkolwiek dziwnie to brzmi, okazja pojawiła się w związku z transformacją ustrojową, która w dosłownym tego słowa znaczeniu stworzyła dobry grunt pod założenie ogrodu. Upadły Państwowe Gospodarstwa Rolne i okazało się, że w malowniczym miejscu, na wzgórzach mikołowskich, niedaleko od centrum Katowic, jest do wzięcia od zaraz bardzo bogaty przyrodniczo teren. Ponad 500 hektarów pól, łąk i lasów poprzecinanych małymi dolinkami oraz liczne wyrobiska wapienne wraz z wapiennikami, które są pozostałością po działalności przemysłowej prowadzonej na tym terenie. Jak zwykle w takiej sytuacji bywa, część osób dostrzegła nadarżającą się wysmienitą okazję, aby

na tym terenie utworzyć ogród botaniczny, część natomiast wyborną okazję do tego, aby popaść w kłopoty, zwłaszcza finansowe. Ponieważ obie możliwości stanowiły swego rodzaju hipotezy, to jedynie eksperyment mógł dowieść, która z nich jest prawdziwa. Hipotezę, wymagającą zaangażowania znacznych środków finansowych i niemało czasu zwykle sprawdza ta strona, która dysponuje przesłankami ku temu, że owa hipoteza może zostać uprawdopodobniona... Ludzie rzadko podejmują się spraw, w których powodzenie nie wierzą. My uważaliśmy, że warto podjąć takie wyzwanie.

Trochę szczęścia...

Teren ten nie miał szczególnej wartości dla deweloperów, bo wówczas nie było możliwości przekształcenia go na tereny budowlane. Przed zakusami deweloperów teren ten był – w dosłownym tego słowa znaczeniu - chroniony przez jednostkę obrony przeciwlotniczej. Ponieważ w owym czasie Układ Warszawski wciąż istniał w umysłach ludzi oraz w strukturze i organizacji armii, żadnych gwałtownych zmian się nie spodziewano. Obecność wojsk radarowych na tym terenie spowodowała, że w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, za naszą namową, obszar ten został przez Radę Miasta Mikołowa przeznaczony pod budowę ogrodu botanicznego. Kiedy po wstąpieniu Polski do NATO, jednostkę obrony przeciwlotniczej zlikwidowano (zabezpieczała Zbiornik Goczałkowicki z niewłaściwej strony...) teren ten podlegał już ustawie o ochronie przyrody (weszła bowiem w życie zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego). Na marginesie można dodać, że od tej pory wszystkie inne wolne tereny wokół „ogrodu botanicznego” systematycznie przekształcane są w obszary zabudowy rezydencjalnej.

Determinacja...

Pomimo wielu sprzyjających okoliczności (okazji i szczęścia), przejęcie gruntów od Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa okazało się bardzo trudne. Nastąpiło kilka lat wędrówek pomiędzy oddziałem Agencji Własności

Rolnej Skarbu Państwa w Opolu, Uniwersytetem Śląskim w Katowicach, Polską Akademią Nauk w Warszawie, Urzędem Miasta w Mikołowie i Urzędem Marszałkowskim w Katowicach. Potem jeszcze były dwa lata odwołań dzierżawcy, Naczelny Sąd Administracyjny i... już. Grunty mogło przejść nieodpłatnie pod budowę Śląskiego Ogrodu Botanicznego, i przejęło, Województwo Śląskie. Z inicjatywy Zarządu Województwa Śląskiego tworzony w Mikołowie ogród botaniczny przyjął – jako formę organizacyjno-prawną – strukturę Związku Stowarzyszeń. Forma ta do tej pory była wśród ogrodów botanicznych niespotykana. Dla samej idei ogrodu zapewne ryzykowna, ale dla wszystkich uczestników projektu – bezpieczna. A uczestników projektu było wielu: Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska Akademia Nauk, Województwo Śląskie, Powiat Mikołowski, Powiat Raciborski, Miasto Mikołów, Miasto Racibórz, Miasto Radzionków, Gmina Lyski oraz cztery Stowarzyszenia. Uzgodnienia treści statutu, głosowania uprawnionych do podjęcia decyzji o przystąpieniu do Związku Stowarzyszeń, potem sam proces rejestracji, zajęły również sporo czasu. Można by rzec: różnorodność instytucjonalna (głównie *in situ*) na rzecz ochrony różnorodności biologicznej (*ex situ*).

Dużo wytrwałości...

Czasy były trudne (eufemizm oznaczający brak pieniędzy), struktura ogrodu innowacyjna (eufemizm oznaczający brak wypracowanych wzorców zarządzania taką instytucją), podejmowanie decyzji wieloosrodkowe (eufemizm oznaczający rozmytą odpowiedzialność), siedziba skromna (piętro nad sołeckim przedszkolem), ale teren był zabezpieczony, częściowo ogrodzony i wreszcie pojawiły się pierwsze niewielkie kolekcje: kolekcja jabłoni oraz kolekcja irysów (obie podarowane przez Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie). Później nadeszły lepsze czasy, zatrudniono kilka osób, Ogród regularnie zaczął otrzymywać dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach,

wpracowane zostały procedury zarządzania Śląskim Ogrodem Botanicznym, zmniejszono liczebność Zarządu, Miasto Mikołów przejęło grunty od Marszałka Województwa Śląskiego, wybudowano stawy, rozpoczęto budowę nowej siedziby Ogrodu i rozpoczęto zakładanie kolejnych kolekcji.

Zanim Śląski Ogród Botaniczny powstał, zmienił się już kilkakrotnie...

Kiedy 15 lat temu podejmowaliśmy się budowy Śląskiego Ogrodu Botanicznego, myśleliśmy (marzyliśmy) o ogrodzie botanicznym takim, jak Ogród Botaniczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wrocławskiego czy Adama Mickiewicza w Poznaniu. Byliśmy (nawet niektórzy z nas jeszcze są) botanikami uniwersyteckimi, którzy chcieli mieć: bazę dydaktyczną do prowadzenia systematycznych zajęć terenowych, obserwacji fenologicznych, dostęp do zróżnicowanego i świeżego materiału roślinnego do prowadzenia ćwiczeń laboratoryjnych, miejsce do zakładania eksperymentów terenowych, pobierania materiału do badań, kolekcjonowania ciekawych (poznawczo i/lub dydaktycznie) rodzin, rodzajów czy gatunków roślin. Myśleliśmy o kolekcjonowaniu gatunków zagrożonych i chronionych na terenie ogrodu (tzw. ochrona *ex situ*), itd.

Dzisiaj widzimy zupełnie inny Ogród Botaniczny. Naszym zdaniem współcześnie zakładane ogrody nie powinny być instytucjami kolekcjonerskimi. To zadanie znakomicie spełniają ogrody botaniczne o długiej historii, które powstały w XIX wieku lub w pierwszej połowie XX wieku, niewielkie powierzchniowo, intensywnie uprawiane, zwykle zlokalizowane w centrach miast.

Staramy się, żeby Śląski Ogród Botaniczny stał się integralną częścią systemu ochrony bioróżnorodności w skali regionalnej. Wszędzie tam gdzie to możliwe i merytorycznie uzasadnione staramy się zejść na jeszcze niższy poziom organizacyjny i chronić różnorodność biologiczną również na poziomie lokalnym (rozwijana przez nas sieć lokalnych ogrodów botanicznych). Ogrody botaniczne są współczesnymi „Zielonymi Arkami”, w których przechowywane

są lokalne populacje roślin zagrożonych wyginięciem lub fragmenty cennych zbiorowisk roślinnych na zbliżonych do naturalnych siedliskach. Przenoszone do ogrodów botanicznych są głównie te, które zostały skazane na likwidację w związku z prowadzonymi w regionie inwestycjami liniowymi lub punktowymi. Ważna jest wielkość populacji przetrzymywanych w ogrodzie, sposób ich pobrania w terenie, warunki siedliskowe stworzone w ogrodzie (nie naturalne, ale odpowiednie). Celem nie jest zatrzymanie populacji w ogrodzie, ale znalezienie dla niej odpowiedniego siedliska zastępczego i to nie w sposób chaotyczny, pośpieszny, ale metodyczny, przemyślany, uwzględniający różne czynniki przyrodnicze oraz uwarunkowania planistyczne i społeczne. Jest również cel drugi tej działalności – są nim obserwacje, eksperymenty, badania, które powinny dać odpowiedź na kilka pytań: czy warto fragmenty zbiorowisk roślinnych przenosić (zarówno w aspekcie przyrodniczym jak i ekonomicznym), jeśli tak, to dlaczego warto, co warto przenosić, dokąd, w jaki sposób, kto powinien tym się zająć, ile czasu powinno na to zostać przeznaczone w ramach realizowanych inwestycji, jakimi metodami się posługiwać w określonych sytuacjach, jakie zabiegi stosować, jakich nie, czy w razie potrzeby można przekształcać istniejące siedlisko w inne (rzadsze), czy stosowanie wiedzy ogrodniczej w ochronie bioróżnorodności jest dopuszczalne czy nie (np. sztuczne nawadnianie, podtapianie, natlenianie, zakwaszanie, wapnowanie), itd. Wbrew pozorom na te pytania, które pojawiają się w związku z rekompensatami przyrodniczymi, trudno jednoznacznie odpowiedzieć, a czasem trudno odpowiedzieć w ogóle.

W Śląskim Ogrodzie Botanicznym podjęliśmy również próbę zachowania dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, czyli tradycyjnych odmian roślin użytkowych, uprawianych w regionie (przede wszystkim odmian drzew i krzewów owocowych oraz ozdobnych). Przedsięwzięcie to nosi nazwę *Projekt Kolekcji Zachowawczych*. Do tej pory zgromadziliśmy ok. 300 odmian jabłoni, zaczęliśmy gromadzenie grusz, czereśni, wiśni i śliw. Przed nami jeszcze dużo pracy, ale

miejsca w ogrodzie i zapału ludzi związanych z ogrodem nam nie brakuje.

Śląski Ogród Botaniczny to również edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych. Pomimo niewielkiego ogrodowego stażu, rozwinęliśmy edukację ekologiczną na wszystkich poziomach – od najmłodszych do najstarszych. To obecnie najlepiej rozwinięta część naszej działalności, która została dostrzeżona w naszym regionie (nagrody i wyróżnienia w konkursach EkoAktywni 2009 WFOŚiGW w Katowicach, Fundacji Silesia 2009 oraz w skali kraju nominacja do tytułu Promotor Ekologii 2009). Drobiazgi..., a cieszą niezmiernie. Programy edukacji ekologicznej, które wprowadziliśmy, są programami autorskimi i cały czas są doskonalone.

Poza tym zajmujemy się organizacją warsztatów, seminariów oraz konferencji. Platforma, na której spotykają się botanicy, filozofowie, pedagodzy, ekolodzy, psychologowie i socjologowie z inżynierami, lekarzami, farmaceutami, producentami przypraw czy warzyw, szkółkarzami, ogrodnikami, architektami, artystami...

W takim gronie w Śląskim Ogrodzie Botanicznym rozmawiamy o różnych sprawach, o różne rzeczy pytamy. Na przykład o to, dlaczego, wiedząc, że cywilizacja konsumpcyjna niszczy różnorodność biologiczną, tak uparcie i tak zdecydowanie wspieramy jej wzrost? Dlaczego mówimy o rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, a w edukacji premiuje indywidualizm i egocentryzm? Dlaczego wolimy wybudować kolejny kilometr autostrady niż kilometr szybkiej kolei? Choć pytania te nie zawsze bezpośrednio wiążą się z naszą botaniczną działalnością, to sprowadzić je można do jednej konstatacji: żeby skutecznie „coś” chronić, trzeba poznać i zrozumieć przyczynę, dlaczego to „coś” jest zagrożone. Dlatego jeśli nie pytamy, to rozmawiamy o domach, które mogłyby być elementami ekosystemów i są projektowane oraz budowane tak, że same tworzą liczne mikrosiedliska, hibernakula, miejsca dziennego spoczynku czy gniazdowania zwierząt, a ogrody tych domów trudno odróżnić od tego, co nazwalibyśmy naturalnym środowiskiem (projekt *Ecospheric House*). Rozmawiamy o zrównoważonych kolekcjach

siedliskowych, które choć stworzone metodami ogrodniczymi, są stabilne i bez ingerencji człowieka mogą funkcjonować całe dekady, bo w ich obrębie poszczególne populacje rozmnażają się generatywnie. Rozmawiamy z przedstawicielami inwestorów, samorządów, instytutów naukowych, uniwersytetów o tym, co zrobić, żeby działania ochroniarskie nie były pozorne, nieefektywne, nietrwałe (*Projekt Kolekcji Siedliskowych*). Rozmawiamy o edukacji, która zmienia nasze rozumienie świata, a nie jedynie informuje o świecie (projekt *Akademia Edukacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju* oraz projekt *Blżej Ogrodu, Blżej Natury, Blżej Człowieka*). Rozmawiamy o tym, jak rosną drzewa i o drzewach, które mogą być modelami zrównoważonego rozwoju lokalnych społeczności (projekty Pracowni Struktury Roślin Ogrodu Botanicznego Polskiej Akademii Nauk oraz Pracowni Badań nad Systemami Adaptacyjnymi). Rozmawiamy o różnych metodach biologicznej sekwestracji CO₂, o kogeneracji energii cieplnej, elektrycznej i biowęgla w celu poprawy struktury gleb rolniczych (tzw. *Terra Preta*). Już obecnie Śląski Ogród Botaniczny to sieć wielu aktywnych powiązań, choć o synergii tych działań jeszcze za wcześnie byłoby mówić.

Śląski Ogród Botaniczny to przedsięwzięcie wieloaspektowe, angażujące instytucje, które mają różne priorytety, cele, zadania, strukturę podejmowania decyzji. Dlatego słowo „kompromis” jest w naszym słowniku ważne. Oznacza to, że w Śląskim Ogrodzie Botanicznym z biegiem czasu pojawiają się kolekcje ozdobne, urokliwe zakątki, w których odwiedzający będą mogli uspokoić skołatane myśli, by – no cóż – z nową energią ruszyć na zakupy do pobliskiego hipermarketu, a my pozostaniemy w przekonaniu, że jednak coś pożytecznego społecznie również potrafimy zrobić.

PODSTAWOWE INFORMACJE
O ŚLĄSKIM OGRODZIE BOTANICZNYM

Struktura organizacyjno – prawna: Związek Stowarzyszeń

Rok założenia: 2003

Podstawa działania: Statut Związku Stowarzyszeń

Jednostki:

Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie

Rok uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności: 2006

Powierzchnia 79 ha

Ogród Botaniczny w Radzionkowie

Rok uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności: 2010

Powierzchnia 15 ha

Struktura Władz:

Walne Zgromadzenie Członków (Członkowie Zwyczajni: Województwo Śląskie, Powiat mikołowski, Powiat raciborski, Gmina Mikołów, Gmina Racibórz, Gmina Lyski, Polska Akademia Nauk, Uniwersytet Śląski, Towarzystwo Przyjaciół Śląskiego Ogrodu Botanicznego, Towarzystwo Miłośników Ziemi Raciborskiej, Polski Klub Ekologiczny, Stowarzyszenie Wspólnota, Rudzkie Towarzystwo Przyjaciół Drzew)

Członek wspierający: Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A. z siedzibą w Katowicach

Komisja Rewizyjna

Rada Naukowa Śląskiego Ogrodu Botanicznego; Przewodniczący: prof. dr hab. Jerzy Puchalski

Zarząd Związku Stowarzyszeń; Prezes Zarządu: dr inż. Marek Balcer

Dyrektor: dr Paweł Kojs

Strona www: sibg.org.pl

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA ŚLĄSKIEGO OGRODU BOTANICZNEGO

Działalność naukowa Śląskiego Ogrodu Botanicznego prowadzona jest w czterech pracowniach:

1. Pracowni Kolekcji Siedliskowych, w której realizowane są prace nad siedliskami zastępczymi, kolekcjami siedliskowymi, technikami pobierania i przenoszenia materiału roślinnego z obszarów przeznaczonych pod inwestycje liniowe lub punktowe. Szczególną uwagę zwracamy na siedliska z załącznika Dyrektywy

Siedliskowej, których zasięg obejmuje województwo śląskie.

2. Pracowni Badań nad Systemami Adaptacyjnymi prowadzącej prace nad teorią adaptacji systemów złożonych oraz nad modelami zrównoważonych systemów adaptacyjnych;

3. Pracowni Edukacji Ekologicznej i Przyrodniczej opracowującej podstawy teoretyczne programów edukacji ekologicznej i przyrodniczej, a także dokonującej ewaluacji funkcjonujących programów edukacyjnych oraz

4. Pracowni Kolekcji Naukowych i Zachowawczych gdzie prowadzone są prace kolekcjonerskie i dokumentacyjne, wyjazdy terenowe, inwentaryzacje starych sadów i alei owocowych.

Plany Śląskiego Ogrodu Botanicznego na najbliższą przyszłość:

- Rozwój działalności Centrum Edukacji Przyrodniczej i Ekologicznej Śląskiego Ogrodu Botanicznego w Mikołowie (inwestycja zrealizowana w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego);
- Rozwój sadowniczych kolekcji zachowawczych;
- Rozbudowa infrastruktury służącej przeniesieniu fragmentów siedlisk wymienionych w załączniku Dyrektywy Siedliskowej z terenów inwestycyjnych w Ogrodzie Botanicznym w Radzionkowie;
- Założenie kolekcji ozdobnych: „ogrodów tarasowych”, traw ozdobnych oraz roślin wodnych. (inwestycja otrzymała dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego);
- Rozbudowa Centrum Edukacji Ekologicznej dla najmłodszych i rozwój infrastruktury Śląskiego Ogrodu Botanicznego w Mikołowie (budowa ścieżek, systemu nawodniającego, Centrum Edukacji dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym) (inwestycja otrzymała dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego).

Paweł KOJS

KIELECKI OGRÓD BOTANICZNY W BUDOWIE

Botanic garden of Kielce (under construction)

Sieć ogrodów botanicznych w naszym kraju jest niewystarczająca. Pod względem liczby i zajmowanych powierzchni ogrody botaniczne w Polsce przedstawiają się niekorzystnie w porównaniu z krajami sąsiednimi (Łukasiewicz 2002, Puchalski 2002). Na obszarze Polski pomiędzy Warszawą, Łodzią, Krakowem, Lublinem, poza Leśnym Arboretum Nadleśnictwa Marcule, brak jest właściwego ogrodu botanicznego. Łukę, przynajmniej częściowo, ma wypełnić ogród botaniczny powstający w Kielcach. Kielce, to obecnie 200-tysięczna aglomeracja miejska, a także ważny ośrodek akademicki. Funkcjonuje tu kilka wyższych uczelni, w tym dwie duże uczelnie państwowe: Uniwersytet Jana Kochanowskiego i Politechnika Świętokrzyska. Region świętokrzyski wyróżnia się wieloma walorami przyrodniczymi i historycznymi. Góry Świętokrzyskie według Kotańskiego (1959) przewyższają wszystkie inne góry w Polsce pod względem niezwykłego urozmaicenia i różnorodności budowy geologicznej oraz nagromadzenia cennych odsłoneń skał z różnych epok geologicznych. Zróżnicowana i swoista jest również szata roślinna Gór Świętokrzyskich i obszarów sąsiednich: Ponięcia i Wyżyny Sandomierskiej. Wyjątkowo duże jest tu zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych. We florze, na tle flory niżowo-wyżynnej Polski, obok taksonów pospolitych, o szerokich zasięgach w Europie, są tu obecne różne elementy geograficzne, wysokościowe, ekologiczne, historyczne (Szafer 1972). Wiele gatunków osiąga tu granice zasięgowę. Intensywna działalność człowieka (od epoki neolitu) pozostawiła trwałe piętno na szacie roślinnej tej krainy. Śladami gospodarczej działalności człowieka są pozostałości historycznego górnictwa i hutnictwa, a główne ich ośrodki w przeszłości są obecnie zabytkami techniki. Dla celów naukowych, edukacyjnych, promocyjnych, walory przyrodnicze i historyczne są obecnie odpowiednio eksponowane, np. Świętokrzyski Park Narodowy z klasztorem Ojców Oblatów

na Św. Krzyżu, Jaskinia Raj, neolityczna kopalnia krzemienia pasiastego w Krzemionkach Opatowskich, Muzeum Starożytnego Hutnictwa z dymarkami w Nowej Słupi, Muzeum Przyrody i Techniki – Ekomuzeum im. Jana Pazdura w Starachowicach, Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblegorku i wiele innych. Powstający Kielecki Ogród Botaniczny nawiązuje do nich i wzbogaca listę tych obiektów. Głównym jego zadaniem, poprzez odpowiednią wewnętrzną organizację, jest wyeksponowanie najbardziej interesujących i swoistych elementów flory i zbiorowisk roślinnych Gór Świętokrzyskich, Ponięcia i Wyżyny Sandomierskiej. W ogrodzie tym swoje miejsce znajdują również elementy flory z innych regionów kraju (głównie gór), a w warunkach szklarniowych (palmiarnia, szklarnie) uprawiane będą rośliny pochodzące z innych stref klimatycznych.

WAŻNIEJSZE INICJATYWY ZWIĄZANE Z BUDOWĄ OGRODU BOTANICZNEGO W KIELCACH

W minionym półwieczu podejmowane były inicjatywy związane z budową w Kielcach ogrodu botanicznego. Znaczącą była inicjatywa prof. Zygmunta Czubińskiego, kielczanina, profesora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dyrektora ogrodu botanicznego tej uczelni. W 1966 roku skierował do ówczesnych władz Kielc pismo, w którym proponował budowę w Kielcach ogrodu botanicznego. Zaproponował lokalizację, a także pomoc w zakresie organizacji ogrodu i dostarczenia materiału roślinnego. Władze Kielc nie podjęły tej inicjatywy i idea budowy ogrodu poszła w zapomnienie. W tym czasie nie było w Kielcach wyższej uczelni. Brak było profesjonalnego środowiska naukowego, zainteresowanego powyższą inicjatywą. Dopiero w 1969 roku powołana została Wyższa Szkoła Nauczycielska, przemianowana w 1973 roku na Wyższą Szkołę Pedagogiczną. W tym samym roku powołano nowy kierunek studiów – biologię.

Kolejna inicjatywa, zainspirowana przez doc. S. Cieślińskiego, miała miejsce w 1985 roku.

Dużą przychylność wykazały w tym czasie władze Kielc. Wytypowano teren pod ogród botaniczny o powierzchni około 90 ha po zachodniej stronie wzniesienia Karczówka (góry: Dalnia i Grabina). W 1986 roku przystąpiono do prac projektowych, zakończonych trzy lata później. Do rozpoczęcia budowy pozostały do wykonania założenia techniczno-kosztorysowe. Prace zostały przerwane w 1990 roku. Wybór terenu pod ogród i prace projektowe prowadzone były bezinteresownie i pod nadzorem merytorycznym prof. A. Łukasiewicza, dyrektora Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Z inicjatywy Profesora w 1989 roku odbyła się w Kielcach konferencja Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów poświęcona m.in. ocenie lokalizacji i głównych założeń programowych projektowanego ogrodu botanicznego. Opinie wyrażane przez uczestników konferencji były bardzo pozytywne (Cieśliński, Łukasiewicz 1992).

Kolejny etap prac związanych z budową ogrodu botanicznego w Kielcach zapoczątkowany został w 2004 roku i trwa do dnia dzisiejszego. Profesor S. Cieśliński zapoznał Prezydenta Miasta Kielce, Wojciecha Lubawskiego, z koncepcją budowy ogrodu w latach 80. XX w. Prezydent bardzo przychylnie ustosunkował się do tej idei i jednocześnie zaznaczył, że lokalizacja ogrodu przyjęta w latach 80. nie może być obecnie brana pod uwagę. Jest to bowiem teren o nieustalonych i bardzo skomplikowanych stosunkach własnościowych, więc procesy związane z wywłaszczeniem mogą trwać przez wiele lat i nie dają gwarancji, że zakończą się z korzyścią dla omawianego przedsięwzięcia. Prezydent zaproponował w zamian nową lokalizację, też w rejonie Karczówki, ale na wschodnim i południowo-wschodnim zboczu tego wzniesienia. Jest to teren niezagospodarowany, a co najważniejsze będący własnością Gminy Kielce, z wyjątkiem dwóch niewielkich działek, które miasto zobowiązało się wykupić. Opinię o przydatności tego terenu na potrzeby ogrodu botanicznego przygotował prof. J. Puchalski, dyrektor Ogrodu Botanicznego – Centrum Zachowania Bioróżnorodności Polskiej Akademii Nauk w Warszawie,

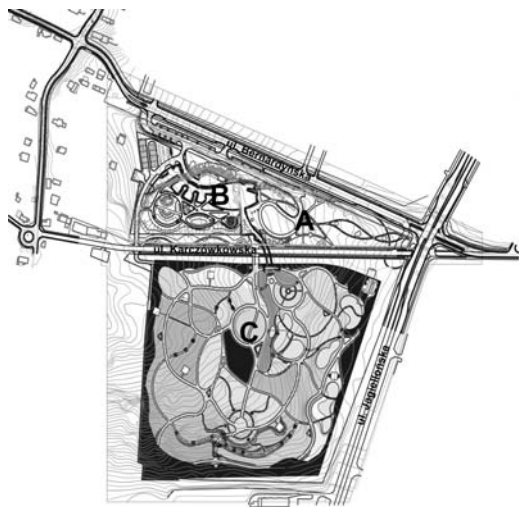
wraz ze swoimi współpracownikami. Opinia okazała się pozytywna, co dało podstawy do dalszych prac związanych z organizacją ogrodu botanicznego na wskazanym przez Prezydenta terenie (Czajkowska, Cieśliński 2006).

TEREN OGRODU

Lokalizacja ogrodu w rejonie Karczówki jest pod wieloma względami korzystna. Znajduje się blisko centrum miasta, z dogodnym dojazdem środkami komunikacji miejskiej. Na szczycie wzniesienia Karczówki (339 m n.p.m.) znajduje się zabytkowy zespół klasztorny Ojców Palotyńów. Zbiorowiska leśne w przyszczytowych partiach i wokół klasztoru podlegają prawnej ochronie w formie rezerwatu krajobrazowego wchodzącego w skład Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego. Od centrum miasta do szczytowej partii Karczówki prowadzi ul. Karczówkowska, od wielu lat trasa spacerowa Kielczan. Wzdłuż tej ulicy, w XVII wieku, wybudowane zostały Stacje Drogi Krzyżowej, zrekonstruowane w ostatnich latach. Część z nich znajduje się w granicach ogrodu. Ulica Karczówkowska stanowi główną jego oś. Dzieli teren ogrodu na część południową o powierzchni 12 ha i północną – 3 ha (Ryc. 1). Łącznie powierzchnia ogrodu obejmie około 15 ha, tym samym kielecki ogród należał będzie w Polsce do grupy średnich pod względem zajmowanej powierzchni. Zgodnie z założeniami przedstawionymi w dokumentacji ul. Karczówkowska zachowa historyczny charakter osi kompozycyjnej ze Wzgórzem Zamkowym w centrum miasta. Jednocześnie stanowić będzie integralną część ogrodu i dopuszczalny tu będzie jedynie ruch pieszy i rowerowy. Pojazdy samochodowe zostaną skierowane na znajdującą się w pobliżu ulicę Bernardyńską (Ryc. 1).

Teren ogrodu jest obecnie mocno zmieniony i zniekształcony w wyniku wieloletniej działalności człowieka. W przeszłości były to tereny rolnicze i ogrodnicze. Jeszcze obecnie w niektórych miejscach zachowały się ślady po dawnych uprawach rolnych (bruzdy, zagony) i sadowniczych. Zdziczałe drzewa owocowe

są stałym elementem tutejszej szaty roślinnej. W planach przestrzennego zagospodarowania miasta tereny te przeznaczone były na park Karczówka (Kozakiewicz-Opałka 1995). Znajdują się tu ślady po dawnych robotach górniczych, a także dzikiego pozyskiwania skały wapiennej. W przeszłości na Karczówce i w jej okolicy rozwinięte było górnictwo. Wydobywano tu m.in. rudę ołowiu – galenę. W ostatnich latach teren ten był traktowany jako nieużytek. W zależności od lokalnych warunków siedliskowych spontanicznie wykształciły się różne zbiorowiska roślinne. Obecne są tu m.in. zbiorowiska łąkowe z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*, a w miejscach silnie zaburzonych zbiorowiska roślinności ruderalnej z klas: *Artemisietea vulgaris* i *Stellarietea mediae*. Znaczne powierzchnie terenu zajmują zbiorowiska roślinności kserotermicznej, zbliżone do *Thalictro-Salvietum pratensis*. W wielu miejscach murawę wypierają rośliny krzewiaste tworzące zbiorowiska zaroślowe z klasy *Rhamno-Prunetea*. Zbiorowiska te będą stałymi elementami eksponowanymi w ogrodzie. Tendencje dynamiczne zbiorowisk roślinnych docelowo zmierzają w kierunku ciepłolubnych zbiorowisk leśnych, jakie obecnie znajdują się w pobliskim

Ryc. 1. Koncepcja przestrzennego zagospodarowania Kieleckiego Ogrodu Botanicznego (M. Kamiński).

Fig. 1. The conception of spatial development of the Botanic Garden in Kielce (M. Kamiński).

rezerwacie. O tendencjach tych świadczą pojawiające się pojedyncze, młodociane osobniki klonu pospolitego *Acer platanoides*, klonu jaworu *A. pseudoplatanus*, brzozy brodawkowatej *Betula pendula*, a w niektórych partiach terenu również sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*.

Ze względu na specyficzne wymagania siedliskowe ogrodu botanicznego teren ten ma pewne niekorzystne cechy. W podłożu zalegają skały wapienne, wykształciły się tu gleby typu rędzin o odczynie zasadowym i zróżnicowanej miąższości. Dla specjalistycznych kolekcji roślinnych konieczna więc będzie wymiana gleby. Brak jest tu także naturalnych zbiorników wodnych. W otoczeniu ogrodu nie ma wolnych terenów, nie będzie więc możliwa rozbudowa ogrodu w przyszłości.

PRACE PROJEKTOWE

Przed przystąpieniem do prac projektowych przyjęto zasadę, że przyszły ogród botaniczny spełniał będzie wszystkie podstawowe funkcje, jakie współcześnie są stawiane przed tego typu obiektami (Łukasiewicz 2002). W ogrodzie prowadzona więc będzie działalność naukowa, popularyzacja wiedzy przyrodniczej oraz realizowane będą zadania edukacyjne i turystyczno-rekreacyjne. Ustalono także, że w budowie ogrodu uczestniczyć będzie Miasto Kielce i ówczesna Akademia Świętokrzyska. Podział zadań związanych z tą inwestycją między umawiającymi się stronami, został zawarty w liście intencyjnym podpisanym w 2005 roku przez Prezydenta Kielce i Rektora Akademii Świętokrzyskiej.

Całokształt prac organizacyjnych, planistycznych i wykonawczych Prezydent Kielce scedował na Geopark-Kielce. Jest to wydzielona w ramach Urzędu Miasta jednostka budżetowa o dużej samodzielności. Zadaniem jej jest m.in. tworzenie warunków do rozwoju bazy turystycznej, edukacyjnej i naukowej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie obszarów byłych kamieniołomów, znajdujących się na obszarze miasta, których większość objęta jest obecnie ochroną prawną w formie rezerwatów (Kadzielnia, Ślichowice, Wietrznia, Biesak-Białogon).

Podstawę wyjściową do wszczęcia prac planistycznych związanych z budową ogrodu stanowiło opracowanie wykonane przez zespół pod kierunkiem prof. J. Puchalskiego, dyrektora Ogrodu Botanicznego – Centrum Zachowania Bioróżnorodności PAN w Warszawie, pt. „Założenia i naukowa koncepcja programowa przyszłego ogrodu botanicznego w Kielcach”. W oparciu o ten dokument Geopark-Kielce, we współpracy z kieleckim oddziałem SARP, ogłosił ogólnokrajowy konkurs na opracowanie szczegółowej koncepcji programowej ogrodu. Napłynęło cztery opracowania. Sąd konkursowy, pod kierunkiem prof. dr hab. arch. A. Mitkowskiej z Politechniki Krakowskiej, w dniu 29 lipca 2005 roku pierwszą nagrodę przyznał zespołowi Inter Project Group (IPG Sp. z o.o.) z Krakowa. Zgodnie z regulaminem konkursu zwycięski zespół otrzymał zlecenie do wykonania kompletnej dokumentacji projektowo-kosztorysowej ogrodu. Umowę z wykonawcami projektu Geopark-Kielce podpisał w końcu 2005 roku. Pracami kierował mgr inż. arch. M. Kamiński. Prace planistyczne zakończono na początku 2009 roku.

W 2007 roku odbyła się w Kielcach dwudniowa konferencja Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów. Jeden dzień poświęcony był projektowanemu ogrodowi w Kielcach. Po wizji lokalnej w terenie uczestnicy dyskutowali nad programem ogrodu (Łuszczynska, Łuszczynski 2008).

W pracach projektowych nieocenioną i bezinteresowną pomocą i konsultacjami służyli: prof. J. Puchalski i mgr inż. W. Gawryś z Ogrodu Botanicznego – Centrum Zachowania Bioróżnorodności PAN w Warszawie, prof. B. Zemanek, dyrektor Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, prof. H. Piękoś-Mirkowa z Instytutu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, dr J. Krzemińska-Freda, dyrektor Ogrodu Botanicznego w Łodzi, dr K. Kozak z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Odbywały się systematyczne wizyty zespołu projektowego z udziałem dyrektora Geoparku-Kielce, mgr inż. E. Czajkowskiej i prof. S. Cieślińskiego, w wymienionych ogrodach, gdzie konsultowano założenia programowe, szczególnie rozwiązania techniczne

palmiarni, szklarni i zaplecza technicznego. Zapoznano się także z funkcjonowaniem Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, palmiarni w Gliwicach, założeniami ogrodu w Bydgoszczy, Zabrzu i ogrodu roślin górskich w Zakopanem. **Wymienionym osobom autorzy niniejszego artykułu składają serdeczne podziękowania**, a także mają nadzieję, że z podobną życzliwością i bezinteresowną pomocą spotkają się w pracach nad urządzeniem kieleckiego ogrodu.

PRZESTRZENNA I PROGRAMOWA KONCEPCJA OGRODU

Zgodnie z wykonaną dokumentacją projektową w przestrzennej organizacji kieleckiego ogrodu botanicznego wyodrębniono trzy zasadnicze części: A, B i C (Ryc. 1).

Część A, położona na północ od ul. Karczówkowskiej, ma obecnie charakter parku. Nie przewiduje się zmian w stosunku do stanu współczesnego. Będzie to partia ogrodu ogólnodostępna. Nastąpi jedynie wzbogacenie drzewostanu o nowe gatunki oraz utworzony zostanie tzw. kalendarz botaniczny. Obejmował on będzie zestaw 12 okazów odpowiednio dobranych gatunków drzew, które przez swoje cechy bądź stadia rozwojowe, odpowiadać będą poszczególnym miesiącom roku.

Najbardziej kosztowna, stwarzająca duże trudności w realizacji, a jednocześnie niezwykle ważna jest część B ogrodu. Położona jest również po północnej stronie ul. Karczówkowskiej. Skupione tu będą obiekty kubaturowe. Jednym z nich będzie budynek administracyjno-dydaktyczny (Ryc. 2), gdzie znajdują się pomieszczenia administracyjne, zaplecze socjalne dla pracowników oraz pomieszczenia do prac badawczych (np. laboratorium kultur tkankowych *in vitro*, pracownia: *Index seminum*, systematyki i ochrony przyrody oraz herbarium i biblioteka). Do zajęć dydaktycznych służyć będą odpowiednio wyposażone dwie sale wykładowe (na 60 i 100 miejsc). Stworzone tu zostanie Centrum Edukacji Przyrodniczej we współpracy z organizacjami pozarządowymi, które w swoich statutach posiadają

Ryc. 2. Wizualizacja projektu budynku administracyjno-edukacyjnego (fot. M. Kamiński).

Fig. 2. Visualization of the administrative-educational building (phot. M. Kamiński).

zapisy dotyczące działalności z zakresu ochrony przyrody i ochrony środowiska.

W bezpośrednim sąsiedztwie budynku administracyjno-dydaktycznego zlokalizowana będzie palmiarnia (Ryc. 3) oraz szklarnie. W palmiarni projektant przewiduje trzy sektory o odmiennym reżimie czynników klimatycznych, do ekspozycji roślin z poszczególnych ciepłych stref klimatycznych, np. w części wschodniej zlokalizowane będą gatunki ze strefy śródziemnomorskiej. Wewnątrz znajdować się będą schody i platformy do obserwacji roślin na różnych wysokościach. Przewidziana jest tu również platforma z widokiem na ogród i krajobraz Gór Świętokrzyskich oraz kawiarenka.

Budynek administracyjno-dydaktyczny posiadać będzie bezpośrednie połączenie z trzema zablokowanymi podwójnymi szklarniami. Część z nich przeznaczona będzie na wyeksponowanie kolekcji storczyków (storczykarnia) i kaktusów

(kaktusiarnia), a pozostałe na cele doświadczalne oraz na potrzeby leczenia roślin zaatakowanych przez choroby i szkodniki.

W omawianej partii ogrodu zarezerwowane jest miejsce na niewielką szkółkę oraz na zaplecze techniczne ogrodu (magazyny, garaże, warsztaty itp.). Od strony północnej budynku administracyjno-edukacyjnego przewidziane są obszerne parkingi (przy ul. Bernardyńskiej).

Część C, po południowej stronie ul. Karłowickiej, to główna część ekspozycyjna ogrodu, gdzie zlokalizowane będą poszczególne działy i kolekcje roślinne. Centralne miejsce zajmie alpinarium wraz ze sztucznie utworzonym wodospadem (Ryc. 4). Zgrupowane tu będą gatunki górskie głównie z Gór Świętokrzyskich, Karpat, Tatr i Sudetów. W sąsiedztwie alpinarium zlokalizowane zostaną cztery sztuczne zbiorniki wodne z roślinnością wodną i bagienną. Znaczącą powierzchnię zajmować będzie dział

roślinności rodzimej z Gór Świętokrzyskich i Poniądzia, z unikatowymi w skali kraju zbiorowiskami i florą. Zasadowy odczyn gleby oraz silnie nasłonecznione zbocze południowe stwarzają bardzo dogodne warunki dla roślinności kserotermicznej. Istnieje więc możliwość odtworzenia murawy ostnicowej *Sisymbrio-Stipetum capillatae*, zespołu stepu kwietnego *Thalictro-Salvietum pratensis*, a w dolnej części zbocza zespołu omanu wąskolistnego *Inuletum ensifoliae*. Występujące obecnie krzewy dają możliwość odtworzenia zbiorowiska ciepłolubnych zarośli ze związku *Prunion fruticosae* z udziałem wiśni karłowatej *Cerasus fruticosa*. W sąsiedztwie powyższych zbiorowisk, w dolnej części terenu, przy granicy zachodniej i południowej, istnieją sprzyjające warunki do odtworzenia zbiorowisk leśnych, charakterystycznych dla krainy świętokrzyskiej, a mianowicie: świetlistej dąbrowy *Potentillo albae-Quercetum* i świętokrzyskiego boru jodłowego *Abietetum polonicum*, w którym

obok jodły i buka uwzględniony zostanie modrzew polski *Larix decidua* Mill. subsp. *polonica* (Racib.) Domin. Bardzo ważny ze względów dydaktycznych i naukowych będzie dział roślin chronionych i zagrożonych. Ze względu na odmienne wymagania siedliskowe tych roślin będą one wyeksponowane w różnych działach. Sądzić należy, że tematyka badawcza w przyszłym ogrodzie będzie oscylowała m.in. wokół zagadnień związanych z utrzymaniem na stanowiskach naturalnych w regionie gatunków chronionych i zagrożonych, a także uprawy tych roślin w warunkach *ex situ*.

Stałym elementem każdego ogrodu botanicznego jest dział systematyki, prezentujący bogactwo i różnorodność świata roślin zgodnie z ich ewolucyjnym rozwojem. Duże znaczenie edukacyjne mają także działy: biologii roślin i roślin użytkowych. Wszystkie te działy zostaną uwzględnione również w powstającym kieleckim ogrodzie.

Ryc. 3. Wizualizacja projektu palmiarni (fot. M. Kamiński).

Fig. 3. Visualization of the palm house project (phot. M. Kamiński).

Ryc. 4. Wizualizacja projektu alpinarium (fragment) (fot. M. Skowron).

Fig. 4. Visualization of the rockery garden (phragment) (phot. M. Skowron).

Największą powierzchnię zajmował będzie dział roślin ozdobnych, obejmujący różne kolekcje, np. lilaków, jaśminowców, forsycji, róż (rosarium) i in. Wzdłuż ogrodzenia od strony ulic Jagiellońskiej (granica wschodnia) i Karczówkowskiej zlokalizowane zostaną kolekcje pnączy.

W części ekspozycyjnej ogrodu zlokalizowana będzie tzw. zielona klasa z odpowiednim wyposażeniem. Służyć będzie do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Poszczególne działy i kolekcje oddzielone zostaną systemem dróg, ścieżek, wzbogacone w ławki, murki, mostki, deszczochrony, estetycznie wykonane tablice z objaśnieniami (mała architektura).

Ze względu na niewielką powierzchnię ogrodu nie jest przewidziana część dendrologiczna. Drzewa i krzewy znajdą się w innych działach oraz jako osłona wzdłuż ogrodzenia od strony zachodniej i południowej. Tak zlokalizowane nie powinny zasłaniać charakterystycznego dla Gór Świętokrzyskich krajobrazu.

PRACE TERENOWE

Prace w terenie rozpoczęto pod koniec 2009 roku. Wykonano sieć kanalizacji deszczowej oraz fragment sieci wodociągowej z komorami wodomierzowymi. W 2010 roku część ekspozycyjna ogrodu została ogrodzona. Jesienią tegoż roku uroczyście nasadzono pierwsze drzewa (Ryc. 5). W 2011 roku wykonano podbudowę pod główne drogi w ogrodzie, dalsze odcinki sieci wodociągowej i częściową niwelację terenu. W jesieni przygotowano podłoże i posadzono drzewka pod założenia zbiorowisk: świetlistej dąbrowy i boru mieszanego. Zagospodarowany zostanie wolny pas terenu między chodnikiem przy ul. Karczówkowskiej a ogrodzeniem. Znajdą się tu gatunki i odmiany pnączy, np. z rodzajów *Clematis*, *Wisteria*, *Campsis*, *Vitis* i in. Resztę tego pasa wypełnią niskie krzewy. Podobnie zagospodarowany zostanie pas terenu od ul. Jagiellońskiej, z tym że utworzony tu będzie szpaler z wysokich

Ryc. 5. Prezydent Kielce Wojciech Lubawski sadi w ogrodzie drzewko modrzewia polskiego (*Larix decidua* Mill. ssp. *polonica* (Racib.) Domin (fot. T. Pierzak).

Fig. 5. President of Kielce city is planting the tree of larch (*Larix decidua* Mill. ssp. *polonica* (Racib.) Domin) in botanic garden (phot. T. Pierzak).

krzewów, izolujący ogród od intensywnego ruchu samochodowego na tej ulicy.

Rozpoczęcie budowy ogrodu wiązało się z koniecznością uściślenia wzajemnej współpracy między Urzędem Miasta a ówczesnym Uniwersytetem Humanistyczno-Przyrodniczym Jana Kochanowskiego, inwestorami całego przedsięwzięcia. W miejsce dotychczasowego listu intencyjnego powstał dokument pt. „Porozumienie w sprawie budowy Kieleckiego Ogrodu Botanicznego”. Uroczyste podpisanie dokumentu przez Prezydenta Kielce Wojciecha Lubawskiego i Rektora Uniwersytetu prof. Reginę Renz miało miejsce w lipcu 2010 roku. Porozumienie precyzuje wzajemne zobowiązania umawiających się stron, m.in. w sprawie finansowania i wykorzystania ogrodu w przyszłości.

Należy wierzyć, że rozpoczęte prace nad budową ogrodu będą rozwijały się pomyślnie.

SUMMARY

The article presents the course of current works on the construction of the botanic garden in Kielce. An Kielce city council and Jan Kochanowski University

are sharing in this undertaking. The garden is situated on south-east slope on Karczówka hill (339 m above sea level). The area of the garden is 15 ha. The project works were finished in 2009. It will be composed of three parts (Fig. 1): publicly available park (A), palm house, glass houses, administrative-educations building, technical building (B) and exhibition part where will be located the main branches of plant exhibition (C). The first field works have been started in 2009 and they will be continued in coming years. In 2011 the works will be focused on water installation and on building roads and paths.

LITERATURA

- CIEŚLIŃSKI S., ŁUKASIEWICZ A. 1992. Projektowany Świętokrzyski Ogród Botaniczny w Kielcach. *Biuletyn Ogródów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów* 1: 71–77.
- CZAJKOWSKA E., CIEŚLIŃSKI S. 2006. Projektowany Kielecki Ogród Botaniczny. *Biuletyn Ogródów Botanicznych, Muzeów i Zbiorów* 15: 71–77.
- KOTAŃSKI Z. 1958. Przewodnik geologiczny po Górach Świętokrzyskich. T. 1. Wydaw. Geologiczne, Warszawa.
- KOZAKIEWICZ-OPAŁKA R. 1995. Znaczenie Grzbietu Karczówkowskiego w miejscowym ogólnym planie zagospodarowania przestrzennego Kielc. W: J. L. OLSZEWSKI (red.), Karczówka, historia, literatura, architektura, przyroda. Wyd. Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Kielce, s. 128–130.
- ŁUSZCZYŃSKA B., ŁUSZCZYŃSKI J. 2008. XXXVI Ogólnopolska konferencja ogrodów botanicznych pt. „Znaczenie nowych ogrodów botanicznych dla lokalnych społeczności i rozwoju regionalnego”. *Wiadom. Bot.* 52(1/2): 79–82.
- ŁUKASIEWICZ A. 2002. Rozwój ogrodów botanicznych w Polsce i na świecie oraz ich współczesne zadania W: A. ŁUKASIEWICZ, J. PUCHAŁSKI (red.), Ogrody botaniczne w Polsce. Wyd. ARW Arkadiusz Grzegorzczak i Fundacja „Homo et Planta”, s. 15–20, Warszawa.
- PUCHAŁSKI J. 2002. Wstęp. W: A. ŁUKASIEWICZ, J. PUCHAŁSKI (red.), Ogrody botaniczne w Polsce. Wyd. ARW Arkadiusz Grzegorzczak i Fundacja „Homo et Planta”, s. 7–13, Warszawa.
- SZAFER W. 1972. Szata roślinna Polski Niżowej. W: W. SZAFER, K. ZARZYCKI (red.), Szata roślinna Polski, 2. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, s. 17–188.

Stanisław CIEŚLIŃSKI,
Elżbieta CZAJKOWSKA

**POEZJE BOTANIKÓW
POETRY OF BOTANISTS**

**ALFABET BOTANICZNY
(FRAGMENTY)**

Fraszki

Aksamitka

Z kształtu kwiatu to wynika
Że podobna do goździka.
Lecz goździka ta roślina
Zapachem nie przypomina.

Aster

On ma chińskie pochodzenie
I wszystkie tęczy odcienie.

Begonia

Ta roślina lubi ciepło.
Zimno, to jest dla niej – piekło.

Biedrzyńec

Dzisiaj nazwę swą odmienił,
Lecz własności swych nie zmienił.

Bobrek

Lubi bagna, oczywiście,
Ale ma lecznicze liście.

Chaber bławatek

W ogródku mile widziany
A w zbożu – niepożądanym.

Cieciorka

Pięknie kwitnie całe lato –
Pstro, radośnie i bogato.

Cykoria

Czy tutaj potrzeba mody
By ozdobić nią ogrody?

Cykoria

Ekstaza zachwytu
Ten odcień błękitu.

Durian

Smak owoców jest wyborny,
Ale ich zapach – potworny.

Dziewanna

Żółto kwitnąca
Nie boi się słońca.

Dzwonek

Chociaż nie ma silnej woni,
Jego piękno w sercu dzwoni.

Dziwaczek

Roślina o kwiatach ślicznych –
Obiekt badań genetycznych.

Dziurawiec

Roślina perforowana
Z leczniczych własności znana.

Eukaliptus

To drzewo się tak zachwala:
Olejek i miś koala.

Kazimierz KLUCZEWSKI

**NOWE PERIODYKI I SERIE
NEW PERIODICALS AND SERIES**

BIONOMINA

Bionomina (ISSN 1179-7649 – print; ISSN 1179-7657 – online) jest nowym międzynarodowym czasopismem wydawanym od 2010 roku w formie drukowanej i elektronicznej przez nowozelandzką oficynę wydawniczą Magnolia Press. W czasopiśmie drukowane są wysokiej

jakości prace dotyczące wszelkich aspektów nomenklatury i terminologii botanicznej. Redaktorem naczelnym *Bionomina*, a jednocześnie założycielem czasopisma, jest Alain Dubois z Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu. Wysoki poziom publikowanych prac zapewnia 27 osobowy międzynarodowy zespół członków redakcji z Australii (1), Austrii (1), Belgii (1), Chin (1), Francji (9), Kanady (1), Kolumbii (1), Niemiec (1), Nowej Zelandii (1), Rosji (1), Szwajcarii (1), Szwecji (1), U.S.A. (3), Wielkiej Brytanii (1) i Włoch (2). Wszystkie manuskrypty nadesłane do redakcji są recenzowane przed przyjęciem do druku.

Profil przedstawianego czasopisma najlepiej oddają tytuły wybranych prac opublikowanych w trzech numerach, jakie ukazały się dotychczas: A. Dubois – *Bionomina, a forum for the discussion of nomenclatural and terminological issues in biology*, J. H. Kuhn, V. Wahl-Jensen – *Being obsessive-compulsive about terminology and nomenclature is not a vice, but a virtue*, N. J. Kluge – *Circumscriptional names of higher taxa in Hexapoda*, T. Hoquet – *Why terms matter to biological theories: the term “origin” as used by Darwin*, A. Dubois – *The International Code of Zoological Nomenclature must be drastically improved before it is too late*, T. Hoquet – *Translating natural selection: true concept, but false term?*, D. L. Hawksworth – *Introducing the Draft BioCode (2011)*, W. Greuter i in. – *Draft*

BioCode (2011). Principles and Rules regulating the naming of organisms. New draft, revised in November 2010, A. Dubois – *A zoologist’s viewpoint on the Draft BioCode*, E. Aescht – *Viewing the Draft BioCode as a protistologist and museum employee*.

Pełną informację o czasopiśmie *Bionomina*, a także darmowy dostęp do części opublikowanych artykułów, zainteresowani czytelnicy znajdą na stronie internetowej pod adresem <http://www.mapress.com/bionomina/content.htm>.

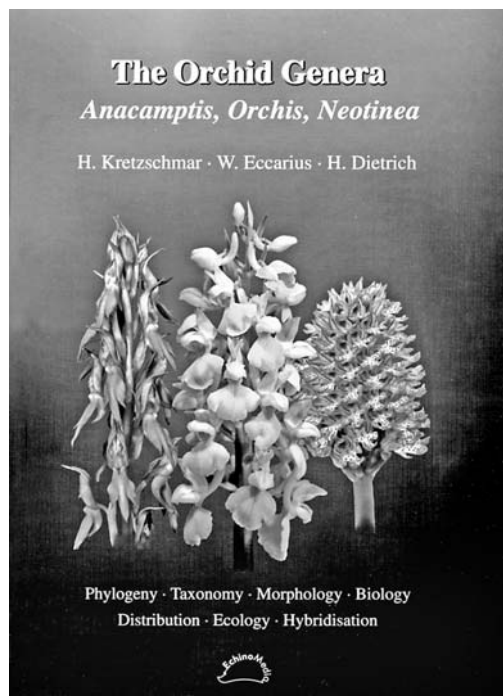
Jan J. WÓJCICKI

RECENZJE • BOOK REVIEWS

H. KRETZSCHMAR, W. ECCARIUS, H. DIETRICH. *The Orchid Genera*, Anacamptis, Orchis, Neotinea. 2007. Echino Media Verlag Dr Kerstin Ramm, Bürgel, 2007, 544 str., 513 kolorowych fotografii, format 17 × 24 cm. Cena: 98 €. ISBN 978-3-937107-12-7.

Anglojęzyczna wersja drugiej już edycji tej monografii przynosi podsumowanie aktualnego stanu wiedzy na temat dawnego rodzaju *Orchis* s.l. (z wyłączeniem rodzaju *Dactylorhiza*). Na początek, w krótkim jednostronicowym wstępie autorzy wyjaśniają kwestie formalne, podejście do typizacji i inne kwestie związane z przygotowaną przez nich monografią, oraz dziękują wielu osobom, z których konsultacji (oraz innej pomocy) korzystali. W szczególności sposób dziękują sześciu badaczom z Europy, w tym naszemu koledze dr Leszkowi Bernackiemu, za szczególnie cenną i użyteczną pomoc podczas przygotowywania monografii. Dziękują też ponad 50 fotografom, których fotografie wykorzystali w opracowaniu. Kolejny rozdział, dosyć obszerny, poświęcono historii badań nad szeroko rozumianym rodzajem *Orchis*. Autorzy zaczynają od starożytności, od dzieł Teofrasta

i Dioskoridesa, by następnie poprzez średnio-wiecznych badaczy (O. Brunfelsa, L. Fuchsa, H. Bocka, G. Bauchina) i późniejszych (J. Tourneforta, J. Raya) oraz Karola Linneusza, dojść do współczesności. Ważną część monografii stanowi rozdział, w którym omówiono aktualne badania z zakresu systematyki grupy, za-

również oparte na metodach molekularnych, jak i prace palynotaksonomiczne, oraz te odwołujące się do morfologii nasion i innych organów tak generatywnych jak i wegetatywnych. Najobszerniejszą część pracy stanowi przegląd systematyczny gatunków, poprzedzony kluczem do oznaczania rodzajów dawnego rodzaju *Orchis*. Autorzy dzielą dawny, szeroko ujęty rodzaj *Orchis* na trzy rodzaje: *Anacamptis* (z 7 sekcjami i 11 gatunkami), *Neotinea* (2 sekcje z 4 gatunkami) i *Orchis* (z 2 podrodzajami, 7 sekcjami i 21 gatunkami). Dziesięć z tych gatunków to reprezentanci flory Polski, według przyjętej systematyki: *Anacamptis pyramidalis*, *Anacamptis coriophora*, *Anacamptis palustris*,

Anacamptis morio, *Neotinea tridentata*, *Neotinea ustulata*, *Orchis militaris*, *Orchis purpurea*, *Orchis mascula* – subsp. *mascula* (Polska północna) i subsp. *speciosa* (Polska południowa) oraz *Orchis pallens*. Każdy z rodzajów omówiono krótko, uwzględniając w sposób szczególny jego systematykę. Podano także klucze do sekcji, gatunków i podgatunków. Poszczególne gatunki scharakteryzowano według stałego schematu obejmującego: obowiązującą nazwę łacińską z frazą autorską, bazonim, typ, synonimy, stosunek danego podgatunku do innych podgatunków w obrębie gatunku, cytologię, rozmieszczenie, ekologię, biologię i zagrożenie, zmienność i w końcu uwagi. Bogata strona ilustracyjna, zamieszczona dla każdego z taksonów, obejmuje jego typ nomenklatoryczny (skan lub fotografia), fotografię biotopu oraz fotografie pokroju rośliny i jej części (głównie kwiatów) ukazujących zakres zmienności. Ważną częścią strony ilustracyjnej są doskonałe, czarno-białe fotografie pyłkowni oraz nasion, wykonane w mikroskopie skaningowym. W razie potrzeby pojawiają się również ryciny kreskowe szczegółów morfologicznych. Dla wszystkich gatunków zamieszczono mapy rozmieszczenia, na których odrębnymi kolorami zaznaczono zasięgi podgatunków. Całość tego obszernego dzieła kończy rozdział na temat mieszańców (bardzo częstych w tej grupie), bogaty (ponad 80 pozycji) spis literatury przedmiotu oraz indeks taksonów.

Na zakończenie warto przytoczyć opinię o książce zawartą w słowie wstępnym, o które poproszono najwybitniejszego bodaj europejskiego specjalistę w zakresie taksonomii ewolucyjnej tej grupy, profesora Richarda M. Batemana z Londynu. W bardzo rzeczowym tekście przypomina on m.in. kilka fundamentalnych prawd, a wśród nich tę, że tego typu całościowe monografie to prawdziwie „święte Graale” biologii systematycznej. Ta konstatacja stanowi dobry i niezamierzony zapewne komentarz do pomysłów naszego Ministerstwa Nauki i części kolegów biologów, postępujących dziś ten typ fundamentalnych dzieł ze względów czysto ideologicznych. Richard

Bateman nie szczędzi pochwał dotyczących zarówno merytorycznej wartości opracowania jak i strony ilustracyjnej, szczególnie ważnej w przypadku storczykowatych. Bogactwo i piękno fotografii ukazuje zarówno zróżnicowanie biotopów jak i zmienność poszczególnych gatunków; stanowią też o rzadko spotykanej estetyce opracowania. Zamieszczone w słowie wstępnym pochwały profesora Richarda Batemana niech wystarczą za rekomendację i zachęcą do sięgnięcia po tę wyjątkowo wartościową pozycję.

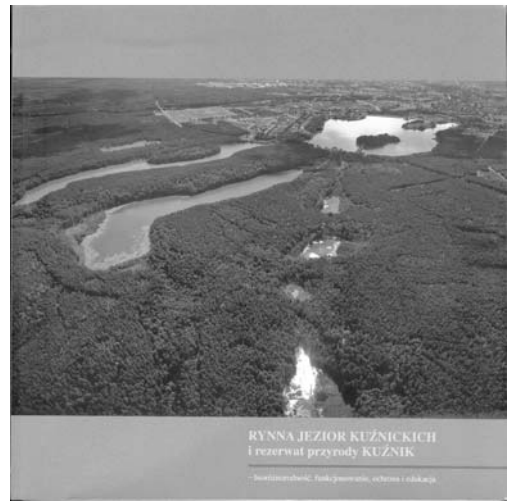
Zbigniew MIREK

OWSIANNY P. M. (red.), *Rytna Jezior Kuźnickich i rezerwat Kuźnik – bioróżnorodność, funkcjonowanie, ochrona i edukacja*. Muzeum Stanisława Staszica, Piła, 2009, 251 str., ryciny kreskowe, fotografie, tabele. Format 21 × 19,8 cm. Cena: nie podano. ISBN 978-83-902712-8-6.

W tej książce przedstawiono wyniki badań nad roślinami i zwierzętami żyjącymi w bardzo zróżnicowanych siedliskach interesującego rezerwatu przyrodniczego Kuźnik, leżącego w obrębie polodowcowej rytny Jezior Kuźnickich; wchodzi on w skład „Ostoi Pilskiej” na Pojezierzu Pomorskim. Scharakteryzowano chroniony teren i jego walory przyrodnicze na tle ośmiu innych obwodów ochronnych w „Ostoi Pilskiej” (P. M. Owsiany, M. Gąbka), podano historię osadnictwa i użytkowania zasobów naturalnych, a także historię eksploracji naukowej oraz powojennej inwentaryzacji obiektów chronionych sięgającej opracowania A. Wodziczki i Z. Czubińskiego (R. Ruta). Sporo miejsca poświęcono omówieniu bogactwa gatunkowego glonów: w sumie oznaczono 528 taksonów z różnych grup systematycznych i omówiono ich zbiorowiska w wybranych siedliskach (P. M. Owsiany).

Na terenie rezerwatu odnotowano: 84 gatunki porostów, z których 14 objętych jest tzw. czerwoną listą, a 19 podlega ochronie prawnej

(W. Gruszka), 212 gatunków grzybów i 11 gatunków rzadko badanych śluzowców (K. Kryza, R. Puciata). Spośród makroskopowych roślin wodnych podano 6 gatunków ramienic, 43 gatunki mchów, 3 gatunki wątrobowców oraz 130 gatunków roślin naczyniowych, w tym liczne gatunki uważane za rzadkie lub zagrożone (M. Gąbka, P. M. Owsiany, A. Rusińska). Zwrócono też uwagę na zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych jeziorno-torfowiskowych (M. Gąbka, P. M. Owsiany). Świat zwierząt tego rezerwatu jest również bardzo bogaty. Wśród rzadko w Polsce badanych ameb skorupkowych stwierdzono tu 83 taksony, w tym kilka po raz pierwszy w Polsce (Ł. Lamentowicz). Spośród 144 gatunków pająków znalezionych w różnych typach siedlisk, 4 objęte są czerwoną listą (A. Stanilewicz); wśród 778 gatunków chrząszczy 6 objętych jest ochroną

gatunkową, a 22 są nowe dla Pojezierza Pomorskiego (R. Ruta). Wymienione zostały ponadto 382 gatunki motyli (R. Rosa), 7 gatunków płazów i 6 gatunków gadów (M. Rybacki), 104 gatunki ptaków (A. Stanilewicz, J. Glapan) oraz 20 gatunków zwierząt łownych (A. Standio). Osobne studium poświęcono chrząszczom i żywiącym się nimi nietoperzom zasiedlającym ruiny browaru leżące w sąsiedztwie rezerwatu

(G. Wojtaszyn, R. Ruta), które imitując jaskinie, okazały się godne objęcia ochroną. Ze względu na atrakcyjność opisywanego terenu, autorzy (A. Kałka, P. M. Owsiany) wskazują na możliwość wykorzystania go w szkolnej edukacji przyrodniczej, która z kolei może doprowadzić do skutecznej ochrony jego cennych walorów. Do poszczególnych artykułów dołączono liczne fotografie oraz mapki i tabele podpisane także po angielsku, dodano także angielskie streszczenia. Tylko ostatni artykuł uzupełniony jest tekstami niemieckimi, być może z uwagi na niemiecką młodzież często odwiedzającą sąsiedzkie rejony.

Książka ma sporą wartość popularyzatorską. Zaznajamia ze zróżnicowaną przyrodą tego rezerwatu, zachęca do jego zwiedzenia i daje materiał łatwy do wykorzystania w szkolnych wycieczkach dydaktycznych. Poziom poszczególnych artykułów jest rozmaity. W niektórych artykułach długie listy gatunków nie mają większego znaczenia wobec braku naukowej dokumentacji pozwalającej na sprawdzenie poprawności oznaczeń. Mijmy nadzieję, że znajdzie się ona później w opracowaniach opublikowanych w odpowiednich czasopismach naukowych. Wymagają tego zwłaszcza gatunki podane tu jako nowe dla Polski i dla omawianego terenu oraz gatunki rzadko spotykane. Recenzowane opracowanie zostało wykonane w ramach ochrony zagrożonych siedlisk i gatunków w państwach Unii Europejskiej pod hasłem Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000. Tej pozycji wykonanej przez 15 autorów z kilku poznańskich placówek naukowych (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Polska Akademia Nauk), członków Piłskiego Klubu Przyrodników, pracowników nadleśnictwa w Pile i Uniwersytetu Wrocławskiego patronował dr Paweł M. Owsiany z Zamiejscowego Ośrodka Dydaktycznego Uniwersytetu A. Mickiewicza w Pile.

Jadwiga SIEMIŃSKA

NADCHODZĄCE SPOTKANIA FORTHCOMING MEETINGS

- OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA – ZRÓŻNICOWANIE MURAW KSEROTERMICZNYCH W POLSCE, 2–4 VI 2011

Informacja: Dr Anna Cwener, Zakład Geobotaniki Instytut Biologii Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin
Tel. +81 5375046
E-mail: murawy2011@wp.pl

- 22ND PACIFIC SCIENCE CONGRESS – ASIA PACIFIC SCIENCE IN THE 21ST CENTURY: MEETING THE CHALLENGES OF GLOBAL CHANGE, 14–18 VI 2011

Informacja: 22nd Pacific Science Congress, AOS Conventions & Events Sdn. Bhd., 39 & 40, Jalan Mamanda 9, Ampang Point, 68000 Ampang, Kuala Lumpur, MALAYSIA
Tel. +60 3 42529100
Fax: +60 3 42571133
E-mail: psc22@aosconventions.com
<http://www.22ndpsc.net>

- XVIII INTERNATIONAL BOTANICAL CONGRESS, 23–30 VII 2011

Informacja: Congress Secretariat, ICMS Australasia, GPO Box 5005, Melbourne VIC 3205, AUSTRALIA
Tel. +61 3 9682 0500
Fax: +61 3 9682 0344
E-mail: info@ibc2011.com
<http://www.ibc2011.com>

- INTERNATIONAL CONFERENCE OF YOUNG SCIENTISTS „ADVANCES IN BOTANY AND ECOLOGY”, 9–13 VIII 2011

Informacja: Dr. Olga Burova, M.G. Kholodny Institute of Botany, NASU, Tereshchenkivska Str., 2, Kyiv, 01601, UKRAINE
Tel. +38 044 2352034
E-mail: botany-center@ukr.net
<http://www.botany-center.kiev.ua>

- 11TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON THE ECOLOGY AND MANAGEMENT OF ALIEN

PLANT INVASIONS – „BRIDGING THE GAP BETWEEN SCIENTIFIC KNOWLEDGE AND MANAGEMENT PRACTICE, 30 VIII – 5 IX 2011

Informacja: Klara Biszкупne Nanasi, Conference Secretariat, Altagra Business Services, H-2100 Godolló, Isaszegi ut Pf. 417, HUNGARY
Tel. +36 28 432 985
Fax: +36 28 419 647
E-mail: office@altagra.hu
<http://tinyurl.com/2ct7gsl>

● 5TH EUROPEAN PHYCOLOGICAL CONGRESS – „EXPLORING THE PHYCOCOSMOS: A EUROPEAN PERSPECTIVE”, 4–9 IX 2011

Informacja: Chryssoula Chatzigeorgiou, *Alpha MENTOR*, 28, Meg. Alexandrou str., 555 35, Thessaloniki, GREECE
Tel. +30 2310322498
Fax: +30 2310309768
E-mail: chhatz@epcv.gr
<http://www.epcv.gr>

● XXV ZJAZD LICHENOLOGÓW POLSKICH – „POROSTY W PRZESTRZENI GEOGRAFICZNEJ, PRZYRODNICZEJ I KULTUROWEJ”, 5–9 IX 2011

Informacja: Dariusz Kubiak, Katedra Mikologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. Oczapowskiego 1A, 10-917 Olsztyn
Tel. +89 5234297
Tel./Fax: +89 5234297
E-mail: darkub@uwm.edu.pl

● OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA Z CYKLU – SZATA ROŚLINNA ŁĄK W PROCESIE PRZEMIAN – „ROŚLINNOŚĆ ŁĄKOWA W ZRÓŻNICOWANYCH WARUNKACH UŻYTKOWANIA”, 14–15 IX 2011, MINIKOWO

Informacja: Oddział Bydgoski Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Bydgoszcz
E-mail: ptb-bydgoszcz@utp.edu.pl

● INTERNATIONAL WORKSHOP ON ACCESS TO GENETIC RESOURCES, TRADITIONAL KNOWLEDGE AND BENEFIT SHARING – COMMON POOLS OF GENETIC RESOURCES. IMPROVING EFFECTIVENESS, JUSTICE AND PUBLIC RESEARCH IN ABS, 15–16 IX 2011

Informacja: Ms. Antje Spalink, Forschungsstelle

für Europaeisches Umweltrecht (FEU) Universitaet Bremen Universitaetsallee GW I D-28359 Bremen, GERMANY

Tel. +49 (0)421 218 66101
Fax: +49 (0)421 218 66099
E-mail: feu@uni-bremen.de
<http://www.feuni-bremen.de>

● XVIII SYMPOSIUM OF THE BALTIC MYCOLOGISTS AND LICHENOLOGISTS AND NORDIC LICHEN SOCIETY MEETING – „FUNGI AND LICHENS IN THE BALTICS AND BEYOND”, 19–23 IX 2011

Informacja: Jurga Motiejūnaitė, Nature Research Center, Žaliųjų Ežerų Str. 49, LT-08406 Vilnius, LITHUANIA
Tel. +370 5 2711618
Fax: +370 5 2729950
E-mail: jurga.motiejunaite@botanika.lt
<http://www.botanika.lt/en/announcements/index.html>

● XVI CONGRESS OF EUROPEAN MYCOLOGISTS, 19–23 IX 2011

Informacja: The Organizing Committee, 570 06 Vas-silika, Thessaloniki, GREECE
Tel. +30 2310 461341
E-mail: secretariat@xvicem.gr
<http://www.xvicem.org>

● AN INTERNATIONAL SYMPOSIUM „PLANKTON 2011 – PLANKTON BIODIVERSITY AND GLOBAL CHANGE – PAST, PRESENT AND FUTURE”, PLYMOUTH GUILDHALL, UNITED KINGDOM, 22–23 IX 2011

Informacja: www.plankton2011.org
E-mail: plankton2011@sahfos.ac.uk

● 6TH INTERNATIONAL MEDICINAL MUSHROOM CONGRESS, 25–29 IX 2011

Informacja: Dr. Myko San – Health from Mushrooms Co. (Croatia), Conference Organizing Committee, Add. Miramarska 109, 10000 Zagreb, CROATIA NA 385
Tel. +385 1 4660095
Fax: +385 1 4660095
E-mail: immc6.loc@gmail.com

● WORLD CONFERENCE ON MARINE BIODIVERSITY, 26–30 IX 2011

Informacja: CPD Services, Research and Innovation, Room 36, University Office, University of Aberdeen, King's College, Aberdeen, AB24 3FX, UNITED KINGDOM

Tel. +44 1224 272523

Fax: +44 1224 272319

E-mail: marine-biodiversity@abdn.ac.uk

- 3RD INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON ENVIRONMENTAL WEEDS & INVASIVE PLANTS (INTRACTABLE WEEDS AND PLANT INVADERS), 2–7 X 2011

Informacja: Christian Bohren, Swiss Federal Agricultural Research Station, ACW Changins, P.O. Box 1012, CH-1260 Nyon 1, SWITZERLAND

Tel. +41 22 363 44 25

E-mail: christian.bohren@acw.admin.ch

http://www.ewrs.org/doc/invasive_meeting_Ticino.pdf

- XVIII KONFERENCJA NAUKOWA W ZAKRESIE SZTUKI OGRODOWEJ I DENDROLOGII HISTORYCZNEJ „HISTORYCZNE I WSPÓŁCZESNE OGRODY W KRAJOBRAZIE MIAST” 3–4 XI 2011.

Informacja: Dr inż. arch. Katarzyna Hodor, dr inż. arch. Katarzyna Łakomy, mgr inż. Magdalena Wilkosz-Mamcarczyk, Politechnika Krakowska, Instytut Architektury Krajobrazu [A-8], ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków

Tel. 0608 396220; 12 628 24 64

E-mail: konferencjaogrodowa@o2.pl

- 20TH WORLD ORCHID CONFERENCE, 13–20 XI 2011

Informacja: 20th WOC Secretariat, c/o MP Asia Pte Ltd, 20 Kallang Avenue, Pico Creative Centre, Level 2, Singapore 339411, REPUBLIC OF SINGAPORE

Tel. +65-62972822

Fax: +65-62962670

E-mail: secretariat@20woc.com.sg

<http://www.20woc.com.sg/site>

- XVI KONFERENCJA „WSPÓŁCZESNE ZAGADNIENIA EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA” LASY DLA LUDZI – LUDZIE DLA LASÓW – ZAGADNIENIA EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA W MIĘDZYNARODOWYM ROKU LASÓW 2011, 6–7 XII 2011

Informacja: Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, Leśny Zakład Doświadczalny SGGW w Rogowie, 95-063 Rogów

Tel./Fax: 46 874 83 74

E-mail: cepl@wl.sggw.pl

<http://cepl.sggw.pl>

- SEVENTH INTERNATIONAL LICHENOLOGICAL SYMPOSIUM IAL 7 – „LICHENS: FROM GENOME TO ECOSYSTEMS IN A CHANGING WORLD”, 9–13 I 2012

Informacja: Lichen Research Unit, PO Box 1109, Faculty of Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, THAILAND

Tel. +66 22293335

Fax: +66 22293346

E-mail: lichen@ru.ac.th lub lichen.ial7@gmail.com

<http://www.ial7.ru.ac.th>

- I SCIENTIFIC CONFERENCE „MODERN PHYTOMORPHOLOGY”, 24–26 IV 2012

Informacja: Andrew Novikoff, Grushevskogo str. 4, Lviv, 79005, UKRAINE

Tel. +38 (067) 1720263

E-mail: phytomorphology2012@gmail.com

- 8TH EUROPEAN CONFERENCE ON ECOLOGICAL RESTORATION, 9–14 IX 2012

Informacja: Karel Prach, České Budějovice, CZECH REPUBLIC

E-mail: prach@prf.jcu.cz

<http://www.ser.org/europe/SER2012.asp>

- 19TH AUSTRALIAN ORCHID CONFERENCE, 11–16 IX 2012

Informacja: The Secretary, 19th Australian Orchid Conference, P O Box 576, Morley 6062, WESTERN AUSTRALIA

Tel. +61 0417 903 280

E-mail: bruce@pegasusconsulting.org

http://www.waorchids.iinet.net.au/19th_AOC_Conference.htm

- XXI MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA „CZŁOWIEK I PRZYRODA W KARPATACH – PRZEKSZTAŁCENIA KRAJOBRAZU, KONKURENCJA O PRZESTRZEŃ I ZASOBY NATURALNE”, 13–15 IX 2012

Informacja: Stanisław Kucharzyk, Bieszczadzki Park Narodowy, Belska 7, 38-700 Ustrzyki Dolne

Tel. +13 4611091

Fax: +13 4613062
 E-mail: skucharzyk@bdpn.pl
<http://www.bdpn.pl/>

- SYMPOSIUM „THE EAST ASIAN FLORA AND ITS ROLE IN THE FORMATION OF THE WORLD'S VEGETATION”, 23–27 IX 2012

Informacja: Symposium Secretariat, Botanical Garden-Institute FEB RAS, Vladivostok 690024, RUSSIA
 Tel. +7 423 2388041; +7 914 7038565
 Fax: +7 423 2388041
 E-mail: krestov@biosoil.ru
<http://www.geobotanica.ru/symposium>

- 13TH INTERNATIONAL PALYNOLOGICAL CONGRESS (IPC XIII–2012) AND 8TH INTERNATIONAL ORGANISATION OF PALAEOBOTANY CONFERENCE (IOPC IX–2012), TOKYO, JAPAN, 23–30 VIII 2012

Informacja: <http://www.psj3.org/en/index.htm>

- 11TH INTECOL CONGRESS – ECOLOGY: INTO THE NEXT 100 YEARS, LONDON, UNITED KINGDOM, 18–23 VIII 2013

Informacja: http://www.britishecologicalsociety.org/meetings/current_future_meetings/2013_intecol_congress/index.php

- 10TH INTERNATIONAL CONGRESS OF PLANT PATHOLOGY (ICPP 2013) – „BIOSECURITY, FOOD SAFETY AND PLANT PATHOLOGY: THE ROLE OF PLANT PATHOLOGY IN A GLOBALIZED ECONOMY”, BEIJING, CHINA, 25–30 VIII 2013

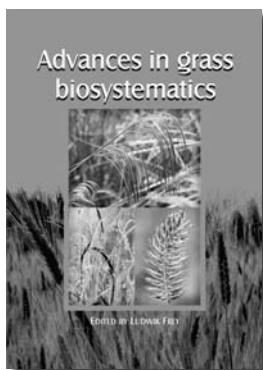
Informacja: <http://www.icppbj2013.org>

- 9TH EUROPEAN PALAEOBOTANICAL – PALYNOLOGICAL CONFERENCE, 2014

Informacja: Evelyn Kustatscher, Museum of Nature South Tyrol, Bindergasse 1, 39100 Bozen/Bolzano, ITALY
 Tel. +39 0471 412960
 Fax: +39 0471 412979
 E-mail: Evelyn.Kustatscher@naturmuseum.it

Opracował: Jan J. WÓJCICKI

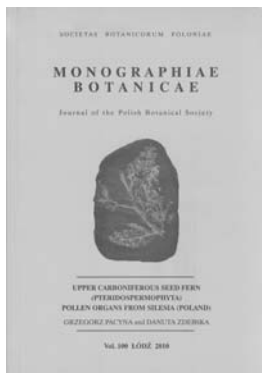
LITERATURA BOTANICZNA • BOTANICAL LITERATURE

L. FREY (red.) 2011. *Advances in grass biosystematics*. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, ss. 130. ISBN: 978-83-62975-02-0. Cena 29,00 zł

W książce opublikowano osiem następujących opracowań z zakresu szeroko rozumianej bioróżnorodności traw: B. Paszko – *Contribution to the taxonomy of Calamagrostis, section Calamagrostis and Deyeuxia, with special emphasis on Calamagrostis villosa and selected hybrids*, W. Bąba et al. – *Genetic diversity of Brachypodium pinnatum (Poaceae) metapopulation in the Cracow Upland (S Poland)*, P. Kwiatkowski – *Mountain grass species in the Sudetes – selected issues*, A. Urbisz & A. Urbisz – *Threatened and rare grass species (Poaceae) of Silesian Uplands (S Poland)*, L. Żołniercz – *The role of grasses in the ecology of dry grasslands occurring on Polish serpentines*, R. Kosina – *How can be morphology of wheat (Poaceae) lodicule described?*, R. Kosina & M. Florek – *On some characteristics of Avena (Poaceae) pollen grains*, R. Kosina & P. Tomaszewska – *Contribution on Avena (Poaceae) amphiploids endosperm*. Na końcu książki zamieszczono indeks łacińskich nazw rodzajów.

Dystrybucja: Dział Wydawnictw, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków; tel./fax: +12-4241731, e-mail: ed-office@ib-pan.krakow.pl

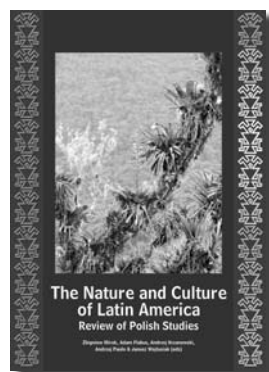
G. PACYNA, D. ZDEBSKA 2010. *Upper Carboniferous seed fern (Pteridospermophyta) pollen organs from Silesia (Poland)*. Monographiae Botanicae, Vol. 100, Societas Botanicorum Poloniae, Łódź, ss. 81. ISSN: 0077-0655; ISBN: 978-83-86292-72-1. Cena 30,00 zł.

W jubileuszowym, setnym woluminie *Monographiae Botanicae* opublikowane zostały wyniki badań nad grupą wymarłych paproci nasiennych (Pteridospermophyta) z górnego karbonu Polski, ważną z punktu widzenia ewolucji roślin nasiennych (Cycadophytina i Magnoliophytina). Szczegółowe badania dobrze zachowanych, a rzadko znajdowanych w karbonie Polski, organów pyłkowych Lyginopteridales i Medullosales, pozwoliły na opisanie nowych dla nauki taksonów kopalnych (dwa rodzaje i osiem gatunków) i uzupełnienie diagnoz i opisów kilku taksonów wcześniej opisanych. Uzyskane wyniki umożliwiły bardziej precyzyjne prześledzenie wzajemnych relacji znanych typów morfologicznych badanych organów, a także hipotetycznych szlaków ich ewolucji. Praca zilustrowana jest starannie dobranymi rycinami, fotografiami i syntetycznymi zestawieniami tabelarycznymi.

Dystrybucja: Zarząd Główny PTB, Al. Ujazdowskie 4, 00-478 Warszawa; tel. +22-5530532, e-mail: ptb-bibl@biol.uw.edu.pl

Z. MIREK, A. FLAKUS, A. KRZANOWSKI, A. PAULO & J. WOJTUSIAK (red.) 2010. *The Nature and Culture of Latin America. Review of Polish Studies*. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków 2010, ss. 487. ISBN: 978-83-89648-85-3. Cena 89,00 zł.

Przedstawiana książka jest pokłosiem zarówno konferencji naukowej „Polskie badania środowiska przyrodniczo-kulturowego w Ameryce Łacińskiej” zorganizowanej w Krakowie w 2007 roku, jak i pokonferencyjnego zainteresowania tą problematyką. Wkład polskich uczonych w poznanie przyrody i kultury Ameryki Łacińskiej przedstawiony został w następujących 38 opracowaniach: NATURE: Abiotic environment: A. Paulo – *History of Polish geological studies in Latin America*, A. Ciszewski – *Madre de Dios: Poles in Patagonia*, A. Galaś – *Volcanoes of the Andahua group around Colca Canyon in Peru*, T. Kalicki – *Late Quaternary evolution of the upper Purus River Valley on the Amazon Plain (Acre, Brazil)*, T. Kalicki & J. Kukulak – *Geomorphology and the Quaternary development of the Rio Colca Valley and Canyon (Peruvian Andes)*, H. Lachowicz – *Granitoids of the Western Cordillera in the Ecuadorian Andes*, I. Lipiarski – *Geological consequences of underground coal fires in the Santo Domingo coal deposit (Eocene, Tachira State, Venezuela)*, P. A. Rizo-Patron – *The Ene River Basin in Peru – its geography and potential for tourism*, Z. J. Ryn et al. – *The underground world of Easter Island. Polish exploration 2001–2008*, J. Żaba & Z. Małolepszy – *Tectonic setting of the Pinchollo-Maca Area of the Rio Colca Valley, Central Andes, Peru*; Botany: P. Kohler & Z. Mirek – *Nineteenth-century Polish researchers of the South American flora*, P. Rutkowski, M. Kolanowska & M. Kukwa – *Botanical and mycological research in South America done by Gdańsk University staff and doctoral candidates*, W. Bartoszek et al. – *Plant collections from Latin America in the Herbarium of the Institute of Botany, Jagiellonian University (KRA)*, K. Wołowski, J. Siemińska & J. Piątek – *Polish studies on algae of Latin America*, A. Flakus – *Polish lichenological studies in South America*, K. Wilk – *Introduction to the lichen diversity of the Madidi region in Bolivia*, A. Chlebicki – *Preliminary studies of fungi from South America*, M. Kujawska – *Plants used in Polish immigrants' phytotherapy (Misiones, Argentina)*, Introduction to the problem, J. Sosnowska – *Ethnobotanical studies of American palms*; Zoology: J. Wojtusiak – *Polish entomological research in Latin America*, R. Garlacz – *The geometrid and noctuid moths (Lepidoptera: Geometridae, Noctuidae) of Andean cloud forest in Ecuador – preliminary report*, A. Liana – *Research on the Proscopiidae (Insecta: Orthoptera) – an endemic neotropical family of acridians*, T. W. Pyrcz – *Evolution of butterflies of the genus Redonda (Lepidoptera, Nymphalidae, Satyrinae), and their adaptation to the high Andean environment*, R. Socha & B. W. Wołoszyn – *Holocene remains of genus Heteropsomys (= Boromys; Rodentia) from Cueva del Abuelo (Isla de Pinos, Cuba)*, T. Wilk – *Notes on the birds of Canyon Colca, southern Peru*. CULTURE: K. Tunia – *History of Polish archaeological investigations in South America*, A. Bohm et al. – *Research by the Krakow University of Technology in Brazil. Architectural heritage of the Polish emigre community*, P. Buda et al. – *Maucallacta – an Inca administrative and ceremonial center in Condesuyos. Results of 2006 and 2007 field seasons*, K. Dembiczk & W. Doroszewicz – *Latin American studies in Poland in the light of PhD and habilitation theses written after 1980*, M. Giersz & P. Prządka-Giersz – *Pre-Hispanic settlement patterns in the Culebras Valley, north coast of Peru – preliminary results to date*, K. Kmieć – *Americana Latina pictured in bookplates*, M. Maciuszek – *Cultural conditioning in business negotiations with Latin America*, D. Mierzwa, M. J. Gondek & M. Mikusińska – *Jozef Czaki, physician and naturalist*, Z. J. Ryn – *Ignacy Domeyko, apostle of science*, Z. J. Ryn – *Ignacy Domeyko – Rector of the University of Chile*, Z. J. Ryn – *Traditional medicine of Latin American Indians*, D. Smoter – *Eco-friendly and eco-unfriendly architecture in Bolivia. Changes in the socio-cultural environment*. Wszystkie opracowania zaopatrzone zostały w streszczenia w języku hiszpańskim. Książka jest bardzo bogato ilustrowana.

Dystrybucja: Dział Wydawnictw, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków; tel./fax: +12-4241731, e-mail: ed-office@ib-pan.krakow.pl

Opracował: Jan J. WÓJCICKI

ERRATA
DO WIADOMOŚCI BOTANICZNYCH
VOL. 54, NO. 3/4, 2010

We wspomnieniu o mgr. Mieczysławie Aleksandrze Mazarakim autorstwa Władysława Wojewody znaleziono następujące błędy:

- str. 51, wiersz 19 od dołu – jest „II Pułku”, powinno być „11 Pułku”;
- str. 51, wiersz 10 od dołu – jest „Antonim”, powinno być „Aleksandrem”;
- str. 52, wiersz 7 od góry – jest „Zmarł 19. lutego”, powinno być „Zmarł 14. lutego”.